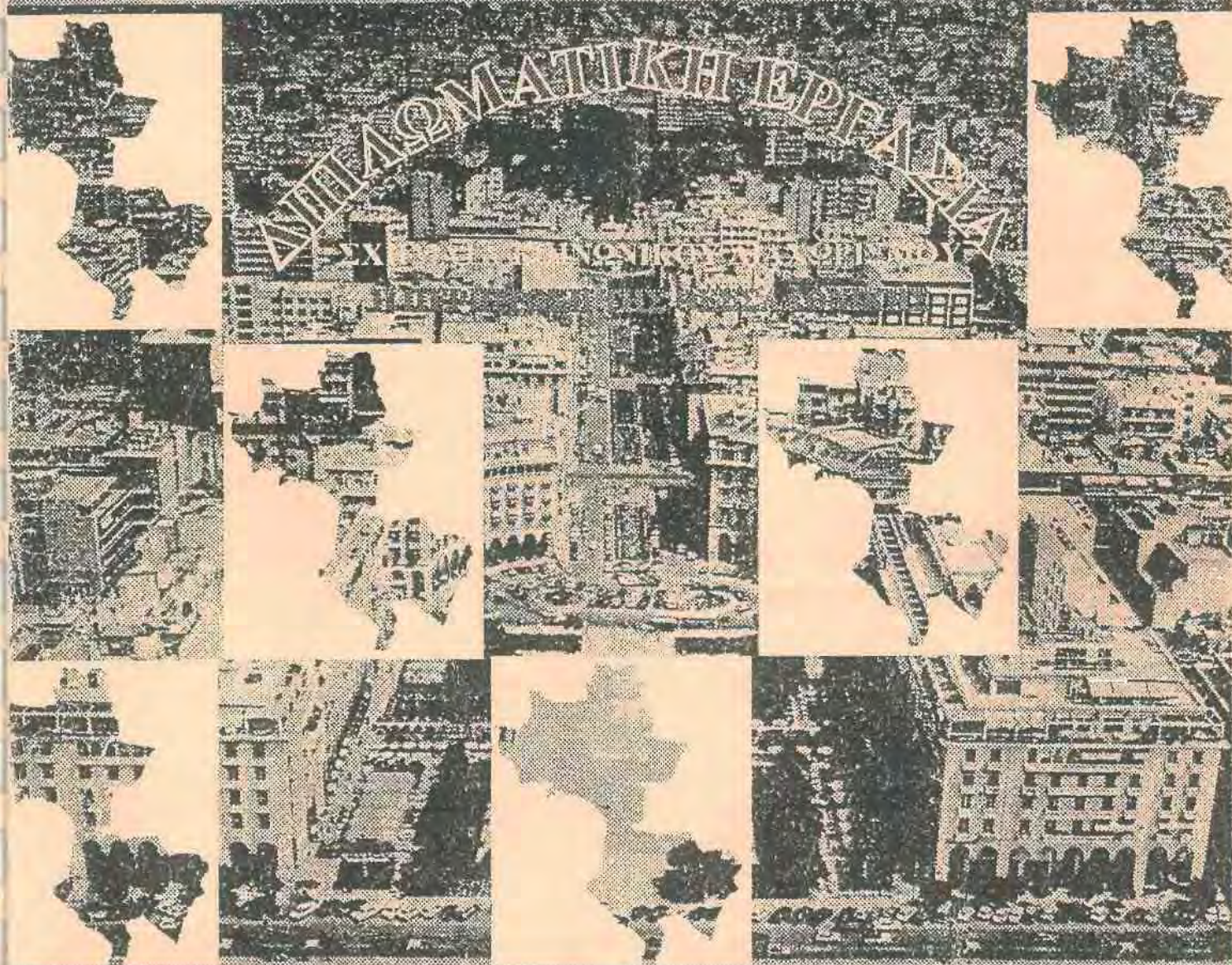

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ. ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΠΕΡ. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΑΘΜΙΟΝΤΕΣ

ΚΟΤΖΑΜΑΝΗΣ ΒΥΡΩΝ
ΜΑΛΟΥΤΑΣ ΘΩΜΑΣ

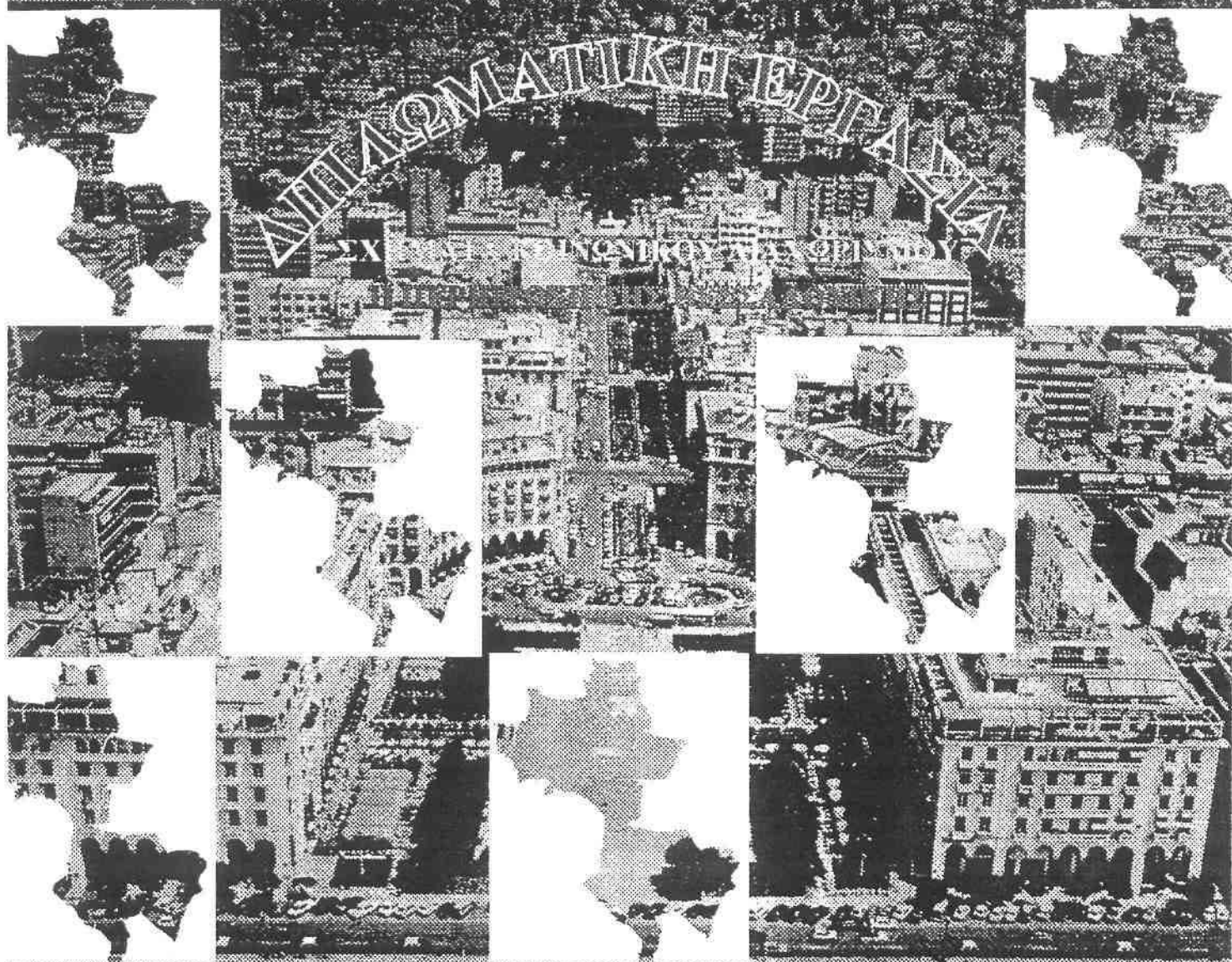
ΦΟΙΤΗΤΗΣ

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΒΟΛΟΣ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1995

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧ. ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΠΕΡ. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΑΛΗΘΗΤΕΣ

ΚΟΙΤΑΜΑΝΗΣ ΒΥΡΩΝ
ΜΑΛΟΥΤΑΣ ΘΩΜΑΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΒΟΛΟΣ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1995

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 2229/1

Ημερ. Εισ.: 28-05-1996

Δωρεά: Συγγραφέας

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΜΧΠΠΑ

1995

ΠΑΝ

**Στη μνήμη του
πατέρα μου**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Κοινωνικός διαχωρισμός: μια πρώτη προσέγγιση.....	1
II. Λόγοι επιλογής και ιδιαιτερότητα του επιλεγόμενου θέματος.....	4
III. Δομή της εργασίας.....	5
IV. Υλικό που χρησιμοποιήθηκε.....	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

1.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ.....	8
1.1.1. Θεωρητικές διερευνήσεις.....	10
1.1.2. Δομή της τάξης.....	11
1.1.3. Η Διαίρεση της Εργασίας.....	13
1.1.4. Τάξη και διαίρεση εργασίας.....	13
1.1.5. Απασχόληση στο χώρο και το χρόνο: Η χωρική διαίρεση της εργασίας.....	15
1.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ.....	16
1.2.1. Θεωρητικές διερευνήσεις.....	17
1.2.2. Παράγοντες-μηχανισμοί έντασης του κοινωνικού διαχωρισμού.....	18
1.2.3. Ελληνική πραγματικότητα.....	20
1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ.....	23
1.3.1. θεωρητικές διερευνήσεις.....	24
1.3.2. Παράγοντες-μηχανισμοί έντασης του κοινωνικού διαχωρισμού.....	25
1.3.3. Σύνδεση με κρατικές πολιτικές.....	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

2.1.1. Εισαγωγή.....	29
2.1.2. Διαχωρισμός, μια συνήθης πρακτική διαβίωσης.....	30
2.1.3. Γεγονότα που άλλαξαν τη φυσιογνωμία της πόλης.....	33
2.1.4. Η σημασία του σιδηρόδρομου.....	38
2.1.5. Πρόσφυγες: Παράγοντας έντασης γεωγραφικού διαχωρισμού.....	39
2.1.6. Προσφατες εξελίξεις.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

3.1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ.....	43
3.1.1. Στόχοι.....	43
3.1.2. Επιλογή θεματικών αξόνων.....	44
3.1.3. Επιλογή στατιστικών μεθόδων.....	47
3.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ.....	49
3.2.1. Παραγοντική ανάλυση (Factor Analysis).....	49
3.2.2. Ταξινομική ανάλυση (cluster analysis).....	53
3.2.3. Δείκτης χωροθέτησης.....	55
3.2.4. Δείκτες ανισότητας.....	55
3.2.4.ι. Δείκτης ανομοιότητας (Duncan and Duncan index of Dissimilarity (ID))....	57
3.2.4.ii. Δείκτης πιθανότητας διάδρασης (Bell' s interaction probability index (P*))..	58
3.2.4.iii. Δείκτης ρυθμού συνδιακύμανσης (Bell' s correlation ratio squared (ETA ²)).....	59
3.3. ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	60
3.3.1. Χωρικές ενότητες.....	60
3.3.2. Κοινωνικοεπαγγελματικές μεταβλητές ανάλυσης.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

4.1. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	68
4.1.1. Ανάλυση τελικών παραγόντων.....	68
4.1.1.ι. Χωρική εξειδίκευση των συνιστωσών.....	74
4.1.2. Παρουσίαση ομάδων ταξινομικής ανάλυσης.....	76

4.1.2.i. Μέθοδος ταξινόμησης Classification Ascendante Hiérachique (CAH).....	76
4.1.2.ii. Μέθοδος ταξινόμησης K-means.....	82
4.1.2.iii. Σύγκριση των ταξινομικών μεθόδων.....	86
4.1.3 Σύνδεση με συμπληρωματικά στοιχεία.....	92
4.1.3.i. Δομή της οικογένειας.....	92
4.1.3.ii. Επίπεδο μόρφωσης ενεργού πληθυσμού.....	101
4.1.3.iii. Ηλικιακές κλάσεις ενεργού πληθυσμού.....	107
4.1.3.iv. Επίπεδο ανεργίας.....	114
4.1.3.v. Ποσοστό αλλοδαπών.....	117
4.2. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ.....	121
4.2.1. Εισαγωγή.....	121
4.2.2. Αντικειμενικές αξίες.....	123
4.2.2.i. Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης.....	123
4.2.3. Χωρικές διαφοροποιήσεις του ιδιοκτησιακού καθεστώτος... ..	129
4.3. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΟΤΑ ΤΟΥ ΠΣΘ.....	132
4.3.1. Εισαγωγή.....	132
4.3.2. Ανάδειξη χωρικών δεσμών μεταξύ κοινωνικο-επαγγελματικών κατηγοριών.....	132
4.3.3. Ενδείξεις κοινωνικών ανισοτήτων στους ΟΤΑ.....	137

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Παρατηρήσεις για τα σχήματα κοινωνικού διαχωρισμού.....	143
5.2. Αποτίμηση της μεθοδολογίας.....	146
5.3. Κριτική.....	147

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	149
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.....	153
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	156
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3.....	185

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΓΣΠ	Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΕ	Πολεοδομική Ενότητα
ΠΣ(Θ)	Πολεοδομικό Συγκρότημα (Θεσσαλονίκης)
ΤΑ	Τοπική Αυτοδιοίκηση

ΑΚΣ	Ανάλυση σε Κύριες Συνιστώσες
ΜΟ	Μέσος Όρος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εργασία αυτή δεν θα ολοκληρωνόταν ποτέ χωρίς την ουσιαστική συμβολή των καθηγητών που επέβλεπαν τη διαδικασία δόμησής της. Δε μπορώ παρά να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στο Θ. Μαλούτα, να ευχαριστήσω θερμά το Β. Κοτζαμάνη και να αποδώσω τα εύσημα στο υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό του τμήματος για τις γνώσεις και την υποστήριξη που μου παρείχαν. Πολλές ευχαριστίες οφείλω επίσης σε όλους τους υπαλλήλους των οργανισμών (ΕΣΥΕ, Οργανισμός Θεσσαλονίκης, ΟΤΑ του ΠΣΘ) για τα στοιχεία που έλαβα για την τεκμηρίωση της παρούσας εργασίας. Ακόμη, θεωρώ υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω τους φοιτητές Ν. Καραδημητρίου και Ε. Μπόζη, για τη συμβολή τους στη δημιουργία του ψηφιακού υπόβαθρου. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που μου συμπαραστάθηκαν, ιδιαίτερα τη μητέρα μου και την Άννα Σαμαρίνα, κατά τη διάρκεια συγγραφής αυτής της εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

I. Κοινωνικός διαχωρισμός: μια πρώτη προσέγγιση

Βασική μορφή αποκρυστάλωσης του κοινωνικού διαχωρισμού στην πόλη, είναι τα "σχήματα" και στέγασης. Ιστορικά, η μελέτη του κοινωνικού διαχωρισμού επικεντρώνεται στην κατοικία, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των συγκοινωνιών και την προαστιοποίηση. Η κοινωνική διαίρεση του χώρου, αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία που προσδιορίζεται και προβάλεται στο χώρο μέσα από τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων και την επιλογή περιοχής κατοικίας.

Η πλειονότητα των ερευνητών του αστικού χώρου υποστηρίζουν ότι η ένταση του κοινωνικού διαχωρισμού οφείλεται στη διάκριση του κλάδου και τομέα απασχόλησης των εργαζομένων. Η διαφοροποίηση, της θέσης στην Απασχόληση και την ιεραρχία του κοινωνικού συστήματος, αποτελούν το βασικότερο άξονα ανάλυσης του διαχωρισμού στον αστικό χώρο.

Η ιδιαιτερότητα της ελληνικής κοινωνίας με τη συμπαγή οικογενειακή δομή και τις άτυπες μορφές κοινωνικής αναπαραγωγής έχει αμβλύνει της επίδρασεις των μηχανισμών του παραγωγικού συστήματος όσον αφορά τις εργασιακές σχέσεις και το νόημα της κατοχής των μέσων παραγωγής. Έως τώρα, η ελληνική κοινωνία μοιάζει ικανή να αντιπαρέρχεται την πίεση των κρίσεων και να αποτρέπει την ανάπτυξη καταστάσεων έντονης κοινωνικής πόλωσης και διαχωρισμού. Όμως, οι πόροι που χρησιμοποιούνται για την αποτροπή αυτή περιορίζονται, οι δομές κοινωνικής αναπαραγωγής παρακμάζουν, ενώ δεν είναι ευνοϊκές και οι γενικότερες οικονομικές προοπτικές. Η πίεση αυτή αναμένεται να αυξηθεί. Οι διαφαινόμενες σοβαρές κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις της πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης. Η αποτύπωση των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ της ελληνικής και της κυρίαρχης ευρωπαϊκής

μορφής κοινωνικού διαχωρισμού στον αστικό χώρο δεν μας οδηγεί πουθενά, εάν δεν ασχοληθούμε με τις διαφορετικές δομές και τους μηχανισμούς που υποκρύπτουν οι διαφορετικές πραγματικότητες.

Η ανισότητα στον αστικό χώρο, κοινωνικά και χωρικά, είναι αναμφισβήτητη παρούσα σε κάθε αστική περιοχή. Ο κοινωνικός διαχωρισμός στην Αθήνα εντάθηκε κατά τη δεκαετία του '70 (Μαλούτας, 1992). Το φαινόμενο αυτό δεν συναρτάται με την κοινωνική πόλωση, αλλά με την αργή διαδικασία επικράτησης των μηχανισμών της αγοράς γης και κατοικίας, η οποία επέτρεψε στην υπάρχουσα κοινωνική πόλωση να αποκτήσει εντονότερη γεωγραφική έκφραση (Μαλούτας, 1992). Τα τελευταία χρόνια, ο κοινωνικός διαχωρισμός τροφοδοτήθηκε σημαντικά από την αυξημένη παρουσία οικονομικών μεταναστών. Η ξеноφοβία και ο ρατσισμός είναι νέα φαινόμενα, που επίσης εντείνονται. Ο κατάλογος των ομοιοτήτων με την Δ. Ευρώπη θα μπορούσε να συνεχιστεί με την αναφορά στην κακή οργάνωση των υπηρεσιών πρόνοιας, τη χρήση ναρκωτικών ουσιών, την εγκληματικότητα κλπ., που συστηματικά εμφανίζουν άνιση κοινωνική και γεωγραφική κατανομή.

Η βασική διαφορά, όσον αφορά τα συμπτώματα του κοινωνικού διαχωρισμού, μεταξύ των ελληνικών αστικών περιοχών και εκείνων του ευρωπαϊκής Δύσης, είναι ότι στις πρώτες τα φαινόμενα διαχωρισμού και αποκλεισμού είναι λιγότερο έντονα και όχι τόσο εντοπισμένα σε επίπεδο μικρής κλίμακας (συνοικίας/γειτονιάς). Οι λεγόμενες περιθωρικές ομάδες δεν είναι τόσο συγκροτημένες και εμφανείς ποσοτικά και ποιοτικά.

Τα προβλήματα που αναφέρονται στην "ποιότητα" του αστικού χώρου (οχλήσεις από βιομηχανικές δραστηριότητες και απόβλητα, από τη συγκεντρωμένη ανεργία, τη μαζική σχολική αποτυχία και τη γενική εικόνα "υποβάθμισης", μάλλον χαρακτηρίζουν το σύνολο των περιοχών αυτών (όχι όμως με ακραίο τρόπο) και όχι συγκεκριμένες συνοικίες, ενώ η έλλειψη δημόσιων χώρων και υπηρεσιών πρόνοιας –παρά την άνιση γεωγραφική κατανομή τους– παρατηρείται στο σύνολο των ελληνικών πόλεων. Συνεπώς, και ο κοινωνικός στιγματισμός, που συνήθως απορρέει από τα προβλήματα αυτά, είναι λιγότερο ανεπτυγμένος. Η μη έντονη περιθωριοποίηση συνδέεται και με μικρότερη κοινωνικοπολιτική ένταση. Τα φαινόμενα βίας στον ελληνικό αστικό χώρο είναι μάλλον περιορισμένα, ενώ παράλληλα, δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι έχει εμφανισθεί, όπως στις περισσότερες χώρες όπου τα φαινόμενα διαχωρισμού έχουν ενταθεί, μια περιθωριακή πολιτική υπο-κουλτούρα στις προβληματικές συνοικίες.

Η περιοχή ανάλυσης (Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης) γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη και αναβάθμιση του ρόλου της στο χώρο της Βαλκανικής. Ταυτόχρονα εντείνει την επικράτηση των μηχανισμών αγοράς. Το γεγονός ότι η ανάλυση αναφέρεται σε μία μόνο αστική περιοχή απαγορεύει, καταρχήν, τις γενικεύσεις. Ωστόσο, τα πολλά κοινά χαρακτηριστικά των ελληνικών πόλεων επιτρέπουν ώστε τα συμπεράσματά της να παρουσιασθούν και ως ερμηνευτικές υποθέσεις για τα ευρύτερα σχήματα διαχωρισμού και για τους μηχανισμούς που τα συγκροτούν.

Η παρούσα εργασία δεν έχει ως στόχο τη συνολική κάλυψη των ζητημάτων του κοινωνικού διαχωρισμού. Η ανάλυση εντοπίζεται στην προσπάθεια χρησιμοποίησης όσο το δυνατόν λιγότερων θεματικών ενοτήτων στοιχείων αλλά με τη μεγαλύτερη δυνατή λεπτομέρεια. Μ' αυτόν τον τρόπο, θα αποσαφηνιστεί με συνολικό τρόπο ο ρόλος των ερευνόμενων θεματικών ενοτήτων στον διαχωρισμό. Αυτή η επιλογή συνδέεται επίσης με τη χωρική κλίμακα ανάλυσης. Το χωρικό επίπεδο αναφοράς ξεπερνά τα όρια διοικητικών ενοτήτων, περιλαμβάνοντας πλέον χωρικές ενότητες που αντιστοιχούν σε πολεοδομικές ενότητες (ΠΕ). Με την μεγάλη κατάτμηση του αστικού χώρου, θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τις ιδιαιτερότητες στην κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση του αστικού ιστού.

Το βάθος των στοιχείων και το μεγάλο πλήθος χωρικών ενοτήτων στρέφει την προσοχή της διερεύνησης στη χρήση εξελιγμένων στατιστικών μεθόδων και δεικτών με μεγάλη περιγραφική δυνατότητα. Επιβάλλεται λοιπόν εμπειριστατωμένη γνώση των χαρακτηριστικών των ποσοτικών μεθόδων και αντίληψη για τις ιδιαιτερότητες του πληθυσμού που μελετάται, ώστε να υπάρχει "κάλυψη" των χαρακτηριστικών πληθυσμού από τις στατιστικές δυνατότητες του επιλεγόμενης ποσοτικής μεθόδου.

Τα βασικά ερωτήματα που καλείται να απαντήσει η παρούσα εργασία είναι:

- αν είναι πρόσφορη η μελέτη σχημάτων κοινωνικού διαχωρισμού με βάση τη γεωγραφική σύνθεση των επαγγελματικών κατηγοριών.
- αν μπορεί να οριστεί γεωγραφικά και αν αποκτά κοινωνικό περιεχόμενο στη συνέχεια, η προβολή στο χώρο των χωροθετικών προτύπων των επαγγελματικών ομάδων και η σύνδεσή της με τη διοικητική διάρθρωση ενός ΠΣ,
- αν μπορεί να συνδεθεί η κοινωνικοεπαγγελματική ιεράρχηση του χώρου (αν υπάρχει) με τη χωρική κατανομή άλλων μεταβλητών που

εκφράζουν κοινωνική και οικονομική διαφοροποίηση, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο η συγκεκριμένη μεθοδολογία αποτελεί ερμηνευτικό εργαλείο της κοινωνικής διαφοροποίησης του αστικού χώρου.

Η τελική επιδίωξη είναι: **α.** η ανάδειξη μίας μεθοδολογίας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη στρατηγική μελέτη του αστικού χώρου με στόχο τη συνολική παρουσίαση των κοινωνικών διαφοροποιήσεων ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή σε επιχειρησιακά προγράμματα επέμβασης και αναβάθμισης του αστικού χώρου και **β.** ο προσδιορισμός των θεματικών χαρτογραφικών μεθόδων παρουσίασης των αποτελεσμάτων.

II. Λόγοι επιλογής και ιδιαιτερότητα του επιλεγόμενου θέματος

Οι λόγοι για τους οποίους επιλέχτηκε το θέμα είναι η εξής:

- ◆ τα φαινόμενα του κοινωνικού διαχωρισμού, όπως φάνηκε από τη μελέτη του αθηναϊκού αστικού χώρου (Μασούτας, 1990), δείχνουν να εντείνονται την τελευταία 20ετία. Παρ' όλα αυτά όμως τα φαινόμενα είναι σαφώς λιγότερο έντονα από τον ευρωπαϊκό χώρο.
- ◆ Η παρατεταμένη οικονομική κρίση αποδυναμώνει τους παραδοσιακούς τρόπους κοινωνικής αναπαραγωγής και αυτορύθμισης στο τομέα της κατοικίας με σαφή κυριαρχία πλέον των μηχανισμών τις αγοράς.
- ◆ Η ιδιαιτερότητα της Θεσσαλονίκης όσο αφορά την πολεοδομική της οργάνωση όπως αυτή έχει διαμορφωθεί, από τις πρώτες προσπάθειες σε πανελλήνια κλίμακα, από τις ελληνικές κυβερνήσεις στις αρχές του αι. για σαφή διαχωρισμό των κοινωνικών ομάδων μέσω της επίβολής των μηχανισμών της αγοράς εργασίας. Η καινοτομία της εργασίας αυτής εντοπίζεται στο γεγονός της απουσίας στον Ελλαδικό χώρο παρόμοιων ερευνητικών προσπαθειών. Οι μελέτες κοινωνικού διαχωρισμού στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες. Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια από τις λίγες σχετικές προσπάθειες στο χώρο της Θεσσαλονίκης.

Η πρωτοτυπία του προτεινόμενου θέματος προσδιορίζεται και από την πρωτοτυπία των στατιστικών μεθόδων που θα χρησιμοποιηθούν για την ανάλυση των δεδομένων. Πιο συγκεκριμένα, οι δείκτες ανάλυσης των κοινωνικών φαινομένων (δείκτες ανισότητας) που προβλέπεται να χρησιμοποιηθούν δεν έχουν εφαρμοστεί παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις στην Ελλάδα.

III. Δομή της εργασίας

Η διπλωματική εργασία, διαπραγματεύεται ζητήματα κοινωνικού διαχωρισμού στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Θεσσαλονίκης. Το θέμα εντάσσεται σε 2 θεματικές ενότητες σύμφωνα με τον κανονισμό και τις προδιαγραφές για τις διπλωματικές εργασίες.

1. Κοινωνικοοικονομικές Έρευνες

- Εμπειρική μελέτη κοινωνικού διαχωρισμού (διαδικασίες κοινωνικής ανέλιξης/επιβίωσης στον αστικό χώρο

2. Εφαρμογή Μεθόδων Τηλεπισκόπησης

- Θεματική χαρτογραφία: Απεικόνιση κοινωνικο-επαγγελματικών δεδομένων.

Η λογική του Κοινωνικού διαχωρισμού (Social Segregation), σχετίζεται άμεσα με τη δομή του κοινωνικού συστήματος, με τα οικονομικοπολιτικά χαρακτηριστικά της περιόδου που αναλύεται και την ταυτότητα του χώρου στον οποίο παράγεται. Επομένως, η διερεύνηση ενός τέτοιου θέματος απαιτεί συνδυασμό στοιχείων ανάλυσης που καλύπτουν πολλούς θεματικούς τομείς. Η πολυπλοκότητα της ανάλυσης λοιπόν, οδηγεί στη χρήση τεχνικών και μεθόδων επεξεργασίας δεδομένων με μεγάλη περιγραφική

Τίθενται λοιπόν θέματα που αφορούν :

1. Εννοιολογική αποσαφήνιση των θεωρητικών εργαλείων που θα χρησιμοποιηθούν στην οργάνωση των ομάδων και μέτρηση της έντασης των σχέσεων μεταξύ τους.
2. Σαφή γνώση των ποσοστικών μεθόδων που θα χρησιμοποιηθούν και δυνατότητα σύνθεσης των αποτελεσμάτων τους, ούτως ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για το εξεταζόμενο κοινωνικό φαινόμενο.
3. Διερεύνηση των ιστορικών εξελίξεων του χώρου που αναλύεται, ούτως ώστε να διαπιστωθεί κατα πόσο η ιδιαιτερότητα της οργάνωσης του επέδρασε και στη διαμόρφωση κοινωνικών σχημάτων με σαφή χωρική υπόσταση.
4. Γνώση των θεματικών ενοτήτων που συσχετίζονται με την παρουσία του εξεταζόμενου κοινωνικού φαινομένου

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο η δομή της εργασίας θα αποτελείται από τέσσερα μέρη: Το θεωρητικό, το ιστορικό, το στατιστικό-ποσοτικό και από ένα εμπειρικό που θα αποτελείται από μια εφαρμογή στην περιοχή του ΠΣ Θεσσαλονίκης.

- 2 Αναλυτικότερα, στο θεωρητικό τμήμα θα τεθούν ερωτήματα και αναζητήσεις για τη δόμηση και την ομοιογένεια των κοινωνικών τάξεων

και τη σχέση τους με το χώρο. Επίσης θα οριοθετηθεί η έννοια του κοινωνικού διαχωρισμού και αποκλεισμού και θα εξεταστούν οι συνθήκες μέσα στις οποίες εμφανίζονται τόσο στον ελληνικό αλλά και στον ευρωπαϊκό χώρο.

Στο δεύτερο τμήμα, θα παρουσιαστούν τα σημαντικότερα σημεία στην ιστορική εξέλιξη της πόλης της Θεσσαλονίκης, που διαμόρφωσαν συνθήκες γεωγραφικού και κοινωνικού διαχωρισμού στους κατοίκους της. Δεδομένου ότι η πόλη διατήρησε εκτός από το κοσμοπολίτικο χαρακτήρα από την ίδρυση της μέχρι σήμερα και τη σπουδαία γεωπολιτική θέση που κατέχει, διατηρήθηκαν ορισμένες χωρικές δομές στο πέρασμα του χρόνου με σαφείς επιπτώσεις έως σήμερα στην κοινωνική οργάνωση της πόλης.

Στο τρίτο τμήμα γίνεται μια προσπάθεια περιγραφής των ποσοτικών μεθόδων που θα χρησιμοποιηθούν για την ανάλυση των σχημάτων του κοινωνικού διαχωρισμού. Πιο συγκεκριμένα θα παρουσιαστούν η παραγοντική και η ταξινομική ανάλυση όπως επίσης και οι δείκτες μέτρησης ανισότητας. Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στη δυνατότητα εφαρμογής των μεθόδων ώστε τα αποτελέσματα να έχουν σαφή κοινωνική και γεωγραφική αναφορά. Ακόμη θα παρουσιαστούν οι ενότητες ανάλυσης του αστικού χώρου και οι μεταβλητές που θα σχηματίσουν τις ομοιογενείς κοινωνικοεπαγγελματικές ομάδες.

Στο τέταρτο τμήμα, θα πραγματοποιηθεί η εφαρμογή στην περιοχή του ΠΣΘ, που θα αποβλέπει στην προβολή κοινωνικοεπαγγελματικών σχημάτων στο χώρο. Σε πρώτο στάδιο θα γίνει προσπάθεια σχηματισμού των παραγόντων χωροθέτησης των επαγγελματικών ομάδων. Σε δεύτερο στάδιο θα γίνει η συγκρότηση ομάδων των χωρικών ενοτήτων με παρόμοια κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση και η παράλληλη ιεράρχηση τους. Σε τρίτο στάδιο θα γίνει η συγκριτική παρουσίαση μεταβλητών που περιγράφουν την κοινωνικο-οικονομική διαφοροποίηση στο χώρο με τις ομάδες με ομοιογενή κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση. Η προβολή στο χώρο όλων των μεταβλητών ανάλυσης θα πραγματοποιηθεί με τη χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών.

IV. Υλικό που χρησιμοποιήθηκε

Από την ΕΣΥΕ λήφθηκαν στοιχεία κοινωνικο-οικονομικά που καλύπτουν αστικές ζώνες πολύ μικρής κλίμακας (επίπεδο πολεοδομικών ενοτήτων). Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας είναι πολύ πρόσφατα (απογραφές 1991) με αποτέλεσμα τη μεγάλη επικαιρότητα των αποτελεσμάτων που προκύπτουν. Πιο

συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που αφορούσαν κατηγορίες επαγγελματών με διψήφιους κωδικούς, τομείς απασχόλησης σε μονοψήφιο κωδικό, τη δομή του νοικοκυριού και το καθεστώς ενοίκησης τους, τις ηλικιακές κλάσεις και το μορφωτικό επίπεδο του ενεργού πληθυσμού. Από τους κατά τόπους ΟΤΑ αντλήθηκαν δεδομένα από μελέτες που έχουν ήδη εκπονηθεί (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, προτάσεις ένταξης σε κοινοτικά προγράμματα, χαρτογραφικό υλικό). Από τον Οργανισμό Θεσσαλονίκης, που αποτελεί θεσμοθετημένο όργανο ελέγχου του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Θεσσαλονίκης, αντλήθηκαν στοιχεία σε ευρύτερο πολεοδομικό. Τα στοιχεία έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας σε Η/Υ Macintosh με το λογισμικό στατιστικής επεξεργασίας Systat 5.2.1.

Τα ψηφιοποιημένα υπόβαθρα που χρησιμοποιήθηκαν, στηρίχθηκαν σε χαρτογραφικά υπόβαθρα της ΕΣΥΕ σε κλίμακα 1/5000. Το τελικό υπόβαθρο κατασκευάστηκε σε Η/Υ PC με το λογισμικό ΓΣΠ Arc Info 6.2. Οι θεματικοί χάρτες παρήχθησαν με τη βοήθεια του λογισμικού Arc View 2.0.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

1.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ

Τάξη είναι ο πιο σημαντικός άξονας πάνω στο οποίο στρέφεται η ζωή ενός ανθρώπου στη σύγχρονη εποχή, αλλά επίσης και ένα από τα πλέον δύσκολα να κατανοηθούν κοινωνικά μορφώματα. Ο Marx προώθησε μια δυναμική έννοια, η οποία έχει τις ρίζες της στον τρόπο παραγωγής, με την οποία κατανοεί το χαρακτήρα της κοινωνικής ομάδας στις καπιταλιστικές κοινωνίες.

Ο χώρος είναι μια άλλη θεμελιώδης διάσταση της ανθρώπινης ζωής, ωστόσο το γεωγραφικό επίπεδο παρέμεινε για μεγάλο χρονικό διάστημα ατροφικό στις κοινωνικές επιστήμες ελλείψει ενός κατάλληλου θεωρητικού και επιχειρησιακού πλαισίου μέσω του οποίου οι χωρικές σχέσεις θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στην κοινωνική θεωρία.

Αν προσπαθήσουμε να περιγράψουμε την έννοια της διάρθρωσης των τάξεων θα αντιληφθούμε την ανάγκη να προσθέσουμε τρία συμπληρωματικά επίπεδα στη δομή των τάξεων: **η διαίρεση της εργασίας, απασχόληση και ο χώρος**. Η προσπάθεια αυτή εστιάζεται στην περιγραφή των σχέσεων απασχόλησης σαν ανοιχτό σύστημα, μέσα στο οποίο οι σχέσεις μεταξύ των τάξεων έχουν συσταθεί μέσω των πρακτικών δραστηριοτήτων, αλληλεπιδράσεων και των εργασιακών αγώνων. Ένα δεύτερο σημείο που δίνεται έμφαση είναι η γεωγραφική διάσταση στην παραγωγή. Η κινητικότητα των τάξεων και η αναπαραγωγή τους, επιδρούν άμεσα στη σύσταση των κλάσεων της κοινωνικής διάρθρωσης μέσα και διαμέσου των χρήσεων του χώρου.

Κάθε επίπεδο διάρθρωσης των τάξεων, αλληλεπιδρά με τους παραπάνω παράγοντες και δημιουργεί ένα σύστημα σχέσεων. Η διαίρεση της εργασίας εκτός από τον κοινωνικό διαχωρισμό οδηγεί σε συσσώρευση κεφαλαίου και επομένως ενίσχυση του οικονομικού "βάρους" των τάξεων.

Οι σχέσεις απασχόλησης εκτός από τον αποφασιστικό ρόλο που παίζουν στη διαμόρφωση των τάξεων, επηρεάζουν μέσω της διαίρεσης της εργασίας και τη γεωγραφική κατανομή των εργαζομένων. Η χωρική διάρθρωση της εργασίας εκτός των κλαδικών σχέσεων στην παραγωγή συσχετίζεται άμεσα με τη λογική χωροθέτησης του δευτερογενή τομέα.

Σ' αυτή τη συλλογιστική θα πρέπει να προστεθεί η λογική της εγκατάστασης της βιομηχανίας, για μια ειδική ομάδα επιχειρήσεων με διαφορές από τις υπόλοιπες στην τεχνολογία, τις σχέσεις εργασίας και τα πρότυπα εγκατάστασης. Αυτό το θέμα θα αναλυθεί διεξοδικά στο επόμενο κεφάλαιο.

Η τάξη είναι μια διάσταση της ζωής όπου οι άνθρωποι αισθάνονται λίγο έως πολύ εξαρτώμενοι από τις καταστάσεις. Βέβαια, ακόμα και ο εργάτης που ζει ως ανθρακωρύχος στην πλέον καπιταλιστική-τυραννική εταιρία δεν ετεροκαθορίζεται πλήρως από την κοινωνική θέση της εργαζόμενης τάξης. Οι άνθρωποι "δοκιμάζουν" την τάξη όπως έχει διαμορφωθεί μέσα από τη ζωή με ιδιαίτερους τρόπους και αντιλαμβάνεται τη δύναμη της τάξης μέσα και διαμέσου συνθηκών που κατανοούν και αντιλαμβάνονται με άμεσο τρόπο. Σύμφωνα με τον Giddens: "τα όρια της τάξης δεν μπορούν να καθοριστούν σε θεωρητικό επίπεδο". Ένας από τους συγκεκριμένους σκοπούς της ανάλυσης της τάξης σε σχέση με τις εμπειρικές κοινωνικές θα πρέπει να είναι απαραίτητα ο καθορισμός της έντασης, της επίδρασης της τάξης στο δομή της κοινωνίας. Έτσι ο μόνος τρόπος που οι άνθρωποι μπορούν να κατανοήσουν τη σχέση των τάξεων, είναι με διασπασμένη μορφή. Βέβαια, ξεκινώντας από αυτή τη βάση δεν μπορούν οι άνθρωποι να αναδειχθούν ταξικά, αφού η τάξη αντιμετωπίζεται ως μια θεωρητική και ασυνάρτητη έννοια.

Υπάρχουν και δύο σκοτεινά σημεία της ανάλυσης των τάξεων σε μια γεωγραφική μελέτη. Το ένα, είναι η πλάνη από την ρύθμιση ή μεταχείριση του χώρου ως πρόβλημα που τέθηκε από προϋπάρχουσες κοινωνικές ομάδες. Αυτός είναι ο κλασικός τρόπος ανάλυσης της κοινωνικής γεωγραφίας. Τίθεται όμως πρόβλημα στην κατανόηση της ενσωμάτωσης του χώρου στη διαδικασία της διαμόρφωσης της τάξης καθ' αυτής.

Το δεύτερο σημείο, εντοπίζεται στις πρόσφατες θέσεις για την "επανακάλυψη" του χώρου από τις ριζοσπαστικές θεωρίες. Τίθεται το ζήτημα της περιγραφής του χώρου μέσω ασθενώς δομημένων κοινωνικών τάξεων που βασίζονται στον τρόπο απόκτησης κατοικίας, οι οποίες αντιμετωπίζονται ως συνεκτικές κοινωνικές οντότητες.

σχηματισμοί σκέψεις κλπ., μεταμορφώθηκε. Νέες μορφές εμφανίζονται και φέρουν τη σφραγίδα από το παρελθόν και τις λειτουργικές πιέσεις από τις πρόσφατες επιταγές. Οι σχέσεις των τάξεων συνεχώς σχηματίζονται και επανασχηματίζονται κάτω από διαφορετικές συνθήκες, μέσω ενός πλήθους από τεμνόμενα επίπεδα θεσμών, ομάδων και αντιπροσώπων και χαρακτηριστικές πορείες της ανθρώπινης ύπαρξης.

1.1.3. Η Διάρθρωση της Εργασίας

Η κοινωνική διάρθρωση της εργασίας είναι δυσκολότερο να προσδιοριστεί, από τη στιγμή που είναι ασαφής και ευρεία έννοια ιδίως για τους Μαρξιστές. Αναπτύσσονται πάντως με την εμφάνιση νέων προϊόντων, νέων μεθόδων παραγωγής, νέων μέσων κυκλοφορίας και νέων μορφών οργάνωσης. Οι παρακάτω διακρίσεις πρέπει να γίνουν:

1. Μεταξύ των κλάδων του τρόπου παραγωγής ή ότι άλλο κανονικά ονομάζεται "Βιομηχανία",
2. μεταξύ των σταδίων ολοκλήρου του κύκλου παραγωγής των προϊόντων, που περιλαμβάνει : i) την άμεση διαδικασία παραγωγής, δηλαδή, διαδοχικά στάδια της διαδικασίας ή συστατικά-συγκεντρωτικά συστήματα και ii) η παρεχόμενη διαδικασία παραγωγής, συμπεριλαμβανόμενων της έρευνας παραγωγής και ανάπτυξης πριν από την κανονική παραγωγή και συντήρηση και επισκευή των υπηρεσιών μετά τη διανομή/εγκατάσταση του προϊόντος.
3. ανάμεσα στην παραγωγή και ανταλλαγή (κυκλοφορία προϊόντων) και στον τομέα ανταλλαγής μεταξύ των κλάδων της δραστηριότητας όπως χονδρεμπόριο, λιανικό εμπόριο, διαφήμιση και μεταφορά,
4. μεταξύ της κυκλοφορίας των προϊόντων και την κυκλοφορία του χρήματος-κεφαλαίου (συμπεριλαμβανόμενων των πιστώσεων και του πλασματικού κεφαλαίου) δηλαδή τους διάφορους κλάδους του τραπεζικού συστήματος, των ασφαλειών κλπ.,
5. μεταξύ των οργανωτικών μονάδων του κεφαλαίου, δηλαδή, σωματεία και άλλοι τύποι εταιριών. Η διάρθρωση αυτή καλύπτει εν μέρει και τα προηγούμενα σημεία.

1.1.4. Τάξη και Διάρθρωση Εργασίας

Η τάξη και η διάρθρωση της εργασίας είναι μόνιμα έννοιες που αντιδιαστέλλονται. Αλλιώς, η τάξη γίνεται μια διάσταση της διάρθρωσης

εναρμονιστούν με σκοπό να κατανοηθεί η πολυπλοκότητα της κοινωνικής κατάταξης.

1.1.5. Η χωρική Διάρθρωση της Εργασίας

Η αντιμετώπιση των κοινωνικών ομάδων ως ομοιογενών, πηγάζει ως ένα βαθμό, από τη συγκρότηση τους ως εννοιολογικών εργαλείων, από τα οποία λείπει, κατά παράδοση η χωρική διάσταση, έλλειψη γενικότερη στην κοινωνική θεωρία. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, ο κοινωνικά παραγόμενος χώρος, οδηγείται να γίνει ένα ουδέτερο υπόβαθρο πάνω στο οποίο οργανώνεται η κοινωνική δράση και διαμορφώνεται παθητικά ανάλογα με την εξέλιξη των α-χωρικών κοινωνικών δομών. Την τελευταία δεκαετία όμως, οι εκπρόσωποι των σύγχρονων ρευμάτων της γεωγραφίας, υποστηρίζουν πως ο χώρος δεν είναι ουδέτερος¹.

Η απασχόληση γίνεται χωρικό πρόβλημα- δηλαδή, εμφανίζεται μια χωρική διάρθρωση της εργασίας - εξαιτίας τριών αναπόφευκτων γεγονότων της παραγωγής και αναπαραγωγής.

1. Πρώτον, οι επενδυτές πρέπει να επενδύσουν σε πάγιο και ακίνητο κεφάλαιο (εγκαταστάσεις και εξοπλισμός) με σκοπό να παράγουν, και να εξασφαλίσουν μια ροή για τη διακίνηση του κεφαλαίου (πρώτες ύλες και εργασία) στο σημείο της παραγωγής, καθώς θέτουν τη δική τους παραγωγή στην κυκλοφορία (marketing). Αυτό είναι το βασικό σημείο της παραδοσιακής θεωρίας εγκατάστασης: αγορά και μεταφορά προς ένα καθορισμένο σημείο παραγωγής.
2. Δεύτερον, οι εργαζόμενοι χρειάζονται μεγαλύτερη σταθερότητα για την αναπαραγωγή τους. Αυτό παραπέμπει και στο πάγιο κεφάλαιο και στην κατανάλωση του αποθέματος, όπως κατοικίες, σχολεία και πάρκα, και στον απαιτούμενο χρόνο στον οποίο θα αναπτυχθούν με ασφάλεια οι κοινωνικοί δεσμοί με την έννοια των πρακτικών διαβίωσης. Το στοιχείο της σταθερότητας στη διαμόρφωση των κοινωνικών εργατικών τάξεων παρουσιάζει ένα βαθμό απόκλισης μεταξύ των δυνάμεων παραγωγής. Οι άνθρωποι δεν αναμιγνύονται τυχαία στο χώρο.
3. Οι σχέσεις απασχόλησης απαιτούν ελάχιστο χρόνο για να διαμορφώσουν ένα κοινωνικό σχηματισμό. Αντίστροφα οι εργαζόμενοι θα πρέπει να επαναδημιουργούν τις κοινωνικές σχέσεις

¹ Βλ. Giddens (1984)

της τάξης μέσω της κινητικότητας της εργασίας στο χώρο και το χρόνο.

Η απασχόληση στο χώρο έχει δύο διαστάσεις: **τομεακή και χρονική**. Η πρώτη αναφέρεται στη γεωγραφική σύνδεση των αναγκών της εργασίας στο χώρο με τα διαθέσιμα εργατικά αποθέματα. Αυτό το είδος σύνδεσης λαμβάνει χώρα ανεξάρτητα από το κατά πόσο το κεφάλαιο κινείται σ' ένα προϋπάρχον απόθεμα εργασίας. Η εργασία μεταναστεύει στις θέσεις της απασχόλησης. Η κατανομή των εργαζομένων είναι μια σχετικά στατική έννοια. Προσθέτοντας τη χρονική διάσταση της απασχόλησης, η δημιουργία και η αλλαγή των σχέσεων απασχόλησης, δημιουργεί το ερώτημα όχι μόνο για το πού θα πάνε αλλά και πότε.

Η διαδικασία εγκατάστασης γίνεται ένα στρατηγικό μέσο της από τις κοινωνικές ομάδες. Από μια απλοποιημένη άποψη ο "πόλεμος της θέσης" μεταξύ των τάξεων, ο χωρικός ελιγμός είναι μια βασική τακτική, του management αλλά και της απασχόλησης. Η κινητικότητα αυτή ισχύει φυσικά κάτω από τους περιορισμούς των πρακτικών προβλημάτων που προέρχονται είτε από τη βιομηχανική παραγωγή είτε από τη συγκεκριμένη διαίρεση εργασίας και δεν συνιστά φυσικά ένα ορθολογικό μοντέλο λήψης αποφάσεων εγκατάστασης των υποκειμένων.

Το αποτέλεσμα της διαδικασίας εγκατάστασης είναι, σε οποιαδήποτε στιγμή ένα μωσαϊκό των χώρων εργασίας και χώρων κατοικίας. Το μωσαϊκό μετατοπίζεται στο χώρο καθώς η παραγωγική διαδικασία αναπτύσσεται και οι σχέσεις εργασίας επανασυγκροτούνται, με το νέο να επικαλύπτει το παλιό σε μια έντονη δικτύωση της ιστορίας της παραγωγής και της τάξης.

1.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

Ο κοινωνικός διαχωρισμός ως κοινωνικό φαινόμενο δεν παραπέμπει άμεσα και στον οικονομικό διαχωρισμό και ιεράρχηση των κοινωνικών υποκειμένων. Η έννοια αυτή προσδιορίζεται βασικά από τη διαφοροποίηση κοινωνικών πρακτικών που εντοπίζονται στον πολιτισμό την ιδεολογία και γενικότερα τον τρόπο αντιμετώπισης του κοινωνικού γίνεσθαι. Η εξέλιξη του κοινωνικού διαχωρισμού είναι αποτέλεσμα των ιστορικών εξελίξεων και της κοινωνικής δομής του συγκεκριμένου γεωγραφικού χώρου που εξετάζεται. Ακόμα και ο χώρος αυτός καθαυτός αποτελεί βασική συνιστώσα διαχωρισμού στο μέτρο των διαφορετικών μορφών οικειοποίησης του χώρου για κατοικία και εργασία.

Η λογική του κοινωνικού διαχωρισμού στηρίζεται στη διαπάλη των κοινωνικών ομάδων, στο πλαίσιο της επιδίωξης ατόμων και ομάδων για τη μεγιστοποίηση ωφελειών στο παρόν κοινωνικό σύστημα. Το άθροισμα των ατομικών πρακτικών για την επιδίωξη κοινωνικής ανέλιξης ισχυροποιεί την ισχύουσα κοινωνική ιεραρχία αλλά αποτελεί μάλλον ακούσια επίπτωση ατομικών επιδιώξεων. Η ευνοϊκή θέση σε δεδομένη κοινωνική ιεραρχία, είναι η κατάληξη όλων των προσπαθειών των κοινωνικών υποκειμένων. Η σχηματοποίηση όμως, μορφών κοινωνικού διαχωρισμού δεν αποτελεί αυτό καθαυτό στόχο των ατόμων.

1.2.1. Θεωρητικές διερευνήσεις

Παρότι κατεξοχήν πολιτιστικό φαινόμενο, η σύνδεση του με την οικονομική και την πολιτική πραγματικότητα πρέπει να θεωρείται αδιαμφισβήτητη.

Ο κοινωνικός διαχωρισμός προσδιορίζεται κυρίως με βάση το επάγγελμα. Αναγνωρίζοντας οι μελετητές, πως οι παραγωγικές δραστηριότητες αποτελούν το σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης του κοινωνικού "χάρτη" σε μια πόλη. Έτσι λοιπόν δομούνται οι κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες, οι οποίες με τη σειρά τους μορφοποιούν και ενισχύουν σχήματα κοινωνικών διακρίσεων και διαχωρισμού.

Όμως, η γεωγραφική προβολή των κοινωνικών διαφοροποιήσεων στον αστικό ιστό που προέρχονται από τις διαδικασίες αναπαραγωγής του εργατικού δυναμικού δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί με άμεσο τρόπο. Η πολυπλοκότητα του κοινωνικού πλαισίου ζωής καθώς και οι επιδράσεις των νόμων της αγοράς σαφώς δημιουργούν ένα μείγμα σχέσεων που επιδρούν στη χωροθέτηση δραστηριοτήτων και επιλογή περιοχής κατοικίας.

Ο ρόλος της κατοικίας στον αστικό χώρο αναδεικνύεται σε βασικό παράγοντα όσον αφορά τον κοινωνικό διαχωρισμό ξεπερνώντας σε σημασία ακόμα και αυτού του τύπου εργασίας. Σ' αυτό ακριβώς το σημείο σημειώνεται η τομή σε σχέση με την εποχή της βιομηχανικής ανάπτυξης του προηγούμενου αιώνα. Ο τύπος εργασίας αποτελούσε ουσιώδη συνιστώσα στη διαμόρφωση του αστικού χώρου καθώς αποτελούσε τον ελκτικό ή απωθητικό παράγοντα της κατοικίας, με αποτέλεσμα την διαμόρφωση διαφορετικών κοινωνικών φυσιογνωμιών στις περιοχές κατοικίας. Η κινητικότητα της κατοικίας (που υποστηρίζονταν από το υψηλό ποσοστό ενοικίασης) αποτελούσε το αντιστάθμισμα των

περιορισμένων δυνατοτήτων μετακίνησης σε περίπτωση αλλαγής του τόπου εργασίας.

Με την ανάπτυξη της ιδιοκατοίκησης αλλά και των μέσων μετακίνησης αυξάνει σταδιακά ο ρόλος της αγοράς κατοικίας, καθώς επιτρέπει τη σταθεροποίηση του τόπου κατοικίας με παράλληλη αύξηση του ποσοστού ιδιοκατοίκησης. Αποτέλεσμα αυτών των διαδικασιών είναι η ένταση και η σταθεροποίηση των μορφών κοινωνικού διαχωρισμού όσο το επίπεδο ανάλυσης γίνεται λιγότερο γενικό.

1.2.2. Παράγοντες-μηχανισμοί έντασης του κοινωνικού διαχωρισμού

Η ένταση του κοινωνικού διαχωρισμού και της περιθωριοποίησης μεγάλων κοινωνικών ομάδων στα αστικά κέντρα της Δυτικής Ευρώπης έχει ως σημείο εκκίνησης τις διαδικασίες της οικονομικής αναδιάρθρωσης. Γενικότερα, τα βασικά σημεία στα οποία συνίσταται η ένταση κοινωνικής πόλωσης στην Δ. Ευρώπη αναλύονται παρακάτω:

- Όπως είναι ευρύτερα γνωστό, η κρίση που έπληξε το σύστημα των φορντιστικών βιομηχανικών δομών οδήγησε σε αναζήτηση πιο επικερδών (ευέλικτων) μορφών επένδυσης που προκάλεσε σοβαρά προβλήματα ανεργίας, ιδιαίτερα στις περιοχές όπου οι δομές αυτές ήταν πιο ανεπτυγμένες. Η δομή των μεγάλων επιχειρήσεων επιτρέπει πλέον όχι μόνο την κάθετη ιεράρχηση σε ομάδες επιχειρήσεων σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αλλά και τη γεωγραφική διασπορά των δραστηριοτήτων τους ακόμα και για τις επιμέρους δραστηριότητες, συνδέοντάς τες με σύγχρονα μέσα δικτύωσης. Η συνάρτηση τέτοιων μορφών οικονομικής κρίσης είναι εμφανής με την κοινωνική πόλωση, καθώς τα κοινωνικά στρώματα που επιβαρύνονται από τη δυσλειτουργία του οργανωμένου οικονομικού συστήματος είναι οι βιομηχανικοί τεχνίτες- εργάτες χαμηλόμισθοι υψηλής εξειδίκευσης. Η εξέλιξη αυτή είναι χαρακτηριστική της μεταφορντικής εποχής καθώς η ευέλικτη οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων προωθεί τον κοινωνικό διαχωρισμό ως απόρροια της γεωγραφικής διαφοροποίησης της αγοράς εργασίας.
- Παράλληλα ο ρόλος του κράτους πρόνοιας υποβαθμίστηκε, καθώς οι κρατικές δομές αναδιπλώθηκαν, λόγω οικονομικής κρίσης, περιορίζοντας σε μεγάλο ποσοστό τις κοινωνικές επενδύσεις, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν σημαντικά στρώματα της εργατικής τάξης σε συνθήκες φτώχειας.

- Ταυτόχρονα, οι επενδύσεις έντασης κεφαλαίου με υψηλή απόδοση στις υπηρεσίες έδωσαν πρόσφορο έδαφος για τη διαφοροποίηση ιεραρχιών μεταξύ των πόλεων με ταυτόχρονη έκρηξη της κοινωνικής πόλωσης και του διαχωρισμού στο εσωτερικό τους. Στις μεγάλες μητροπόλεις παρατηρήθηκε το φαινόμενο της ανάκτησης του κέντρου από τις εταιρίες υπηρεσιών και των ευπόρων στρωμάτων (getrification/manhattanization). Τα νέα αστικά συστήματα των πόλεων δημιουργούνται καθώς οι υψηλού επιπέδου βιομηχανίες υπηρεσιών αναζητούν την κεντρικότητα, όχι πλέον λόγω προσιτότητας προς την αγορά, αλλά λόγω των οικονομιών συγκέντρωσης που δημιουργούνται ώστε να μοιράζονται ένα περιβάλλον συγκέντρωσης υπηρεσιών, απαραίτητο για την παραγωγή τους. Τα καταλληλότερα σημεία συγκέντρωσης "βιομηχανιών" παραγωγής αυτών των υψηλού επιπέδου υπηρεσιών (Sassen, 1991 και 1994) αποτελούνται από τις κεντρικές επιχειρηματικές περιοχές (CBDs) των οικουμενικών πόλεων (global cities). Ο κοινωνικός διαχωρισμός και η πόλωση συνδέεται με την ανάπτυξη τέτοιων πόλων παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών στις οικουμενικές πόλεις και στα κέντρα ευρύτερων περιφερειών αφού οι βιομηχανίες αυτές χρειάζονται ταυτόχρονα προσωπικό μεγάλης εξειδίκευσης και υψηλών αποδοχών (νομικούς, λογιστές, αναλυτές) καθώς και προσωπικό μικρής εξειδίκευσης και χαμηλών αποδοχών, για την εκτέλεση βοηθητικών εργασιών (δακτυλογράφοι, μεταφορείς, καθαριστές, φύλακες κ.λπ.). Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο οι βοηθητικές εργασίες να εκτελούνται πολλές φορές υπεργολαβικά από επιχειρήσεις οι οποίες κινούνται στον αδιαφανή χώρο της παραοικονομίας και των άτυπων διαδικασιών της μαύρης εργασίας.

Ανακεφαλαιώνοντας λοιπόν διακρίνουμε τρεις μηχανισμούς-διαδικασίες που εντείνουν τον κοινωνικό διαχωρισμό.

- 1) Σε λίγες ευρωπαϊκές πόλεις (Παρίσι, Λονδίνο και μερικές ακόμη) ο κοινωνικός διαχωρισμός είναι αποτέλεσμα συγκέντρωσης της βιομηχανίας υψηλού επιπέδου υπηρεσιών.
- 2) Σε αρκετές, που βιώνουν τη βιομηχανική παρακμή, ο κοινωνικός διαχωρισμός είναι εντονότερος με μεγαλύτερες πιθανότητες περιθωριοποίησης των χαμηλών εργατικών στρωμάτων.
- 3) Τέλος, σε πολύ περισσότερες -ιδιαίτερα στις πόλεις μέσου μεγέθους- ο κοινωνικός διαχωρισμός αναπτύσσεται ως έμμεσο σύμπτωμα των συνολικών οικονομικών αλλαγών, που τις αγγίζει μέσω των μεταβαλλόμενων συνθηκών στις διεθνείς αγορές.

1.2.3. Ελληνική πραγματικότητα

Όπως έχει παρατηρηθεί από ορισμένες μελέτες, στον ελληνικό χώρο (Μαλούτας 1990,1994) οι επιπτώσεις του κοινωνικού διαχωρισμού και αποκλεισμού είναι λιγότερο φανερές και όχι τόσο άμεσα προσδιορίσιμες σε επίπεδο μικρής (αστικής) κλίμακας (συνοικίας/γειτονιάς). Στο σημείο αυτό έγκειται και η βασική διαφορά μεταξύ των ελληνικών κέντρων και εκείνων της Δυτικής Ευρώπης και Βόρειας Αμερικής. Βέβαια ο κοινωνικός διαχωρισμός εμφανίζει αυξητικές τάσεις στη δεκαετία του '80 σε σχέση με τη δεκαετία του '70 (Μαλούτας 1990). Μπορούμε να διατυπώσουμε την υπόθεση ότι στον ελληνικό αστικό χώρο ένας από τους πιο ουσιαστικούς άξονες διαχωρισμού είναι η αδυναμία συμμετοχής σε οικογενειακά δίκτυα όταν το εισόδημα δεν επαρκεί (Karadinos, 1992)

Το γεγονός ότι η ανάλυση αναφέρεται σε μία μόνο αστική περιοχή απαγορεύει, καταρχήν, τις γενικεύσεις. Παρόλα αυτά, μια συγκριτική μελέτη παρουσίαση της Αθήνας και του Βόλου - πόλεις με πολύ διαφορετικά πληθυσμιακά και οικονομικά βάρη- (Μαλούτας 1994) διαπιστώθηκαν πολλά κοινά χαρακτηριστικά, που μας επιτρέπουν να διατυπώσουμε και γενικότερα συμπεράσματα για τους μηχανισμούς και τα σχήματα του κοινωνικού διαχωρισμού στον ελληνικό χώρο.

Ο γεωγραφικός διαχωρισμός στην Αθήνα, παρά την περιορισμένη ανάπτυξη του, τελικά εντάθηκε κατά τη δεκαετία 71-81. Η κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση των ΟΤΑ του Πολεοδομικού Συγκροτήματος, διαφοροποιείται. Πιο συγκεκριμένα παρατηρήθηκε μείωση των εργοδοτών του τριτογενούς σε μεγάλο ποσοστό (42%). Η μείωση αντικατοπτρίζεται στο χώρο με διαφορετική ένταση. Η μείωση όμως στις αστικές περιοχές ήταν της τάξης του 5% σε αντίθεση με το 62% των εργατικών περιοχών. Παρόμοια φαινόμενα σημειώνονται στην ομάδα των εργατών τεχνιτών, αλλά με αντίθετη φορά. Ενώ στο σύνολο της Αθήνας παρουσίασε μείωση 16%, στις περιοχές υψηλών στρωμάτων η μείωση ήταν 29% και 13% στις εργατικές.

Παρατηρήθηκε λοιπόν πως η υποβάθμιση αυτή πολώνει ακόμη περισσότερο τις περιοχές των υψηλών στρωμάτων σε σύγκριση με τις εργατικές περιοχές. Η ομοιογενοποίηση και ο διαχωρισμός τίθενται πλέον σε ένα διαφορετικό πλαίσιο. Ο κοινωνικός διαχωρισμός δεν διαφοροποιήθηκε σημαντικά στη δεκαετία 71-81, όσον αφορά στην αναλογία των θέσεων στο επάγγελμα, εντούτοις ο γεωγραφικός διαχωρισμός την ίδια περίοδο γίνεται ολοένα και πιο αντιληπτός. Η δυσαναλογία αυτή είναι δυνατόν να αποδοθεί στις αλλαγές των

μηχανισμών πρόσβασης στην κατοικία. Η υποβάθμιση του ρόλου των παραδοσιακών τρόπων απόκτησης κατοικίας (αυτοστέγαση, αντιπαροχή, παράνομη δόμηση) και η κυριαρχία των μηχανισμών αγοράς στη διαδικασία απόκτησης γης και κατοικίας φαίνεται να οδηγούν την ελληνική κοινωνία σε πιο "κλασικά" χωροθετικά πρότυπα. Το παραδοσιακό πρότυπο απόκτηση κατοικία αντικαθιστάται από μια άλλη στρατηγική: επιδιώκεται στα πλαίσια του οικογενειακού προγραμματισμού η διατήρηση των κτιριακών αποθεμάτων, δεδομένου ότι η πρόσβαση στην ιδιοκτησία κατοικίας γίνεται ολοένα και πιο απατηλή για τα λαϊκά στρώματα που αντιμετώπιζαν την κατοικία με τα παραδοσιακά πρότυπα απόκτησης.

Η παρουσία του είναι αισθητή και στον ελληνικό χώρο αλλά η προβολή του στον αστικό χώρο παρουσιάζει μεγαλύτερη ομοιογένεια ιδιαίτερα αν αναλυθεί με βάση την ταξική διαφοροποίηση. Στην ελληνική κοινωνία υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες και μηχανισμοί που αναστέλλουν την εμφάνιση έντονων διαχωριστικών τάσεων στον αστικό χώρο. Οι κυριότεροι αναφέρονται παρακάτω:

- **Η μεγάλη ανάπτυξη της ιδιοκατοίκησης των μικρομεσαίων στρωμάτων.** Η ιδιότυπη ενσωμάτωση του αστικού χώρου από τα "λαϊκά" στρώματα πρόσφερε τη δυνατότητα σταθερής κατοικίας μέσω της αυτοστέγασης και τη δημιουργία οργανωμένων οικογενειακών δικτύων με τη συγκατοίκηση συγγενικών προσώπων σε μικρή απόσταση μεταξύ τους. Η λαϊκή ιδιοκατοίκηση αποτελούσε δικλείδα ασφαλείας τα χρόνια της εργατικής κρίσης και κοινωνικής ανασφάλειας, και χρησιμοποιήθηκε ως τρόπος ενσωμάτωσης των προσφυγικών πληθυσμών. Η ιδιοκατοίκηση ως πρακτική αντιμετώπισης των προβλημάτων διαβίωσης στην πόλη αποτέλεσε το βασικότερο μηχανισμό αντίστασης στις μετέπειτα πιέσεις της αγοράς γη και κατοικίας. Επίσης, οδήγησε στην αυτονομία της κατοικίας από το τόπο εργασίας γεγονός που αναδεικνύει τις στεγαστικές στρατηγικές ως βασικό αντιδιαχωριστικό παράγοντα. Σύμφωνα πάντως με την Λεοντίδου (Leodidou 1990:132 και 236) βασικός παράγοντας για τη μείωση του διαχωρισμού κατά περιοχές (οριζόντιος διαχωρισμός) αποτελεί ο κάθετος διαχωρισμός, όπου η διάκριση μέσων και λαϊκών στρωμάτων προέρχεται από την επιλογή διαμερισμάτων σε διαφορετικούς ορόφους (υψηλότερα τα μέσα και χαμηλότερα τα λαϊκά στρώματα. Η ένταση αυτού του φαινομένου πρέπει να περιορίζεται σε κεντρικές ζώνες του αστικού ιστού.
- **Η μεσοστρωματική διάρθρωση της κοινωνικής οργάνωσης της Ελλάδας.** Η έλλειψη μεγάλων ταξικών αντιθέσεων σαφώς και

συντείνει στον περιορισμό της κοινωνικής πόλωσης, οποία αποτελεί σημαντικότερη πηγή έντασης του κοινωνικού διαχωρισμού. Τα μεγάλα ποσοστά αυτοαπασχόλησης και μικροεργοδοσίας με παράλληλη σχετική απουσία μισθωτών οδηγούν στη διόγκωση των μεσοστρωματικών τάξεων. ένα φαινόμενο που συντηρεί αυτήν την κατάσταση είναι και το υψηλό ποσοστό απασχόλησης στο δημόσιο τομέα.

- **Η διάχυση των βιομηχανικών και βιοτεχνικών ομάδων στον αστικό χώρο.** Η έλλειψη οργανωμένων υποδομών για τη βιομηχανία, ο ανύπαρκτος πολεοδομικός σχεδιασμός αλλά και το μικρό μέγεθος των μονάδων επέτρεψαν τη χωροθέτηση τους στον αστικό ιστό. Η πρακτική αυτή απέτρεψε καταρχήν το ταξικό διαχωρισμό σε μικροκλίμακα, όπως αυτός ορίζεται από τη σχέση του με τις παραγωγικές δραστηριότητες. Έτσι για παράδειγμα ο βιομηχανικός εργάτης είναι δυνατόν να συγκατοικεί με το μικροεργοδότη. Βέβαια η διάχυση των δευτερογενών δραστηριοτήτων δεν γίνεται απολύτως τυχαία. Η επιλογή τόπου εγκατάστασης γίνεται μέσα ευρύτερες ζώνες του αστικού ιστού που προσεγγίζουν τις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Αυτό έχει ως άμεσο αντίκτυπο στην εμφάνιση κοινωνικού διαχωρισμού σε ευρύτερη κλίμακα όπως για παράδειγμα μεταξύ δήμων ενός πολεοδομικού συγκροτήματος. Η μορφή του κοινωνικού διαχωρισμού σ' αυτήν την περίπτωση εντοπίζεται κυρίως στη διαφοροποίηση των ποσοστών απασχόλησης στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής.
- **Οι άτυπες σχέσεις στο χώρο της οικονομίας.** Η ανάπτυξη τέτοιων σχέσεων αποτέλεσε την άμυνα των λαϊκών κυρίως στρωμάτων απέναντι, στην περιορισμένη ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας (όπως αυτό ορίζεται από το φορντικό πλαίσιο λειτουργίας της οικονομίας) αλλά και τη στρεβλή και ατελή οργάνωση των δομών παραγωγής. Τα οικογενειακά δίκτυα αλληλοβοήθειας αποτέλεσαν εξισορροπητικό παράγοντα για την ένταση του κοινωνικού διαχωρισμού, δρώντας παράλληλα σε δύο επίπεδα: α) αποτελώντας υποβοηθητική αλλά σεβαστή εισοδηματική στήριξη στα νεότερα μέλη των οικογενειών, β) δημιουργώντας τοπικές δομές που φρόντιζαν την κοινωνική αναπαραγωγή σε συνδυασμό με την εξασφάλιση ιδιοκατοίκησης. Έτσι τα δίκτυα γνωριμιών και οι σχέσεις εξασφάλιζαν εργασία στα πλαίσια άτυπων δομών της παραοικονομίας. Ο εκσυγχρονισμός της οικονομικής ζωής έχει οδηγήσει στον περιορισμό

διάχυσης άτυπης πρακτικών διαβίωσης. Επίσης η παρατεταμένη οικονομική κρίση έχει επιφέρει αλλαγές στο τρόπο απόκτησης κατοικίας καθώς παρατηρείται πλέον η προσπάθεια διαχείρισης και όχι επέκτασης του στεγαστικού αποθέματος της οικογένειας.

- **Το κυρίαρχο πρότυπο κοινωνικής αναπαραγωγής.** Σ' αυτό πλαίσιο, οι διαφορές στο ιδεολογικό επίπεδο ανάμεσα στα λαϊκά και τον πνευματικά στρώματα δεν ήταν χαώδης. Τα εργατικά στρώματα επιδίωκαν την επαγγελματική άνοδο μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ώστε στην επαγγελματική απασχόληση να αποφεύγεται η χειρωνακτική εργασία. Η επιδίωξη αυτή δεν πρέπει να συγχέεται με την προσπάθεια διαδικασία αλλαγής πολιτιστικών προτύπων και κοινωνικής διαφοροποίησης. Η επαγγελματική άνοδος για τα λαϊκά στρώματα σημαίνει την ανώδυνη (πνευματική) επαγγελματική ενασχόληση, διατηρώντας όμως τα ίδια πολιτισμικά πρότυπα. Σ' αυτό οφείλεται η έντονη μεσοστρωματική οργάνωση της ελληνικής κοινωνίας και η αύξηση των δημοσίων υπαλλήλων.

Βέβαια υπάρχουν και τάσεις που ευνοούν την ανάπτυξη γεωγραφικού διαχωρισμού. Αυτοί οι παράγοντες έχουν προσθετική επίδραση στην αλλαγή της δεδομένης κοινωνικής πραγματικότητας που βιώνεται την τελευταία δεκαετία.

- **Η αλλαγή της οικονομικής πραγματικότητας,** με την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού, κάτι που επέτεινε η ένταξη της χώρας στην ΕΕ, οδηγεί στην εμφάνιση οικονομικών μονάδων διαφορετικών ταχυτήτων, που οδηγεί στην εμφάνιση νέων διαφοροποιήσεων στην αγορά εργασίας.
- **Η αύξηση της κινητικότητας και της μείωσης του ρυθμού απόκτησης ιδιόκτητης κατοικίας από νέα ζευγάρια,** έχει άμεση επίδραση στο γεωγραφικό διαχωρισμό, καθώς οι νέες επιλογές περιοχής κατοικίας γίνονται σε συνθήκες κυριαρχίας κλασικών μηχανισμών αγοράς γης.

1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού διαφέρει σημαντικά από την έννοια του κοινωνικού διαχωρισμού. Όπως αναλύθηκε παραπάνω ο διαχωρισμός είναι κατά βάση πολιτισμικό φαινόμενο που βιώνεται μέσα σε συγκεκριμένο οικονομικό πλαίσιο, γεγονός που προσδιορίζει την στρατηγική επιβίωσης

δηλ. τον τρόπο αντιμετώπισης των βασικών θεμάτων που αφορούν την ανθρώπινη ύπαρξη όπως π.χ η κατοικία. Αντίθετα ο κοινωνικός αποκλεισμός δηλώνει την κοινωνική απομόνωση που προέρχεται όμως από την αδυναμία ένταξης των αποκλεισμένων με ομαλό τρόπο στην αγορά εργασίας.

Δεν υπάρχει σαφής ορισμός αυτού του φαινομένου. Ένας αρκετά συνεκτικός ορισμός που περιγράφει την προβληματική σύνδεση των ατόμων με θεσμούς ή μηχανισμούς είναι ο εξής: *"Κοινό χαρακτηριστικό των αποκλεισμένων, είναι η ισχνή τους σχέση με τους πρωτεύοντες κοινωνικούς μηχανισμούς που παράγουν η διανέμουν πόρους- την αγορά εργασίας, την οικογένεια ή άλλα διαπροσωπικά δίκτυα, και το κράτος"*. (Karaïnos, Koniordos and Tinios, 1990)

1.3.1. θεωρητικές διερευνήσεις

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι πολυδιάστατο φαινόμενο που περιγράφει την αδυναμία των ομάδων που τον βιώνουν να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά που προσδιορίζουν άμεσα την κοινωνική και οικονομική τους πορεία μέσα σε μια κοινωνία που επιδιώκει συνεχώς την ευημερία. Τομείς όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση και η στέγαση, οι οποίοι θεωρούνται βασικοί για την ένταξη στην κοινωνία, αποστερούνται συστηματικά από ορισμένες ομάδες ανθρώπων, με αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της συμμετοχής τους στον τρόπο ζωής που βιώνει η πλειοψηφία. Σε δεύτερο επίπεδο, εφόσον παρεμποδίζεται η ομαλή κοινωνική ένταξη, εμποδίζεται η σύμπραξη σε κοινωνικές ανταλλαγές, σχέσεις και πρακτικές καθώς και δικαιώματα που εμπεριέχονται στους κανόνες της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Η σύνδεση με τον κοινωνικό διαχωρισμό εντοπίζεται στο σημείο πολιτιστικών προτύπων που είναι δυνατόν να αναπαράγουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να κάνουμε ορισμένες αποσαφηνίσεις. Βεβαίως υπάρχουν περιπτώσεις όπου παρατηρείται **εκούσιος αποκλεισμός ορισμένων κοινωνικών ομάδων** (π.χ μουσουλμανική μειονότητα) στην εξάσκηση βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων. Ακόμα και σ' αυτήν την περίπτωση όμως στις περισσότερες περιπτώσεις αυτή η φαινομενικά ηθελημένη απομόνωση στην κοινωνία προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από προηγούμενους αποκλεισμούς από κοινωνικά αγαθά όπως εκπαίδευση, πληροφόρηση κ.ά.

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού δεν πρέπει να ταυτίζεται με την έννοια της φτώχειας. Η φτώχεια παραπέμπει αποκλειστικά σε προβλήματα

εισοδήματος και προβληματικής ένταξης στην αγορά εργασίας, ενώ ο κοινωνικός αποκλεισμός περιλαμβάνει προβλήματα αποστέρησης εκτός από τον τομέα της απασχόλησης, σε όλους τους τομείς κοινωνικών παροχών όπως στέγαση, υγεία-πρόνοια και εκπαίδευση.

1.3.2. Παράγοντες έντασης του κοινωνικού αποκλεισμού

Την τελευταία δεκαετία γίνεται λόγος για αύξηση του ποσοστού των ανθρώπων που ανήκουν στις ομάδες των κοινωνικά αποκλεισμένων. Θεωρείται μάλιστα ότι η ένταση αυτού του φαινομένου υπονομεύει τις προσπάθειες για οικονομική και κοινωνική συνοχή των ανεπτυγμένων και αναπτυσσομένων κοινωνιών. Σε ένα πρώτο επίπεδο οι σύγχρονες μορφές φτώχειας θεωρείται ότι επιβραδύνουν την οικονομική ανάπτυξη γιατί:

- 1) υπάρχει σύνδεση μεταξύ φτώχειας και μακροχρόνιας ανεργίας και επομένως προβληματική συμμετοχή ενός μέρους της κοινωνίας να συμμετέχει στην παραγωγή
- 2) με την εφαρμογή εκτεταμένων προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας αποστερούνται πόροι για παραγωγικές επενδύσεις

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, όλες οι μορφές αποκλεισμού θεωρείται ότι περιορίζουν την άσκηση βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων, με αποτέλεσμα την αύξηση των πηγών πολιτικής και κοινωνικής αστάθειας.

Τα αίτια που συνθέτουν τις σύγχρονες μορφές αποκλεισμού αποδίδονται σε πολλαπλές και σύνθετες αλλαγές στο παραγωγικό σύστημα και την κοινωνική κατανομή των διαφόρων ομάδων. Αποτέλεσμα αυτών είναι να δημιουργηθούν νέες μορφές περιθωριοποίησης με διαπλεκόμενα αίτια και επίδραση σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

- **Πρώτον, η διαδικασία της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης επέδρασε με καθοριστική σημασία στους εργαζόμενους με υπερεξειδίκευση στη γραμμή παραγωγής με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης.** Η εξάπλωση νέων ευέλικτων μορφών απασχόλησης δεν εγγυήθηκαν την κοινωνική προστασία του κράτους και ενίσχυσαν την ανασφάλεια στα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα
- **Η ένταση του ρεύματος της μετανάστευσης από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της λοιπής Βαλκανικής,** πρόσθεσε ομάδες ατόμων στον κοινωνικό ιστό που δεν διέθεταν διασυνδέσεις ούτε με το κράτος ούτε με την κοινωνία και με δεδομένη την προβληματική ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας στην Ελλάδα, οι ομάδες αυτές εντάχθηκαν με άτυπους στην καλύτερη

περίπτωση τρόπους στην κοινωνική ζωή. Η οικονομική δυσπραγία της ελληνικής οικονομίας δεν επέτρεψε την αποτελεσματική ενσωμάτωση με αποτέλεσμα να παρατηρούνται δείγματα κοινωνικού αποκλεισμού.

- **Η μεταβολή στη συνοχή των άτυπων διαπροσωπικών δικτύων έχει ενισχύσει τα φαινόμενα αποκλεισμού.** Ο ρόλος της οικογένειας και των άλλων διαπροσωπικών δικτύων όπως φίλοι και γείτονες, έχει περιοριστεί αισθητά δεδομένων των αλλαγών στις οικογενειακές δομές τις αξίες και τις αντιλήψεις. Ιδιαίτερα στον ελληνικό χώρο, όπου τα διαπροσωπικά δίκτυα έπαιξαν καθοριστικό ρόλο τόσο στην ένταξη των νέων ατόμων στην αγορά εργασίας όσο και τη στέγαση (φαινόμενα αυτοστέγασης, αντιπαροχής, παράνομης δόμησης), η κατάσταση των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων όπως οι νέοι και οι ηλικιωμένοι τείνει να δείχνει επισφαλής και να επιδεινώνεται μέσα σε συνθήκες παρατεταμένης οικονομικής κρίσης.

Ένα κοινό χαρακτηριστικό των ομάδων που εμφανίζονται ως κοινωνικά αποκλεισμένοι, είναι η απομόνωσή τους από το μηχανισμό που παράγει ή κατανέμει τους κοινωνικούς πόρους. Συνεπώς, ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να θεωρείται η κατάσταση της αποξένωσης ενός ατόμου από έναν ή περισσότερους από τους κύριους μηχανισμούς:

- α) Της αγοράς εργασίας
- β) Της οικογένειας (φίλους, παρέα κτλ...)
- γ) Της πολιτείας.

Οι συνδέσεις του με αυτούς τους μηχανισμούς είναι είτε αδύνατες, είτε ανύπαρκτες. Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, η αντίληψη του κοινωνικού αποκλεισμού αποκτά ένα διαφορετικό νόημα από τη στενή αντίληψη της φτώχειας. Αναδεικνύεται ο ρόλος του κράτους που μπορεί να παίξει ρυθμιστικό ρόλο την κοινωνική ένταξη ομάδων ατόμων που δεν διαθέτουν δεσμούς με τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων.

1.3.3. Σύνδεση με κρατικές πολιτικές

Ο κοινωνικός αποκλεισμός σαν έννοια πηγάζει από την κοινωνιολογία και τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Σε έναν κόσμο έντονα ανταγωνιστικό και με υποβόσκουσα οικονομική κρίση, οι άνθρωποι "ανακαλύπτουν" ξανά το κράτος πρόνοιας έπειτα από μια δεκαετία με συνεχείς αναφορές στο φιλελευθερισμό.

Ο ρόλος του κράτους θα πρέπει να επανεκτιμηθεί όχι μόνο λόγω οικονομικών δυσχερειών αλλά κυρίως, λόγω της ανάγκης για μετάβαση σε πιο ενεργές πολιτικές που σκοπεύουν στην ομαλή ένταξη των ατόμων στον εργασιακό και κοινωνικό χώρο. Η κοινωνική πρόνοια θεωρείται πλέον: *“ως η βασική συνιστώσα της πολιτικής ενός κράτους - οργανισμού για την επίτευξη κοινωνικής συνοχής, αλληλεγγύης και εργασιακής ειρήνης”*.

Τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής επηρεάζονται άμεσα από βασικά προβλήματα-πιέσεις που παρουσιάζονται στην ευρωπαϊκή κοινωνία.

- 1) **Το πρόβλημα στην εξέλιξη της αγοράς εργασίας** λόγω διαρθρωτικών αλλαγών στους τομείς παραγωγής και η συνεχώς αυξανόμενη ανεργία ιδιαίτερα στους νέους,
- 2) **Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού** καθώς και μεταναστευτικές πιέσεις από χώρες μη μέλη της ευρωπαϊκής κοινότητας.
- 3) **Η αυξανόμενη ζήτηση από τις κυβερνήσεις** για ένα ολοκληρωμένο φάσμα υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας ιδιαίτερα υψηλής ποιότητας.
- 4) **Η αυξανόμενη εισροή φτώχειας** με τη μορφή οικονομικών μεταναστών. Η παράμετρος αυτή θα αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία στο σύνολο του ελληνικού αστικού χώρου.

Η αναφορά στις κρατική δραστηριοποίηση, σχετίζεται με την πρόσφατη αφύπνιση της ΕΕ για κοινωνικά φαινόμενα που σχετίζονται άμεσα με τη γεωγραφική θέση των ατόμων που βιώνουν αυτές τις εξελίξεις της οικονομικής αναδιάρθρωσης. Η επέμβαση για την ρύθμιση της οικονομίας θα πρέπει να περιλαμβάνει πλέον και πρόβλεψη για την μελέτη του αστικού χώρου, ώστε να αποσαφηνιστούν οι σχέσεις απασχόλησης όπως αυτές προβάλλονται στο χώρο.

Οι ποικίλες μορφές προστατευτισμού που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα κατά τη μεταπολεμική περίοδο, διαφύλαξαν το μεσο-στρωματικό χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας. Η βιομηχανία και η γεωργία προφυλάχθηκαν από τον ανταγωνισμό με την εγγύηση των εισοδημάτων και την προστασία της εγχώριας αγοράς. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις επιβίωσαν και η αυτοαπασχόληση διαφυλάχθηκε με την ανοχή της φοροδιαφυγής. Η πίεση στην αγορά εργασίας απορροφήθηκε μερικώς από την απασχόληση στο δημόσιο, ιδιαίτερα κατά την τελευταία εικοσαετία. Μεταξύ 1981 και 1993, οι απώλειες των θέσεων εργασίας στη βιομηχανία υπερκαλύφθηκαν (αριθμητικά) από νέες θέσεις στις “λοιπές υπηρεσίες”, δηλαδή κυρίως από το δημόσιο τομέα (περισσότερο από το 50% των

θέσεων αυτών είναι δημόσιες). Η απο(ανά)διάρθρωση αυτού του προστατευτικού ιστού, η οποία επιταχύνεται με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελεί ζήτημα ιδιαίτερης κοινωνικής και πολιτικής σημασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

2.1.1 Εισαγωγή

Το ενδιαφέρον αυτής της ιστορικής παρουσίασης προσανατολίζεται στις αλλαγές που επιτελέστηκαν τα τελευταία 150 χρόνια, στο μεταίχμιο της μετάβασης της πόλης στο πλέγμα παραγωγικών δραστηριοτήτων της Δυτικής Ευρώπης, όπως γίνεται ορατό, από την αναβάθμιση του θαλασσίου εμπορίου στην Ανατολική Μεσόγειο. Η ανάπτυξη της αστικής εμπορευματικής τάξης συνέτεινε στο σταδιακό εξευρωπαϊσμό του αστικού χώρου.

Οι πιο παλιές εικόνες και γκραβούρες παρουσιάζουν τη Θεσσαλονίκη από τη θάλασσα καθώς μέχρι να αποκτήσει σιδηροδρομικό δίκτυο, ο μόνος αξιόλογος τρόπος να φτάσει κάποιος στην πόλη ήταν από τη θάλασσα. Η Θεσσαλονίκη αποτελεί αξιόλογο δείγμα μεγάλου μεσογειακού λιμανιού που έπαιξε και ρόλο πολιτιστικού κέντρου, όπου οι ιδέες της Ανατολής αναμείχθηκαν με τον Ελληνικό πολιτισμό αλλά και τις νεότερες ιδέες της ανεπτυγμένης τότε Ευρώπης.

Η σύγκριση της Θεσσαλονίκης με την Αθήνα είναι ένα πολύ κοινό λάθος, δεδομένου ότι η Θεσσαλονίκη ήδη από την εποχή της ρωμαϊκής κατάκτησης, παρουσίαζε αυτόν το κοσμοπολίτικο χαρακτήρα που διατηρήθηκε έως τις αρχές του αιώνα μας. Το γεγονός αυτό, όπως είναι φυσικό, είχε επιπτώσεις και στο αστικό χώρο, όπου διαφορετικές φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες επιδρούσαν με διαφορετικό τρόπο στον ανθρωπογενή χώρο, ανάλογα με τις πρακτικές διαβίωσης.

Επιπλέον, η Θεσσαλονίκη, μέσα στο πέρασμα των αιώνων, γνώρισε πολλές αλλαγές στην πληθυσμιακή και εθνολογική της σύνθεση. Μέχρι την αρχές του 20 αι., ο πληθυσμός της πόλης, αποτελούνταν από μωσαϊκό εθνοτήτων και διαλέκτων. Οι βασικές πληθυσμιακές ομάδες όπως καταγράφονταν στην οθωμανική αυτοκρατορία ήταν οι Μουσουλμάνοι, οι

Εβραίοι και οι Χριστιανοί κατά κύριο λόγο Έλληνες. Μετά την ενσωμάτωση της Μακεδονίας στο τέλος των Βαλκανικών πολέμων στο Ελληνικό κράτος, η Θεσσαλονίκη γνώρισε εκτός από μεγάλες πληθυσμιακές ανακατατάξεις και κοινωνικές διαφοροποιήσεις. Η εθνολογική αστάθεια της ευρύτερης περιοχής, η ανταλλαγή πληθυσμών και οι μεγάλες καταστροφές του δομημένου χώρου (πυρκαγιές), δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για νέες μορφές επέμβασης στο χώρο. Πρώτα απ' όλα το κράτος ανέλαβε πρωτοβουλίες για την κοινωνική ρύθμιση του αστικού χώρου, φαινόμενο μοναδικό για τα ελληνικά δεδομένα. Με την είσοδο των προσφύγων, η επιλεκτική χωροθέτηση προσφυγικών οικισμών στις περιφερειακές ζώνες της πόλης, ενέτεινε τη γεωγραφικές διαφοροποιήσεις, δεδομένου ότι οι πρόσφυγες αποτελούσαν συμπαγείς ομάδες μικροαστικών στρωμάτων. Με το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου, η πόλη ακολούθησε την τάση της πρωτεύουσας, δέχτηκε σημαντικό αριθμό εσωτερικών μεταναστών, οι οποίοι ενσωμάτωσαν το περιφερειακό αστικό χώρο με άτυπες διαδικασίες (αυθαίρετη δόμηση). Τα τελευταία χρόνια με την υποχώρηση των παραδοσιακών προτύπων αναπαραγωγής, η κυριαρχία της αγοράς στην κατοικία, εντείνει πολλές φορές το γεωγραφικό διαχωρισμό, όπως θα φανεί και από την παρουσίαση (4ο & 5ο κεφ.).

2.1.2. Διαχωρισμός, μια συνήθης πρακτική διαβίωσης

Η Θεσσαλονίκη θεωρούνταν μέχρι τα μέσα του 19ου αι. καθαρά οθωμανική πόλη με τους χαρακτηριστικούς Μιναρέδες και τα κυπαρίσσια στους κήπους των σπιτιών να ξεχωρίζουν. Υπήρχαν κήποι που περιέβαλαν την πόλη και αυτό της έδινε μια ξεχωριστή γοητεία από μακριά. Η πολεοδομική οργάνωση ήταν και αυτή τυπική των οθωμανικών και βυζαντινών πόλεων. Υπήρχε ένα βασικό οδικό δίκτυο που περιλάμβανε 3 μεγάλες οδούς και ένωνε τις βασικές πύλες των τειχών. Ανάμεσα τους υπήρχε ένας ολόκληρος λαβύρινθος από δρομάκια, όπου σχεδόν κανένα δεν ήταν λιθοστρωμένο, και συχνά κατέληγαν σε αδιέξοδα. Τα σπίτια προεξείχαν πάνω στους δρόμους, εμποδίζοντας τη θέα αλλά και τον εξαερισμό. Κανείς δεν φρόντιζε για την προστασία των δρόμων, που μπορούσαν να σκεπαστούν με κτίσματα εντελώς αυθαίρετα και αιφνίδια. Καθώς δεν υπήρχε υγειονομικός έλεγχος, τα προβλήματα καθαριότητας ήταν ιδιαίτερα οξυμένα. Ελεύθεροι χώροι και πλατείες δεν υπήρχαν σε μεγάλο ποσοστό. Η πόλη, που περιοριζόταν από τις Βυζαντινές οχυρώσεις, χαρακτηρίζεται σαν μια τυπική *intra-muras* (εντός των τειχών) αστική περιοχή. Εκτός των τειχών υπήρχαν μόνο κάποιες αγορές και

βιοτεχνικές εγκαταστάσεις. Γύρω από τις κεντρικές πύλες και έξω από αυτές αναπτύσσονταν πανδοχεία που φιλοξενούσαν τους επισκέπτες της πόλης.

Εικόνα 1

Η Θεσσαλονίκη το 1700 (Λιθογραφία του Darper)

Οι πληθυσμιακές ομάδες διαχωρίζονταν στον τόπο κατοικίας με βάση όχι τόσο τη φυλετική προέλευση αλλά την θρησκευτική². Οι ομόθρησκοι χωροθετούνταν σε συνοικίες αυστηρά διαχωρισμένες από αλλόθρησκους.

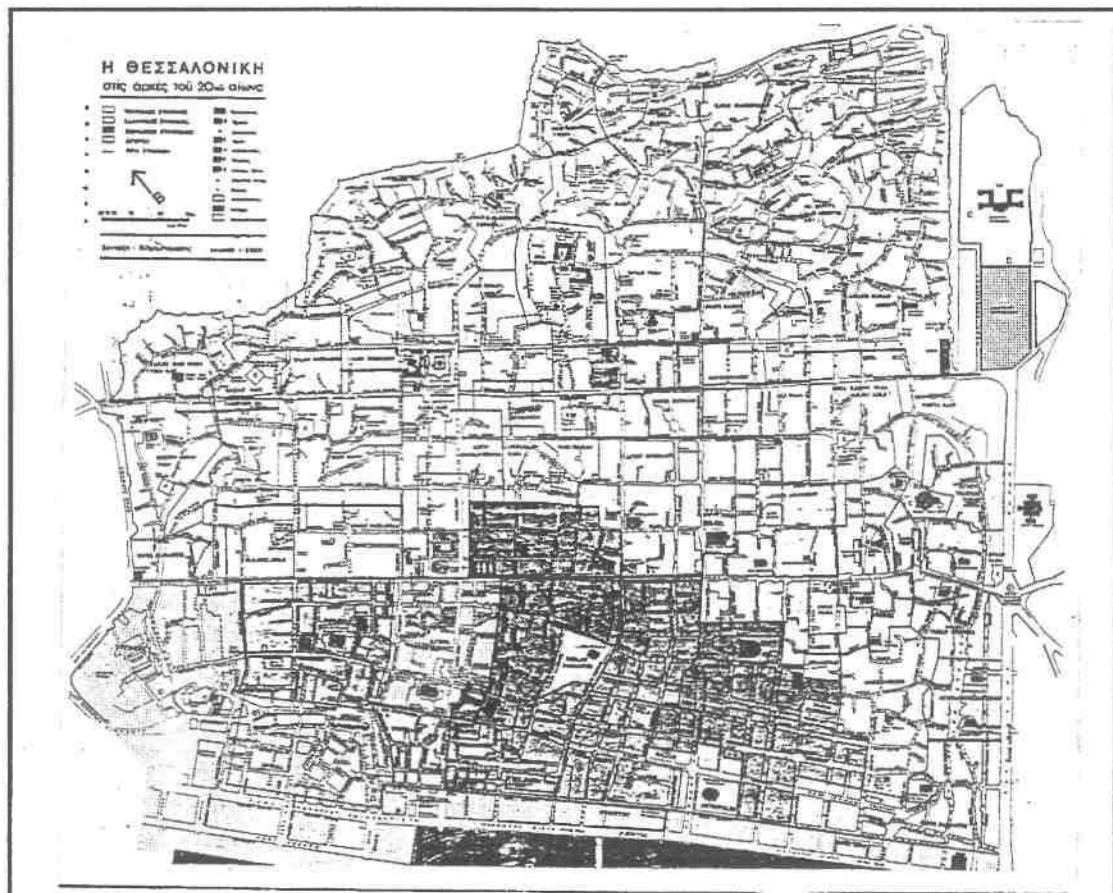
Η δεύτερη παράμετρος χωροθέτησης των κατοικιών στην πόλη ήταν η επαγγελματική εξειδίκευση. Οι κάτοικοι συσπειρώνονταν σε συνοικίες κοντά σε εξειδικευμένες αγορές όπου βρισκόταν και τα εργαστήρια τους ή ο τόπος εργασίας τους. Οι αγορές ήταν τόπος συνάθροισης και ευρύτερων οικονομικών δραστηριοτήτων όπου οι φυλετικές και θρησκευτικές διαφορές εξαλείφονταν.

² Γενικότερα, την εποχή εκείνη η θρησκευτική πεποίθηση ήταν ο ισχυρότερος παράγοντας ομαδοποίησης των πληθυσμών. Χαρακτηριστικά, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία οι απογραφές πραγματοποιούνταν με βάση την θρησκεία.

Η Θεσσαλονίκη θεωρείται η λιγότερο εξισλαμισμένη από τις μεγάλες πόλεις της αυτοκρατορίας καθώς μόνο το 1/3 του πληθυσμού ήταν μουσουλμάνοι. Στο μεγαλύτερο μέρος των τουρκικών συνοικιών η ζωή ακολουθούσε το ίδιο νωχελικό ρυθμό με τις άλλες πόλεις της αυτοκρατορίας. Η κοινοτική ζωή οργανωνόταν γύρω από ένα τζαμί, το κοιμητήριο το καφενείο το παζάρι και μια κρήνη. Οι τουρκικές συνοικίες χωροθετούνταν από το λιμάνι έως την Ακρόπολη. Ο κύριος όγκος των Τούρκων κατοίκων βρισκόταν στην Ανω Πόλη σε μια συνοικία ονομαζόμενη Μπαϊρί. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι συνοικίες των μουσουλμάνων ήταν οι πιο απομονωμένες από αυτές των άλλων πληθυσμιακών ομάδων.

Χάρτης 1

Οι συνοικίες της Θεσσαλονίκης στις αρχές του 20ου αι.

Πηγή: Δημητριάδης 1983

Ο εβραϊκός πληθυσμός αποτελούσε την πλειοψηφία στην Θεσσαλονίκη. Χωροθετούνταν κυρίως γύρω και μέσα στο εμπορικό κέντρο ανάμεσα στις ελληνικές συνοικίες του Αγίου Δημητρίου και του Βαρδαρίου. Η εβραϊκή

κοινότητα διέθετε μεγάλο ποσοστό επίσης εργατικών συνοικιών που χωροθετήθηκαν προς το τέλος του 19αι. κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό και το Βαρδάρη και αποτέλεσε την “μαγιά” για το εργατικό προλεταριάτο της πόλης.

Μέχρι το 1912 ο διαχωρισμός του ελληνικού πληθυσμού συνέπιπτε με το χωρισμό σε ενορίες. Οι Έλληνες σε μεγάλο ποσοστό συγκεντρώνονταν στο νοτιοανατολικό άκρο της πόλης εντός των τειχών. Οι συνοικίες βρίσκονταν κατά μήκος της οδού Εγνατίας έως την πύλη της Καλαμαριάς και από εκεί κατά μήκος του ανατολικού τείχους έως την θάλασσα. Διασκορπισμένες ανάμεσα σε τούρκικες συνοικίες βρισκόταν ορισμένες πυκνοκατοικημένες συνοικίες στο Βόρειο άκρο της πόλης και κοντά στο Βαρδάρη. Τέλος στο κέντρο της πόλης ανάμεσα σε εβραϊκές συνοικίες βρίσκονταν ορισμένες αραιοκατοικημένες συνοικίες όπως αυτή της Μητρόπολης.

Οι ξένοι και η δυτική αριστοκρατία εγκαταστάθηκαν κοντά στο νέο προβλήτα και στην παραλιακή περιοχή που απελευθερώθηκε από την κατεδάφιση των οχυρώσεων. Η περιοχή αυτή ταυτίζεται με τη σημερινή παραλία από το λιμάνι έως το Λευκό Πύργο.

2.1.3. Γεγονότα που άλλαξαν τη φυσιογνωμία της πόλης

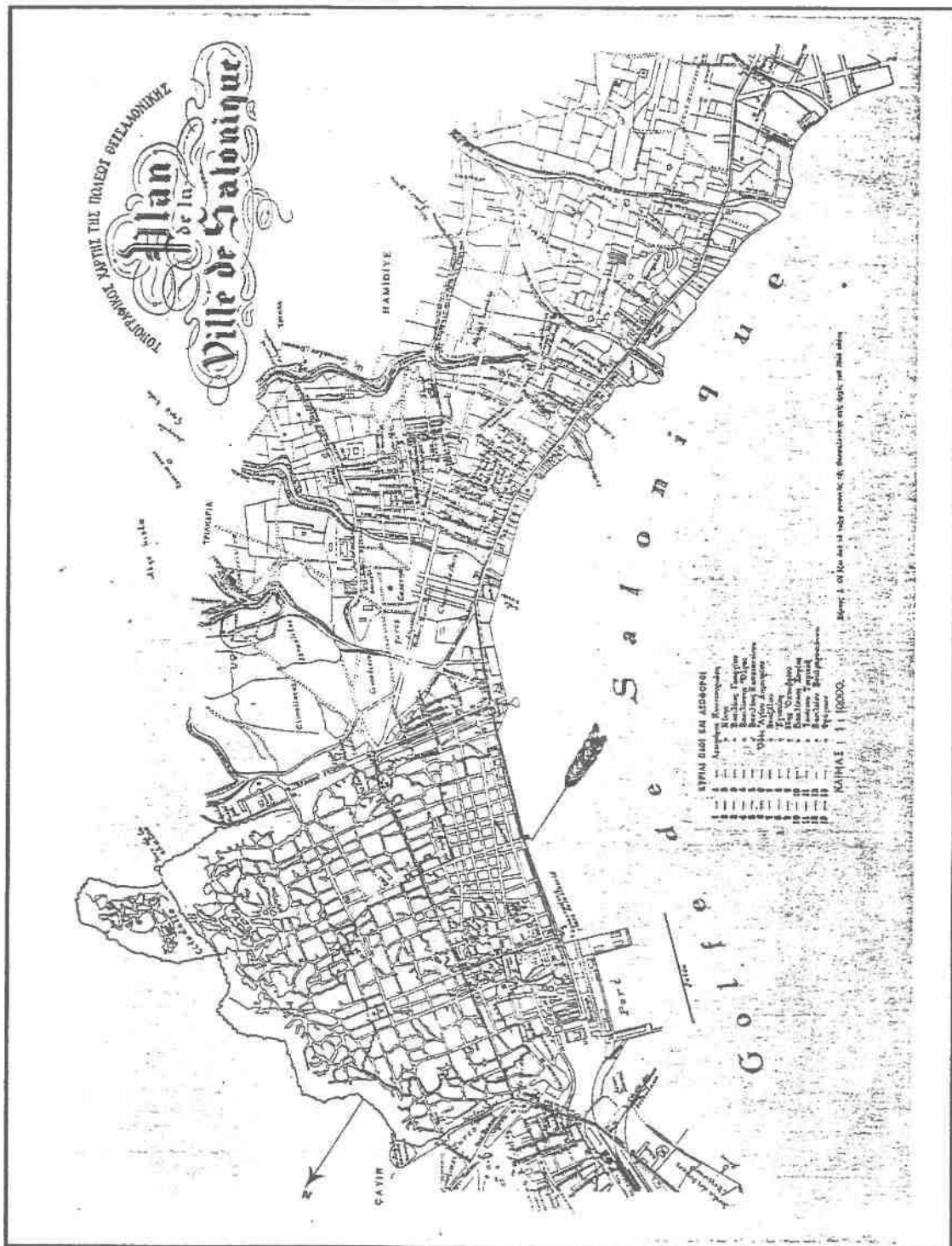
Το σημείο όμως που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ανάπτυξη της πόλης στη σύγχρονη εποχή, είναι η προσπάθεια αναμόρφωσης στα γενικότερα πλαίσια των μεγάλων αλλαγών που επιχείρησε η Οθωμανική αυτοκρατορία με τα “Τανζιμάτ”³. Η επίσημη ανάγνωση του Χατ-ι-Χουμαγιούν φανέρωνε την επιθυμία για δραστικές αλλαγές καθώς αναγνώριζε ίδια δικαιώματα σε όλους τους υπηκόους της Αυτοκρατορίας. Βέβαια οι αλλαγές στον αστικό χώρο εμφανίστηκαν μετά τα μέσα του 19ου αι. όταν αυξάνουν οι πιέσεις για να δημιουργηθεί δημοτική αρχή και υγειονομικές επιτροπές.

Οι πρώτες προσπάθειες εξωραϊσμού της πόλης ξεκινούν με την ευκαιρία της επίσκεψης του σουλτάνου Αβδούλ Μεσίτ το 1859, στα πλαίσια των επισκέψεων του στην επαρχία της Μακεδονίας με σκοπό την ενίσχυση των πολιτικών αλλαγών. Διευρύνεται ο βασικός άξονας που ενώνει το λιμάνι με το κτίριο της διοίκησης και πλακοστρώνεται το βασικό γειτονικό οδικό δίκτυο.

³ Τα Ταζιμάτ ήταν αποφάσεις της Πύλης που επεβλήθησαν από την μεγάλες Δυνάμεις για την ευνοϊκή αντιμετώπιση των μη Μουσουλμάνων από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Χάρτης 2

Η Θεσσαλονίκη και οι επεκτάσεις της πριν το 1917

Πηγή: Καραδήμου-Γερόλυμπος 1995

Την εποχή αυτή, μετά από μια περίοδο εμπορικής και οικονομικής κάμψης, η πόλη γνωρίζει σημαντική οικονομική ανάπτυξη. Η Θεσσαλονίκη αναδεικνύεται σε εμπορικό κόμβο καθώς έπαιξε σημαντικό ρόλο στον ανεφοδιασμό των συμμαχικών δυνάμεων στον πόλεμο της Κριμαίας. Παρατηρείται ρεύμα επενδυτών από τη Δυτική Ευρώπη. Το 1864 τέθηκε σε ισχύ ένας νόμος περί πολεοδομίας και ίδρυσης δημοτικής αρχής αλλά μόνο πέντε χρόνια αργότερα θα φανούν αποτελέσματα αυτής της εκσυγχρονιστικής προσπάθειας. Ήδη από το 1868 αποφασίζεται η σύνδεση της Θεσσαλονίκης με το Ευρωπαϊκό δίκτυο σιδηροδρόμων.

Σημείο αναφοράς το έτος 1869, όταν ο Σαμπρί πασάς διοικητής του Βιλαετίου της Θεσσαλονίκης αναλαμβάνει την ανάδειξη της πόλης σε σύγχρονο αστικό εμπορικό κέντρο. Πρώτη κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση είναι η κατεδάφιση των παραθαλασσίων οχυρωμάτων και η κατασκευή σύγχρονου προβλήτα εκφόρτωσης. Μ' αυτό το τρόπο ενώθηκαν οι σιδηροδρομικές και λιμενικές εγκαταστάσεις, απελευθερώθηκε χώρος για την κατασκευή δημόσιων κτηρίων και η πόλη απέκτησε σύγχρονο ευρωπαϊκό αέρα δίπλα στη θάλασσα καθώς οι επιχειρηματίες έσπευσαν να αγοράσουν το οικόπεδα που δημιουργήθηκαν δίπλα στη θάλασσα. Ξενοδοχεία, πολυτελείς κατοικίες, τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρίες δημιούργησαν ένα οικονομικό κέντρο, και ένα χώρο εφάμιλλο δυτικοευρωπαϊκών πόλεων. Βέβαια η υπόλοιπη πόλη παραμένει στα πρότυπα των υπόλοιπων οθωμανικών πόλεων. Κατά τη δεκαετία του 1880 γίνεται προσπάθεια δημιουργίας ενός κύριου οδικού δικτύου απαλλαγμένου από την αναποτελεσματικότητα του οθωμανικού τύπου αστικής ανάπτυξης.

Μετά το 1879, επιτρέπεται η επέκταση εκτός των τειχών της πόλης και κατεδαφίζονται τα ανατολικά τείχη. Οι πρώτες σημαντικές επεκτάσεις "εκτός τειχών" λαμβάνουν συγκεκριμένη μορφή στο τέλος του 19ου αι. Την περίοδο αυτή υπάρχουν δύο μεγάλα προάστια: Βορειοδυτικά η συνοικία **Cayir (Λιβάδι)** και νοτιοδυτικά η συνοικία **Hamidiye (Πύργοι)**. Οι περιοχές αυτές όπως θα φανεί από την περαιτέρω παρουσίαση αποκτούν διαφορετικό χαρακτήρα, όπως προκύπτει από τις διαφαινόμενες τάσεις επέκτασης των χρήσεων γης στον αστικό χώρο και την ευρύτερη περιαστική ζώνη. Βορειοδυτικά συγκεντρώνονται οι κατοικίες των "λαϊκών" στρωμάτων με τα εργαστήρια που στεγάζουν επαγγελματικές δραστηριότητες. Οι συνοικισμοί που οργανώνονται, χωροθετούνται κυρίως γραμμικά γύρω από τους κύριους δρόμους όπως την οδό Λαγκαδά και την οδό Μοναστηρίου όπου αποτελούσαν και το βασικό δίκτυο σύνδεσης της

πόλης με τον υπόλοιπο κόσμο και συνέκλιναν προς τη δυτική πύλη της πόλης, την πύλη του Βαρδαρίου. Νοτιοανατολικά, η περιοχή των Εξοχών συγκεντρώνει κατοικίες των αστικών αλλά και των μεγαλοαστικών στρωμάτων. Η περιοχή περιλαμβάνει θερινές κατοικίες με κήπους δίπλα στη θάλασσα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως αυτή η συνοικία ήταν μικτή και συγκέντρωνε την αστική αριστοκρατία από όλες τις πληθυσμιακές ομάδες.

Το 1888 εκδίδεται το πρώτο σχέδιο πόλης. Οι επεκτάσεις που τοποθετούνται στα δύο άκρα της πόλης καλύπτουν επιφάνεια ίση με αυτή του παλιού κέντρου. Το δημοτικό σχέδιο όμως δεν περιλαμβάνει επεμβάσεις στην υπάρχουσα πόλη παρά μόνο κάποιες διανοίξεις στο εμπορικό τμήμα της πόλης. Η κατάσταση στο κέντρο της πόλης όμως είναι οριακή καθώς συγκεντρώνονται εκτός από την κατοικία και βιοτεχνικές δραστηριότητες με ιδιαίτερα επικίνδυνες επιπτώσεις στο επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων.

Το 1890 είναι ένα ακόμα βασικό σημείο στην πορεία για τη χωροταξική αναδιαμόρφωση της Θεσσαλονίκης. Η καταστροφική πυρκαγιά που ξέσπασε σημαδεύει το τελικό στάδιο εκσυγχρονισμού της Θεσσαλονίκης. Η εφαρμογή νέου ομοιόμορφου σχεδίου άλλαξε κατά κύριο λόγο της εβραϊκές συνοικίες και αποτέλεσε την έναρξη της ανάμιξης των εθνοτήτων στον αστικό χώρο σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες και όχι σύμφωνα με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Σιγά - σιγά πραγματοποιούνται έργα υποδομών που εξωραϊζουν τις συνθήκες διαβίωσης. Η δημιουργία των μαζικών μέσων μεταφοράς όμως έχει γραμμική ανάπτυξη από το λιμάνι μέχρι το προάστιο Hamidiye με αποτέλεσμα οι βορειοδυτικές συνοικίες δεν συνδέονται ικανοποιητικά με την πόλη. Οι λοιπές υποδομές πάντως παρέχουν ικανοποιητικές υπηρεσίες σε όλη την αστική περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Το 1912 ενώθηκε με την Ελλάδα. Ο χαρακτήρας της πόλης κρατούσε ακόμα τον οθωμανικό και προβιομηχανικό χαρακτήρα σχετικά με την ιδιοκτησία των εδαφών και την αρχιτεκτονική. Ο πληθυσμός σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 1913 ανερχόταν σε 157.889 κατ. (32.184 οικογένειες). Από αυτούς 61.439 ήταν Εβραίοι, 39.956 Έλληνες, 45.867 Τούρκοι, 6.263 Βούλγαροι και 4.364 ξένοι. Ο χαρακτηρισμός λοιπόν εβραϊούπολη εξακολουθεί να υφίσταται.

Η πρώτη απόπειρα πολεοδομικού ελέγχου των επεκτάσεων της πόλης πραγματοποιείται με την ευκαιρία της ανοικοδόμησης της Θεσσαλονίκης μετά την πυρκαγιά του 1917. Από πολιτική άποψη, η απόφαση για πλήρη

ανοικοδόμηση του ιστορικού κέντρου εγγράφεται μέσα στη γενική προσπάθεια εκσυγχρονισμού των φιλελεύθερων που βρίσκονταν στην εξουσία. Προσφέροντας μια νέα εικόνα στην πόλη, σύμφωνη με τα "σύγχρονα" ιδεώδη, προσπάθησαν να εμποδίσουν την αναπαραγωγή παραδοσιακών ομάδων, δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες κοινωνικής ανέλιξης για δυναμικούς αστούς, ευνοώντας την κοινωνική διαστρωμάτωση του αστικού χώρου. Η πυρκαγιά που δημιούργησε 72.000 άστεγους έδωσε την ευκαιρία στο Βενιζέλο να επέμβει την κατάλληλη στιγμή με ένα μεγάλο στρατηγικό σχέδιο σ' αυτήν την ασταθή από γεωπολιτική άποψη πόλη. Στη διαδικασία ανοικοδόμησης της πόλης αγνοήθηκε η παραδοσιακή ιδιοκτησία γης και περιείχε τις αρχές επιχειρηματικής δράσης με σκοπό το ξεριζωμό των ατόμων από τον παραδοσιακό τόπο κατοικίας και τη ρευστοποίηση της περιουσίας τους σε συνθήκες ελεύθερου και οξύτατου ανταγωνισμού. Το κράτος έπαιξε το ρόλο του εργολάβου στο τομέα των ακινήτων, προκαλώντας αύξηση της τιμής γης και υπερεκμετάλλευση των μικρών οικοπέδων με την υποχρεωτική χρήση του οπλισμένου σκυροδέματος (Beton armé). Ο "νόμος για την εκτέλεση του νέου σχεδίου της Θεσσαλονίκης" που ψηφίστηκε το 1918 οδήγησε στην απαλλοτρίωση όλης της πυρκαυστου ζώνης (όπου τα τρία τέταρτα των ιδιοκτητών ήταν εβραίοι) προς όφελος μεσιτικού γραφείου στο οποίο ανήκαν όλοι οι ιδιοκτήτες της κατεστραμμένης περιοχής. Ο κάθε ιδιοκτήτης λάμβανε αποζημίωση ίση με την αξία του οικοπέδου και κανείς δεν είχε το δικαίωμα να αρνηθεί αυτήν την προσφορά. Σύμφωνα με το σχέδιο τα οικόπεδα θα πωλούνταν σε πλειστηριασμό ανοικτό σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο.

Αφετηρία αυτής της προσπάθειας αποτέλεσε το γενικό σχέδιο του Hebrard (1918-1921). Το σχέδιο αυτό υιοθετούσε τολμηρούς πληθυσμιακούς στόχους (350.000 κατ.) και επεδίωκε την ενιαία σύλληψη και τη ριζική αναδιάρθρωση του αστικού χώρου. Προέβλεπε ότι η βιομηχανική περιοχή θα χωροθετείτο μεταξύ της πλατείας Βαρδαρίου και του ρέματος που κατασκευάστηκε για την εξυγίανση της περιοχής δηλ. τον Δενδροπόταμο. Βέβαια αυτή η περιοχή ήδη αποτελούσε πόλο βιομηχανικής ανάπτυξης λόγω κυρίως της ύπαρξης του σιδηροδρομικού δικτύου.

Το νέο αρχιτεκτονικό πρότυπο που προωθείται για τα προάστια της Θεσσαλονίκης είναι η κηπούπολη (garden city). Από τα σχέδια των συνοικιών που προβλεπόταν να οικοδομηθούν με αυτό το πρότυπο, ξεχωρίζει η περίπτωση της εργατικής συνοικίας "Βαρδάρη" που μελετήθηκε από τον Ε. Hebrard και τον Κ. Κιτσίκη. Το σχέδιο που

εγκρίθηκε το 1919, προβλέπει την ανέγερση του οικισμού σε κατάλληλο "υγιεινό" μέρος που χωροθετείται "πλησίον του κέντρου εργασίας, του λιμένος, των σιδηροδρομικών σταθμών και των εργοστασίων". Κατά τον Κιτσιή ο συνοικισμός είναι άξιος λόγου τόσο για το μελετημένο διάγραμμα ρυμοτομίας όσο και την εμπειριστατωμένη κτιριολογική και οικονομική μελέτη. Η γενική διάταξη του συνοικισμού προσπαθεί να παρουσιάσει μια οργανωμένη δομή, μια μικρογραφία μικρής πόλης, όπου προβλέπονται χώροι για τη διοίκηση, ειδικές χρήσεις γης, ζώνες εμπορικής δραστηριότητας, καθώς και δίκτυα τεχνικής υποδομής (ύδρευση και αποχέτευση). Δυστυχώς όμως, τα στενά οικονομικά συμφέροντα, δεν επέτρεψαν την εφαρμογή του σχεδίου εκτός από το κέντρο της πόλης. Καθώς άρχιζε η μεγάλη οικιστική ανάπτυξη της πόλης, η γη μετατράπηκε σε αντικείμενο κερδοσκοπίας, με αποτέλεσμα το σχέδιο να μην εφαρμοστεί ποτέ.

2.1.4. Η σημασία του σιδηρόδρομου

Η ύπαρξη και ιστορία της βορειοδυτικής πλευράς του ΠΣ Θεσσαλονίκης είναι άρρηκτα δεμένη με τη δημιουργία του σιδηρόδρομου, ο οποίος επηρέασε καθοριστικά και τη χωροταξική ανάπτυξη της περιοχής.

Έως το 1870, ακόμη επί Τουρκοκρατίας, στο δυτικό μέρος της Θεσσαλονίκης, στην περιοχή που σήμερα υπάρχουν οι μεγάλοι Δήμοι **Αμπελοκήπων, Ευόσμου, Μενεμένης, Ελευθερίου-Κορδελιού, Σταυρούπολης**, υπήρχαν αραιοκατοικημένοι οικισμοί με υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης λόγω των ελών που υπήρχαν στην περιοχή. Η περιοχή εκτός των δυτικών τειχών ονομαζόταν Τσαίρ, δηλ. λιβάδι στα τούρκικα, καθώς είχε λιμνάζοντα νερά και αρκετή παρυδάτια βλάστηση. Στη περιοχή υπήρχαν μερικές βιοτεχνίες πλινθοποιίας και πολλά πανδοχεία.

Το Οθωμανικό κράτος το 1869 συνάπτει σύμβαση με τη γνωστή κατασκευαστική εταιρία του Αυστριακού Βαρόνου Hirsch, με σκοπό την κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μεταξύ άλλων κατασκευάζεται και η γραμμή **Θεσσαλονίκη - Σκόπια-Μητροβίτσα**, που παραδόθηκε το 1872. Όπως φαίνεται και στο χάρτη 2, οι εμπορικοί και επιβατικοί σταθμοί (Depot) χωροθετήθηκαν στις παρυφές της τότε πόλης μέχρι την πύλη του Βαρδάρη.

Για την κατασκευή όμως του σιδηροδρομικού δικτύου, κρίθηκε απαραίτητη η εξυγίανση της περιοχής, με διευθετήσεις της ροής των ρεμάτων, επιχωματώσεις, δρόμους και άλλα έργα υποδομής. Αυτή τη μεγάλη

επιχείρηση την ανέλαβε η **Εταιρία των Ανατολικών Σιδηροδρόμων** με τη συμμετοχή της τουρκικής κυβέρνησης και κόστισε περί τα 1,75 εκατ. μάρκα. Τα έργα αυτά ολοκληρώθηκαν το 1895 και άλλαξαν εντελώς τη φυσιογνωμία της περιοχής.

Αυτές οι επεμβάσεις συνέβαλαν στην οικιστική ανάπτυξη της περιοχής και την ανάπτυξη αγροτικών δραστηριοτήτων όπως η καλλιέργεια λαχανόκηπων και αμπελιών. Σε συνδυασμό με την κατεδάφιση μέρους των δυτικών οχυρώσεων που πραγματοποιήθηκε το 1864, ένα τμήμα του πληθυσμού της πόλης εγκαταστάθηκε σ' αυτή την περιοχή. Το όριο τη πόλης πλέον μετατέθηκε 4 χλμ. δυτικά των τειχών, στο κανάλι που κατασκευάστηκε το 1894 και χρησίμευε στην εκτροπή των υδάτων δυτικά προς την θάλασσα.

Η έλξη που ασκεί η περιοχή των σταθμών στην ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία αλλά και τη δημόσια - δημοτική δραστηριοποίηση, είναι αρκετά έντονη και μορφοποιείται με την ανέγερση εργοστασίων, δημοτικών σφαγείων, πανδοχείων (χανιών) αλλά και κατοικιών. Η περιοχή αποτελεί πόλο εργατικών στρωμάτων. Εξάλλου, η υποστήριξη του δημοσίου στις επενδυτικές δραστηριότητες των εταιριών σιδηροδρόμων είναι θεσμοθετημένη από το 1878 με την απόφαση "*περί αγοράς κτημάτων δια δημόσιαν ωφέλειαν*". Με την απόφαση αυτή άνοιξε ο δρόμος για την εκμετάλλευση του αστικού εδάφους για δημόσια και δημοτικά έργα. Οι σιδηροδρομικές εταιρίες με την απεριόριστη δικαιοδοσία στη διαχείριση αστικής γης, ενεπλάκησαν ενεργά στη διαδικασία αστικού σχεδιασμού με αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων ζωνών κατοικίας στις περιοχές επέκτασης της πόλης. Μ' αυτόν τον τρόπο τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία εγκαταστάσεων υποδομής και τη διαμόρφωση της πρώτης βιομηχανικής περιοχής με ταυτόχρονη συσπείρωση εργατικών στρωμάτων στις δυτικές συνοικίες της Θεσσαλονίκης.

2.1.5. Πρόσφυγες: Παράγοντας έντασης γεωγραφικού διαχωρισμού

Στη προβληματική οικιστική ανάπτυξη της Δυτικής Θεσσαλονίκης συνέτεινε σε σημαντικό βαθμό η πληθυσμιακή διαφοροποίηση από τη μικρασιατική καταστροφή. Μόνο η Θεσσαλονίκη δέχθηκε την οκταετία 1923-31 80.000 πρόσφυγες από τη μικρά Ασία και τον Πόντο. Σημειώνουμε δε, ότι το 1928 το 37% του πληθυσμού της πόλης ήταν πρόσφυγες.

Η στεγαστική τους αποκατάσταση αντιμετωπίστηκε ταχύτατα αλλά με πολύ πρόχειρο τρόπο. Την ευθύνη ανέλαβε η **Επιτροπή**

Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) που ιδρύθηκε το 1923 και ουσιαστικά πρόκειται για αυτόνομο υπερεθνικό οργανισμό, που όμως λειτουργεί κάτω από την άμεση εποπτεία της Κοινωνίας Εθνών σε συμφωνία με την Ελληνική Κυβέρνηση. Τα πρώτα χρόνια λειτουργεί παράλληλα με το Ταμείο Περιθάψεως Προσφύγων, που διαλύεται το 1925. Αντίθετα από το τελευταίο, η ΕΑΠ δεν είναι φιλανθρωπικός οργανισμός⁴. Η ΕΑΠ αναλαμβάνει μια τεράστια προσπάθεια για την αποκατάσταση των προσφύγων και διαλύεται το 1930, όταν οι πόροι της εξαντλούνται. Γρήγορα τα αντίσκηνα των προσφύγων αντικαταστάθηκαν με παραπήγματα οργανωμένα σε πολυπληθείς συνοικισμούς με στοιχειώδη πολεοδομικό σχηματισμό, χωρίς δίκτυα υποδομών. Ο κύριος όγκος των προσφύγων κατέλαβε περιοχές εκτός των τειχών της πόλης, ιδιαίτερα στο βορειοδυτικό τμήμα της. Δημιουργήθηκαν λοιπόν πυκνοκατοικημένοι οικισμοί, οι λεγόμενοι προσφυγικοί οικισμοί, στα δημοτικά σφαγεία (νέο Χαρμάκιοι), στην Καλαμαριά, στο νέο Κουκλουτζά (παλιό Χαρμάκιοι) και σημερινός Εύοσμος, στο νέο Κορδελιό, στη Νεάπολη, στην Επτάλοφο και το συνοικισμό Καϊστρίου των Αμπελοκήπων, στην Πολίχνη, στην Ανω Τούμπα του Δ. Θεσσαλονίκης και στην Ν. Ευκαρπία.

Οι προσφυγικοί συνοικισμοί αποτέλεσαν ουσιαστικά τους βασικούς πόλους συγκράτησης πληθυσμού εκτός της παλιάς πόλης της Θεσσαλονίκης και αποφασιστικό παράγοντα επέκτασης των ορίων της πόλης εκτός των τειχών. Η πολιτική αποκατάστασης των προσφύγων δημιούργησε αμιγείς λαϊκές και εργατικές περιοχές. Η οργάνωση του αστικού χώρου, περιελάμβανε μικρές ιδιοκτησίες, και μονοκατοικίες. Δεν υπήρξε κανένας προβληματισμός για συμπαγέστερη οικοδόμηση⁵.

Τα λαϊκά προάστια δε δημιουργήθηκαν από αγρότες μετανάστες, ούτε από πληθυσμούς προκαπιταλιστικούς. Οι πρόσφυγες που ουσιαστικά τα δημιούργησαν, ήταν κατά κύριο λόγο αστικός πληθυσμός (Λεοντίδου 1989, Γκιζέλη 1984). Η μαζική μετακίνηση στον ελληνικό χώρο αυτών των πληθυσμών έθεσε επιτακτικά το ζήτημα της ιδιοκατοίκησης, της αυτοστέγασης και της γαιοκτησίας, δημιουργώντας ένα τρόπο κατανομής

⁴ Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο της Γενεύης, τα κεφάλαια της ΕΑΠ δεν διοχετεύονται στην προσωρινή περίθαλψη των προσφύγων, αλλά στην συνολική και αμετάκλητη αποκατάστασή τους σε παραγωγική εργασία με όρο την τελική εξόφληση των χορηγούμενων δανείων και ενοικίων από τους Πρόσφυγες.

⁵ Σημειώνεται ότι και μετά την πυρκαγιά του 1917 απορίφθηκε η λύση των εργατικών κατοικιών σε όφελος της μικρής μονοκατοικίας ή του κτιρίου "αγγλικού" τύπου των 2-4 κατοικιών ανά κτίσμα (Κιτσίκης, 1919)

του οικιστικού χώρου που επηρεάστηκε άμεσα από τις ταξικές σχέσεις. Η οικονομική κρίση του μεσοπολέμου, υποβοήθησε την ένταση του φαινομένου της αυτοστέγασης και της παράνομης δόμησης, καθώς το κράτος αδυνατούσε να εξυπηρετήσει όλους τους πρόσφυγες.

Το κράτος, αποδέχτηκε αυτές τις διαδικασίες, κυρίως για λόγους κοινωνικής σταθερότητας. Δημιούργησε όμως μια κοινωνική πραγματικότητα όπου τα λαϊκά στρώματα έλεγχαν μεγάλες αστικές περιοχές με ομοιογενή και καθαρά εργατική σύνθεση.

2.1.6. Πρόσφατες εξελίξεις⁶

Την εποχή μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η διαδικασία αστικοποίησης της πόλης εντάθηκε και προσομοιάζει με αυτήν της Αθήνας.

Η εσωτερική μετανάστευση ήταν ο βασικός παράγοντας μεγέθυνσης της Θεσσαλονίκης. Ο πληθυσμός της πόλης μέσα σε 40 χρόνια (1951-91) υπερδιπλασιάστηκε (αύξηση 148%).

Οι μετανάστες χωροθετούνταν κατά κύριο λόγο μέχρι τη δεκαετία του '70, εκεί όπου οι τιμές γης ήταν χαμηλές και η προσιτότητα στη βιομηχανική ζώνη ήταν δεδομένη. Πρόκειται για τους Δήμους και Κοινότητες Ευόσμου, Πολίχνης, Αμπελοκήπων Σταυρούπολης και Κορδελιού. Το ρεύμα προς αυτές τις περιοχές ανακόπηκε στα μέσα τις δεκαετίας του '70. Η οικιστική ανάπτυξη επικεντρώθηκε στους Ανατολικούς ΟΤΑ., όπως η Τριανδρία και οι Συκιές. Την ίδια περίοδο ενισχύθηκε η κινητικότητα εντός του ΠΣ.

Γενικότερα πάντως, επικρατούσαν ιδιαίτερα μεγάλοι συντελεστές δόμησης και μεγάλες καλύψεις, φαινόμενο διαδομένο σ' όλες τις αστικές περιοχές της Ελλάδας. Μετά την δεκαετία του '80, ο πληθυσμός δείχνει να σταθεροποιείται, αλλά αρχίζουν να διαφαίνονται έντονες τάσεις προαστιοποίησης προς τα νότια και ανατολικά προάστια, στις περιοχές του Πανοράματος και της Πυλαίας. Η διαδικασία αυτή ήρθε ως απόρροια της υποβάθμισης των συνθηκών διαβίωσης στο κέντρο, με αποτέλεσμα την έξοδο των υψηλών στρωμάτων στην περιφέρεια χωρίς πάντως το παραδοσιακό κέντρο να χάσει την κοινωνική του αίγλη ιδιαίτερα για τους γηραιότερους πληθυσμούς. Την ίδια περίοδο παρατηρήθηκε σχετικά έντονη τάση παλιννόστησης από την Ανατολική Ευρώπη που ενίσχυσε πληθυσμιακά, τους στάσιμους βόρειους και αραιοκατοικημένους ΟΤΑ όπως

⁶ Η παράγραφος αυτή, στηρίχθηκε στα γενικά συμπεράσματα της Μελέτης της Οικιστικής Ανάπτυξης της Θεσσαλονίκης που ολοκληρώθηκε το 1981 στα πλαίσια οργάνωσης του Ρυθμιστικού σχεδίου Θεσσαλονίκης

ο Εύοσμος, το Κορδελιό και η Πολίχνη. Η Θεσσαλονίκη δέχτηκε το 15% του συνόλου των παλιννοστούντων στην Ελλάδα τη δεκαετία του '80.

Συμπερασματικά, παρά τις δραματικές αλλαγές που έχουν συμβεί στην Θεσσαλονίκη την τελευταία 30ετία, δύσκολα θα μπορούσε να πει κανείς ότι τα βασικά χαρακτηριστικά της διάρθρωσης της πόλης έχουν αλλάξει. Χαρακτηριστικά όπως η συγκέντρωση των βιομηχανιών στους βορειοδυτικούς ΟΤΑ του ΠΣ, η σημασία της θάλασσας στην οικιστική ανάπτυξη της πόλης, η μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στο κέντρο και τις περιφερειακές συνοικίες, καθώς και η συγκέντρωση των υψηλών στρωμάτων στις κεντρικές περιοχές, έχουν διατηρηθεί σε ευανάγνωστα σχήματα στον αστικό ιστό της πόλης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

3.1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ

3.1.1. Στόχοι

Στις σημερινές πόλεις του ελληνικού χώρου δεν γίνονται άμεσα κατανοητά τα σχήματα κοινωνικού διαχωρισμού, λόγω του μεγάλου αριθμού περιοχών με ασαφή κοινωνικό χαρακτήρα. Η επιλογή μικρού μεγέθους χωρικών ενοτήτων βασίζεται ακριβώς σ' αυτήν τη διαπίστωση. Η ομαδοποίηση των δεδομένων ανά ΟΤΑ είναι υπεύθυνη για την απώλεια του ιδιαίτερου χαρακτήρα των υποπεριοχών κυρίως των μεγάλων Δήμων.

Για τη μελέτη των σχημάτων κοινωνικού διαχωρισμού απαιτείται συστηματική ανάλυση τριών βασικών εννοιολογικών αξόνων. Οι στατιστικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν έχουν σαν στόχο την ποσοτικοποίηση των παρατηρήσεων με βάση αυτούς τους άξονες.

- ◆ Τη διερεύνηση των κοινωνικών αντιθέσεων όπως εμφανίζονται με τη συστηματική έλξη ή απώθηση των κοινωνικό-επαγγελματικών κατηγοριών στον τόπο κατοικίας.
- ◆ Τη διερεύνηση ύπαρξης χωρικής ομοιογένειας ή ανομοιογένειας στο χώρο της Θεσσαλονίκης, παρουσιάζοντας τις ομάδες χωρικών ενοτήτων σύμφωνα με την κοινωνική τους φυσιογνωμία.
- ◆ Τη διερεύνηση της ομοιογένειας των διοικητικών ενοτήτων (ΟΤΑ) που εντάσσονται στο Πολεοδομικό Συγκρότημα με βάση τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των ομάδων των χωρικών ενοτήτων ανάλυσης που περικλείουν.

Η αναζήτηση της κοινωνικής ομοιογένειας ή μη των διοικητικών ενοτήτων έρχεται ως επιστέγασμα της προσπάθειας για τη μελέτη των σχημάτων κοινωνικού διαχωρισμού στο επίπεδο ενός πολεοδομικού συγκροτήματος.

Η διαπίστωση διαχωρισμού σε επίπεδο ΟΤΑ προσδίδει μια ιδιαίτερη δυναμική στο επίπεδο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Η ρύθμιση του χώρου σε επίπεδο πόλης αφορά άμεσα την ΤΑ στο σύνολο ενός αστικού οργανισμού. Μέσω αυτής της προσέγγισης η γνώση του κοινωνικού διαχωρισμού αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την εφαρμογή προγραμμάτων αστικής αναβάθμισης (πχ. κοινοτικό πρόγραμμα Urban), στο πλαίσιο ενός ρυθμιστικού προγράμματος επέμβασης, λειτουργικότητα για το σύνολο του αστικού χώρου.

3.1.2. Επιλογή θεματικών αξόνων

Για τη μελέτη σχημάτων κοινωνικού διαχωρισμού επιλέγονται συγκεκριμένοι θεματικοί άξονες που είναι δυνατόν να περιγράψουν όχι μόνο την κοινωνική ομάδα αλλά και θέση στην κοινωνική ιεραρχία. Οι βασικοί άξονες (τάξη, εθνότητα και δομή νοικοκυριού)⁷ που εντοπίζονται στις περισσότερες μελέτες, αναπροσαρμόστηκαν ώστε να ανταποκρίνονται στα υπάρχοντα στοιχεία.

- Ο άξονας "τάξη" όχι μόνο διατηρήθηκε, αλλά κατεβλήθη προσπάθεια να προσδιορισθεί από περισσότερες μεταβλητές και όχι μόνο από το επάγγελμα (βλ. κοινωνικοεπαγγελματικές μεταβλητές). Για την περιγραφή του θα χρησιμοποιηθούν επίσης η ανεργία, και η ηλικία. Η δόμηση των κοινωνικών τάξεων δεν έχει αυτό καθ' αυτό τη μεγαλύτερη σημασία. Το ενδιαφέρον της ανάλυσης, προσανατολίζεται στην εύρεση των κατάλληλων κοινωνικών μορφωμάτων που προβάλλονται με ευανάγνωστα σχήματα στο χώρο.
- Προστέθηκε επίσης ένας άξονας που αναφέρεται στην κατοικία, καθώς στις ελληνικές πόλεις οι μηχανισμοί στέγασης παράγουν σχήματα διάκρισης τα οποία δεν ανάγονται στις εισοδηματικές διαφορές. Οι διαφορές αυτές όχι μόνο δεν αποτελούν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, αποκλειστικό παράγοντα χωροθέτησης της κατοικίας, αλλά δεν συγκαταλέγονται ούτε στους πιο σημαντικούς. Η μεγάλη έκταση της ιδιοκατοίκησης (περίπου 68% των νοικοκυριών του ΠΣΘ) και οι ιδιόμορφοι μηχανισμοί παραγωγής και απόκτησης κατοικίας, καθιστούν άλλους παράγοντες (οικογενειακή βοήθεια, ακίνητη περιουσία), σημαντικότερους όσον αφορά τη χωροθέτηση της

⁷ Για μια παρουσίαση των βασικών θεματικών αξόνων στις μελέτες του κοινωνικού διαχωρισμού στον αστικό χώρο, βλ. Brun, 1994 και Μαλούτας, 1995.

κατοικίας. Δηλαδή οι “στεγαστικές τάξεις” (housing classes) στην Ελλάδα δεν εμφανίζουν έντονη συσχέτιση με τις κοινωνικές τάξεις⁸. Δυστυχώς όμως από τα στοιχεία που διαθέτουμε για την εργασία αυτή μπορούμε να κάνουμε μόνο υποθέσεις (βλ. μεταβλητές ανάλυσης)

Συμπληρωματικά, και για την επιβεβαίωση της φυσιογνωμίας των χωρικών σχημάτων επιλέχτηκαν ορισμένες θεματικές ενότητες δεδομένων που έχουν ουσιώδη συσχέτιση με τα φαινόμενα κοινωνικού διαχωρισμού στον αστικό χώρο.

- Η δομή της οικογένειας αποτελεί ένα πολύ σημαντικό παράγοντα, που προσδιορίζει άμεσα τα κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα των κατοίκων μιας περιοχής. Μάλιστα η οικογενειακή οργάνωση εκλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία σε κοινωνικογεωγραφικές μελέτες, καθώς προσδιορίζει άμεσα τις συνθήκες διαβίωσης τις πρακτικές κατοίκησης και τα κοινωνικά δίκτυα αλληλοβοήθειας στη μικροκλίμακα των γειτονιών. Στην ανάλυση όμως, ελήφθη υπόψη ως δευτερεύων άξονας, λόγω της μεγάλης ανάπτυξης οικογενειακών δικτύων αλληλοβοήθειας. Η δομή του νοικοκυριού στην Ελλάδα είναι πολύ πιο παραδοσιακή από ό,τι στις περισσότερες άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ πολλά ξεχωριστά “με απογραφικούς όρους” νοικοκυριά στην πραγματικότητα δεν είναι τέτοια. Το ποσοστό των διευρυμένων νοικοκυριών, για παράδειγμα, στην πραγματικότητα είναι μεγαλύτερο εκείνου της απογραφής, αφού πολλά νοικοκυριά που “ανήκουν” στην ίδια οικογένεια διαμένουν σε ξεχωριστή κατοικία στο ίδιο ή σε κοντινά κτίρια και λειτουργούν ως ενιαία νοικοκυριά από πολλές απόψεις. Συνεπώς, η άνιση χωρική κατανομή των διαφόρων δομών οργάνωσης των νοικοκυριών, δεν αποτελεί στην Ελλάδα σαφή δείκτη διαχωρισμού, όπως συμβαίνει σε συνθήκες αυξημένης ανεξαρτησίας των νοικοκυριών.
- Το επίπεδο μόρφωσης αποτελεί ένα πολύ σημαντικό δείκτη, που περιγράφει με ακρίβεια το εργατικό δυναμικό των κατοίκων μιας περιοχής. Αποτελεί μάλιστα έναν από τους βασικούς παράγοντες ενσωμάτωσης των ατόμων στην αγορά εργασίας, γεγονός που μπορεί να εκληφθεί ως η ενδογενής δυνατότητα κοινωνικής ανέλιξης μέσω της επαγγελματικής δραστηριότητας. Στο ελληνικό χώρο

⁸ Η γεωγραφική κατανομή των “στεγαστικών τάξεων” ενδεχομένως να υποδεικνύει διαφορές όσον αφορά τη συμμετοχή σε οικογενειακά (και ευρύτερα) δίκτυα αλληλοβοήθειας, κάτι που η δομή του νοικοκυριού, όπως φάνηκε προηγουμένως δεν το αποκαλύπτει.

μάλιστα, όπου η ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση αποτέλεσε τη μοναδική ουσιαστικά "πύλη" για την κοινωνική άνοδο μέσω της δυνητικής επαγγελματικής κατοχύρωσης, η αποτύπωση τέτοιου είδους πληροφoρίας στο αστικό χώρο, είναι δυνατόν να φανερώσει χωρικούς δεσμούς κοινωνικών ομάδων που επηρεάζονται από τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες παραγωγής και οικονομικών ανταλλαγών.

- Η ηλικιακή διάρθρωση μια δεδομένης περιοχής φανερώνει το δημογραφικό δυναμικό της περιοχής μελέτης. Κατά δεύτερο λόγο, η ηλικιακή σύνθεση του ενεργού πληθυσμού, φανερώνει το βαθμό ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας των ηλικιακών κλάσεων. Στον ελληνικό χώρο μάλιστα, όπου παρατηρούνται φαινόμενα καθυστέρησης ένταξης των νεαρότερων μελών στην αγορά εργασίας, μέσω του επιμηκυμένου χρόνου σπουδών, η ηλικιακή σύνθεση του ενεργού πληθυσμού, αποτελεί μια ένδειξη του τρόπου ένταξης των κοινωνικών ομάδων στην αγορά εργασίας. Επίσης από την ελληνική και ευρωπαϊκή εμπειρία, είναι γνωστό πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ κοινωνικής ιεραρχίας και ηλικίας των εργαζομένων.
- Προστέθηκε το ποσοστό ανεργίας, που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους δείκτες μελέτης κοινωνικών φαινομένων. Τα τελευταία χρόνια η έντασή της έχει συνδεθεί με την αναδιάρθρωση της βιομηχανικής παραγωγής. Στον ελληνικό χώρο η κρίση της βιοτεχνικής παραγωγής έχει προσαρμόσει την αγορά εργασίας σε συνθήκες ευελιξίας και μερικής απασχόλησης που, περιορίζει τα επίσημα ποσοστά ανεργίας αλλά ωθεί ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού σε οικονομική αποδυνάμωση. Για τη μελέτη κοινωνικού διαχωρισμού λαμβάνει ιδιαίτερα μεγάλη σημασία, γιατί από την κρίση της απασχόλησης πλήττονται πολύ περισσότερο συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.
- Ο άξονας "εθνότητα" χρησιμοποιήθηκε μόνο συμπληρωματικά καθώς στην απογραφή καταγράφεται μόνο η υπηκοότητα. Βέβαια στην περιοχή οι εθνικές μειονότητες είναι περιορισμένες. Ο άξονας αυτός αποκτά, ωστόσο, όλο και μεγαλύτερη σημασία για την ανάλυση του κοινωνικού διαχωρισμού στις ελληνικές πόλεις, καθώς αυξάνονται τα μεταναστευτικά ρεύματα προς τη χώρα μας. Το πρόβλημα εντοπίζεται στην καταγραφή αυτών των ομάδων, που τις περισσότερες φορές ενσωματώνονται στην ελληνική κοινωνία με παράνομους τρόπους (λαθρομετανάστες).

3.1.3. Επιλογή στατιστικών μεθόδων

Για την αναζήτηση των σχέσεων μεταξύ των επαγγελματικών κατηγοριών, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της **Ανάλυσης σε Κύριες Συνιστώσες**. Η μέθοδος αυτή διευκολύνει την επίλυση θεωρητικών ζητημάτων, αλλά απαιτεί εννοιολογική αποσαφήνιση των μεταβλητών ανάλυσης, ώστε οι συσχετίσεις που διατυπώνονται με τις υποθετικές συνιστώσες να είναι δυνατόν να αποδώσουν τις αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών⁹.

Στην περίπτωσή μας χρησιμοποιώντας τις κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες, καταβάλλεται προσπάθεια για την ανίχνευση συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών, ώστε να διαπιστωθεί ένα πλέγμα σχέσεων των κοινωνικών ομάδων που επιδρά στη χωροθέτηση των κοινωνικών υποκειμένων στον αστικό χώρο. Το σύνολο των συσχετίσεων αποδίδεται περιληπτικά μέσω της ανάλυσης κυρίων συνιστωσών. Οι εξαγόμενες συνιστώσες είναι ο βέλτιστος στατιστικά τρόπος περιγραφής της αρχικής πληροφορίας που προσφέρει τη δυνατότητα ερμηνείας της διακύμανσης των μεταβλητών ανάλυσης. Οι αιτιώδεις σχέσεις που αναδύονται από την ερμηνεία του περιεχομένου των συνιστωσών, αποτελεί βασικό εργαλείο στην αναζήτηση προτύπων χωροθέτησης των κοινωνικών ομάδων. Τα πρότυπα αυτά σχηματίζονται με κριτήρια ποιοτικά που σχετίζονται με τη χωρική γειτνίαση μεταξύ των ομάδων.

Η ερμηνεία των βασικών παραγόντων, επιτυγχάνεται με την παρατήρηση των παραγοντικών φορτίσεων των μεταβλητών ανάλυσης. Ορίζεται ένα κατώφλι απόλυτης τιμής των παραγοντικών φορτίσεων, πάνω-από το οποίο δεχόμαστε τη στατιστική σημασία μιας μεταβλητής στο σχηματισμό ενός παράγοντα. Η απόδοση κοινωνικού περιεχομένου στις βασικές συνιστώσες προκύπτει από το συνδυασμό των φορτίσεων των στατιστικά σημαντικών μεταβλητών για κάθε παράγοντα.

Παρουσιάζοντας τις συντεταγμένες των μεταβλητών στο χώρο, ουσιαστικά προβάλλουμε στο χώρο τις διαφοροποιήσεις των χωροθετικών προτύπων, όπως προέκυψαν από τη διερεύνηση του τόπου κατοικίας των διαφόρων κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων. Με την αποτύπωση αυτή διαπιστώνουμε την "επιρροή" του κάθε παράγοντα σε κάθε χωρική ενότητα. Μ' αυτό τον τρόπο και γνωρίζοντας ήδη το κοινωνικό περιεχόμενο του κάθε παράγοντα, διαπιστώνουμε με αδρό τρόπο τη

⁹ Για μια εισαγωγή στην μεθοδολογία χρησιμοποίησης αυτής της μεθόδου βλ. Jae-On Kim., Mueller (1978α και 1978β)

χωρική οργάνωση των σχέσεων μεταξύ των κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων. Οι μεγαλύτερες τιμές των συντεταγμένων σημαίνουν την υπερίσχυση των ατόμων με επαγγέλματα που εμφανίζουν και τις μεγαλύτερες φορτίσεις στη σύνθεση του παράγοντα.

Η αναζήτηση ιεραρχίας στον αστικό χώρο διερευνάται με την αναζήτηση της κοινωνικής φυσιογνωμίας των χωρικών ενοτήτων. Βασιζόμενοι στις σχέσεις μεταξύ κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων στο χώρο, είναι δυνατή η αναζήτηση της εξειδίκευσης των χωρικών ενοτήτων στις αιτιώδεις σχέσεις που βρέθηκαν με την παραγοντική ανάλυση. Η προβολή των παραγόντων χωροθέτησης αποδίδει συγκεκριμένο ποσοτικό μέγεθος. Το μέγεθος αυτό δεν είναι άλλο από τις συντεταγμένες του ζεύγους των χωρικών ενοτήτων με τους παράγοντες. Τα μεγέθη αυτά είναι δυνατόν να ιεραρχηθούν ώστε να προκύψει ομαδοποίηση των περιοχών κατοικίας. Η ομαδοποίηση-ιεράρχηση επιτυγχάνεται με τη στατιστική μέθοδο της **ταξινομικής ανάλυσης**¹⁰. Χρησιμοποιώντας ως μεταβλητές ιεράρχησης τις συντεταγμένες των χωρικών ενοτήτων ως προς τους παράγοντες, επιτυγχάνεται η ομαδοποίηση τους, αξιολογώντας το ρόλο που παίζει ο κάθε παράγοντας χωροθέτησης σε κάθε ενότητα. Στόχος μας είναι, η αναζήτηση όσο το δυνατό πιο ομοιογενών ομάδων περιοχών, που να φανερώνουν στο σύνολο της πόλης τις χωρικές τομές των κοινωνικών ομαδοποιήσεων.

Μια πρώτη ερμηνεία του κοινωνικού περιεχομένου των συσπειρώσεων χωρικών ενοτήτων, επιτυγχάνεται με την παρατήρηση των ενδοομαδικών περιγραφικών στατιστικών (ΜΟ και Τυπ. Απόκλιση) των μεταβλητών ανάλυσης. Για το σχηματισμό μιας ευρύτερης άποψης για τη φυσιογνωμία των ομάδων χωρικών ενοτήτων με εσωτερική ομοιογενή κοινωνική σύνθεση, παρουσιάζονται οι ποσοστιαίες κατανομές των μεταβλητών ανάλυσης στο εσωτερικό των ομάδων αυτών.

Για την επιβεβαίωση του κοινωνικού περιεχομένου των χωρικών σχημάτων που διαμορφώθηκαν είναι δυνατή η προβολή συμπληρωματικών στοιχείων σ' αυτά (αλλοδαποί, ανεργία, οικογενειακή δομή). Μ' αυτήν τη λογική, χρησιμοποιήθηκε η στατιστική μέθοδος της ανάλυσης διακύμανσης. Μέσω αυτής της διαδικασίας επιχειρείται η αναζήτηση σχέσεων μεταξύ των μορφών του κοινωνικού διαχωρισμού με συναφή χαρακτηριστικά του πληθυσμού. Ως μεταβλητή ελέγχου χρησιμοποιείται η κωδικοποίηση της ομαδοποίησης των χωρικών ενοτήτων.

¹⁰ Για μια εισαγωγή στην μεθοδολογία χρησιμοποίησης αυτής της μεθόδου βλ. Wilkinson, (1989)

3.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

3.2.1. Παραγοντική ανάλυση (Factor Analysis)

Η παραγοντική ανάλυση περιλαμβάνει ένα πλήθος στατιστικών τεχνικών. Ο στόχος αυτών ουσιαστικά εντοπίζεται στην προσπάθεια να αντικαταστήσουν ένα σύνολο μεταβλητών από ένα μικρότερο αριθμό υποθετικών μεταβλητών κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην παρατηρείται απώλεια μεγάλου τμήματος της αρχικής πληροφορίας.

Η παραγοντική ανάλυση στηρίζεται στη βασική υπόθεση ότι σε αριθμό υποθετικών μεταβλητών, μικρότερο από το αριθμό παρατηρούμενων μεταβλητών, μπορεί να αποδοθεί η συνδιασπορά (covariation) των αρχικών μεταβλητών. Σ' αυτό το σημείο όμως θα πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση. Η παραγοντική ανάλυση δεν εξετάζει την υπόθεση αν η συσχέτιση των αρχικών μεταβλητών είναι αιτία η μία της άλλης, αλλά ασχολείται με την εξαγωγή κοινών παραγόντων περιγράφοντας τη συσχέτιση των παρατηρούμενων μεταβλητών. Η χρήση αυτής της στατιστικής μεθόδου πραγματοποιείται με δύο τρόπους:

1. Ο πρώτος τύπος ανάλυσης ονομάζεται **διερευνητικός (exploratory)** και χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο στις έρευνες των κοινωνικών επιστημών. Σ' αυτή την περίπτωση η παραγοντική ανάλυση καθορίζει τον ελάχιστο αριθμό υποθετικών παραγόντων στους οποίους μπορεί να αποδοθεί η παρατηρούμενη συνδιασπορά ώστε να αναζητηθεί ο αριθμός των βασικών παραγόντων που περιγράφουν ένα δεδομένο σύνολο στοιχείων και φυσικά μειώνει τον αρχικό όγκο των δεδομένων για ποιοτικές αναλύσεις σε επόμενα στάδια.
2. Ο δεύτερος τύπος ανάλυσης ονομάζεται **επιβεβαιωτικός (confirmatory)**. Σ' αυτήν την περίπτωση η παραγοντική ανάλυση χρησιμοποιείται για τον έλεγχο ορισμένων υποθέσεων. Ανάλογα με τα υπάρχοντα δεδομένα, γίνεται εκτίμηση αν ορισμένες πραγματικές μεταβλητές ανήκουν σε κάποια ομάδα μεταβλητών που ανήκουν σε μια "διάσταση" του φαινομένου που ερευνάται.

Τα βασικά σημεία της παραγοντικής ανάλυσης είναι τα εξής:

- **Επιλογή των αρχικών μεταβλητών** που θεωρούμε ότι περιγράφουν το φαινόμενο που μελετούμε

- **Εξαγωγή τελικών παραγόντων** που περιγράφουν της αρχικές μεταβλητές και προσπάθεια ερμηνείας και ονομασίας αυτών των παραγόντων
- **Περιτροπή για την εξεύρεση της τελικής λύσης** και τελική ερμηνεία των εξαγόμενων παραγόντων
- **Δημιουργία του πίνακα παραγοντικών τιμών** που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν σε μεταγενέστερες αναλύσεις.

Για την εξαγωγή των παραγόντων υπάρχουν διάφορες τεχνικές. Η πιο διαδεδομένη είναι η **Ανάλυση σε Κύριες Συνιστώσες (Principal components analysis)**. Σκοπός της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες είναι λοιπόν η περιληπτική περιγραφή της αρχικής πληροφορίας που περιέχει σε μια ομάδα μεταβλητών, χρησιμοποιώντας όσο το δυνατόν λιγότερες υποθετικές μεταβλητές, οι οποίες έχουν γραμμική συσχέτιση με τις αρχικές μεταβλητές.

Σ' αυτό σημείο θα πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση. Η παραγοντική ανάλυση όπως επίσης και η παλινδρόμηση συνδυάζουν γραμμικά τις μεταβλητές ανάλυσης. Όμως η παλινδρόμηση συσχετίζει τις λεγόμενες ανεξάρτητες μεταβλητές ανάλυσης με μια δεδομένη-συγκεκριμένη εξαρτημένη μεταβλητή με σκοπό την καλύτερη δυνατή πρόβλεψη επίδρασης αυτών των μεταβλητών. Η ανάλυση παραγόντων συσχετίζει όλες μαζί τις μεταβλητές ανάλυσης με σκοπό την καλύτερη δυνατή συσχέτιση και συνοπτική περιγραφή.

Ως αποτέλεσμα της Ανάλυσης σε Κύριες Συνιστώσες (ΑΚΣ), εξάγεται ένας αριθμός συνιστωσών, που αποτελούν σύνθεση των αρχικών μεταβλητών και ερμηνεύουν κατά φθίνουσα κλίμακα τη διακύμανση των αρχικών δεδομένων. Μ' αυτόν τον τρόπο είναι δυνατή η αξιολόγηση της σημασίας των συνιστωσών ή των παραγόντων, με βάση το βάρος που κατέχουν στο συνολικό ποσοστό ερμηνείας της διακύμανσης των αρχικών στοιχείων.

Σ' αυτή τη φάση εκείνο που έχει σημασία είναι η εξαγωγή του ελάχιστου σημαντικού αριθμού παραγόντων και όχι βασικά η ερμηνεία. Το πιο διαδεδομένο κριτήριο καθορισμού ελάχιστου αριθμού παραγόντων είναι το κριτήριο της ιδιοτιμής (eigenvalue criterion). Το κριτήριο θεωρεί σημαντικούς τους παράγοντες που έχουν ιδιοτιμές μεγαλύτερες της μονάδας. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι η ιδιοτιμή που περιγράφει το ποσοστό διασποράς που εξηγείται από ένα παράγοντα πρέπει να υπερβαίνει το ποσοστό της διακύμανσης που εξηγείται από κάθε μεταβλητή που περιγράφει τα αρχικά στοιχεία.

Κάθε αρχική μεταβλητή έχει, με κάθε παράγοντα-συνιστώσα, ένα συντελεστή συσχέτισης που ονομάζεται και βάρος του παράγοντα (component loading). Οι τιμές αυτού του συντελεστή βρίσκονται στο διάστημα μεταξύ -1 και 1. Οι αρνητικές τιμές δηλώνουν αρνητική συσχέτιση ενώ αντίστοιχα οι θετικές, θετική συσχέτιση. Αυτό όμως που έχει μεγάλη σημασία είναι η απόλυτη τιμή του βάρους. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του βάρους μιας αρχικής μεταβλητής προς ένα παράγοντα, τόσο περισσότερο συσχετίζεται αυτή η μεταβλητή με αυτό τον παράγοντα, δηλ. το ποσοστό που ερμηνεύεται περιληπτικά από τον παράγοντα περιγράφοντας την αρχική μεταβλητή σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες.

Σε αυτό το στάδιο οι παράγοντες είναι ορθογώνιοι μεταξύ τους, δηλ. η συσχέτιση μεταξύ τους είναι μηδενική, δηλ. οι συντελεστές γραμμικής συσχέτισης (r) (pearson coefficients) είναι μηδέν.

Σε δεύτερο στάδιο γίνεται προσπάθεια βελτίωσης των αποτελεσμάτων των παραγοντικών φορτίσεων. Διερευνάται η δυνατότητα περιστροφής των αξόνων αναφοράς του πολυεπίπεδου που ορίζουν οι παράγοντες που εξήχθησαν από την ανάλυση σε κύριες συνιστώσες. Ποιοτικά αυτό σημαίνει προσπάθεια να παρατηρήσουμε τα δεδομένα από διαφορετική οπτική γωνία και να ξεκαθαρίσουμε τις διαπλεκόμενες σχέσεις μεταξύ των πραγματικών μεταβλητών.

Υπάρχουν αρκετές τεχνικές που χρησιμοποιούνται. Οι πιο διαδεδομένες μέθοδοι είναι αυτές που περιστρέφουν του ορθογώνιους παράγοντες σε νέο σύστημα αναφοράς. Μάλιστα η στροφή των αξόνων αναφοράς πραγματοποιείται με διάφορες μεθόδους. Επιλέξαμε τη μέθοδο Varimax περιστροφής. Το κριτήριο που χρησιμοποιείται για την περιστροφή, μεγιστοποιεί τη διασπορά των τετραγώνων των φορτίσεων κάθε παράγοντα. Γίνεται λοιπόν μια προσπάθεια απλούστευσης των παραγόντων δηλαδή των στηλών σε μια μήτρα δεδομένων. Η επιλογή αυτής της μεθόδου περιστροφής προσδίδει προτεραιότητα στις υψηλές φορτίσεις των μεταβλητών διαχωρίζοντας αυτές που δεν παίζουν σημαντικό ρόλο στους πρώτους παράγοντες.

Η επιλογή των τελικών παραγόντων εξαρτάται κυρίως από δύο κριτήρια:

- i) το ποσοστό της συνολικής διακύμανσης που ερμηνεύουν οι συνιστώσες,
- ii) τη δυνατότητα εξαγωγής ερμηνεύσιμων σχέσεων από τη συσχέτιση των μεταβλητών με τον εξεταζόμενο παράγοντα.

Η ερμηνεία των τελικών παραγόντων δεν υπόκειται μόνο σε ποσοτικά κριτήρια. Απαιτείται γνώση του φαινομένου που εξετάζεται, ώστε τα αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης να συμβαδίζουν με το θεωρητικό υπόβαθρο της γεωγραφικής ανάλυσης και να επιτυγχάνεται η συνοχή των συνιστωσών από άποψη εννοιολογικού περιεχομένου. Για την ερμηνεία των παραγόντων εξετάζονται οι συσχετίσεις (βάρη) των μεταβλητών με τις συνιστώσες της ανάλυσης. Συνήθως η μεγαλύτερη από τις συσχετίσεις μιας μεταβλητής με τις διάφορες συνιστώσες, θεωρείται ότι υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή "ανήκει" σε εκείνον τον παράγοντα όπου πετυχαίνει το μεγαλύτερο συντελεστή. Για την απόδοση νοηματικού περιεχομένου σε κάθε παράγοντα που επιλέχτηκε, μελετάται η συσχέτιση των μεταβλητών που είναι σημαντικά συσχετισμένες με τον εξεταζόμενο παράγοντα. Επιλέγεται ένα κατώφλι τιμών που καθορίζει κάθε φορά τη σημασία κάθε μεταβλητής σε κάθε παράγοντα. Συνήθως αυτό το όριο είναι σε απόλυτη τιμή 0.5. Μεταβλητές που δεν παρουσιάζουν καμία σημαντική συσχέτιση δηλ. δεν πληρούν την παραπάνω προϋπόθεση και δεν εντάσσονται σε καμία συνιστώσα, δεν λαμβάνονται υπόψιν στην ερμηνεία των παραγόντων.

Σε επόμενο στάδιο είναι δυνατόν να μην συμπεριληφθούν οι στατιστικά ασήμαντες μεταβλητές στις διαδικασίες της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες, ώστε η εξαγωγή των τελικών παραγόντων να εμπεριέχει μόνο μεταβλητές που να τους προσδίδει συνεκτικό περιεχόμενο.

Στην τελική φάση, αφού καταλήξουμε στον τελικό αριθμό των παραγόντων και επιτευχθεί η ερμηνεία τους, εξάγονται οι συντεταγμένες των παραγόντων. Αυτές οι συντεταγμένες (scores) υπολογίζονται για κάθε ζεύγος τιμών της χωρικής ενότητας και της τελικής συντεταγμένης. Οι τιμές των συντεταγμένων αποτελούν ένδειξη του βαθμού συμμετοχής του εξεταζόμενου παράγοντα στη χωρική ενότητα. Μ' αυτόν τον τρόπο είναι δυνατή η αξιολόγηση της σχέσης των παραγόντων με τις εξεταζόμενες χωρικές ενότητες και κατ' επέκτασιν με τις αρχικές μεταβλητές που ο παράγοντας περιγράφει. Επιτυγχάνεται λοιπόν η ιεράρχηση των χωρικών ενοτήτων με βάση τη σχέση τους με κάθε παράγοντα. Δεδομένου ότι η συντεταγμένη είναι μονοδιάστατο μέγεθος, η χαρτογράφηση της χωρικής κατανομής των ερμηνευτικών παραγόντων είναι εύκολη, γεγονός σημαντικό για το ρόλο του χώρου στη διαμόρφωση του ερμηνευτικού σχήματος που επιλέχτηκε.

Η κατηγοριοποίηση των ενοτήτων όσο αφορά την εξειδίκευση σε κάθε παράγοντα πραγματοποιείται με τη μέθοδο *ecart type*. Τα όρια των χαρτογραφικών κατηγοριών προσδιορίζονται με βάση το μέσο όρο (μ) και

την τυπική απόκλιση (s) που παρουσιάζει η κατανομή των συντεταγμένων¹¹ όλων των χωρικών ενοτήτων. Οι κατηγορίες καταρτίζονται ως εξής:

Υψηλή συσχέτιση	$A_i \geq \mu + 1,5s$
Σχετική συσχέτιση	$\mu + 1,5s \geq A_i \geq \mu + 0,5s$
Μέση κατάσταση	$\mu + 0,5s \geq A_i \geq \mu - 0,5s$
Σχετική έλλειψη συσχέτισης	$\mu - 0,5s \geq A_i \geq \mu - 1,5s$
Μεγάλη έλλειψη συσχέτισης	$\mu - 1,5s \geq A_i$

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι στην περίπτωση σύνθεσης παράγοντα με αρνητικές φορτίσεις σε όλες τις μεταβλητές με στατιστική σημασία, για την οργάνωση των κατηγοριών, χρησιμοποιούμε τις αντίθετες τιμές των συντεταγμένων. Στην περίπτωση όπου υπάρχουν και αρνητικές και θετικές τιμές, χρησιμοποιούμε τις απόλυτες τιμές μεταβλητών.

Από τη χαρτογράφηση των συντεταγμένων των παραγόντων, εξάγονται τα πρώτα συμπεράσματα σχετικά με την κοινωνική πόλωση στον πολεοδομικό ιστό.

3.2.2. Ταξινομική ανάλυση (cluster analysis)

Η ταξινομική ανάλυση (cluster analysis) χρησιμοποιείται σε μια εντελώς διαφορετική λογική από την παραγοντική ανάλυση. Παρότι και στις δύο επιδιώκεται η περιληπτική περιγραφή και σύνθεση της αρχικής πληροφορίας, στη μεν παραγοντική ανάλυση συνοψίζονται οι μεταβλητές ανάλυσης σε συνιστώσες-παράγοντες, στη δε ταξινομική ανάλυση, η διακύμανση των μεταβλητών επιδρά στην ομαδοποίηση των περιπτώσεων¹². Γενικότερα, η ταξινομική ανάλυση είναι μια πολυμεταβλητή στατιστική επεξεργασία για τη διερεύνηση ομαδοποιήσεων στα δεδομένα. Ο αριθμός των ομάδων (clusters) καθορίζεται εξωτερικά από το μελετητή. Ο βέλτιστος αριθμός ομάδων προκύπτει προφανώς σε σχέση με το πλήθος των προς ομαδοποίηση περιπτώσεων και από την τιμή της ενδοομαδικής και διαομαδικής διακύμανσης. Επίσης σημαντικό ρόλο παίζει και η στατιστική σημασία των

¹¹ Η κατανομή των συντεταγμένων των παραγόντων είναι τυποποιημένη. Επομένως η μέση τιμή είναι μηδέν και τη τυπική απόκλιση ένα.

¹² Είναι δυνατή η ταξινόμηση και των μεταβλητών, αλλά οι ομάδες που θα προκύψουν είναι απλώς συσπειρώσεις των αρχικών μεταβλητών και όχι σύνθεση τους σε κοινούς παράγοντες.

μεταβλητών ανάλυσης. Ο λόγος F μετρά το στατιστικό βάρος των μεταβλητών που καθορίζουν την ομοιογένεια της ομαδοποίησης.

Χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες μεταβλητές, η ομαδοποίηση γίνεται στις γραμμές (χωρικές ενότητες) και όχι στις στήλες (μεταβλητές) του αρχικού πίνακα δεδομένων. Κριτήριο της ομαδοποίησης είναι η μεγιστοποίηση συνδιακύμανσης των περιπτώσεων (cases) του πίνακα στο σύνολο των επιλεγόμενων μεταβλητών (variables). Υπάρχουν αρκετές τεχνικές ταξινομικής ανάλυσης.

Στην περίπτωση μας επιλέχτηκε η **ομαδοποίηση K-means**. Η μέθοδος αυτή ομαδοποιεί τις γραμμές του πίνακα με βάση την ελάχιστη ευκλείδεια απόσταση από το μέσο όρο των μελών της ομάδας και τη μεγιστοποίηση της απόστασης μεταξύ των ομάδων ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη συνοχή στο εσωτερικό των ομάδων. Αυτό που επιδιώκεται λοιπόν με αυτήν τη μέθοδο είναι η ελαχιστοποίηση της διακύμανσης μεταξύ των μελών των σχηματιζόμενων ομάδων και η μεγιστοποίηση της διακύμανσης μεταξύ των σχηματιζόμενων ομάδων. Οι περιπτώσεις του πίνακα δεδομένων ιεραρχούνται με βάση τη σχέση τους με το σύνολο των μεταβλητών. Για την αποφυγή επίδρασης των ακραίων μεγάλων τιμών στην ομαδοποίηση, συνήθως τυποποιείται (standardised) ο πίνακας των δεδομένων. Η μέθοδος K-means παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με την Πολυπαραγοντική Ανάλυση Διακύμανσης (multivariate analysis of variance), με μόνη διαφορά τον άγνωστο αριθμό των ομάδων στη μεταβλητή ελέγχου.

Μια άλλη μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ομαδοποίηση χωρικών ενοτήτων είναι και η **ιεραρχική ταξινόμηση (Classification ascendante hiérarchique)**. Η μέθοδος αυτή ανήκει στην ευρύτερη κατηγορία των ιεραρχικών ομαδοποιήσεων. Με τη μέθοδο αυτή επιτυγχάνεται ο σχηματισμός ομάδων (clusters) που αποτελούνται επίσης από ομάδες που εμπεριέχουν άλλες ομάδες. Τα αποτελέσματα είναι δυνατόν να παρουσιαστούν σε ένα δένδρογραμμα. Για την ομαδοποίηση των περιπτώσεων χρησιμοποιείται το κριτήριο του Ward¹³. Η μέτρηση των στατιστικών αποστάσεων από το κέντρο βάρους, επιτυγχάνεται με τη μέτρηση της ευκλείδειας απόστασης.

¹³ Η ταξινομική αυτή μέθοδος εμφανίστηκε σχετικά πρόσφατα στο επιστημονικό προσκήνιο. Για μια αναλυτική παρουσίαση της μεθόδου βλ. στο Michel Jambu (1989), *Exploration informatique et statistique des Données*.

3.2.3. Δείκτης χωροθέτησης

Ο δείκτης χωροθέτησης (**location quotient**) εκφράζει την συγκέντρωση της μεταβλητής σε μια περιοχή σε σχέση με τη μέση συγκέντρωση της μεταβλητής στο σύνολο της μελετώμενης περιοχής. Ο μαθηματικός τύπος είναι: $(x_i/x_j)/(\sum x_i/\sum x_j)$

x_i = η τιμή της μεταβλητής στη συγκεκριμένη περιοχή

x_j = η τιμή του πληθυσμού αναφοράς της μεταβλητής στη συγκεκριμένη περιοχή

$\sum x_i$ = η τιμή της μεταβλητής στο σύνολο της περιοχής μελέτης

$\sum x_j$ = η τιμή του πληθυσμού αναφοράς της μεταβλητής στο σύνολο της περιοχής μελέτης

Το πλεονέκτημα του δείκτη χωροθέτησης σε σχέση με το ποσοστό της κάθε κατηγορίας είναι ότι επιτρέπει τη μελέτη της χωρικής διασποράς των μελετώμενων μεταβλητών ανεξάρτητα από το εύρος των τιμών τους. Επίσης επιτρέπει να ιεραρχούνται οι χωρικές ενότητες σε σύγκριση με το μέσο όρο κατανομής της μεταβλητής στην περιοχή μελέτης. Εντοπίζεται η σχετική θέση των χωρικών ενότητων στο σύνολο της περιοχής μελέτης χωρίς να λαμβάνεται υπόψιν ο απόλυτος αριθμός της τιμής της εξεταζόμενης μεταβλητής σε κάθε χωρική ενότητα. Μ' αυτόν τον τρόπο εξαλείφεται ο παραπλανητικός ρόλος του μεγέθους και εντοπίζεται η ανάλυση στο ρόλο της σχετικής συγκέντρωσης της μεταβλητής στο χώρο.

3.2.4. Δείκτες ανισότητας¹⁴

Οι διαομαδικοί δείκτες μετρούν την ανισότητα σε μια κατανομή (v) μελών από δύο κοινωνικές ομάδες σε γεωγραφικές ενότητες μιας ευρύτερης αστικής οργάνωσης ή σε τακτικές δεδομένες κλάσεις κάποιας μετρήσιμης μεταβλητής που αναφέρεται στο εισόδημα, το επίπεδο μόρφωσης, ή το επαγγελματικό επίπεδο (*prestige*) κ.α.

Μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη των διαομαδικών δεικτών έδωσε η εργασία των Jahn, Schmidt, and Schrag το 1947. Η χρήση τέτοιων δεικτών εντάθηκε κυρίως στις μελέτες των κοινωνικών επιστημόνων που τους απασχολούσαν οι φυλετικές σχέσεις στην Αμερική. Σήμερα, η χρήση τους έχει επεκταθεί και στη μέτρηση της ανισότητας μεταξύ κοινωνικών ομάδων που περιλαμβάνουν διαφοροποιήσεις κατά φύλο και εθνικότητα.

¹⁴ Για μια ευρύτερη και αναλυτικότερη παρουσίαση των χαρακτηριστικών των δεικτών μέτρησης ανισότητας βλ. στο Philip B. Coulter, (1992) *Measuring Inequality*, κεφ 7,σελ. 135-158

Ειδικότερα οι δείκτες του φυλετικού διαχωρισμού εστιάζονται πρωτίστως σε δύο κοινωνικά φαινόμενα: **τον οικιστικό και το σχολικό διαχωρισμό**. Ο οικιστικός διαχωρισμός, ο οποίος είναι ένα πολύπλοκο και πολυδιάστατο εννοιολογικό εργαλείο, αναφέρεται με μεγάλη λεπτομέρεια στην κατοικία σε μια αστική οργάνωση όπως η πόλη και αφορά κυρίως τα εξής ζητήματα:

- α) την εξέταση του αστικού προτύπου ανάπτυξης,
- β) την ανισότητα της κατανομής,
- γ) το σχετικό μέγεθος της διαχωριζόμενης κοινωνικής ομάδας και
- δ) την ομοιογένεια των αστικών ενοτήτων σε σχέση με άλλες

Για τη μελέτη του κοινωνικού διαχωρισμού θα πρέπει να χρησιμοποιούνται δείκτες μέτρησης που να είναι δυνατόν να περιγράφουν τόσο τη σύνθεση (composition) όσο και την ανισοκατανομή (unevenness) των εξεταζόμενων πληθυσμιακών ομάδων στις αστικές ενότητες που μελετούνται.

Υπάρχουν δύο τύποι δεικτών που εξετάζουν τον κοινωνικό διαχωρισμό.

- I. Στην πρώτη περίπτωση, τόσο ο σχολικός όσο και ο οικιστικός διαχωρισμός εμπλέκουν στην ανάλυσή τους έννοιες **όπως η διαφορετικότητα (differentiation), η ποικιλία (diversity) ή η ανομοιοότητα (dissimilarity)** στη χωρική κατανομή των εξεταζόμενων ομάδων στις αστικές ενότητες που μελετούνται.
- II. Στη δεύτερη περίπτωση, η κοινωνικοοικονομική ανισότητα περιγράφεται από την κατανομή των μονάδων κάποιων μετρήσιμων αγαθών στις εξεταζόμενες πληθυσμιακές ομάδες. Συνήθως εστιάζεται η προσοχή στην κατανομή του εισοδήματος, του μορφωτικού επιπέδου και του επαγγελματικού status ανάμεσα στις εξεταζόμενες ομάδες. Επιχειρησιακά, προσδιορίζεται από την κατανομή των ατόμων που ανήκουν σε διάφορες ομάδες μέσω ονομαστικών κλάσεων που τοποθετούνται σε μια κλίμακα μέτρησης του εισοδήματος, της επαγγελματικής κατάρτισης και της μόρφωσης.

Η παρούσα εργασία προσεγγίζει την πρώτη ομάδα μελετών του κοινωνικού διαχωρισμού. Η ανάλυση προσανατολίζεται στη μελέτη κατανομής των μεταβλητών ανάλυσης, στις χωρικές ενότητες που μελετώνται. Η βασική επιδίωξη της εφαρμογής αυτών των δεικτών είναι η σύνδεση της κοινωνικής ιεράρχησης του χώρου, με συμπληρωματικά χαρακτηριστικά ώστε να διερευνηθεί η ομοιογένεια αστικών ενοτήτων σε σχέση με άλλες. Επίσης, ενδιαφέρον υπάρχει και για το μέγεθος των ομάδων που υπόκεινται σε διαχωριστικές πιέσεις.

Για την παρουσίαση των δεικτών θα χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα ο φυλετικός διαχωρισμός μεταξύ μαύρων και λευκών. Διαισθητικά, ο πληθυσμός των μαύρων θα θεωρηθεί η πλέον αποκλεισμένη πληθυσμιακή ομάδα. Η πρακτική αυτή είναι συνηθισμένη στις ΗΠΑ όπου και αναπτύχθηκαν στην πλειονότητα τους οι δείκτες που παρουσιάζονται.

3.2.4.i. Δείκτης ανομοιότητας (Duncan and Duncan index of Dissimilarity (ID))

Εμφανίστηκε το 1955 και από τότε δεν έπαψε να χρησιμοποιείται για τον οικιστικό διαχωρισμό ιδίως από τους αμερικάνους κοινωνικούς επιστήμονες.

Ο δείκτης αυτός περιγράφει με γλαφυρό τρόπο την κοινωνική διαφοροποίηση μέσα στην εξεταζόμενη γεωγραφική περιοχή.

$$ID = \frac{1}{2} \cdot \sum |W_i - B_i|$$

όπου, W_i = το ποσοστό των λευκών στη συνοικία (i) και.

B_i = το ποσοστό των μαύρων στη συνοικία (i)

Το αποτέλεσμα του υπολογισμού αυτού του δείκτη, ουσιαστικά περιλαμβάνει το ποσοστό της μιας κοινωνικής ομάδας που πρέπει να μετακινηθεί ώστε οι κατανομές των κοινωνικών ομάδων να γίνουν όμοιες, στο μέτρο της έλλειψης διαφορών στα ποσοστά που διαθέτουν σε κάθε αστική ενότητα και στο σύνολο της εξεταζόμενης αστικής περιοχής. Γεωμετρικά, η αριθμητική τιμή του δείκτη είναι ίση με τη μέγιστη κάθετη απόσταση μεταξύ της καμπύλης διαχωρισμού¹⁵ και της διαγωνίου.

Η μαθηματική τιμή περιγράφει την ανισότητα των κατανομών των κοινωνικών ομάδων. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του δείκτη τόσο περισσότερο χωρικά διαχωρισμένη παρουσιάζεται η αστική περιοχή που εξετάζεται. Όμως ο δείκτης αδυνατεί να παρουσιάσει τη συγκέντρωση των ποσοστών σε συγκεκριμένες αστικές ενότητες, καθώς χρησιμοποιεί για τον υπολογισμό του απόλυτες διαφορές ποσοστών. Ως συγκριτική σταθερά για τη μέτρηση της ανισότητας χρησιμοποιείται το συνολικό ποσοστό των μαύρων στην αστική περιοχή που εξετάζεται, η οποία συγκρίνεται με το ποσοστό των μαύρων σε κάθε αστική ενότητα.

¹⁵ Η καμπύλη διαχωρισμού, είναι μια παραλλαγή της καμπύλης Lorents, η οποία σχηματίζεται ως εξής: στον κάθετο άξονα τοποθετούμε τα αθροιστικά ποσοστά των "λευκών" ανά χωρική ενότητα και στον αριζόντιο των "μαύρων". Η έλλειψη διαχωρισμού ορίζεται από την διαγώνιο της παραπάνω συνάρτησης.

Το μεγάλο πλεονέκτημα του δείκτη είναι ότι δεν επηρεάζεται άμεσα από τον αριθμό των χωρικών διαιρέσεων της εξεταζόμενης αστικής ενότητας, γεγονός που τον έχει κάνει δημοφιλή και τον διατήρησε στην επικαιρότητα, παρ' ότι συμπλήρωσε ήδη 40 χρόνια.

3.2.4.ii. Δείκτης πιθανότητας διάδρασης (Bell' s interaction probability index (P^*))

Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της πιθανότητας συνάντησης ατόμων από την ίδια ή διαφορετική κοινωνική ομάδα σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή.

Εμφανίστηκε το 1954 ως επανεξέταση του δείκτη απομόνωσης των Shesky και Williams (1949). Η χρήση του από τους κοινωνικούς επιστήμονες εντάθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 και αποτέλεσε βασικό αντίπαλο στον προηγούμενο δείκτη που εξετάστηκε.

$${}_bP^*_w = \sum (b_i / B)(w_i / t_i) \quad (1)$$

$${}_bP^*_b = \sum (b_i / B)(b_i / t_i) \quad (2)$$

$${}_wP^*_w = \sum (w_i / W)(w_i / t_i) \quad (3)$$

$${}_wP^*_b = \sum (w_i / W)(b_i / t_i) \quad (4)$$

Όπου, b_i = πληθυσμός των μαύρων στη συνοικία (i)
 w_i = πληθυσμός των λευκών στη συνοικία (i)
 B = συνολικός πληθυσμός των μαύρων στην πόλη
 W = συνολικός πληθυσμός των λευκών στην πόλη
 t_i = συνολικός πληθυσμός στη συνοικία (i)

Βασικά περιλαμβάνει τέσσερις υπολογισμούς όταν εξετάζονται δύο κοινωνικές ομάδες όπως οι μαύροι και οι λευκοί. Δύο από τους υπολογισμούς μετρούν την έκταση της φυλετικής απομόνωσης (διάδραση μεταξύ λευκών με λευκούς και μαύρων με μαύρους, σχέσεις (2) & (3) αντίστοιχα), και οι δύο μετρούν την έκταση της διαφυλετικής "έκθεσης" (επαφή μαύρων με λευκούς και λευκών με μαύρους, σχέσεις (1) & (4) αντίστοιχα).

Οι σχέσεις (2) & (3) αναφέρονται στην απομόνωση που αναμένεται για τους κατοίκους των δύο κοινωνικών ομάδων. Π.χ. για μια τυχαία επιλογή μαύρου κατοίκου η σχέση (2) μας παρουσιάζει την πιθανότητα ότι αν ο επόμενος που θα επιλεγεί επίσης τυχαία από την ίδια αστική ενότητα θα

είναι επίσης μαύρος. Έτσι, η μαθηματική σχέση του δείκτη bPb συντίθεται από το σύνολο της μέσης αναλογίας των μαύρων σε κάθε αστική ενότητα, σταθμισμένο με τον αριθμό των μαύρων κατοίκων σε κάθε τέτοια ενότητα

Οι σχέσεις (1) & (4) αναφέρονται αντίθετα στη διάχυση των κατοίκων των δύο κοινωνικών ομάδων. Περιγράφουν δηλαδή την πιθανότητα έκθεσης των κοινωνικών ομάδων στον αστικό χώρο. Π.χ. για μια τυχαία επιλογή μαύρου κατοίκου η σχέση (1) παρουσιάζει την πιθανότητα ότι ο επόμενος που θα επιλεγεί τυχαία από τη συγκεκριμένη αστική ενότητα με τη συγκεκριμένη κατανομή των κοινωνικών ομάδων, θα είναι λευκός.

Η πιθανότητα διεπαφής, είτε απομόνωσης είτε έκθεσης, διαφέρει από την ανισότητα κατανομής ως αποτέλεσμα του τυπικού διαχωρισμού για διάφορους λόγους. Πρώτα απ' όλα οι πιθανότητες διεπαφής περιγράφουν καλύτερα την υπάρχουσα επίδραση των οικιστικών επαφών, και την αντίδραση λόγω αυτής της επαφής μεταξύ των ομάδων. Φαινόμενα όπως η διαγαμηλιότητα, η γλωσσική αφομοίωση και η επαγγελματική σύνθεση περιγράφονται καλύτερα από τη συχνότητα διεπαφής.

Η ασυμμετρία είναι επίσης ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των τεσσάρων ισοτήτων. Αυτό συμβαίνει γιατί η πιθανότητα απομόνωσης διαφέρει συνήθως μεταξύ των εξεταζόμενων κοινωνικών ομάδων. Ο λόγος αυτής της διαφοροποίησης είναι ότι οι ισότητες περιλαμβάνουν στον υπολογισμό τους και τις δύο κοινωνικές συνθέσεις και ανισότητες στη χωρική κατανομή τους.

3.2.4.iii. Δείκτης ρυθμού συνδιακύμανσης (Bell' s correlation ratio squared (ETA²))

Ως δείκτης διαχωρισμού, ο δείκτης αυτός περιλαμβάνει μετρήσεις που βασίζονται στη διακύμανση, η οποία γίνεται κατανοητή ως ο λόγος των ποσοστών των κοινωνικών ομάδων μεταξύ των αστικών ενοτήτων προς τη συνολική διακύμανση της κοινωνικής σύνθεσης στην πόλη.

$$\eta^2 = \frac{\sum t_i b_i^2}{TWB} - \frac{B}{W}$$

όπου, t_i = πληθυσμός των μαύρων στη συνοικία (i)

b_i = ποσοστό των μαύρων στη συνοικία (i)

T = συνολικός πληθυσμός

B = γενικό ποσοστό μαύρων

W = γενικό ποσοστό λευκών

Ο δείκτης λαμβάνει τη μικρότερη τιμή του (το μηδέν δηλαδή), όταν σε κάθε αστική ενότητα η εξεταζόμενη κοινωνική ομάδα καταλαμβάνει το ίδιο ποσοστό με το αντίστοιχο συνολικό για ολόκληρη την πόλη.

Το βασικό πλεονέκτημα αυτού του δείκτη, είναι η ευαισθησία του στη συγκέντρωση, αφού ο αριθμητής του πρώτου κλάσματος συγκεντρώνει το τετράγωνο των ποσοστών των μαύρων σε κάθε αστική ενότητα. Αναλυτικότερα, ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται ως μέτρο διασποράς των τιμών της μιας κοινωνικής ομάδας με δεδομένη τη διακύμανση των κοινωνικών ομάδων στο σύνολο της πόλης. Οι μικρότερες τιμές φανερώνουν και μικρό εύρος διακύμανσης των ποσοστών της μίας κοινωνικής ομάδας στις εξεταζόμενες χωρικές ενότητες.

3.3. ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

3.3.1. Χωρικές ενότητες

Ένα βασικό πρόβλημα στην παρούσα εργασία ήταν και η διαίρεση του αστικού χώρου σε ζώνες ανάλυσης. Προσεγγίζοντας το σύνολο των δομημένων εκτάσεων του ΠΣ, η πρώτη σκέψη ήταν να ακολουθηθεί η διαίρεση με βάση τα όρια των συνοικιακών συμβουλίων αλλά η προσπάθεια σταμάτησε για τρεις κυρίως λόγους.

- ♦ Δεν υπήρχε σαφής καθορισμός των κριτηρίων οργάνωσης των συνοικιακών συμβουλίων,
- ♦ Ο θεσμός αυτός παρ' ότι προσπάθησε να στηριχθεί στην οργάνωση οικιστικών ενοτήτων με βάση τις "γειτονιές" και τις υπάρχουσες συνοικίες δε στάθηκε δυνατόν να καλύψει αξιόπιστα όλες τις περιοχές του ΠΣ λόγω ύπαρξης νεοδόμητων ή εκτός σχεδίου ζωνών χωρίς ιστορική παράδοση στη διαίρεση του χώρου σε συνοικίες ή γειτονιές,
- ♦ Σε πολλές περιπτώσεις, οι ζώνες που προέκυπταν με βάση τα συνοικιακά συμβούλια ήταν εκτεταμένες, με αποτέλεσμα να χάνεται η λεπτομερής διαίρεση που επεδίωκε η παρούσα εργασία.

Μια δεύτερη σκέψη ήταν να χρησιμοποιηθούν οι ζώνες αντικειμενικών αξιών όπως αυτές οργανώθηκαν από το Υπουργείο Οικονομικών. Αλλά και σ' αυτήν την περίπτωση διαπιστώθηκαν δυσκολίες που δεν επέτρεπαν τη χρήση τους για ολόκληρο το ΠΣ.

- ◆ Πρώτα απ' όλα οι ζώνες αυτές δεν σχεδιάζονται με βάση λειτουργικά πολεοδομικά χαρακτηριστικά αλλά με βάση την οικονομική κινητικότητα ζωνών όσον αφορά τις εμπορικές δραστηριότητες.
- ◆ Δεύτερον παρατηρήθηκε μεγάλη διακύμανση όσον αφορά την έκταση των ζωνών αυτών. Μάλιστα παρατηρήθηκε το φαινόμενο, ζώνες με μεγάλη έκταση να εμφανίζονται ακριβώς σε οικιστικές περιοχές με μεγάλη πυκνότητα, γεγονός που επέτεινε την εσωτερική ανομοιογένεια των ζωνών.

Θεωρήθηκε πως κατάλληλη κλίμακα διαίρεσης του χώρου αποτελούν οι **Πολεοδομικές Ενότητες (ΠΕ)**. Η οργάνωση του χώρου σε ζώνες ανάλυσης ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό την διαίρεση του αστικού χώρου όπως προέκυψε από την εκπόνηση των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) στους ΟΤΑ του ΠΣΘ. Ο καθορισμός των ΠΕ είναι απαραίτητος σύμφωνα με τις προδιαγραφές μελετών ΓΠΣ στα πλαίσια της εκπόνησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης. Η διαίρεση του χώρου σε Πολεοδομικές Ενότητες δεν συνεπάγεται απαραίτητα την ύπαρξη "γειτονιών" με την κοινωνική έννοια του όρου. Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για τον καθορισμό των ΠΕ ήταν¹⁶:

Χωρικές συγκεντρώσεις καταστημάτων τοπικής και υπερτοπικής σημασίας που δημιουργούν ζώνες επιρροής και εξυπηρέτησης.

- ◆ Φυσικά χαρακτηριστικά εδάφους, όπως χείμαρροι, υψώματα κ.ά, που δημιουργούν "φυσικές" ενότητες - ζώνες κατοικίας.
- ◆ Η ύπαρξη οδικού δικτύου υπερτοπικής σημασίας που διακόπτει την οικιστική συνέχεια του αστικού χώρου.
- ◆ Ο διαχωρισμός των εκτός σχεδίου από τις εντός σχεδίου περιοχές καθώς και η ομοιογένεια του κτιριακού αποθέματος και η ηλικία "εποικισμού" των διαφόρων περιοχών,
- ◆ Ιστορικά διαμορφωμένες ενότητες ανάλογα με την καταγωγή του πληθυσμού και τις σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ των κατοίκων,
- ◆ Η ύπαρξη περιοχών με ειδικές χρήσεις γης, κατά κανόνα ασυμβίβαστες με την κατοικία, όπως στρατόπεδα, νεκροταφεία κ.ά
- ◆ Το ελάχιστο πληθυσμιακό μέγεθος που προκύπτει με την εφαρμογή των προηγούμενων κριτηρίων σε συνάρτηση με τα δεδομένα όρια των συνοικιών ώστε η γενίκευση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης

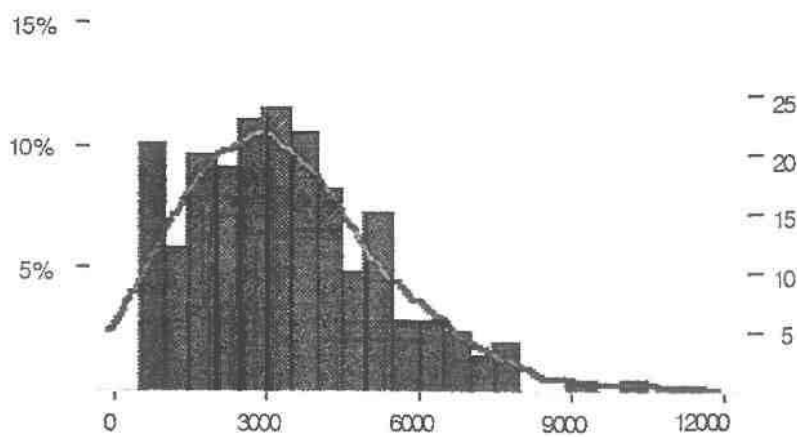
¹⁶ Βλ. ΓΠΣ 1986 Δ. Αμπελοκήπων σελ 32.

να πραγματοποιείται πάντα σε επίπεδο ΟΤΑ. Στο επίπεδο της παρούσας ανάλυσης ορίστηκε ως ελάχιστο πληθυσμιακό όριο οι 200 κάτοικοι ανά ΠΕ¹⁷.

Θα πρέπει να τονιστεί πως η επιλογή των ΠΕ δεν αποτελεί την καλύτερη επιλογή όσον αφορά το κοινωνικό περιεχόμενο της διαίρεσης του χώρου. Σίγουρα όμως είναι η μόνη συγκροτημένη προσπάθεια οργάνωσης του χώρου με πολεοδομικά κριτήρια που ακολουθήθηκαν για όλους τους ΟΤΑ του ΠΣ. Επιπλέον, η χρήση των ΠΕ προσδίδει ευελιξία στην ανάλυση των δεδομένων της παρούσας εργασίας, καθώς διατηρείται η ίδια χωρική βάση με τα ΓΠΣ ώστε να ελέγχεται η διαχρονική εξέλιξη των μεταβλητών ανάλυσης σε χωρική κλίμακα μεγαλύτερη αυτής των ΟΤΑ.

Διάγραμμα 1

Κατανομή των χωρικών ενότητων ανάλυσης σε πληθυσμιακές ομάδες

Συνολικά προέκυψαν 225 ενότητες με συγκεκριμένη γεωγραφική αναφορά. Τελικά χρησιμοποιήθηκαν οι χωρικές ενότητες που υπερβαίνουν τους 500κατ. με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να περιοριστεί στις 209. Ο λόγος που έγινε η επιλογή αυτή, ήταν στα πλαίσια ομοιογενοποίησης της μήτρας των στοιχείων. Οι μικρού πληθυσμού ζώνες εμφάνιζαν

¹⁷ Σε πρώτη φάση για τις εντός σχεδίου περιοχές, ο χωρισμός των ζωνών έγινε με βάση τις Π.Ε, για τις εκτός σχεδίου ο χωρισμός έγινε με βάση το ανάγλυφο και τις συγκεντρώσεις οικισμών με βάση τοπική διερεύνηση. Σε δεύτερη φάση αφού παραλήφθηκαν τα στοιχεία από την ΕΣΥΕ συνενώθηκαν οι γειτονικές ζώνες που δεν υπερέβαιναν το ελάχιστο πληθυσμιακό όριο των 200 κατ.

προβληματική κατανομή των μεταβλητών ανάλυσης, με αποτέλεσμα την απώλεια πληροφορίας στις πολυμεταβλητές αναλύσεις. Ο μέσος πληθυσμός ανά ζώνη ανάλυσης είναι 3390 άτομα.

Η κατανομή του πλήθους των ζωνών όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 1 χαρακτηρίζεται κανονική, γεγονός σημαντικό για τη χρήση πολυμεταβλητών αναλύσεων.

3.3.2. Κοινωνικοεπαγγελματικές μεταβλητές ανάλυσης

Η διερεύνηση σχημάτων κοινωνικού και γεωγραφικού διαχωρισμού, απαιτεί στοιχεία που αναφέρονται σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών. Η απουσία ενός τέτοιου συστήματος στατιστικής πληροφορίας οδήγησε στη διπλή επεξεργασία των στοιχείων με βάση, αφ' ενός, το επάγγελμα και αφ' ετέρου, τη θέση στο επάγγελμα.

Η θέση στο επάγγελμα είναι ο αμεσότερος δείκτης της ταξικής θέσης ενός ατόμου. Δεν παραπέμπει όμως με σαφήνεια στην ταξική διάρθρωση, δεδομένου ότι οι κατηγορίες είναι ταξικά ανομοιογενείς. Οι κατηγορίες τόσο των μισθωτών, όσο και των εργοδοτών, εσωτερικά παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, ιδιαίτερα από ταξική άποψη. Η διασταύρωση εισοδηματικού επιπέδου με τη θέση στο επάγγελμα περιγράφει ικανοποιητικά την ταξική θέση. Δυστυχώς όμως η ΕΣΥΕ δεν διαθέτει στοιχεία σε χωρικό επίπεδο πολεοδομικών ενοτήτων, αλλά ούτε και σε επίπεδο ΟΤΑ., ώστε να γίνει κάποιας μορφής διασταύρωση.

Οι επαγγελματικές κατηγορίες, ως επί το πλείστον περιγράφουν την κοινωνική ιεράρχηση και τη διαφοροποίηση στα πολιτισμικά-πρότυπα που σχετίζονται με το επίπεδο μόρφωσης και επαγγελματικής εξειδίκευσης. Με άλλα λόγια ο συνδυασμός των επαγγελματικών κατηγοριών με τη θέση στο επάγγελμα είναι δυνατόν να αποκτήσει νόημα, περιγράφοντας κοινωνικές-πολιτισμικές ομάδες ατόμων.

Για την παρούσα εργασία, χρησιμοποιήθηκαν, όσον αφορά το επάγγελμα, οι 86 κατηγορίες της ΕΣΥΕ με διψήφιο κωδικό και για τα δύο φύλα, με χωρικό επίπεδο αναφοράς τις ζώνες ανάλυσης. Παρατηρώντας τη σύνθεση των επαγγελματικών κατηγοριών από χαμηλότερου επιπέδου γενίκευσης κατηγοριών (κατηγορίες με τριψήφιο κωδικό), διαπιστώνεται πως ορισμένες κατηγορίες συμπεριλαμβάνουν επαγγέλματα με πολύ διαφορετικό κοινωνικό περιεχόμενο.

Πιο συγκεκριμένα, η κατηγορία των σχεδιαστών υπομηχανικών Ανωτέρων και Μέσων σχολών περιλαμβάνει ένα εύρος ατόμων με διαφορετικό επίπεδο μόρφωσης και σαφώς διαφορετική θέση στο πλέγμα της διαίρεσης εργασίας.

Παρόμοια περίπτωση αποτελεί και η ευρεία κατηγορία των εκπαιδευτικών, όπου κάτω από τον ίδιο κωδικό επαγγέλματος συγκεντρώνονται όλοι οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, από τους νηπιαγωγούς μέχρι τους καθηγητές πανεπιστημίου. Σ' αυτήν την περίπτωση κρίθηκε σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί πρόσθετη μεταβλητή ανάλυσης που περιλάμβανε επαγγελματικές κατηγορίες με τριψήφιους κωδικούς, όπως τους καθηγητές πανεπιστημίου. Για την ομάδα των βοηθών ελεύθερων επαγγελμάτων απομονώθηκαν, οι βοηθοί φαρμακοποιών, οι διαιτολόγοι, οι βοηθοί των φυσικών επιστημών, οι βοηθοί βιολογικών και γεωπονικών επιστημών. Οι πρόσθετες μεταβλητές συγχωνεύτηκαν σ' αυτήν την περίπτωση με συγγενείς επαγγελματικές κατηγορίες.

Αφού ολοκληρώθηκε η ομαδοποίηση των επαγγελματικών κατηγοριών έγινε η διασταύρωση τους με τη θέση στο επάγγελμα. Η θέση στο επάγγελμα χωρίζεται σε τέσσερις κατηγορίες: **εργοδότες, αυτο-απασχολούμενους, μισθωτούς και συμβοηθούντα μέλη**. Προέκυψαν λοιπόν τετραπλάσιες μεταβλητές ανάλυσης. Για τη χρήση όμως των πολυμεταβλητών αναλύσεων ήταν αδύνατη η ύπαρξη ενός τόσο μεγάλου αριθμού μεταβλητών, δεδομένου ότι η πληροφορία παρουσιάζει πρώτον σημαντική κατάτμηση με πολλές μηδενικές τιμές εντός των μεταβλητών και δεύτερον περιορισμένο αριθμό ζωνών σε σχέση με το πλήθος των μεταβλητών.

Έγινε λοιπόν μια προσπάθεια ομαδοποίησης των επαγγελματικών κατηγοριών σε ένα μικρότερο αριθμό μεταβλητών ανάλυσης. Η τελική εκδοχή περιέχει 37 μεταβλητές ανά φύλο. Προτιμήθηκε η συνένωση των συμβοηθούντων μελών όλων των επαγγελματικών κατηγοριών σε μια μεταβλητή, παρ' όλη τη μεγάλη κοινωνική σημασία αυτών των ομάδων ατόμων, καθώς ο αριθμός τους ανά κατηγορία ήταν μικρός

Οι ομάδες όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα, δεν είναι απλώς μια "οριζόντια" σύνθεση επαγγελματικών κατηγοριών, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις, πραγματοποιήθηκε και "κάθετη" συνένωση επαγγελματικών ομάδων με διαφορετική θέση στο επάγγελμα. Η ομαδοποίηση αυτή επηρεάστηκε από ελληνική εμπειρία για τον ρόλο των λεγόμενων μικρομεσαίων αυτόνομων (αυτοαπασχολούμενων) στρωμάτων.

Πίνακας 1

Κοινωνικοεπαγγελματικές ομάδες ανάλυσης

	ΚΩΔΙΚΟΙ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ
G1	{02, 06, 12 (-065, -066)} X I	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΥΨΗΛΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ
G2	{02, 06, 12 (-065, -066)} X II, III	ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΥΨΗΛΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ
G3	{(03, 07, 01, 05, 08, 09, 13, 11, 15, 16, 17, 04, 14, 18, 19)} X I	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ
G4	{03, 07 +{014, 055, 065, 066, 084}} X II, III	ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ
G5	{01, 05, 08 (-014, -055, -084)} X II, III	ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
G6	{09, 11} X II, III	ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΕΣ
G7	{15, 16, 17} X II, III	ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ...
G8	{04, 14, 18, 19} X II, III	ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΛΟΙΠΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ
G9	{13, [-131]} X II, III	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ
GPR	131	ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΑΝΩΤΑΕΡΗΣ & ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
G10	{21} X I	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ
G11	40, 50, {20, 21} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ
G12	{31 - 33} X I, II, III	ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ
G13	{41} X I, {42, 43} X II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ
G14	{41} X II	ΑΥΤΟ/ΜΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ
G15	{42, 43, 44, 52} X II	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
G16	{44} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ FIRE
G17	{45, 49} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΠΩΛΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΛΑΝΟΔΙΟΙ
G18	{45, 49} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΠΩΛΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΛΑΝΟΔΙΟΙ
G19	{51} X I	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
G20	{51} X II	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
G21	{53, 54, 55, 56, 57, 58, 59} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΒΑΘΜΙΔΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
G22	{53, 54, 55, 56, 57, 59} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΒΑΘΜΙΔΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΞΕΝΟΔ., ΕΣΤΙΑΤ., ...
G23	{58} X II, III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
G24	{60 - 69} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ ...
G25	{60 - 69} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ ...
G26	{70} X I, II, III	ΕΡΓΟΔΗΓΟΙ, ΑΡΧΙΕΡΓΑΤΕΣ
G27	{71 - 78, 83, 84, 95} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
G28	{71 - 78, 83, 84, 95} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
G29	{79 - 82, 88, 89, 91, 92, 94} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ
G30	{79 - 82, 88, 89, 91, 92, 94} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ
G31	{85, 87, 90, 93, 95, 97} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ/ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ
G32	{85, 87, 90, 93, 95, 97} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ/ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ
G33	{98} X I, II	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ/ΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
G34	{98} X III	ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
G35	99,	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ
G36	{01-93} X III	ΣΥΜΒΟΗΘΟΥΝΤΑ ΜΕΛΗ

Για τη διευκόλυνση της παρουσίασης της σύνθεσης χωρικών ομάδων, προτιμήθηκε μια μαζικότερη ομαδοποίηση των κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων. Σχηματίστηκαν 13 ευρύτερες ομάδες κατηγοριών που εμπεριέχουν άμεση εμπειρική ιεράρχηση των κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών. Κριτήριο ομαδοποίησης ήταν η σχέση των επαγγελματιών με την αγορά εργασίας. Η οργάνωση των ομάδων έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε να συμπίπτουν με αντίστοιχες προσπάθειες στο εξωτερικό¹⁸.

Πίνακας 2

Ευρύτερες κοινωνικοεπαγγελματικές ομάδες ανάλυσης

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ¹⁹
ΑΝ.ΕΠ.	ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	GPR, G1, G2, G3, G7, G10, G11, G13
ΜΕΣ. I	ΑΝΩΤΕΡΑ-ΜΕΣΑΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	G4, G5, G6, G8, G9
ΜΕΣ. II	ΜΕΣΑΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	G12, G15
ΜΕΣ. III	ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	G14, G16, G19, G20
ΧΑΜ. ΤΡΙΤ.	ΧΑΜΗΛΟΥ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	G18, G21, G22, G23
ΕΡΓ. I	ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ 1	G26, G27, G29, G31, G33
ΕΡΓ. II	ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ 2	G28, G30, G32, G34
ΕΡΓ. III	ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ (ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΑ)	G35
ΠΑΡ.	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	G36
ΠΕΡ.	ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	G25, G17
ΑΓΡ.	ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	G24

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε τις επιφυλάξεις μας για την ομοιογένεια στην ταξική συμπεριφορά των επαγγελματικών κατηγοριών που ομαδοποιήθηκαν στη γεωγραφική τους ανάλυση. Έχουν γίνει αρκετές

¹⁸ Οι ευρύτερες κατηγορίες συμβαδίζουν με τις κοινωνικοεπαγγελματικές μεταβλητές της Γαλικής Στατιστικής Υπηρεσίας (CSP type 75).

¹⁹ Για την ομαδοποίηση των μεταβλητών ανάλυσης βλ. πίνακα 1 σ' αυτήν την παράγραφο.

συζητήσεις την τελευταία δεκαετία για τη σημασία του χώρου και την ταξική φόρτιση που προσδίδει στις κοινωνικές ομάδες. Ο αστικός χώρος επιδρά με διττό τρόπο στα κοινωνικά δρώμενα.

- ◆ Πρώτον ο χώρος έχει διαφορετική επίδραση σε κάθε κοινωνικοοικονομική ομάδα, που καθορίζεται άμεσα από τους μηχανισμούς της αγοράς γης και κατοικίας. Έτσι π.χ οι εκπαιδευτικοί στις περιφερειακές συνοικίες, ενδεχομένως να ακολουθούν τα πρότυπα κοινωνικής αναπαραγωγής στην κατοικία, που αποτελούν την πιο διαδεδομένη στρατηγική στις περιοχές αυτές.
- ◆ Δεύτερον, η επίδρασή τους διαφοροποιεί το χαρακτήρα των κοινωνικών ομάδων στο σύνολο του αστικού χώρου μια περιοχής. Έτσι π.χ., διαφοροποιημένο βάρος προσδίδεται στον όρο “εργοδότης” σε μια εργατική περιοχή και διαφοροποιημένο σε μια “αναβαθμισμένη” περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

4.1. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

4.1.1. Ανάλυση τελικών παραγόντων

Με βάση τη στατιστική μέθοδο της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες καταλήξαμε σε μια λύση με τέσσερις παράγοντες και περιστροφή αξόνων τύπου Varimax. Για τη σύνθεση των παραγόντων χρησιμοποιήθηκαν τελικά 57 μεταβλητές που περιλάμβαναν, όπως προαναφέρθηκε, επαγγελματικές κατηγορίες για τα δύο φύλα. Η συνολική πληροφορία που ερμηνεύεται από την τελική λύση περιλαμβάνει το 55% της διακύμανσης της αρχικής πληροφορίας. Οι παραγοντικές φορτίσεις (βάρη - component loadings) παρατίθενται στο πίνακα 3. Η ιεράρχηση των μεταβλητών πραγματοποιήθηκε με φθίνουσα κλίμακα των απόλυτων τιμών των φορτίσεων ανά παράγοντα. Η ταξινόμηση αυτή προσφέρει τη δυνατότητα για μια πρώτη αξιολόγηση της έντασης των συσχετίσεων και του ρόλου που παίζει κάθε χρησιμοποιούμενη μεταβλητή στη σύνθεση των τελικών παραγόντων.

Η τελική λύση στην ορθογώνια μορφή της, λαμβάνοντας υπόψιν το κριτήριο της μοναδιαίας ιδιοτιμής, περιελάμβανε 11 παράγοντες. Όμως, το νοηματικό περιεχόμενο μετά τον τέταρτο παράγοντα ήταν περιορισμένο. Σε συνδυασμό με το ισχνό ποσοστό ερμηνείας που κατείχαν αυτές οι συνιστώσες προτιμήθηκε να χρησιμοποιηθούν οι τέσσερις πρώτοι παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί, θα ερμηνευτούν με βάση το κοινωνικό τους περιεχόμενο, όπως αυτό προσδιορίζεται από τη σχέση με τις μεταβλητές που τους "σχηματίζουν". Το νόημα των παραγόντων, συμπυκνώνει τις χωροθετικές επιλογές των κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων

Πίνακας 3

Φορτίσεις των παραγόντων της ΑΚΣ

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΠΑΡΑΓ. 1	ΠΑΡΑΓ. 2	ΠΑΡΑΓ. 3	ΠΑΡΑΓ. 4
IA1	0.872	0.224	0.056	0.216
IA2	0.769	0.407	0.062	0.274
IAPR	0.778	0.323	0.011	0.264
IG1	0.761	0.341	0.049	0.083
K2	0.734	0.470	0.067	0.237
IGPR	0.698	0.215	0.019	0.308
IA13	0.675	0.176	0.104	0.373
IG13	0.673	0.118	0.129	0.374
IA23	-0.659	0.048	0.178	-0.071
IA29	-0.614	-0.177	0.155	0.140
IG10	0.605	0.110	0.085	0.238
IA10	0.594	0.027	0.105	0.491
IA33	-0.585	-0.346	0.222	-0.003
IA34	-0.564	-0.565	0.158	-0.243
IA11	-0.578	0.476	0.077	0.323
IG3	0.578	0.203	0.055	0.073
IG30	-0.576	-0.629	0.120	-0.233
IG7	0.569	0.378	0.101	0.070
IA30	-0.569	-0.577	0.136	-0.220
IA3	0.543	0.377	0.075	-0.080
IA28	-0.541	-0.579	0.157	-0.170
IA31	-0.521	-0.455	0.077	-0.009
IG16	0.516	0.415	0.035	0.047
IG12	0.282	0.669	0.142	0.064
IG9	0.430	0.790	0.092	0.158
IA9	0.208	0.784	0.116	0.169
IA12	-0.118	0.744	0.158	-0.016
IA32	-0.485	-0.702	0.104	-0.351
IG5	0.238	0.685	0.024	0.077
IA5	0.373	0.635	0.016	0.179
IG4	-0.030	0.628	0.005	0.060
IG6	0.184	0.586	0.100	-0.023
IA6	0.272	0.559	0.084	0.279
IA15	0.141	0.565	0.123	-0.047
IG32	-0.447	-0.545	0.109	-0.159
IA35	-0.227	0.525	0.080	-0.438
IA4	0.139	0.521	0.052	0.026
IG8	0.311	0.598	-0.019	0.082
IA7	0.321	0.596	0.130	-0.303
IG25	-0.020	-0.122	-0.867	0.001
IA36	-0.012	-0.165	-0.862	0.147
IA17	0.005	-0.192	-0.837	-0.077
IA25	-0.043	-0.099	-0.819	-0.101
IG24	0.064	0.038	-0.504	0.030
IG36	0.067	0.008	-0.517	0.505
IA14	0.173	0.069	0.113	0.720
IG22	-0.223	-0.204	0.205	-0.573
IG14	0.443	0.176	0.133	0.567
IG35	-0.050	-0.440	0.128	-0.461
IG11	0.432	0.247	0.094	0.359
IA16	0.409	0.470	0.088	0.261
IG18	-0.355	0.441	0.062	-0.128
IA8	0.078	0.456	0.078	0.077
IA18	-0.490	0.213	0.166	-0.073
IG15	0.165	0.475	0.105	0.041
IA27	-0.492	-0.455	0.106	0.009

ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
12.257	11.444	4.103	4.011
ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ ΠΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΕΤΑΙ			
21.5%	20.1%	7.2%	7.0%

□ Η μεταβλητή "ανήκει" στην συνιστώσα

■ Φόρτιση πάνω από 0.5

▨ Φόρτιση από 0.4 έως 0.5

Ο λόγος που επιλέχτηκε η περιστραμμένη λύση εντοπίζεται σε τρία βασικά σημεία. Ο πρώτος παράγοντας συγκέντρωνε το μεγαλύτερο ποσοστό της αρχικής πληροφορίας (37%) χωρίς ωστόσο να ξεχωρίζει ξεκάθαρα ο ταξικός του χαρακτήρας όπως θα δούμε παρακάτω, στη δεύτερη λύση. Στην ορθογώνια λογική ο πρώτος παράγοντας συγκέντρωσε όλες τις μεταβλητές που διέθεταν υψηλή διακύμανση. Όμως, απορροφώντας το μεγαλύτερο ποσοστό της αρχικής διακύμανσης, δεν επέτρεπε στους επόμενους παράγοντες να σχηματίζουν συγκεκριμένο "πρόσωπο" που να προσφέρει τα εννοιολογικά εργαλεία ερμηνείας χωροθετικών προτύπων. Ο δεύτερος παράγοντας χάνοντας την ερμηνευτική του ισχύ, έχανε επίσης και την ταξική διάσταση του χαρακτήρα του. Οι μεταβλητές των επαγγελματιών του δευτερογενή τομέα "εξαντλούνταν" στη σύνθεση του πρώτου παράγοντα και δεν απέφεραν παρά ελάχιστα στο σχηματισμό του δεύτερου. Ο τρίτος και τέταρτος άξονας, διατηρούν παρόμοιο σχήμα και στις δύο λύσεις αλλά με μικρότερη συμβολή στην ερμηνεία της αρχικής διακύμανσης.

Ο πρώτος άξονας ερμηνεύεται ως ο κατεξοχήν ταξικός παράγοντας που επηρεάζει τη χωροθέτηση των κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων στον αστικό χώρο. Το ποσοστό της διακύμανσης που εξηγείται από αυτόν φτάνει στο 21,5%. Παρατηρούμε ότι δημιουργείται ένα δίπολο παραγοντικών φορτίσεων: ο συνδυασμός υψηλών αρνητικών και θετικών τιμών υποδηλώνει πως υπάρχει μια σαφής και συστηματική τάση διαχωρισμού μεταξύ των μεταβλητών που παρουσιάζουν αυτήν την αντιστρόφως ανάλογη σχέση. Π.χ όταν σε μια χωρική ενότητα παρατηρείται συγκέντρωση των μεταβλητών που φορτίζουν έντονα τον πρώτο παράγοντα, θα παρατηρείται απουσία αυτών των μεταβλητών που φορτίζουν επίσης έντονα αλλά με αντίθετο πρόσημο τον ίδιο άξονα.

Οι ιδιαίτερα θετικές υψηλές τιμές φορτίσεων (της τάξης του 0.6 και άνω) που επιτυγχάνονται από τις επαγγελματικές κατηγορίες (που περιλαμβάνουν υψηλά ελεύθερα επαγγέλματα, διευθυντικά στελέχη, εργοδότες εμπόρους), συνδυάζονται με αντίστοιχα υψηλές αρνητικές τιμές επαγγελματικών ομάδων που περιλαμβάνουν εργατικά επαγγέλματα.

Πιο συγκεκριμένα τη μεγαλύτερη ένταση συσχέτισης με τον πρώτο άξονα κατέχουν οι επαγγελματικές ομάδες των εργοδοτών καθώς και αυτοαπασχολούμενων και μισθωτών υψηλών ελεύθερων επαγγελματιών (γιατροί, δικηγόροι και μηχανικοί), των πανεπιστημιακών καθηγητών όπως επίσης και των εργοδοτών εμπόρων. Μάλιστα, το φαινόμενο είναι το ίδιο έντονο και για τα δύο φύλα. Ακολουθούν δύο μεταβλητές με αρνητικό

πρόσημο οι οποίες περιλαμβάνουν τους εργαζόμενους στα σώματα ασφαλείας καθώς και τους εργοδότες βιοτέχνες. Στη συνέχεια τοποθετούνται τα μισθωτά διευθυντικά στελέχη αμφοτέρων φύλων. Τη σκυτάλη αναλαμβάνουν δύο μεταβλητές με αρνητικό πρόσημο που περιλαμβάνουν τόσο τους εργοδότες όσο και τους μισθωτούς άρρενες εργαζομένους στις μεταφορές. Συνεχίζοντας την ανάλυση, παρατηρούμε πως τον πόλο των χαμηλών στρωμάτων συγκροτούν οι μισθωτοί εργάτες-τεχνίτες στις μεταφορές, στη βιοτεχνία και τη βιομηχανία, παρ' ότι και στις δύο τελευταίες κατηγορίες οι φορτίσεις είναι σε ακόμη υψηλότερο σημείο στο δεύτερο παράγοντα. Η αντίθεση στον πρώτο παράγοντα είναι δυνατόν να εντοπιστεί μεταξύ των εργοδοτών στη βιομηχανία και τη βιοτεχνία και τις κατασκευές, και των υψηλών ελεύθερων επαγγελματιών. Οι υπόλοιπες μεταβλητές παρ' ότι είναι στατιστικά αρκετά σημαντικές (0.4-0.5), εντούτοις το μεγαλύτερο μέρος της διακύμανσης τους χρησιμοποιείται για τη σύνθεση του δεύτερου παράγοντα.

Ο δεύτερος παράγοντας χαρακτηρίζεται επίσης ως ταξικός, ο οποίος όμως, εκφράζει διαφορετικό κοινωνικό περιεχόμενο. Ουσιαστικά πρόκειται επίσης για ένα δίπολο που εκφράζει τις χωρικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των μεσαίων και των εργατικών στρωμάτων.

Χαρακτηριστικό δε, είναι το φαινόμενο ότι στα μεσοστρωματικά επαγγέλματα συµμεταβάλλονται και οι βοηθοί ελεύθερων επαγγελματιών. Επίσης, ακόμα ένα σημαντικό σημείο είναι ότι οι μεταβλητές που παρουσιάζουν υψηλές αρνητικές φορτίσεις στον πρώτο άξονα, εξακολουθούν να διατηρούν το ίδιο πρόσημο με παρόμοιο μέγεθος τιμών, γεγονός που υποδηλώνει πως το ένα τουλάχιστον μέλος του δίπολου εμφανίζεται όμοιο στους δύο πρώτους άξονες. Οι μεταβλητές που περιλαμβάνουν επαγγέλματα του δευτερογενούς τομέα συστηματικά διαχωρίζονται και προς τα υψηλά αλλά και προς τα μεσαία επαγγέλματα υπηρεσιών και εμπορίου.

Το "θετικό πόλο" συνθέτουν οι μεταβλητές των υπαλλήλων γραφείου και των εκπαιδευτικών, ακολουθούμενοι από τους λοιπούς ελεύθερους επαγγελματίες και βοηθούς αυτών, περιλαμβάνοντας επίσης τους εργαζομένους στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και ασφάλειες. Τον "αρνητικό πόλο" σχηματίζουν κυρίως οι μισθωτοί εργαζόμενοι στη βιοτεχνία, στις κατασκευές, στη βιομηχανία όπως επίσης και οι ανειδίκευτοι.

Τα δεδομένα αυτά, δημιουργούν τις πρώτες υπόνοιες για τη διαφοροποίηση του κοινωνικού διαχωρισμού και επέκτασή του στο χώρο της Θεσσαλονίκης. Η σημασία αυτού άξονα δεν υπολείπεται σημαντικά του

πρώτου, δεδομένου ότι ερμηνεύει γύρω στο 20% της διακύμανσης της αρχικής πληροφορίας. Οι υψηλότερες τιμές φορτίσεων παρατηρούνται στις μεταβλητές που περιλαμβάνουν τις ομάδες των εκπαιδευτικών και των υπαλλήλων γραφείου.

Ο τρίτος παράγοντας ερμηνεύεται ως άξονας παραδοσιακών επαγγελμάτων. Περιλαμβάνει μικρό αριθμό μεταβλητών που διαθέτουν όμως σημαντικές παραγοντικές φορτίσεις. Μάλιστα στην πλειονότητά τους αυτές οι μεταβλητές εμφανίζονται υποτονικές στους δύο προηγούμενους παράγοντες. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την έντονη χωρική συγκέντρωση αυτών των μεταβλητών σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες. Ο άξονας αυτός ερμηνεύει μικρό αλλά όχι αμελητέο τμήμα της διακύμανσης της αρχικής πληροφορίας, κοντά στο 7,2%. Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει τα συμβοηθούντα μέλη, τους εργάτες γης και των δύο φύλων, όπως επίσης και τους άνδρες αυτόνομους πωλητές. Παρ' ότι όλες αυτές οι μεταβλητές έχουν αρνητικές τιμές, αυτό δεν προσθέτει τίποτα στην τελική ερμηνεία δεδομένου ότι δεν υπάρχει ισχυρός αντίποδας μεταβλητών με έντονες θετικές φορτίσεις. Τα συμβοηθούντα μέλη αυτού του παράγοντα πιθανόν να ανήκουν στον ευρύτερο χώρο της αγροτικής δραστηριότητας.

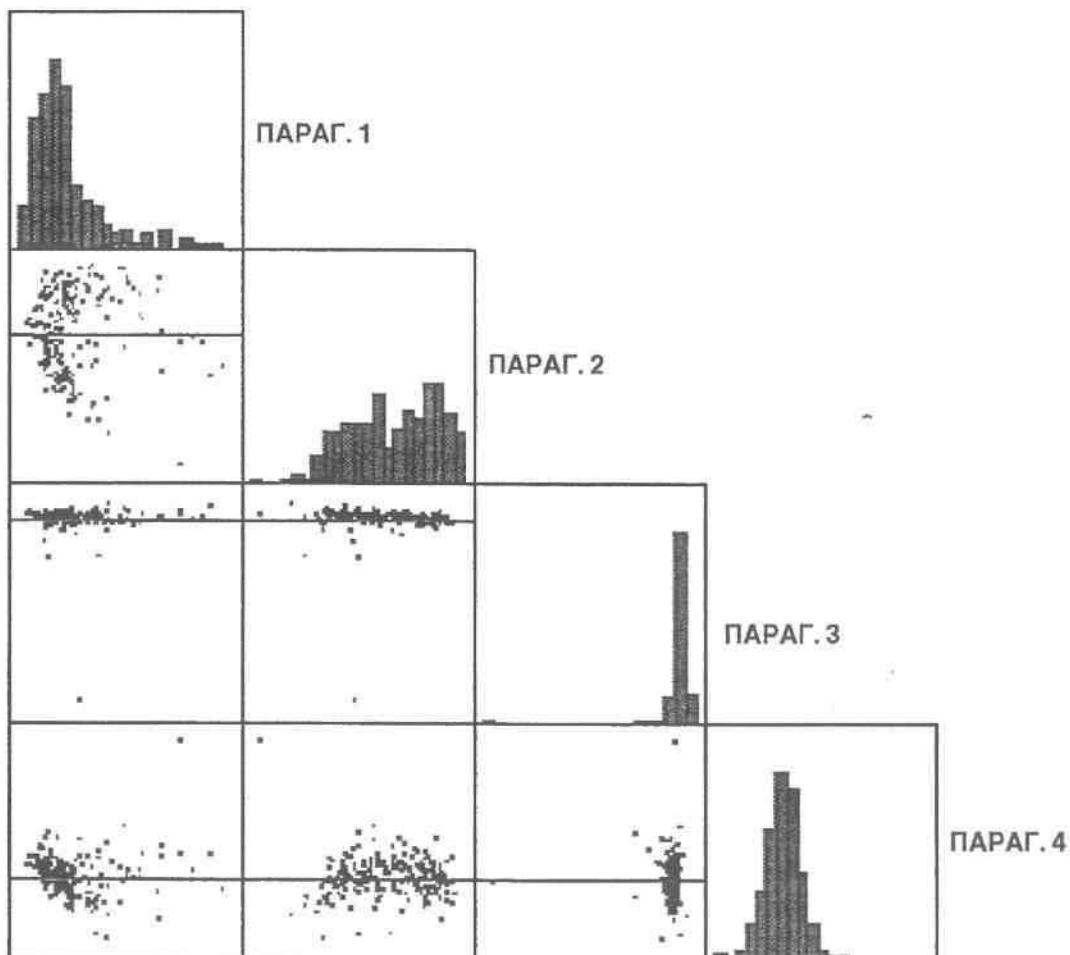
Ο τέταρτος παράγοντας χαρακτηρίζεται από μια ομαδοποίηση μεταβλητών σχετικών με το χαμηλό τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα το εμπόριο. Όμως σ' αυτήν την περίπτωση παρατηρείται επίσης διπολισμός. Στο ένα άκρο συγκεντρώνονται με αρκετά υψηλές τιμές οι μεταβλητές που περιλαμβάνουν αυτοαπασχολούμενους έμπορους αμφοτέρων των φύλων. Στον άλλο πόλο εντοπίζονται οι μεταβλητές που περιλαμβάνουν τους μισθωτούς της κατώτερης βαθμίδας υπηρεσιών. Σ' αυτόν τον παράγοντα λοιπόν γίνονται φανερές οι αντιθέσεις μέσα στο πλαίσιο του χαμηλού τριτογενούς τομέα. Αυτοαπασχολούμενοι έμποροι που δεν είναι άλλοι από τους μικροκαταστηματάρχες που κατακλύζουν τον αστικό χώρο παρουσιάζουν όπως φαίνεται συστηματική διαφοροποίηση στην επιλογή τόπου κατοικίας σε σύγκριση με τους μισθωτούς κατώτερης βαθμίδας υπηρεσιών. Το φαινόμενο αυτό δεν πρέπει να ξενίζει, λαμβάνοντας υπόψιν, τις χωροθετικές πρακτικές αυτών των στρωμάτων. Σε εκτεταμένες έρευνες και στο εξωτερικό, προέκυψε πως τα χαμηλά στρώματα που απασχολούνται στις υπηρεσίες εντοπίζονται σε ζώνες κατοικίας κοντινές των μεσαίων-υψηλών στρωμάτων όπου εντοπίζεται και η κύρια (δυναμική) περιοχή εργασίας τους. Αντίθετα, οι μικρομεσαίοι καταστηματάρχες αποτελούν και το κύριο σώμα των λεγόμενων μικροαστικών στρωμάτων, συνήθως δεν ακολουθούν συγκεκριμένο χωροθετικό πρότυπο, δηλ.

παρατηρείται μεγαλύτερη διάχυση στον αστικό ιστό, με προτίμηση φυσικά τις περιοχές όπου το κόστος κατοικίας είναι περιορισμένο.

Από τον έλεγχο γραμμικών συσχετίσεων μεταξύ των τελικών παραγόντων, προκύπτει ότι πρώτος και δεύτερος παράγοντας έχουν τη μεγαλύτερη διάχυση στο χώρο όπως είναι φυσικό, αφού ερμηνεύουν και το μεγαλύτερο όγκο της αρχικής πληροφορίας. Αντίθετα ο τρίτος παράγοντας είναι ο περισσότερο χωρικά εντοπισμένος και ακολουθεί ο τέταρτος. Η μεγαλύτερη διασπορά τιμών του πρώτου και δεύτερου παράγοντα αποτελούν μια ένδειξη για τη διαφορετικότητα των αστικών ενοτήτων με βάση τους ταξικούς άξονες διαχωρισμού. Η συγκέντρωση των τιμών άλλων δύο παραγόντων αποτελεί μια ακόμη ένδειξη για τον ιδιαίτερο χαρακτήρα ορισμένων χωρικών ενοτήτων.

Διάγραμμα 2

Συσχετίσεις μεταξύ των συντεταγμένων των συνιστωσών

4.1.1.i. Χωρική εξειδίκευση των συνιστωσών

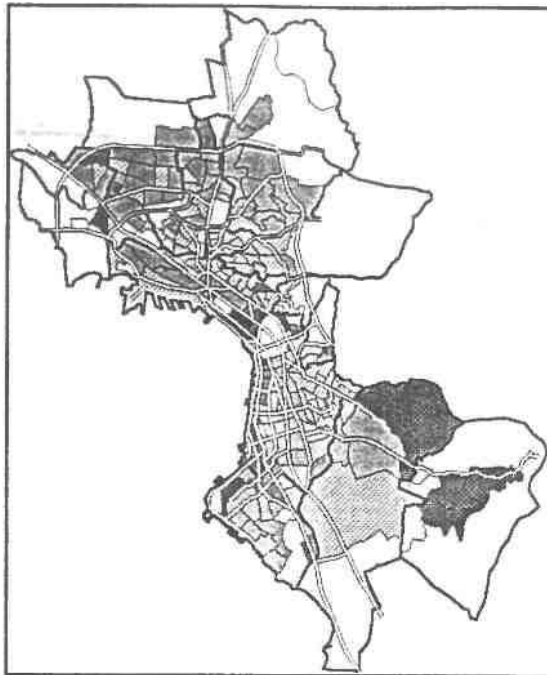
Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιάσουμε ξεχωριστά τα χωρικά σχήματα των εξειδικεύσεων του κάθε παράγοντα. Μ' αυτόν το τρόπο θα αποκτήσουμε μια πρώτη άποψη για το ρόλο που έπαιξε ο χώρος στο σχηματισμό των τελικών παραγόντων.

Οι μέγιστες θετικές τιμές του πρώτου παράγοντα σε κάποια χωρική ενότητα σημαίνουν ουσιαστικά την υπερεκπροσώπηση των υψηλών επαγγελμάτων με παράλληλη έντονη απουσία των εργατικών στρωμάτων. Αντίθετα, οι αρνητικές τιμές υποδηλώνουν μεγάλη συγκέντρωση εργατικών στρωμάτων με ταυτόχρονη έλλειψη υψηλών επαγγελματικών ομάδων. Γεωγραφικά, εξειδικεύεται έντονα με θετικές τιμές στις περιοχές του κέντρου την παραλιακή ζώνη, το βόρειο τμήμα της Πυλαίας και το σύνολο του Πανοράματος. Ασθενέστερη (αρνητική) παρουσία αυτού του παράγοντα εντοπίζεται στις εξής περιοχές 1) σε μια συμπαγή ζώνη από ενότητες των κεντρικότερων βορειοδυτικών ΟΤΑ (Αμπελόκηποι, Νεάπολη και Συκιές) 2) σε μια επίσης συμπαγή περιοχή των νοτιοανατολικών συνοικιών του Δ. Θεσσαλονίκης (Τούμπα, Χαριλάου) και της Τριανδρίας και

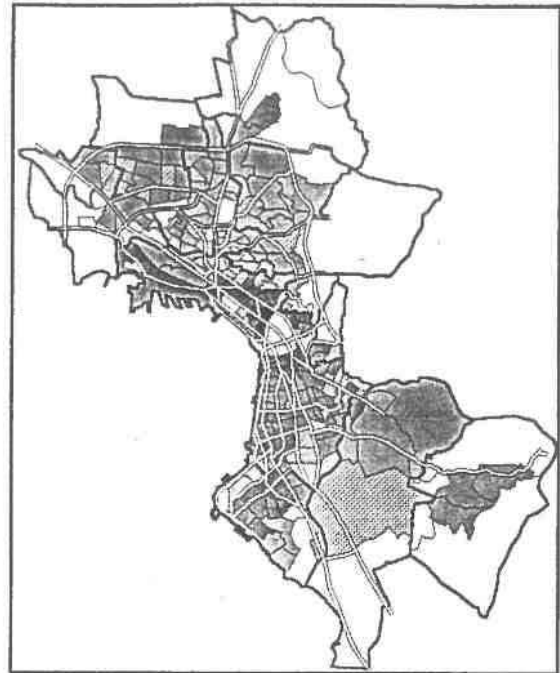
Ο μέγιστες θετικές τιμές του δεύτερου παράγοντα υποδηλώνουν σχετική υπερσυγκέντρωση μεσαίων στρωμάτων σε σχέση με τα μισθωτά εργατικά στρώματα. Το αντίθετο συμβαίνει με τις αρνητικές τιμές. Όπως φαίνεται δεν υπάρχουν έντονα αρνητικές τιμές. Το γεωγραφικό σχήμα είναι σαφές. Οι κεντρικές περιοχές του Δ. Θεσ/κης, μαζί με τις αντίστοιχες του Δ. Καλαμαριάς (όχι τις παραλιακές), έχουν θετικές τιμές συντ/μενων. Μια μικρή ζώνη στον Δ, Αμπ/πων έχει ελαφρά αρνητικές τιμές και αποτελεί το μόνο εντοπισμένο πόλο συστηματικής συγκέντρωσης εργατικών στρωμάτων σε βάρος των μεσαίων.

Ο τρίτος εμφανίζεται επιλεκτικά με έντονες θετικές τιμές σε 2 χωρικές ενότητες (Πυλαία Εύοσμος) όπου προδίδουν ύπαρξη μεγάλου ποσοστού ατόμων που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα. Συστηματική απουσία αγροτών παρατηρείται στις ακραίες ζώνες του Δ. Πολίχνης και Μενεμένης.

Οι μεγάλες θετικές τιμές του 4ου παράγοντα υποδηλώνουν υπερίσχυση των απασχολούμενων με της μεσαίας εμβέλειας εμπορική δραστηριότητα και εντοπίζονται στα άκρα του Δ. Πυλαίας, Πανοράματος και λιγότερο στις κεντρικές περιοχές του Δ. Καλαμαριάς. Οι έντονα αρνητικές τιμές του παράγοντα αυτού φανερώνουν συγκέντρωση απασχολούμενων στον χαμηλό τριτογενή και ομαδοποιούνται χωρικά στο σύνολο του Δ. Πολίχνης και το βόρειο τμήμα της κεντρικής ζώνης του Δ. Θεσ/κης.

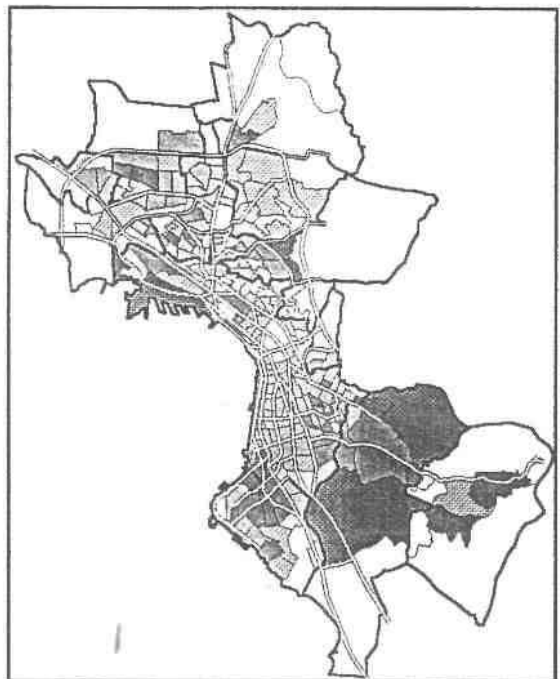
Χάρτης 3.1 Συντεταγμένες των Π.Ε με τον 1ο παράγοντα

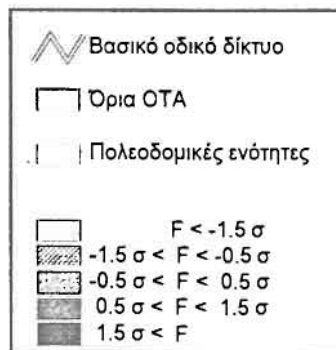
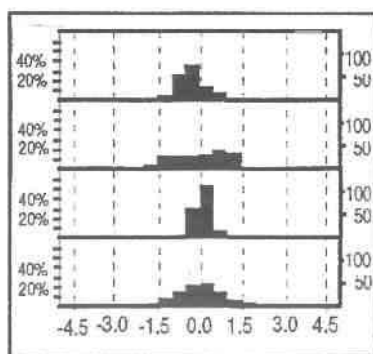
Χάρτης 3.2 Συντεταγμένες των Π.Ε με τον 2ο παράγοντα

Χάρτης 3.3 Συντεταγμένες των Π.Ε με τον 3ο παράγοντα

Χάρτης 3.4 Συντεταγμένες των Π.Ε με τον 4ο παράγοντα

4.1.2. Παρουσίαση ομάδων ταξινομικής ανάλυσης

Στην εφαρμογή της ταξινομικής ανάλυσης χρησιμοποιήθηκαν ως μεταβλητές ομαδοποίησης οι συντεταγμένες (scores) των χωρικών ενοτήτων ως προς τις συνιστώσες της παραγοντικής ανάλυσης. Για την εφαρμογή της μεθόδου σταθμίσαμε τις συντεταγμένες κάθε παράγοντα με το ποσοστό ερμηνείας διακύμανσης, ώστε να αποκτήσει βάρος ανάλογο με το αντίστοιχο ποσοστό ερμηνείας της αρχικής πληροφορίας κάθε παράγοντα. Ακολουθήθηκε αυτή η λύση, καθώς διαπιστώθηκε πως οι μεταβλητές ομαδοποίησης δεν συμμετείχαν με βάρος ανάλογο της σημασίας τους στην ομαδοποίηση των περιοχών. Αυτό αποφασίστηκε γιατί η στατιστική μέθοδος της ταξινομικής ανάλυσης επηρεάζεται άμεσα από το εύρος των τιμών των μεταβλητών.

Για την αναζήτηση ομοιογενών ομάδων εφαρμόστηκαν δύο μέθοδοι ταξινομικής ανάλυσης. Μία ιεραρχική και μια διαχωριστική. Με την εξαγωγή των αποτελεσμάτων θα γίνει μια συγκριτική παρουσίαση των ομαδοποιήσεων. Η τελική λύση, και στις δύο μεθόδους, περιλαμβάνει 30 ομάδες χωρικών ενοτήτων όσο το δυνατόν ομοιογενέστερες. Καταλήξαμε σ' αυτόν τον αριθμό έχοντας υπόψιν το ποσοστό ενδοομαδικής και διαομαδικής διακύμανσης που συνθέτουν τη συνολική διακύμανση. Θεωρήσαμε πως ένα ποσοστό 10% για την ενδοομαδική και 90% για τη διαομαδική, προσφέρει τις προϋποθέσεις για την ομοιογενή ομαδοποίηση με δεδομένο τον αριθμό των περιπτώσεων (209).

Με βάση αυτήν την παρουσίαση, παρατηρούμε πως η σύνθεση των clusters, επιτρέπει την περαιτέρω ομαδοποίησή τους, ώστε πρώτον να σχηματίσουμε μια συνεκτική άποψη για την κοινωνική σύνθεση του αστικού χώρου και δεύτερον να δημιουργηθούν χαρτογραφήσιμες ομάδες χωρικών ενοτήτων.

Η ιεράρχηση και ομαδοποίηση των ομάδων των Clusters προήρθε από την ταξινόμηση μεταβλητών ανάλυσης που θεωρήθηκαν ως αντιπροσωπευτικότερες για τη σύνθεση και φυσιογνωμία των ομάδων : η μεταβλητή υψηλών ελεύθερων επαγγελματιών (IA1,IG1), υπαλλήλων γραφείου (IA12, IG12), και μισθωτών εργατών βιομηχανίας, (IA28, IG28).

4.1.2.i. Μέθοδος ταξινόμησης Classification Ascendante Hiérachique (CAH)

Όπως φαίνεται και στον πίνακα 4.1 η σύνθεση των Clusters παρουσιάζει μια συστηματική αντίθεση των υψηλών ελεύθερων επαγγελματιών σε

σχέση με τα εργατικά στρώματα. Δύο ομάδες Clusters παρουσιάζουν μια σχετική ομοιογένεια στην κατανομή των επαγγελματικών κατηγοριών σε σχέση με το μέσο όρο της πόλης.

Πίνακας 4.1

Παρουσίαση της κοινωνικοεπαγγελματικής σύνθεσης των ομάδων της μεθόδου ταξινόμησης CAH (ποσοστά %)

CLCAH	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ												
	% ΠΛ.	% ΕΝ. ΠΛ.	ΠΛΗΘ.	ΕΝ. ΠΛΗΘ.	ΑΝ. ΕΠ.	ΜΕΣ. I	ΜΕΣ. II	ΜΕΣ. III	ΧΑΜ. ΤΡΙΤ.	ΕΡΓ. I	ΕΡΓ. II	ΕΡΓ. III	ΠΕΡ.	ΠΑΡ.	ΑΓΡ.	ΑΝΕΡ.
1	0.9%	0.8%	6 064	2069	330	132	176	61	85	29	60	6	4	23	5	88
2	3.9%	3.9%	27 855	10395	309	134	181	75	73	51	73	5	6	27	7	59
3	4.6%	4.3%	32 595	11561	217	125	179	68	108	62	113	11	7	22	3	84
4	3.1%	2.9%	21 972	7965	204	122	179	58	123	56	107	8	15	23	5	100
5	8.7%	8.5%	61 496	22329	140	112	175	60	132	76	164	10	9	24	4	93
6	6.5%	6.4%	45 700	16892	129	89	154	59	127	85	196	21	13	26	6	96
7	3.7%	3.5%	26 069	9354	111	89	162	52	145	84	194	18	15	21	5	102
8	1.8%	1.8%	12 677	4831	270	120	184	83	77	81	88	3	4	27	7	55
9	0.2%	0.2%	1 280	484	380	134	157	76	39	74	60	2	4	25	2	45
10	13.6%	13.5%	96 150	35751	186	117	171	71	107	81	141	9	8	29	6	73
11	9.8%	9.8%	63 330	25334	92	69	131	66	128	115	251	14	11	31	4	88
12	4.2%	4.2%	23 442	11044	111	98	154	63	132	96	198	17	13	29	5	83
13	2.1%	2.1%	15 135	5458	135	105	154	81	106	102	190	9	8	41	4	67
14	0.9%	0.9%	6 280	2323	146	87	128	84	99	92	166	13	24	43	59	59
15	0.9%	0.9%	6 588	2529	482	107	123	87	65	23	23	2	3	39	2	45
16	0.1%	0.1%	952	384	529	107	96	76	68	39	21	0	8	10	3	44
17	1.8%	1.8%	12 687	4832	414	102	136	101	59	45	35	4	6	36	8	55
18	0.1%	0.1%	548	229	502	39	48	188	35	26	39	0	22	83	9	9
19	5.7%	5.9%	40 703	15355	89	49	125	52	133	106	279	24	12	24	5	103
20	6.8%	6.9%	47 866	17922	76	49	111	58	126	115	302	24	10	28	5	96
21	7.3%	7.7%	51 860	19449	68	36	84	51	109	123	360	23	13	27	5	101
22	1.7%	1.7%	11 696	3987	56	29	82	54	93	120	370	29	12	36	14	104
23	6.1%	6.2%	43 116	16079	85	47	105	67	111	133	295	17	11	31	9	89
24	0.4%	0.4%	2 602	999	93	42	76	68	103	127	267	14	57	64	8	80
25	0.3%	0.3%	2 161	756	24	4	25	49	58	54	292	30	278	37	8	140
26	0.6%	0.6%	4 379	1636	40	19	83	47	135	83	334	72	32	17	14	125
27	0.7%	0.7%	4 900	1815	59	19	69	42	104	111	393	64	12	15	6	106
28	3.0%	3.1%	21 100	8005	46	30	74	42	120	114	383	32	17	21	6	114
29	0.6%	0.6%	4 500	1631	121	59	131	56	120	91	254	37	7	15	9	99
30	0.1%	0.1%	824	258	8	0	12	16	35	39	85	0	399	182	31	194
	100%	100%	708 527	261556	142	83	140	63	115	93	213	16	12	28	6	88

Η ομάδα Clusters που τοποθετείται πρώτη στην ιεραρχική κλίμακα σε σχέση με την κατανομή των "ανώτερων επαγγελματικών στρωμάτων", εντοπίζεται στις ίδιες γεωγραφικές ζώνες όπως και στην προηγούμενη ταξινομική μέθοδο. Το νότιο τμήμα του Πανοράματος μαζί με την παραλιακή ζώνη πριν το Λευκό Πύργο, αποτελούν το βαρύ πυροβολικό των σημείων που εντοπίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα οι ανώτερες κοινωνικοεπαγγελματικές τάξεις. Η λεγόμενη περιοχή λοιπόν του φραγκομαχαλά (κατά τις αρχές του αιώνα), διατηρεί την αίγλη και την έλξη της στο πέρασμα του χρόνου. Οι τάσεις προαστιοποίησης της δεκαετίας του '70 παγιώθηκαν και φανερώνονται πλέον με την προτίμηση των υψηλών στρωμάτων στο Πανόραμα και την Πυλαία. Η ομάδα αυτή παρουσιάζει σημαντικό βαθμό πόλωσης καθώς εμφανίζει συγκέντρωση εργατικών στρωμάτων 10 φορές κάτω του μέσου όρου αλλά ανώτερων στρωμάτων 3-4 φορές άνω του ΜΟ. Τα μεσαία στρώματα εμφανίζονται ελαφρώς εξισορροπημένα με εξαίρεση τα μεσαία-ανώτερα στρώματα των εμπόρων και των επιχειρηματικών στρωμάτων που παρουσιάζουν σχετική υπερεκπροσώπηση.

Η δεύτερη ομάδα Clusters αποτελείται από ένα μέλος που εντοπίζεται στην ευρύτερη περιοχή του ενός από τους δύο πόλους της προηγούμενης ομάδας, το βόρειο τμήμα του Δ. Πυλαίας. Το καθοριστικό σημείο για τη διαφοροποίηση του από την προηγούμενη ομάδα αποτελεί η ύπαρξη πολλών συμβοηθούντων μελών που συνδέονται με την μεγάλη συγκέντρωση εμπόρων και επιχειρηματιών σ' αυτή τη ζώνη. Η αναλογία μικροεμπόρων και επιχειρηματιών παροχής υπηρεσιών (ΜΕΣ III) υπερβαίνει κατά 3 φορές το μέσο όρο. Οι υπόλοιπες επαγγελματικές κατηγορίες ακολουθούν με πιστότητα την κατανομή της πρώτης ομάδας με εξαίρεση τα μεσαία-ανώτερα στρώματα όπου παρουσιάζουν σχετική υποεκπροσώπηση στη συγκεκριμένη περιοχή (2 φορές κάτω του ΜΟ).

Η τρίτη ομάδα Clusters ακολουθεί επίσης πολωτικά πρότυπα, λιγότερο έντονα όμως από την πρώτη ομάδα. Πληθυσμιακά αντιπροσωπεύει το 8.5% του συνολικού πληθυσμού και το 5.5% της συνολικής έκτασης του ΠΣ. Τα εργατικά στρώματα εξακολουθούν να είναι απόντα, με μεγαλύτερη συγκέντρωση 2,5-3 φορές κάτω του ΜΟ, τα ανώτερα στρώματα όμως συμμετέχουν σε λιγότερο ποσοστό από τις προηγούμενες ομάδες 2 φορές άνω του ΜΟ. Τα στρώματα που δείχνουν να συμμετέχουν ενεργά στο προφίλ αυτής της ομάδας είναι τα ανώτερα-μεσαία στρώματα των ελεύθερων επαγγελματιών και των δημοσίων υπάλληλων. Γεωγραφικά, διακρίνουμε δύο συμπαγείς πόλους που εμφανίζονται στον αστικό ιστό. Ο πρώτος περιλαμβάνει όλη την περιοχή του κέντρου που περικλείεται από

την παραλία, την οδό Αριστοτέλους, την Διεθνή Έκθεση και την Εγνατία οδό. Ουσιαστικά, πρόκειται για το τμήμα της πυρίκαυστου ζώνης του 1917 που δεν διαθέτει ένταση εμπορικών-βιοτεχνικών δραστηριοτήτων όπως τη περιοχή μεταξύ Βαρδαρίου-Αριστοτέλους. Το τμήμα αυτό αποτέλεσε την αιχμή της διαδικασίας έντονης αστικοποίησης της δεκαετίας του '60. Ο δεύτερος πόλος περικλείεται σχεδόν εξολοκλήρου από τα όρια του Δ. Καλαμαριάς και περιλαμβάνει τις βορειοδυτικές παραλιακές χωρικές ενότητες καθώς και εκείνες που περικλείονται μεταξύ της οδού Γ. Παπανδρέου και της Οδού Θεσ/κης-Αεροδρομίου. Ιστορικά πρόκειται για την περιοχή των Εξοχών που διατήρησε ένα χαρακτήρα προαστιακό μέχρι την αρχές του '60 και έντονα αστικό την τελευταία 20ετία.

Η τέταρτη ομάδα Clusters με παρόμοιο πληθυσμιακό βάρος με την προηγούμενη 8,5% εμφανίζεται αρκετά διαφοροποιημένη από τις προηγούμενες. Ο ρόλος των υψηλών στρωμάτων έχει μειωθεί σημαντικά (1 φορά άνω του ΜΟ) ενώ ενισχύθηκε ο ρόλος των μεσαίων στρωμάτων στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας αυτής της ομάδας. Τα εργατικά στρώματα δεν έχουν σημαντική εκπροσώπηση, ενώ η συμμετοχή των μεσαίων στελεχών εμπορίου ακολουθεί την κατανομή του ΜΟ. Η ομάδα αυτή λοιπόν διατηρεί ένα σχετικά υψηλό status, με έντονα μεσοστρωματική υπόσταση. Γεωγραφικά, το μεγαλύτερο ποσοστό των χωρικών ενοτήτων αυτής της ομάδας, καταλαμβάνουν το χώρο μεταξύ των δύο "αστικών" πόλων του κορμού της πόλης, δηλ. την ζώνη της λεγόμενης Ν. παραλίας. Ένα ποσοστό των ενοτήτων αυτής της ομάδας εντοπίζεται επίσης μεταξύ της οδού Εγνατίας και Αγ. Δημητρίου σε άμεση επαφή με τις ενότητες ανώτερων ιεραρχικά ομάδων Clusters.

Εντύπωση προκαλεί η εμφάνιση χωρικής ενότητας τέτοιας φυσιογνωμίας στο χώρο του Πρώτου διαμερίσματος του Δ. Θεσ/κης. Αν ανατρέξουμε στις ιστορικές πηγές, θα παρατηρήσουμε ότι η ενότητα αυτή ταυτίζεται με την παλιά εργατική συνοικία της πρώτης βιομηχανικής ζώνης στην περιοχή του παλιού Σιδηροδρομικού σταθμού, η οποία συγκεντρώνει πλέον μεσαία στελέχη βιομηχανικής παραγωγής.

Η πέμπτη ομάδα Clusters αποτελείται από μία χωρική ενότητα. Η διαφοροποίηση της από την προηγούμενη ομάδα προκύπτει ουσιαστικά από τη σχετική υπερεκπροσώπηση των μεσαίων ανώτερων στρωμάτων (2 φορές άνω του ΜΟ) και τη σχετική έλλειψη των μικρό-μεσαίων επαγγελματικών κατηγοριών. Η έντονη μεσοστρωματική φυσιογνωμία της ενότητας αυτής, την απομονώνει από τις υπόλοιπες με παρόμοια ποσοστά μεσαίων στρωμάτων, καθώς δεν ακολουθεί ανάλογη κατανομή με σταδιακή αύξηση των μικρομεσαίων στελεχών εμπορίου και υπηρεσιών καθώς

μειώνεται η εκπροσώπηση των ανώτερων στρωμάτων. Γεωγραφικά, αυτή η χωρική ενότητα, εντοπίζεται στη δυτική και σχετικά αραιοκατοικημένη περιοχή του Δ. Πυλαίας προς το Δ. Θεσ/κης. Πρόκειται για περιοχή με έντονη ανοικοδόμηση την τελευταία δεκαετία συγκροτημάτων κατοικίας με πολυτελή κατασκευή.

Η έκτη ομάδα Clusters εμφανίζεται ως η λιγότερο πολωμένη. Επίσης είναι και η μεγαλύτερη καθώς περιλαμβάνει το 34,6% του συνολικού εξεταζόμενου πληθυσμού. Η κατανομή των διαφόρων κοινωνικο-επαγγελματικών κατηγοριών πλησιάζει αρκετά το ΜΟ του ΠΣ. Υπάρχει μια σχετική συγκέντρωση των μεσαίων και μικρομεσαίων στελεχών εμπορίου και υπηρεσιών σε βάρος κυρίως των εργατικών στρωμάτων, οι οποίες εμφανίζουν σχετική έλλειψη. Το πληθυσμιακό βάρος αυτής της ομάδας είναι ιδιαίτερα μεγάλο ώστε να μη το λάβουμε υπόψιν. Υποδηλώνει ουσιαστικά, ότι το κυρίαρχο πρότυπο χωροθέτησης ομάδων ανθρώπων με διαφορετική επαγγελματική φυσιογνωμία δεν είναι πολωτικό, σε περιοχές με μέση αστική ζήτηση. Γεωγραφικά, διακρίνουμε δύο ευρύτερες ζώνες που εμφανίζεται η συγκεκριμένη ομάδα Clusters. Η μία εκτείνεται από την περιοχή της Άνω Πόλης μέχρι την πλατεία Βαρδαρίου, περιλαμβάνοντας ακόμη και την παραλιακή ζώνη δίπλα στον εμπορικό λιμένα. Η άλλη ζώνη περιλαμβάνει τις χωρικές ενότητες που αποτελούν το κορμό του τρίτου διαμερίσματος και τις ζώνες του Δ. Καλαμαριάς που δεν περιλαμβάνονται στις προηγούμενες ομάδες ενοτήτων. Εντύπωση προκαλεί η μικρομεσαία-αστική διάρθρωση των νότιων παραλιακών ενοτήτων του Δ. Καλαμαριάς παρόλο το υψηλό επίπεδο αντικειμενικών αξιών. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η περιοχή αυτή αποτελείται από προσφυγικούς οικισμούς που την τελευταία 20ετία δέχονται οικιστική πίεση με σαφή τάση αλλαγής της κοινωνικής τους σύνθεσης.

Η έβδομη ομάδα Clusters αποτελεί τη συνέχεια της προηγούμενης. Διατηρείται μια σχετική ισορροπία στις διάφορες κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες. Το πληθυσμιακό βάρος είναι εξίσου σημαντικό με της προηγούμενη ομάδα 34,9%. Οι δύο αυτές ομάδες λοιπόν περικλείουν τα 3/4 του συνολικού πληθυσμού. Στη συγκεκριμένη ομάδα παρατηρείται μια σχετική υπερεκπροσώπηση των μικρομεσαίων που εργάζονται στο χαμηλό τριτογενή και των εργατικών στρωμάτων. Είναι πρώτη φορά που οι εργατικές κατηγορίες επαγγελματιών παρουσιάζουν σημαντικό βάρος στο σχηματισμό της φυσιογνωμίας των Clusters. Θα πρέπει όμως να σημειώσουμε πως αυτή η ομάδα παρουσιάζει τη μεγαλύτερη διακύμανση τιμών ιδιαίτερα στις εργατικές κατηγορίες, γεγονός που δεν δείχνει

ιδιαίτερα ομοιογενή ομάδα. Η ομαδοποίηση στηρίχθηκε στη συστηματική απουσία υψηλών επαγγελματικών κατηγοριών κατά πρώτο λόγο (2 φορές κάτω του ΜΟ), την έλλειψη περιθωριακών επαγγελμάτων κατά δεύτερο λόγο και όχι στην εμφάνιση μικρομεσαίων και εργατικών κατηγοριών. Ακόμη και με δεδομένη αυτήν την ανομοιογένεια τα εργατικά στρώματα εμφανίζονται σαφώς υπερεκπροσωπούμενα (1,2-1,5 άνω του ΜΟ). Γεωγραφικά αυτή η ομάδα περιλαμβάνει εμφανείς σχηματισμούς σε δύο ευρύτερες περιοχές. Η πρώτη είναι μια συμπαγής περιοχή στα βόρεια της πλατείας Βαρδαρίου και περιλαμβάνει σχεδόν το σύνολο του Δ. Αμπελοκήπων, Δ. Νεαπόλεως, Δ. Συκεών, το νότιο τμήμα του Δ. Πολίχνης, το Ανατολικό τμήμα του Δ. Μενεμένης και το βόρειο τμήμα του 1ου και 2ου διαμερίσματος του Δ. Θεσ/κης. Η δεύτερη αποτελείται από χωρικές ενότητες που εντοπίζονται στο 5ο διαμέρισμα και περιλαμβάνει τις συνοικίες Άνω και Κάτω Τούμπας. Νησίδες ενοτήτων αυτής της ομάδας εμφανίζονται στο κεντρικό τμήμα του Δ. Καλαμαριάς, Δ. Εύοσμου, Κορδελιού και στο σύνολο του Δ. Ευκαρπίας. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει κατά μεγάλο ποσοστό οικιστικές ενότητες προσφυγικών οικισμών με παρόμοια κοινωνική φυσιογνωμία τόσο στην περιοχή του 5ου διαμερίσματος (περιοχή Τούμπας) όσο στην περίπτωση των Βορειοδυτικών Δήμων όπως φάνηκε και στο αντίστοιχο κεφάλαιο της ιστορικής ανάλυσης.

Η όγδοη ομάδα Clusters χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό εργατική με αυξημένα ποσοστά μισθωτών κατηγοριών (2 φορές άνω του μέσου όρου) και σημαντική έλλειψη ανώτερων και μεσαίων στρωμάτων (3 φορές κάτω του ΜΟ). Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει το 11,0% του πληθυσμού. Γεωγραφικά, ο σχηματισμός της ομάδας είναι αρκετά σαφής και συγκροτημένος και εντοπίζεται στο βόρειο τμήμα του ΠΣ Θεσ/κης. Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνεται το βόρειο τμήμα του Δ. Πολίχνης, Το σύνολο σχεδόν του Δ. Σταυρούπολης και του Δ. Κορδελιού, το νότιο και ανατολικό τμήμα του Δ. Ευόσμου και ένα τμήμα του Δ. Μενεμένης. Στην πλειοψηφία τους (60%), οι ζώνες που περιλαμβάνονται στην ομάδα αυτή, προήρθαν από αυθαίρετη δόμηση που εντάθηκε τη δεκαετία 70-80.

Η ένατη ομάδα Clusters που περιλαμβάνει ένα πολύ μικρό ποσοστό πληθυσμού (1,3%), χαρακτηρίζεται ως περιθωριακή. Περικλείει ετερόκλητες ενότητες με κοινό σημείο τη μεγάλη (σχετικά) συγκέντρωση παραδοσιακών και περιθωριακών επαγγελμάτων. Η ομοιογένεια δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Το κύριο χαρακτηριστικό είναι η εργατική - περιθωριακή φυσιογνωμία των περικλειόμενων Clusters και η φανερή έλλειψη υψηλών και μεσαίων στρωμάτων. Η ανεργία κάνει έντονη την παρουσία της καθώς

υπερβαίνει αισθητά το MO (12,5% με MO=8,8%). Οι ενότητες εντοπίζονται στο νότιο τμήμα του Δ. Πυλαίας σε μια αραιοκατοικημένη περιοχή, στις εργατικές κατοικίες του Φοίνικα, στην περιοχή Δενδροποτάμου του Δ. Μενεμένης και σε μια ζώνη εκτός σχεδίου στη νότια ζώνη του Δ. Σταυρούπολης. Στην πλειονότητα των ενοτήτων αυτών περιλαμβάνονται πληθυσμοί μειονοτήτων (τσιγγάνοι, γύφτοι) χωρίς όμως να υπερσχύουν πληθυσμιακά.

Η δέκατη ομάδα περιλαμβάνει μία χωρική ενότητα που αποτελεί την εντονότερη περίπτωση κοινωνικού αποκλεισμού στη Θεσ/κη. Η ζώνη αυτή, βρίσκεται εκτός σχεδίου πόλης πάνω από τον περιφερειακό στο βόρειο τμήμα του Δ. Εύοσμου. Περιλαμβάνει ένα μικρό αριθμό μονίμων κατοίκων (824 κατ.) που στην πλειονότητα του όμως αποτελείται από μειονότητες και αποκλεισμένες κοινωνικές ομάδες. Η κοινωνική φυσιογνωμία της περιοχής προδίδει την προβληματική ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας, αφού τα ποσοστά απασχόλησης σε παραδοσιακά και περιθωριακά επαγγέλματα υπερβαίνει το 60%.

4.1.2.ii. Μέθοδος ταξινόμησης K-means

Η ομαδοποίηση με τη μέθοδο K-means, φαίνεται στον πίνακα 4.2 όπου παρουσιάζονται τα Clusters με ομοιογενή σύνθεση ως προς τη χωροθέτηση των κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Στο χάρτη 4 παρουσιάζονται οι ομάδες των Clusters που περιγράφονται παρακάτω

Η ομάδα 1 που βρίσκεται στην κορυφή της κοινωνικοεπαγγελματικής ιεραρχίας εμφανίζεται ταξικά πολωμένη. Κυριαρχούν τα υψηλά ελεύθερα επαγγέλματα με ιδιαίτερα υψηλούς δείκτες χωροθέτησης και ποσοστά συμμετοχής (4 φορές άνω του MO). Συγχρόνως είναι παρούσες και οι υψηλές-μεσαίες επαγγελματικές κατηγορίες, που εντοπίζονται στο εμπορικό και επιχειρηματικό χώρο. Αντίθετα, παρατηρείται συστηματική έλλειψη εργατικών επαγγελμάτων (10 φορές κάτω του μέσου όρου), όπως επίσης και αυτών του χαμηλού τριτογενή. Το πληθυσμιακό βάρος της ομάδας αυτής είναι ιδιαίτερα περιορισμένο 0,8%, αλλά το κοινωνικό της περιεχόμενο είναι ιδιαίτερα ομοιογενές ταξικά ώστε να ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες ομάδες χωρικών ενοτήτων. Η ομάδα αυτή αποτελεί την πλέον διαχωρισμένη ταξικά ανώτερη ομάδα. Γεωγραφικά, εντοπίζεται στο νότιο άκρο του Πανοράματος και ένα μικρό πόλο δύο ενοτήτων στο παραδοσιακό κέντρο δίπλα στο Λευκό Πύργο.

Πίνακας 4.2

Παρουσίαση της κοινωνικοεπαγγελματικής σύνθεσης των ομάδων της μεθόδου ταξινόμησης K-means (ποσοστά %)

CLKM	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ				ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ												
	% ΠΑ.	% ΕΝ. ΠΑ	ΠΑΗΘ	ΕΝ. ΠΛΗΘ.	ΑΝ. ΕΠ.	ΜΕΣ. I	ΜΕΣ. II	ΜΕΣ. III	ΧΑΜ. ΤΡΙΤ.	ΕΡΓ. I	ΕΡΓ. II	ΕΡΓ. III	ΠΕΡ.	ΠΑΡ.	ΑΓΡ.	ΑΝΕΡ.	
1	8.8%	8.9%	62 600	23209	82	49	114	55	132	108	295	23	12	28	5	97	
2	15.4%	15.3%	108 917	40134	150	115	179	62	121	81	161	10	9	24	4	83	
3	0.1%	0.1%	824	258	8	0	12	16	35	39	85	0	399	182	31	194	
4	0.1%	0.1%	548	229	502	39	48	188	35	26	39	0	22	83	9	9	
5	6.3%	5.9%	44 506	15823	210	123	177	63	116	61	114	9	10	21	4	92	
6	0.7%	0.6%	4 626	1740	483	116	111	94	59	29	20	1	3	28	2	55	
7	10.0%	10.5%	70 935	26488	68	36	88	53	108	126	350	24	12	27	7	100	
8	0.6%	0.5%	3 899	1404	55	19	72	46	104	111	390	58	14	16	6	109	
9	2.7%	2.6%	19 373	6953	307	145	175	73	84	45	62	4	8	26	6	65	
10	0.2%	0.2%	1 280	484	380	134	157	76	39	74	60	2	4	25	2	45	
11	1.7%	1.7%	11 879	4550	124	56	125	53	120	98	257	27	7	20	9	105	
12	0.4%	0.4%	2 602	999	93	42	76	68	103	127	267	14	57	64	8	80	
13	1.5%	1.6%	10 958	4189	418	98	131	103	59	43	36	5	6	38	9	55	
14	0.9%	0.8%	6 064	2069	330	132	176	61	85	29	60	6	4	23	5	88	
15	11.9%	11.7%	84 658	31049	132	91	153	61	131	85	190	19	12	25	6	95	
16	0.3%	0.3%	1 987	781	173	93	141	92	70	132	151	14	5	61	5	61	
17	0.3%	0.3%	2 161	756	24	4	25	49	58	54	292	30	278	37	8	140	
18	0.8%	0.8%	5 854	2228	330	117	164	86	62	61	84	3	6	24	10	54	
19	4.2%	4.4%	29 514	10978	51	30	76	46	111	116	380	32	15	25	9	108	
20	7.8%	7.8%	55 460	20355	87	72	134	66	128	115	246	15	12	31	5	88	
21	3.0%	3.0%	21 080	8061	281	122	187	78	75	70	86	5	4	29	6	57	
22	4.9%	4.9%	34 499	12852	119	106	165	66	128	93	184	12	12	30	4	80	
23	2.4%	2.5%	17 162	6189	149	97	150	75	108	100	166	13	15	34	27	68	
24	0.1%	0.2%	1 001	411	73	19	61	32	102	109	404	83	5	12	5	95	
25	0.1%	0.1%	638	253	75	28	134	28	142	95	356	32	20	0	24	67	
26	5.6%	5.4%	39 825	14350	217	118	171	76	104	70	109	10	7	35	4	78	
27	0.1%	0.1%	952	384	529	107	96	76	68	39	21	0	8	10	3	44	
28	0.3%	0.3%	1 962	789	478	87	148	72	77	11	28	5	3	63	3	24	
29	8.3%	8.5%	59 022	22208	83	50	112	64	119	126	293	16	10	31	5	92	
30	0.5%	0.5%	3 741	1383	34	17	73	51	134	80	330	79	35	20	12	136	
	100%	100%	708 527	261556	142	83	140	63	115	93	213	16	12	28	6	88	

Η δεύτερη ομάδα Clusters, που ουσιαστικά αποτελεί υποομάδα της προηγούμενης με μικρό πληθυσμιακό βάρος (0,8%), αποτελείται από χωρικές ενότητες που φανερά καταλαμβάνονται από τα υψηλά στρώματα

(3 φορές άνω του ΜΟ). Το σημείο στο οποίο διαφοροποιείται από την προηγούμενη ομάδα, είναι η ύπαρξη αυξημένου αριθμού μεσαίων και ανώτερων στελεχών εμπορίου καθώς και συμβοηθούντων μελών. Η απουσία χαμηλών εργατικών στρωμάτων είναι και σ' αυτήν την περίπτωση ιδιαίτερα εμφανής (8 φορές κάτω του ΜΟ). Οι περιοχές αυτές εντοπίζονται στην Πυλαία και στο βόρειο μέρος του Πανοράματος, δηλ. σε περιοχές με τάσεις προαστιοποίησης που γνωρίζουν οικιστική άνθηση από τις αρχές της δεκαετίας του '80.

Η τρίτη ομάδα εμφανίζεται και αυτή πολωμένη, καθώς τα εργατικά στρώματα είναι απόντα (5-6 φορές κάτω του μέσου όρου), αλλά η ένταση της πόλωση σε σχέση με τα υψηλά στρώματα είναι σαφώς μετριασμένη (2 φορές άνω του ΜΟ). Τα μεσαία-ανώτερα στρώματα και ιδιαίτερα οι επιχειρηματίες και οι έμποροι μαζί με τους εκπαιδευτικούς δείχνουν να υπερεκπροσωπούνται σ' αυτές τις περιοχές. Πρόκειται για μια ομάδα χωρικών ενοτήτων με όχι ιδιαίτερα ταξικό σχηματισμό αλλά με σαφή και έντονο διαχωρισμό κυρίως μεταξύ μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων προς τα εργατικά, που αντιπροσωπεύει το 8,9% του πληθυσμού. Κύριο ρόλο δείχνει να παίζει η αγορά κατοικίας που διαμορφώνει τιμές υψηλές στις συγκεκριμένες ζώνες. Άλλωστε γεωγραφικά η ομάδα αυτή, φαίνεται να έχει σαφή σχηματισμό. Εμφανίζεται να αποτελείται από δύο πόλους: τις παραλιακές χωρικές ενότητες του κέντρου και της νοτιοανατολικής περιοχής του Δ. Θεσσαλονίκης που συνεχίζει μέχρι τη βορειοδυτική παραλιακή ζώνη του Δ. Καλαμαριάς. Ιστορικά, ο πρώτος πόλος γεωγραφικών ενοτήτων αυτής της ομάδας εντοπίζεται στο κέντρο της πόλης που άνθησε και αναπτύχθηκε στις αρχές του 20 αι.. Ο δεύτερος πόλος χωροθετείται στο πρώτο "καλό" προάστιο της πόλης μετά την κατεδάφιση των ανατολικών τειχών, την περιοχή των Εξοχών.

Η τέταρτη ομάδα χωρικών ενοτήτων, χαρακτηρίζεται σαφώς από τη σχετική κυριαρχία των μεσαίων στελεχών εμπορίου και υπηρεσιών (1,5-2 φορές άνω του ΜΟ). Η απουσία των εργατικών στρωμάτων και ιδιαίτερα των μισθωτών είναι και εδώ αρκετά έντονη (2 φορές κάτω του ΜΟ). Η κατανομή ανώτερων επαγγελματιών σ' αυτή την ομάδα αντιστοιχεί μ' αυτή του συνόλου της πόλης. Πρόκειται λοιπόν για μια συσπείρωση ενοτήτων με μεσοστρωματική φυσιογνωμία. Το πληθυσμιακό βάρος της ομάδας αυτής (12.1%) είναι αρκετά σημαντικό. Γεωγραφικά, η ομάδα αυτή εντοπίζεται στο κέντρο του Δ. Καλαμαριάς, και στην παραλιακή ζώνη της Ν. Παραλίας. Όλες οι ενότητες της ομάδας εμφανίζονται σε περιοχές που γνώρισαν οικιστική ανάπτυξη στα τέλη της δεκαετίας του '60, και αποτελούσαν συνήθως περιοχές προτίμησης μεσαίων-ανώτερων

στρωμάτων. Ιστορικά στην πλειονότητα τους οι περιοχές αυτές αποτελούσαν ζώνες παραθεριστικών κατοικιών κυρίως εμπόρων μέχρι τις αρχές του αιώνα, που εξελίχθηκαν σε πολυτελείς πολυκατοικίες.

Η πέμπτη ομάδα εμφανίζεται πιο “χαλαρή” από άποψη πόλωσης. Καμία ομάδα επαγγελματιών δεν δείχνει να ξεχωρίζει σημαντικά. Σχετική υπερεκπροσώπηση εμφανίζουν μισθωτά μεσαία επαγγέλματα όπως εκπαιδευτικοί, υπάλληλοι γραφείου και λοιποί ελεύθεροι επαγγελματίες, σε βάρος των εργατικών κατηγοριών που συμμετέχουν λίγο κάτω από το ΜΟ για τη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της συγκεκριμένης ομάδας. Πληθυσμιακά, η ομάδα αυτή είναι μία από τις πολυπληθέστερες καθώς περιλαμβάνει το 18,1% του εξεταζόμενου πληθυσμού. Πρόκειται λοιπόν για μια συγκέντρωση χωρικών ενοτήτων χωρίς εμφανή ταξικό σχηματισμό και χωρίς ιδιαίτερη εξειδίκευση σε κάποιο κλάδο απασχόλησης, με αρκετά έντονη μισθωτή απασχόληση. Έχουμε λοιπόν ένα τυπικό μικροαστικό σχηματισμό που συνήθως εντοπίζεται σε περιοχές κοντά στο κέντρο, όχι όμως τόσο κοντά ώστε να επηρεάζεται από τις τιμές γης και κατοικίας. Πράγματι, παρατηρούμε ότι γεωγραφικά η ομάδα αυτή σχηματίζει μια ζώνη που καταλαμβάνει τον κορμό του Δ. Θεσσαλονίκης, οριοθετημένη μεταξύ της Εγνατίας οδού και Αγ. Δημητρίου σε όλο το μήκος του Δήμου. Ο σχηματιζόμενος άξονας αποτελεί μια ζώνη μόνωσης των αστικών από τις μικροαστικές και εργατικές περιοχές.

Η έκτη ομάδα Clusters αποτελεί επίσης μια από τις πολυπληθέστερες με ποσοστό 26,4% του συνολικού εξεταζόμενου πληθυσμού. Η ταξική πόλωση και σ’ αυτήν την περίπτωση είναι περιορισμένη. Η φυσιογνωμία της ομάδας επηρεάζεται κυρίως από τη σχετική υπερεκπροσώπηση εργαζομένων στο λεγόμενο χαμηλό τριτογενή τομέα καθώς και από μικροεμπόρους και μικροεπιχειρηματίες υπηρεσιών. Οι εργατικές κατηγορίες κάνουν αισθητή την παρουσίας τους χωρίς να ξεφεύγουν όμως σημαντικά από το μέσο όρο. Αυτά τα μικροαστικά και ελαφρώς εργατικά στρώματα χωροθετούνται συνήθως σε απόκεντρες συνοικίες των κεντρικών δήμων με σχετικά εύκολη πρόσβαση προς το κέντρο. Η άποψη αυτή ουσιαστικά επαληθεύεται καθώς ο κύριος όγκος των χωρικών ενοτήτων, εντοπίζεται στην Άνω Πόλη. Υπάρχει επίσης μια μεγάλη περιοχή επίσης, που εκτείνεται από την περιοχή της Άνω και Κάτω Τούμπας μέχρι τις δυτικές παρυφές του Δ. Πυλαίας. Στο Δ. Καλαμαριάς επίσης οι νότιες συνοικίες ανήκουν σε αυτήν την ομάδα. Συμπληρωματικά ορισμένες ενότητες αναμιγνύονται με εκείνες της προηγούμενης ομάδας.

Η έβδομη ομάδα Clusters περιλαμβάνει σχεδόν το 1/3 του συνολικού πληθυσμού. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει εργατικές συνοικίες με έντονη

αυτοαπασχόληση στη βιοτεχνική παραγωγή (1,2-1,5 φορές άνω του ΜΟ). Η απασχόληση επίσης στο χαμηλό τριτογενή κάνει αισθητή την παρουσία της. Η πόλωση εργατικών με ανώτερα στρώματα είναι σχετικά έντονη, δεδομένου ότι τα ελεύθερα επαγγέλματα εμφανίζουν έλλειψη 2 φορές κάτω του ΜΟ. Γεωγραφικά, σχηματίζεται μια συμπαγής ζώνη στην ευρύτερη περιοχή των Βορειοδυτικών ΟΤΑ του ΠΣ από το μεγαλύτερο τμήμα του Δ. Αμπελοκήπων, Δ. Μενεμένης, Δ. Σταυρούπολης, Δ. Συκεών και Δ. Πολίχνης. Όλη αυτή η περιοχή αποτελεί το βασικό κορμό της βιοτεχνικής και βιομηχανικής απασχόλησης. Η ομοιογένεια των χωρικών ενοτήτων δεν είναι η ιδανικότερη, αλλά ο χαρακτήρας όλων των συνοικιών δεν ξεφεύγει από την επιρροή των εργατικών στρωμάτων.

Η όγδοη ομάδα περιλαμβάνει μόλις το 2% του πληθυσμού και αποτελείται από έντονα εργατικές περιοχές. Η ομοιογένεια των ενοτήτων είναι μικρή. Κύριο χαρακτηριστικό τους, το μεγάλο ποσοστό μισθωτής απασχόλησης στη βιομηχανία. Ταυτόχρονα όμως σε αρκετά μέλη αυτής της ομάδας παρατηρείται απασχόληση σε περιθωριακά και παραδοσιακά επαγγέλματα. Γεωγραφικά, δεν παρατηρείται κάποιος ενιαίος σχηματισμός, στην υποομάδα τριών ενοτήτων στο νότιο τμήμα του Δ. Πυλαίας. Στην πλειονότητα τους οι περιοχές βρίσκονται στις παρυφές της πόλης με εκτός σχεδίου δόμηση.

Η ένατη ομάδα αποτελείται όπως και στην προηγούμενη μέθοδο από μία χωρική ενότητα έντονα διαχωρισμένη από τις υπόλοιπες. Αποτελεί μόλις το 0,1% του εξεταζόμενου πληθυσμού. Πρόκειται για περιοχή συγκέντρωσης μειονοτήτων και κοινωνικά αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων, όπου δεν καλύπτονται ούτε οι στοιχειώδεις ανάγκες διαβίωσης.

4.1.2.iii. Σύγκριση των ταξινομικών μεθόδων

Στους χάρτες 4.1 και 4.2 παρατίθενται οι τελικές ομαδοποιήσεις των χωρικών ενοτήτων από τις δύο μεθόδους ταξινομικής ανάλυσης. Επίσης στον πίνακα 5 παρατίθεται σχηματικά η φυσιογνωμία των γεωγραφικών ομάδων. Από τη σύγκριση για την αποτελεσματικότητα των δύο μεθόδων προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα όσον αφορά τις ομοιότητές τους

- **Υπάρχει κοινός παράγοντας ομαδοποίησης:** Από την παράθεση των δύο μεθόδων ταξινόμησης παρατηρούμε πως το σημαντικότερο ρόλο για την ομαδοποίηση έχει παίξει ο πρώτος παράγοντας χωροθέτησης δηλ. ο ταξικός διαχωρισμός μεταξύ υψηλών και εργατικών επαγγελματικών κατηγοριών. Μάλιστα ισχυρότερο ρόλο παίζει για το διαχωρισμό των χωρικών ενοτήτων ο “θετικός πόλος”

του 1ου παράγοντα χωροθέτησης, δηλ. η ύπαρξη υψηλών ελεύθερων επαγγελματών. Η παρουσία τους σε περίπτωση υπερεκπροσώπησης υπερέβαινε τουλάχιστο 2 φορές το ΜΟ ενώ σε περίπτωση απουσίας τους, το ποσοστό συμμετοχής τους περιοριζόταν τουλάχιστον 3-4 φορές κάτω του ΜΟ του ΠΣ. Το γενικό σχήμα φαίνεται άμεσα στον πίνακα 5.

- **Εντοπίστηκε ισχυρός διαχωριστικός παράγοντας.** Η πιο έντονη διαχωριστική ικανότητα πάντως, συγκεντρώνεται στις κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες που μορφοποιούν τον 3ο παράγοντα, δηλ τα λεγόμενα παραδοσιακά και περιθωριακά επαγγέλματα. Το γεγονός αυτό αναδεικνύεται σε σημαντικό εργαλείο εντοπισμού των "περιθωριακών" συνοικιών, καθώς η κατανομή αυτών των κοινωνικο-επαγγελματικών κατηγοριών στο χώρο παρατηρήθηκε ότι είναι σημειακή με έντονες συγκεντρώσεις σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες.
- **Παρατηρήθηκαν ομοιότητες στο σχηματισμό των ευρύτερων ομάδων,** καθώς πολλά Clusters παρουσιάζουν παρεμφερή σύνθεση. Ιδιαίτερα οι τέσσερις πρώτες ομάδες παρουσιάζουν συστηματικές ομοιότητες. Η φυσιογνωμία λοιπόν της πόλης, όσον αφορά τη μορφοποίηση των ανώτερων ιεραρχικά ομάδων παρουσιάζει ταυτόσημη εικόνα και με τις δύο μεθόδους. Από αυτήν την παρατήρηση γίνεται φανερό, πως υπάρχει σαφής διαχωρισμός των ανωτέρων επαγγελματικών στρωμάτων.

Παράλληλα όμως, προκύπτουν σημαντικές διαφορές, όσον αφορά τη φυσιογνωμία των σχηματιζόμενων ομάδων (Clusters) με τις δύο μεθόδους.

- **Παρατηρήθηκαν διαφορές στο μέγεθος των σχηματιζόμενων ομάδων.** Και στις δύο μεθόδους υπήρχαν κοινές χωρικές ενότητες με ακραίες τιμές που διαχωρίστηκαν από τις υπόλοιπες. Η μέθοδος K-means πάντως, αποδείχθηκε περισσότερο ευαίσθητη καθώς σε σύνολο 30 ομάδων οι 10 αποτελούσαν από ένα μόνο μέλος. Αντίστοιχα η μέθοδος CAH σε σύνολο 30 ομάδων, ανέδειξε μόνο 5 ομάδες με ένα μέλος. Η συσπείρωση των ενοτήτων σε ευρύτερες ομάδες αποδείχθηκε ευκολότερη στην περίπτωση εφαρμογής της μεθόδου K-means, δεδομένου ότι υπήρχε μεγαλύτερη διακριτική ικανότητα μεταξύ των Clusters. Βέβαια στην περίπτωση εφαρμογής

της μεθόδου CAH, υπήρχε μεγαλύτερη ευχέρεια απομόνωσης των ενοτήτων που διαφοροποιούνταν σημαντικά από το MO²⁰

- **Παρατηρήθηκαν διαφορές στη φυσιογνωμία των σχηματιζόμενων ομάδων.** Η μέθοδος CAH ομαδοποιεί με τέτοια φιλοσοφία ώστε οι περιοχές με ακραίες τιμές να ενσωματώνονται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο Cluster. Αντίθετα η μέθοδος K-means ομαδοποιεί, απομονώνοντας τις περιπτώσεις με ακραίες τιμές. Μ' αυτήν τη λογική, με τη μέθοδο CAH προέκυψαν περισσότερες ομάδες που παρουσιάζουν κατανομή "χαλαρή" που πλησίαζε το MO της εξεταζόμενης περιοχής. Οι διαφορές μεταξύ των ομάδων που σχηματίστηκαν με τη μέθοδο K-means είναι πιο έντονες, γεγονός που ακολουθεί πιστά την αρχική φιλοσοφία του αλγόριθμου της μεθόδου.
- **Οι διαφορές μεταξύ των ευρύτερων ομάδων εντοπίζονται στις μεσαίες ιεραρχικά ευρύτερες ομάδες χωρικών ενοτήτων:** Παρατηρήθηκε ότι τα λιγότερο ταξικά πολωμένα (δηλ. τα "μεσαία" Clusters, συσπειρώθηκαν με μεγαλύτερη ευκολία και σε μεγαλύτερες ομάδες στην περίπτωση σχηματισμού τους με τη μέθοδο CAH. Αντίθετα τα κατώτερα ιεραρχικά Clusters, συσπειρώθηκαν σε λιγότερες (άρα σε ευρύτερες ομάδες) στην περίπτωση σχηματισμού τους με τη μέθοδο K-means. Σαν άμεση συνέπεια αυτού του φαινομένου, στο σύνολο τους οι χωρικές ενότητες των βορειοδυτικών ΟΤΑ εντάχθηκαν σε κοινή ομάδα.

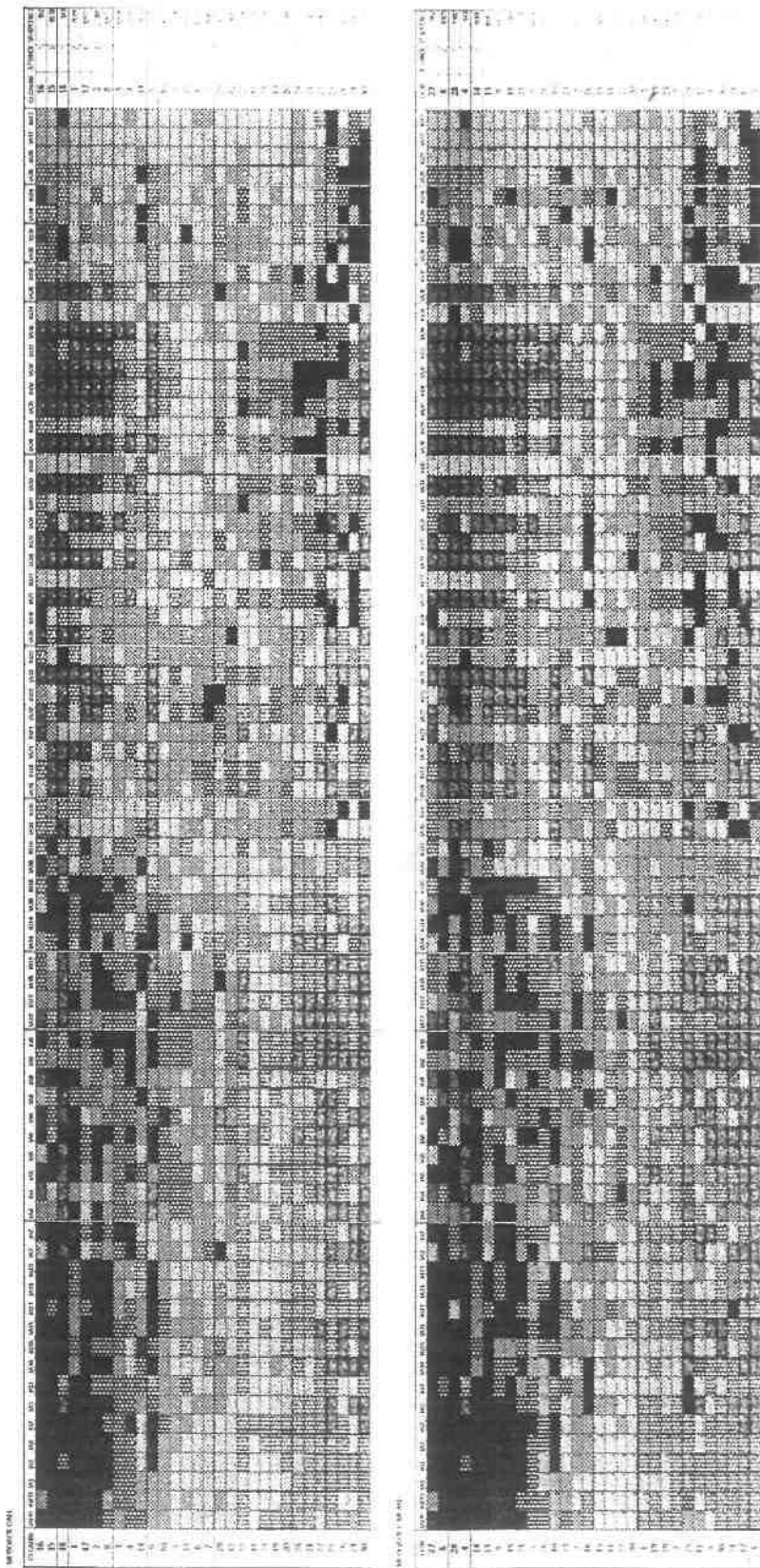
Σύμφωνα λοιπόν με τις παραπάνω παρατηρήσεις καταλήξαμε στην επιλογή της λύσης που προέκυψε από την ταξινομική μέθοδο CAH. Η ευαισθησία της μεθόδου στην ομαδοποίηση των εργατικών ομάδων χωρικών ενοτήτων, δεν επηρέασε σημαντικά τη διακριτική της ικανότητα στην ομαδοποίηση των "ανώτερων" ιεραρχικά ομάδων. Επιπλέον, η τεχνική εφαρμογής της, επιτρέπει τον απόλυτο έλεγχο της ενδοομαδικής και διαομαδικής διακύμανσης, γεγονός που οδηγεί σε σαφέστερο προσδιορισμό της εσωτερικής συνάφειας των ομάδων.

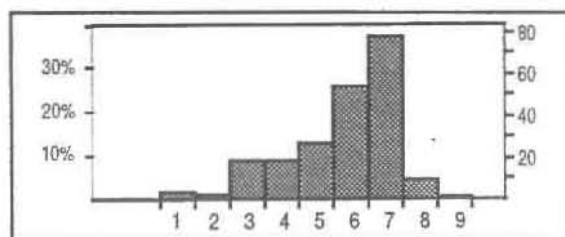
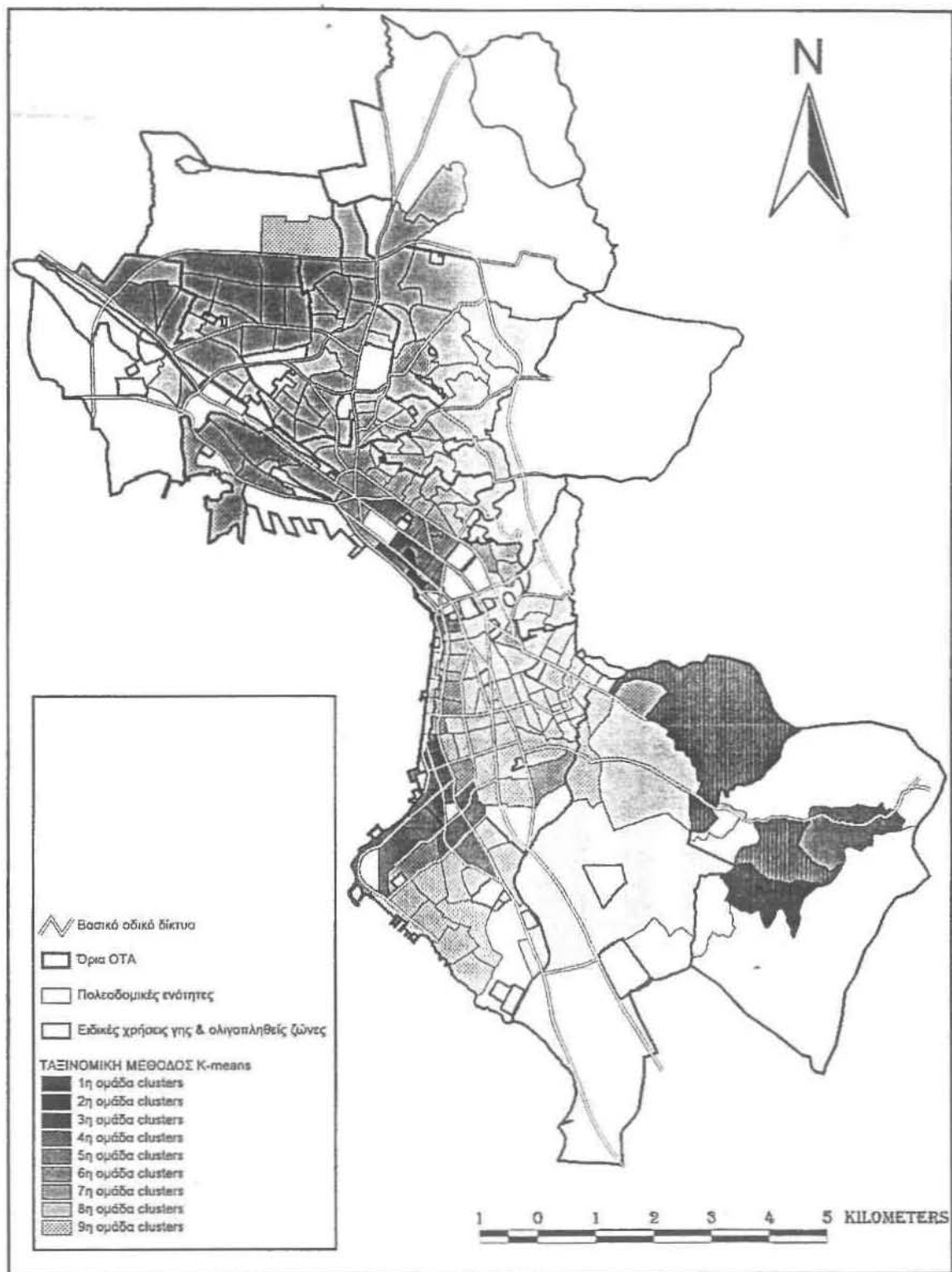
Η μέθοδος K-means, σχηματίζει Clusters με μεγαλύτερη νοηματική συνέχεια αλλά και πιο ασαφή φυσιογνωμία. Η δυσκολία της επιπλέον ομαδοποίησης των Clusters που εξήχθησαν με αυτήν τη μέθοδο ήταν ένας από τους βασικούς λόγους που επιλέξαμε την ιεραρχική μέθοδο.

²⁰ Το γεγονός αυτό παρότι παρουσιάζεται ως σύγκρουση με τα προλεγόμενα., φανερώνει τα όρια ομαδοποίησης της μεθόδου CAH, καθώς όσα Clusters είναι ολιγομελή, ουσιαστικά περιλαμβάνουν χωρικές ενότητες με ιδιαίτερα ακραίες τιμές.

Πίνακας 5

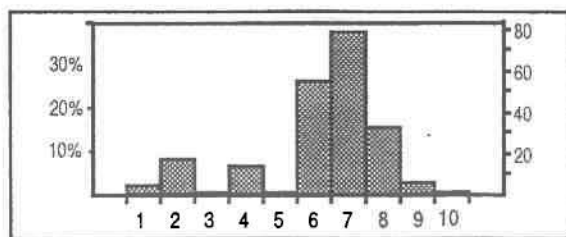
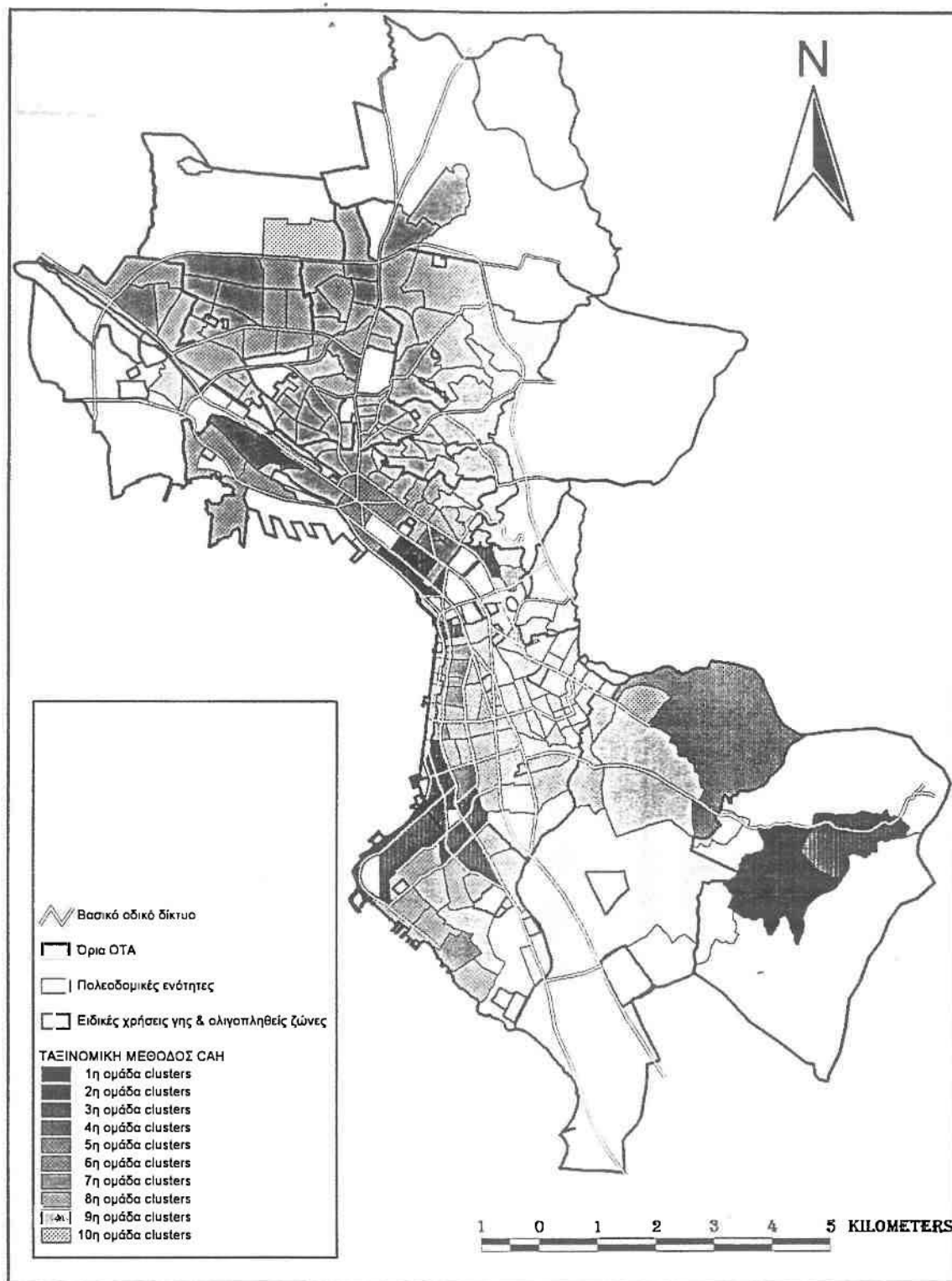
Παρουσίαση της συμμετοχής των μεταβλητών ανάλυσης στην κοινωνική φυσιογνωμία των δύο ομαδοποιήσεων

Χάρτης 4.1

Απεικόνιση των ευρύτερων γεωγραφικών ομάδων της ταξινομικής μεθόδου K-means

Χάρτης 4.2

Απεικόνιση των ευρύτερων γεωγραφικών ομάδων της ταξινομικής μεθόδου CAH

4.1.3 Σύνδεση με συμπληρωματικά στοιχεία

Μετά την επιλογή των ομάδων ανάλυσης, θα γίνει μια προσπάθεια αξιολόγησης των αποτελεσμάτων με βάση κάποιους δείκτες που αναφέρονται:

- στη δομή της οικογένειας,
- στο μορφωτικό επίπεδο,
- την ηλικιακή σύνθεση,
- το επίπεδο ανεργίας και
- το ποσοστό αλλοδαπών.

Οι δείκτες αυτοί σχετίζονται άμεσα με τη μελέτη του κοινωνικού διαχωρισμού, γεγονός που θα προσδώσει πληροφορίες για μια πιο ολοκληρωμένη παρουσίαση ενός αδρού κοινωνικού χάρτη της Θεσσαλονίκης. Οι παράγοντες αυτοί δεν λήφθηκαν υπόψιν στη συγκρότηση των χωρικών ομάδων. Σκοπός μας είναι η αναζήτηση των ορίων της ερμηνευτικής δυνατότητας των χωρικών ομάδων που σχηματίστηκαν. Συγκρίνοντας την κοινωνικοεπαγγελματική διαίρεση του χώρου με την αντίστοιχη που προκύπτει από τη χρήση καθεμίας από τις παραπάνω μεταβλητές, θα προσπαθήσουμε να ελέγξουμε την αποτελεσματικότητα της ομαδοποίησης με επαγγελματικά κριτήρια.

4.1.3.i. Δομή της οικογένειας

Η δομή της οικογένειας αποτελεί ένα πολύ σημαντικό παράγοντα, που προσδιορίζει άμεσα τα κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα των κατοίκων μιας περιοχής. Μάλιστα η οικογενειακή οργάνωση εκλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία σε κοινωνικογεωγραφικές μελέτες, καθώς προσδιορίζει άμεσα τις συνθήκες διαβίωσης, τις πρακτικές στέγασης και τα κοινωνικά δίκτυα αλληλοβοήθειας στη μικροκλίμακα των γειτονιών.

Για την ευκολία χαρτογράφησης αλλά και την ανάδειξη βασικών συμπερασμάτων, εφαρμόστηκε μια διαχωριστική ταξινομική μέθοδος στις χωρικές ενότητες της περιοχής ανάλυσης με βάση την οικογενειακή διάρθρωση των νοικοκυριών. Προέκυψαν 12 ομάδες (Clusters) όσο το δυνατόν πιο ομοιογενείς (πίνακας 6).

Οι βασικότεροι παράγοντες ομαδοποίησης ήταν η συγκέντρωση πυρηνικών και μονομελών νοικοκυριών. Αυτό σημαίνει ότι η σχέση τους ήταν αντιστρόφως ανάλογη στη σύνθεση των ομάδων αυτών. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η συμμεταβολή των ποσοστών συμμετοχής των

μονομελών και πολυμελών νοικοκυριών. Οι κατηγορίες των διευρυμένων νοικοκυριών με συγγενικά πρόσωπα δεν ακολουθούν αναγνωρίσιμες γραμμικές σχέσεις με τις υπολοιπες κατηγορίες οικογενειακής οργάνωσης.

Πίνακας 6

Περιγραφή των χαρακτηριστικών των Clusters των χωρικών ενοτήτων με βάση την οικογενειακή οργάνωση

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ CLUSTER	ΤΥΠΙΚΟ	ΣΕΤ ΑΠ	ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ	ΠΟΛΥΜΕΛΕΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟ ΠΟΛΥΜΕΛΕΣ	ΜΟΝΟΓΕΝΙΚΟ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	ΣΕΤ ΑΡ. ΑΓΟΡΕΣ	ΜΟΝΟΓΕΝΙΚΟ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝΟΤΗΤΩΝ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΝΟ ΚΟΚ. Π.Α	ΑΤΟΜ. ΑΝΔΙΚΟΚ
1	6	617	133	90	37	55	15	15		1	698	225	3,10
2	9	604	98	169	62	38	22	0	9	1	869	303	2,87
3	4	569	160	93	32	60	18	20	9	5	6903	1800	3,84
4	7	561	137	52	32	141	35	32	9	34	125792	43110	2,92
5	1	519	160	137	44	52	53	16	10	33	110300	36264	3,04
6	11	510	193	95	35	79	54	24	11	28	107435	43129	2,49
7	10	472	168	172	57	49	54	17	10	30	127325	46520	2,74
8	12	432	234	135	45	59	63	30	0	43	128404	39679	3,24
9	2	415	167	218	76	42	58	17	9	9	36421	16488	2,21
10	8	343	202	186	67	71	76	33	22	12	23535	7231	3,25
11	3	327	159	290	105	35	60	15	9	11	33870	10301	3,29
12	5	236	153	386	121	25	58	12		2	6975	2425	2,88
ΣΥΝΟΛΟ		450%	65%	90%	66%	48%	55%	17%	10%				

Γεωγραφικά, η κατανομή των νοικοκυριών ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες (χάρτης 6). Το βόρειο και νότιο άκρο της πόλης εμφανίζει παρόμοια σύνθεση. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε :

- Τη σαφή προτίμηση των μονομελών και ολιγομελών νοικοκυριών να χωροθετούνται σε κεντρικές ζώνες κατοικίας. Ιδιαίτερα στο ιστορικό κέντρο της πόλης παρατηρείται μια σαφής συγκέντρωση. Μάλιστα στις ίδιες ζώνες παρατηρήθηκαν και πολλά νοικοκυριά συγκατοίκησης μη συγγενικών προσώπων, κυρίως φοιτητών.
- Την υπεροχή των πυρηνικών νοικοκυριών σε περιοχές μικρομεσαίες και ελαφρά εργατικές. Τα ποσοστά αυτών των περιοχών όμως είναι μόνο οριακά μεγαλύτερα από εκείνα των νότιων προαστίων.

- Την ύπαρξη διεγερμένων νοικοκυριών στις ακραίες ζώνες τόσο του βόρειου όσο και του νότιου τμήματος του ΠΣΘ. Η διαπίστωση αυτή, ενισχύει τη νεότερη άποψη ότι τα ανώτερα κοινωνικά νοικοκυριά, ακολουθούν πρότυπα αναπαραγωγής αρκετά "παραδοσιακά".
- Γενικότερα πάντως οι κεντρικές και ομοιογενείς περιοχές των βορείων ΟΤΑ όπως του Δ. Αμπελοκήπων και Νεάπολης ακολουθούν κατανομές νοικοκυριών που προσομοιάζουν τις ζώνες του Δ. Θεσ/κης και Καλαμαριάς. Η ευρύτερη αυτή περιοχή θεωρείται η πλέον ενσωματωμένη στον "αστικό" τρόπο ζωής από τη βορειοδυτική ζώνη. Οι υπόλοιπες ζώνες αυτής της περιοχής δείχνουν να ακολουθούν ένα πιο παραδοσιακό τρόπο οικογενειακής οργάνωσης
- Η παραλιακή ζώνη τόσο του Δ. Θεσ/κης και Καλαμαριάς συνθέτουν μια ομάδα χωρικών ενοτήτων που σαν κοινό χαρακτηριστικό έχουν την ύπαρξη μονομελών και ολιγομελών νοικοκυριών. Οι περιοχές αυτές παρ' ότι έχουν παρόμοια κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση με το Δ. Πανοράματος, διαθέτουν πολύ διαφορετικό δυναμικό νοικοκυριών.

Στη συνέχεια, χαρτογραφήθηκε η αναλογία των ατόμων ανά νοικοκυριό ώστε να γίνει μια συγκριτική παρουσίαση του βαθμού διεύρυνσης των νοικοκυριών σε σχέση με τον τόπο κατοικίας. Όπως φαίνεται και από το χάρτη 7, η οργάνωση των νοικοκυριών δεν επηρεάζεται κατά πρώτο λόγο από την κοινωνική "θέση" του νοικοκυριού αλλά, από την απόσταση από το κέντρο. Παρατηρείται μια μεγάλη κανονικότητα στη χωροθέτηση των νοικοκυριών. Τα βασικά συμπεράσματα συμπυκνώνονται στα παρακάτω σημεία:

- Η σταδιακή αύξηση του αριθμού των μελών των νοικοκυριών καθώς απομακρύνονται από το κέντρο είναι απόλυτα ακτινική. Η ανάπτυξη των πολυμελών νοικοκυριών εντοπίζεται μακριά από το κέντρο. Η παραμονή στο κέντρο ισχύει είτε για τα μεγάλης είτε για τα μικρής ηλικίας νοικοκυριά. Σ' αυτές τις περιπτώσεις όμως, ο αριθμός των μελών δεν ξεπερνά τα 2 άτομα. Το φαινόμενο αυτό εντάσσεται στην εμφανή επιρροή των μηχανισμών της αγοράς και του σύγχρονων πρακτικών στη χωροθέτηση των νοικοκυριών.
- Οι περιοχές που ανήκουν στην ομάδα των πλέον διαχωρισμένων κοινωνικά χωρικών ενοτήτων συμπίπτουν με ακρίβεια με τα πλέον διεγερμένα νοικοκυριά. Η ερμηνεία αυτού του φαινομένου εντάσσεται σαφώς στο πλαίσιο των προτύπων ζωής που δεν επηρεάζονται τόσο άμεσα από το σύγχρονο τρόπο ζωής και την παραδοσιακή αντίληψη για τη συγκρότηση της οικογένειας.

- Παράλληλα όμως, περιοχές που ανήκουν σε ανώτερα ιεραρχικά Clusters, εμφανίζουν αντίστοιχα αποτελέσματα, δηλ. αρκετά διευρυμένα νοικοκυριά. Το φαινόμενο αυτό είναι δυνατόν να συνδυαστεί όχι τόσο με το μεγάλο αριθμό των παιδιών αλλά με τη συγκατοίκηση λοιπών συγγενών σε ενιαία νοικοκυριά. Οι περιοχές αυτές εντοπίζονται στις παρυφές της πόλης, στα νοτιοδυτικά προάστια.

Επιχειρήθηκε μια σύνδεση μεταξύ των ομοιογενών ομάδων με κοινωνικοεπαγγελματικά κριτήρια και των αντίστοιχων με κριτήρια οικογενειακής δομής νοικοκυριών. Όπως φαίνεται και στο χάρτη 8, η ομαδοποίηση των χωρικών ενοτήτων με βάση τα οικογενειακά χαρακτηριστικά, απέδωσε ιδιαίτερα σαφή αποτελέσματα. Σχηματίστηκαν ιδιαίτερα συμπαγείς περιοχές με ομοιογενή σύνθεση νοικοκυριών.

Η δομή των νοικοκυριών παραπέμπει άμεσα σε έντονο χωρικό διαχωρισμό που δεν οφείλεται όμως κατ' ανάγκη σε κοινωνικοεπαγγελματικά αίτια. Αυτό που προκύπτει από τον πίνακα 7 είναι ότι, δεν υπάρχει άμεση σύνδεση των κοινωνικοεπαγγελματικών μορφωμάτων με συγκεκριμένο τρόπο οργάνωσης των νοικοκυριών, τα οποία να σχηματίζονται ακολουθώντας διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα, που υπαγορεύει η διαφορετική τους θέση στην ταξική ιεραρχία.

Τα συμπεράσματα από αυτή τη σύγκριση είναι δυνατόν να συνοψιστούν στα εξής σημεία:

- Υπάρχει μεγάλη ανομοιογένεια στη σύνθεση των κοινωνικοεπαγγελματικών όσον αφορά την συγκρότηση των νοικοκυριών στο εσωτερικό των περιοχών τους. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η ομάδα των περισσότερο εργατικών περιοχών όπου η δομή των νοικοκυριών δεν παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, με σαφή υπεροχή των νοικοκυριών με πυρηνική οργάνωση.
- Η μεγαλύτερη ασάφεια εντοπίζεται στα "μεσαία" κοινωνικοεπαγγελματικά Clusters, όπου περιλαμβάνονται οι περισσότερες και πλέον διεσπαρμένες γεωγραφικά χωρικές ενότητες.
- Ο γεωγραφικός σχηματισμός των ομοιογενών ομάδων με κριτήριο τη δομή των νοικοκυριών, παρ' ότι είναι ιδιαίτερα σαφής και προσδιορισμένος χωρικά δεν συμπίπτει με τα όρια ομάδων περιοχών με ομοιογένεια κοινωνικοεπαγγελματική. Ο σχηματισμός των ομοιογενών ομάδων σχετίζεται περισσότερο με την απόσταση από το κέντρο και τη σχετική τους θέση στους κεντρικούς άξονες. Η παρατήρηση αυτή θα πρέπει να συνδεθεί τόσο με τις ιδιαίτερες

συνθήκες οικογενειακής αναπαραγωγής όσο και με την αγορά κατοικίας. Η μεταπολεμική περίοδος της αυτο-ρύθμισης παγίωσε τα μικροαστικά και εργατικά στρώματα προς το βορρά. Οι υψηλές τιμές στο κέντρο σε συνδυασμό με την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στον κέντρο, οδηγούν σε διάχυση των διευρυμένων νοικοκυριών προς περιοχές με καλύτερες συνθήκες ζωής.

Ανακεφαλαιώνοντας, ο έλεγχος οικογενειακής οργάνωσης και κοινωνικοεπαγγελματικών γεωγραφικών σχηματισμών, δεν απέδωσε σημαντικές αναλογίες. Το γεγονός αυτό, ερμηνεύεται αν ανατρέξουμε στο σχηματισμό αυτών των γεωγραφικών σχηματισμών. Η ομαδοποίηση έγινε με κριτήρια πρωτίστως επαγγελματικά, που δεν αναφέρονται σαφώς στα πολιτισμικά πρότυπα συμπεριφοράς των νοικοκυριών. Η δομή του νοικοκυριού συνδέεται αμεσότερα με το μορφωτικό επίπεδο και τα πολιτισμικά πρότυπα, παρά με την επαγγελματική κατάσταση. Η προβολή στο χώρο της οργάνωσης των νοικοκυριών, υποδηλώνει άμεσα την προτίμηση συγκεκριμένων αστικών ζωνών από ομάδες ατόμων με συγκεκριμένα πολιτισμικά πρότυπα, τα οποία όμως ενδεχομένως να συνδέονται με το εισοδηματικό επίπεδο των νοικοκυριών και την αγορά κατοικίας.

Σε επόμενο στάδιο, της μελέτης κοινωνικού διαχωρισμού θα πρέπει να γίνει προσπάθεια εμβάθυνσης της στατιστικής ανάλυσης της κοινωνικής φυσιογνωμίας της πόλης με τη συμμετοχή των μεταβλητών και της οργάνωσης του νοικοκυριού. Έχει διαπιστωθεί πως διαφορετικά πρότυπα οικογενειακής αναπαραγωγής οδηγούν σε διαφορετικούς τρόπους συλλογικής κατανάλωσης. Π.χ. ένας ευκατάστατος οικογενειάρχης που κατοικεί σε προαστιακή ζώνη ακολουθεί ενδεχομένως διαφορετικά πρότυπα κατανάλωσης από έναν αντίστοιχου εισοδηματικού επιπέδου και επαγγελματικής κατάστασης, που κατοικεί στο κέντρο της πόλης. Η διαφοροποίηση της πολιτισμικής και καταναλωτικής συμπεριφοράς, που σχετίζεται άμεσα με την κοινωνική ιεραρχία, είναι αδύνατον να διερευνηθεί με την ιεράρχηση του χώρου με επαγγελματικά κριτήρια. Η ανάλυση λοιπόν, της δομής του νοικοκυριού μας προσφέρει τη δυνατότητα ανίχνευσης των διαφοροποιήσεων στο εσωτερικό των ομάδων ατόμων με ομοιογενή επαγγελματική σύνθεση, γιατί εμπλέκονται θέματα πολιτισμικών προτύπων κοινωνικής αναπαραγωγής και πρόσβασης σε μηχανισμούς συλλογικής κατανάλωσης που διαφοροποιούν την κοινωνική θέση του εξεταζόμενου πληθυσμού.

Χάρτης 5.1 Ποσοστό ζευγαριών επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

Χάρτης 5.2 Ποσοστό ζευγαριών με παιδιά επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

Χάρτης 5.3 Ποσοστό ζευγαριών με γονείς επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

Χάρτης 5.4 Ποσοστό ζευγαριών με παιδιά και γονείς επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

Χάρτης 5.5 Ποσοστό μονογονικών νοικίων επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

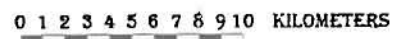
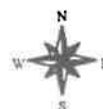
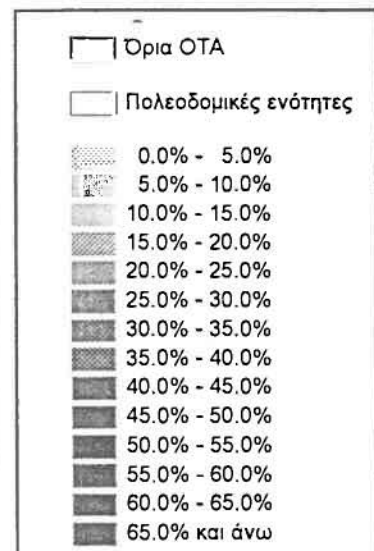
Χάρτης 5.6 Ποσοστό μονογονικών με γονείς επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

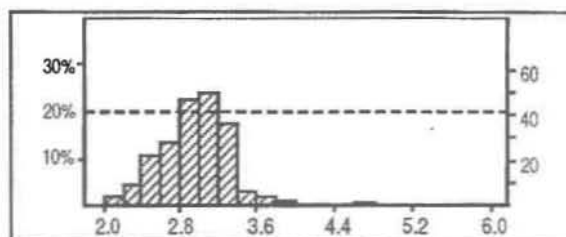
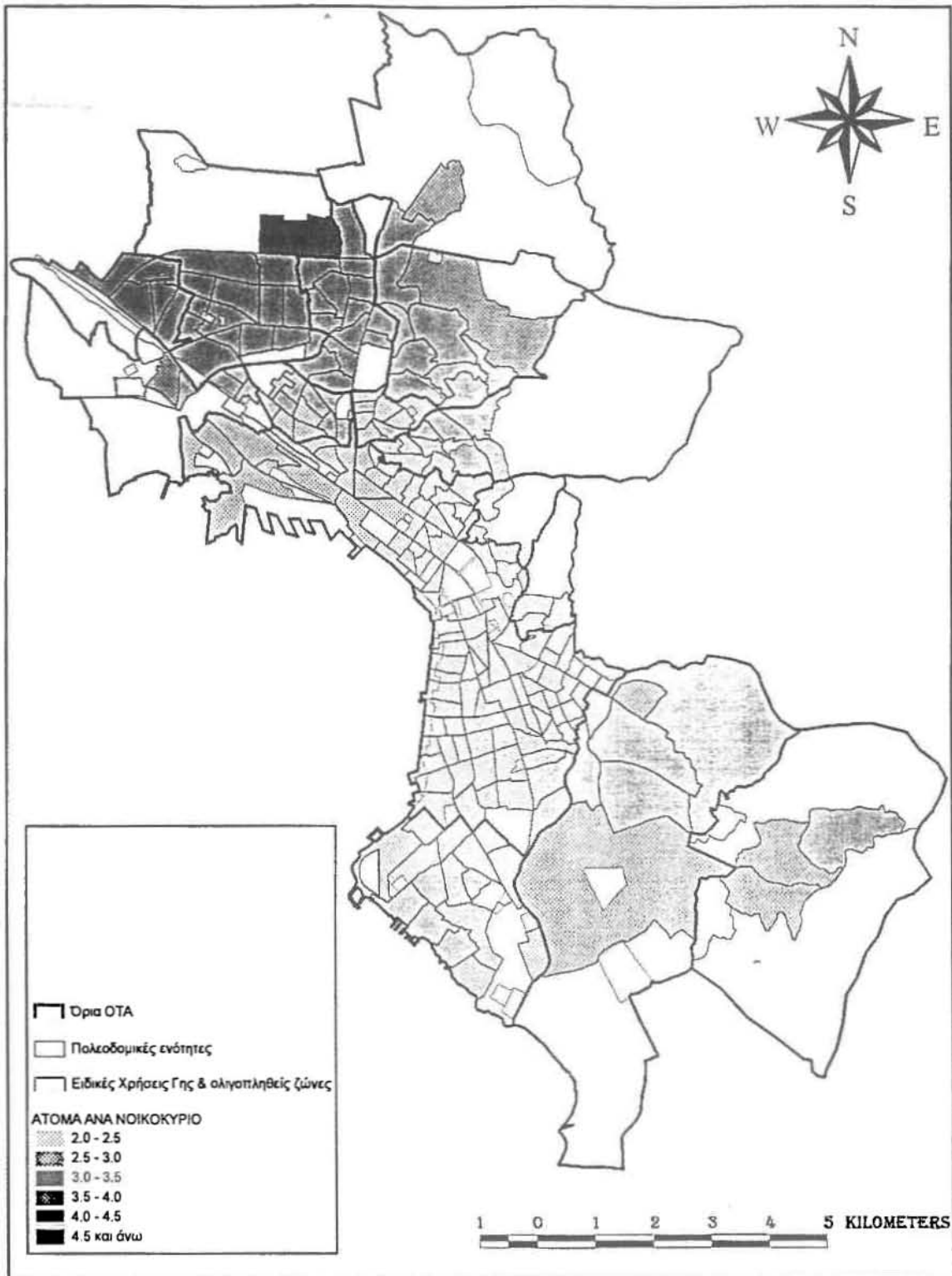

Χάρτης 5.7 Ποσοστό μονομελών νοικίων επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

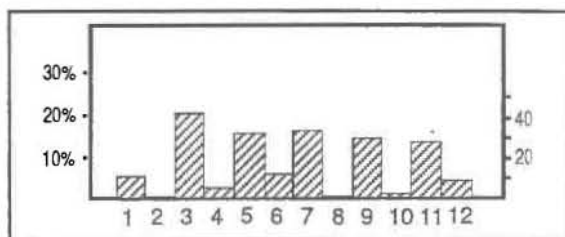
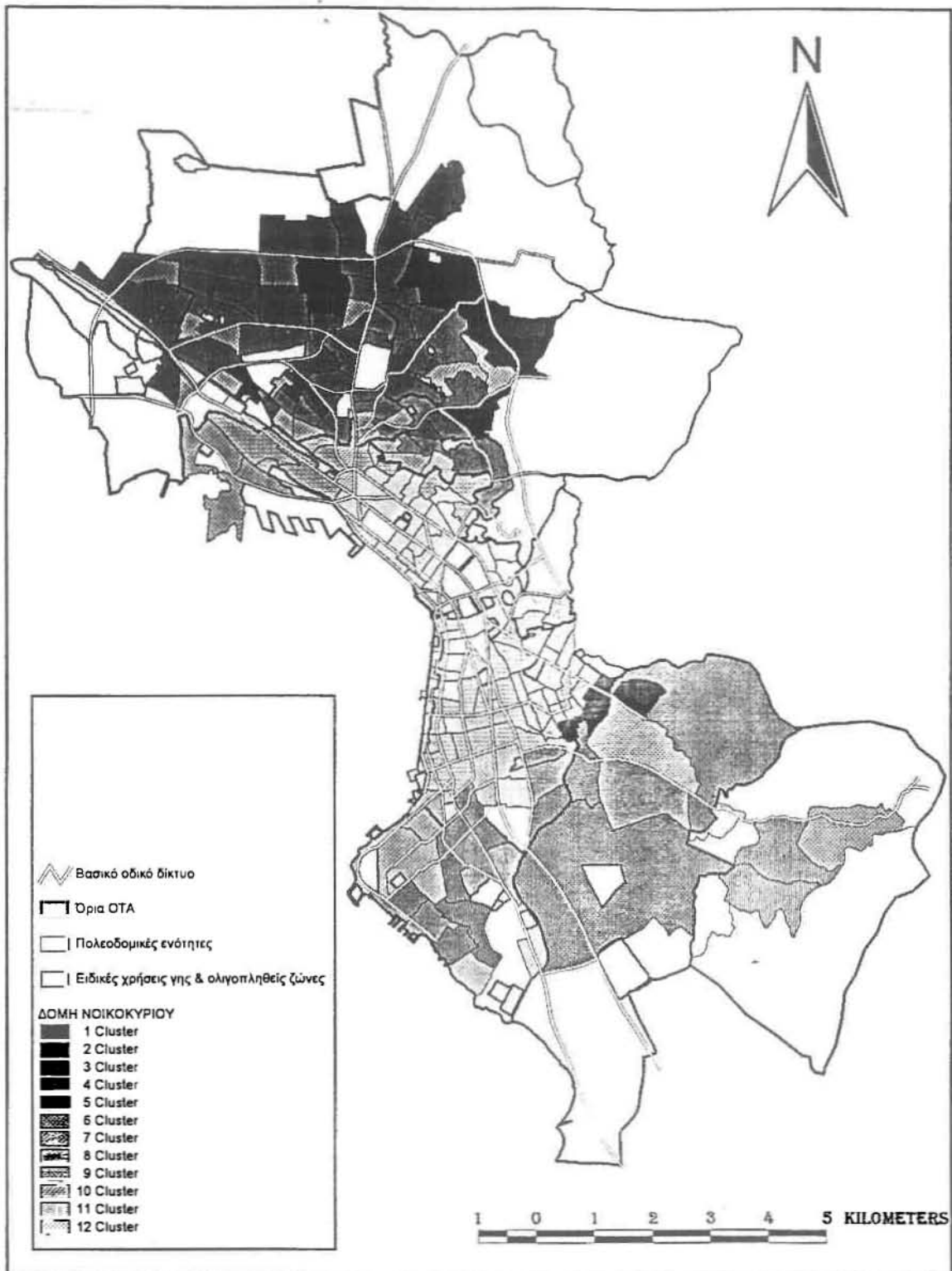
Χάρτης 5.8 Ποσοστό λοιπών πολυμελών επί του συνολικού αριθμού νοικοκυριών ανα Π.Ε

Χάρτης 6

Απεικόνιση της αναλογίας ατόμων ανά νοικοκυριό στις ΠΕ

Χάρτης 7

Απεικόνιση των ομοιογενών ομάδων χωρικών ενότητων με βάση την οικογενειακή διάρθρωση

Πίνακας 7

Σύνδεση ομοιογενών κοινωνικοπεγγελματικών ομάδων περιοχών (κάθετα) με τις αντίστοιχες οικογενειακής οργάνωσης (οριζόντια)

CLUSTER	6	9	4	7	1	11	10	12	2	8	3	5	ΣΥΝΟΛΟ
16				1									1
15				1							2		3
18			1										1
1												2	2
17						1	1				2		4
2					1		1		4		1	1	8
8					2		1						3
3									1		4	2	7
4											3	2	5
14			1						1				2
9	1												1
10	1		3		5		3		4		3		19
5							2		6		4		12
13		1	1		2		1		1				6
6					1		5		1		4		11
7							1		2		2	2	7
29			1								1		2
12	2				2		4		2				10
22			4	1									5
11			2		8		6		2		1		19
23	3		5	1	2	1	2		1				15
19			4				2	1	4	1	1		13
20	1		2		6	1	4		1				15
28	1		5		1	3							10
21	2		9		3	3	1						18
27			1			3							4
25			1										1
26			1							1			2
24			2										2
30				1									1
	11	1	43	5	33	12	34	1	30	2	28	9	209

4.1.3.ii. Επίπεδο μόρφωσης ενεργού πληθυσμού

Όσο αφορά τη μεθοδολογία, και σ' αυτήν την περίπτωση ακολουθήθηκε η ίδια διαδικασία. Χρησιμοποιήθηκε η ταξινομική ανάλυση ώστε να σχηματιστούν ομάδες περιοχών με ομοιογενή σύνθεση ενεργού πληθυσμού όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο. Προέκυψαν 14 ομάδες (Clusters) όπως φαίνεται και στον πίνακα 8.

Οι βασικότερες μεταβλητές ομαδοποίησης ήταν το ποσοστό ανώτερης και χαμηλότερης της στοιχειώδους εκπαίδευσης του ενεργού πληθυσμού. Μεταξύ αυτών των μεταβλητών υπάρχει μια σχέση αντιστρόφως ανάλογη. Παρατηρήθηκε επίσης, μεγάλη συσχέτιση μεταξύ του ποσοστού στοιχειώδους και ούτε στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Πίνακας 8

Περιγραφή των χαρακτηριστικών των Clusters των χωρικών ενότητων με βάση το μορφωτικό επίπεδο

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	CLUSTER	ΑΝΩΤΑΤΗ	ΜΕΣΗ	ΜΕΣΗ ΤΕΡΝΗΚΗ	ΟΥΤΕ ΣΤΟ ΧΕΙΡΩΔΙΣ	ΟΥΤΕ ΣΤΟ ΧΕΙΡΩΔΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝΟΤΗΤΩΝ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
----------	---------	---------	------	--------------	-------------------	-------------------	------------------	-----------

1	8	540	330	20	40	10	4	9368
2	6	430	350	30	80	10	11	27673
3	14	330	360	50	130	10	17	76469
4	4	250	340	70	190	20	24	120325
5	9	210	200	90	330	20	2	1289
6	3	180	220	80	260	30	41	158153
7	1	110	270	20	340	10	42	139105
8	12	70	240	90	400	50	28	91573
9	13	60	200	90	410	0	11	26094
10	5	60	140	70	380	240	2	1533
11	7	50	200	90	460	70	20	46626
12	10	20	140	60	530	110	5	7334
13	11	10	70	40	450	340	1	2161
14	2	0	70	20	120	730	1	824

ΣΥΝΟΛΟ 178% 93% 73% 83% 36%

Γεωγραφικά υπάρχει μια σχετική πόλωση, που εκφράζεται με τη συστηματική αντίθεση των ανώτερων και κατώτερων εκπαιδευτικά χωρικών ομάδων. Τα σχήματα είναι αρκετά ευανάγνωστα και παραπέμπουν αφενός στη διαφοροποίηση μεταξύ βορρά και νότου και αφετέρου κέντρου-περιφέρειας. Οι περιοχές που ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικά Clusters και χωροθετούνται κυκλικά στις παρυφές της πόλης, εμφανίζουν ταυτόχρονα, πολύ χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

- Η πλέον αποκλεισμένη, κοινωνικά, περιοχή διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που δεν έχουν συμπληρώσει ούτε το στοιχειώδες επίπεδο εκπαίδευσης. Το ίδιο συμβαίνει για τις χωρικές ενότητες που τοποθετούνται χαμηλά στην κοινωνικοεπαγγελματική ιεραρχία εμφανίζουν ποσοστά άνω του ΜΟ του ΠΣ.
- Τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει το βασικό επίπεδο εκπαίδευσης εντοπίζονται στην πλειοψηφία στους Δ. Ευόσμου, Σταυρούπολης, Ευκαρπίας και Πολίχνης, δηλ σε περιοχές έντονα εργατικές. Εδώ, όμως θα πρέπει να εξαιρέσουμε τη βορειότερη ενότητα του Δ. Ευόσμου, δίπλα την περιφερειακή οδό, όπου εμφανίζει τάσεις αναβάθμισης, με υψηλό για την περιοχή ποσοστό ατόμων με ανώτερη μόρφωση.
- Το ποσοστό ατόμων με μέσο επίπεδο εκπαίδευσης, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες εξάρσεις, αλλά παρουσιάζει όμως σταδιακή αύξηση προχωρώντας από το βορρά προς το νότο. Εστίες έντασης εντοπίζονται τόσο στο κέντρο όσο και στο Πανόραμα.
- Οι περιοχές με μεγάλο ποσοστό ατόμων με ανώτερο-και ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης, συμπίπτουν με τις ανώτερες ιεραρχικά περιοχές όπως προέκυψαν από την κοινωνικοεπαγγελματική ανάλυση. Μάλιστα η πόλωση αυτών των περιοχών είναι αρκετά έντονη στις υπόλοιπες καθώς ξεπερνούν τουλάχιστον 2 φορές το ΜΟ του ΠΣ.

Στην προσπάθεια σύνδεσης των ηλικιακών κλάσεων με τις ομοιογενείς κοινωνικογεωγραφικές ομάδες, αναλύοντας τον πίνακα 9, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως υπάρχουν σαφείς δεσμοί επιπέδου μόρφωσης και κοινωνικοεπαγγελματικής θέσης. Συνοπτικά οι παρατηρήσεις μας παρουσιάζονται στα εξής σημεία:

- Οι πλέον ομοιογενείς ομάδες περιοχών, από άποψη εκπαιδευτικού επιπέδου, είναι εκείνες που βρίσκονται υψηλά στην ιεραρχία των

κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων. Μάλιστα η ομοιογένεια εντείνεται όσο πλησιάζουμε στην κορυφή.

- Η μεγαλύτερη χαλαρότητα από άποψη σύνθεσης μορφωτικού επιπέδου εντοπίστηκε στις κατώτερες ιεραρχικά ομάδες περιοχών. Υπάρχει ένα μεγάλο εύρος περιοχών που στο ένα άκρο τους διαθέτουν υψηλά ποσοστά μέσης τεχνικής εκπαίδευσης και στο άλλο υψηλά ποσοστά με ούτε στοιχειώδες επίπεδο εκπαίδευσης. Σε όλες τις περιπτώσεις όμως η κυριαρχία του βασικού επιπέδου εκπαίδευσης είναι εμφανής.
- Αντίθετα οι περιοχές που ανήκουν σε μεσαίες ομάδες, παρ' ότι γεωγραφικά εμφανίζουν τη μεγαλύτερη διασπορά, εμφανίζουν αξιοσημείωτη σταθερότητα στη σύνθεση του πληθυσμού τους όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο. Η υπερεκπροσώπηση ατόμων μέσης εκπαίδευσης αποτελεί το σημείο διαφοροποίησης των μεσαίων από τις ανώτερες χωρικές ομάδες.

Συμπερασματικά για τη χωρική συμπεριφορά των ομοιογενών ομάδων όσον αφορά το επίπεδο μόρφωσης μπορούμε να επικεντρωθούμε στα παρακάτω σημεία:

- Η λογική σχηματισμού των ομοιογενών περιοχών είναι τομεακή και όχι ακτινική. Οι ομάδες χωρικών ενοτήτων με κατώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο εντοπίζονται κατά πλειοψηφία στους Βορειοδυτικούς ΟΤΑ. Αντίθετα στις ανώτερες κοινωνικά περιοχές που εντοπίζονται στο κέντρο και τα νότια προάστια, η ομοιογένεια τους σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο είναι πολύ μεγάλη και σε υψηλά επίπεδα.
- Ο προσδιορισμός των υψηλών κοινωνικά ομάδων στις χωρικές ενότητες, αποδεικνύεται αξιόπιστος με τη χρήση του μορφωτικού επιπέδου. Αντίθετα, για τις χαμηλότερες κοινωνικά ομάδες περιοχών, η χρήση του μορφωτικού επιπέδου δεν προσφέρει μεγάλες δυνατότητες διακριτικής ικανότητας.

Από τις παρατηρήσεις αυτές, γίνεται σαφές πως υπάρχει σχέση μεταξύ επιπέδου εκπαίδευσης και κοινωνικο-επαγγελματικών σχημάτων. Το γεγονός αυτό κρίνεται φυσιολογικό καθώς το επίπεδο μόρφωσης συσχετίζεται άμεσα με τις επαγγελματικές κατηγορίες και παραπέμπει στο επίπεδο εξειδίκευσης στην αγορά εργασίας. Βέβαια η στατική σύνδεση του μορφωτικού επιπέδου με τις επαγγελματικές ομάδες, δεν επιτρέπει την αποτίμηση της προσφοράς του εκπαιδευτικού συστήματος στη μεσοστρωματική οργάνωση της ελληνικής κοινωνίας.

Χάρτης 8.1
Ποσοστό ατόμων με ανώτατο επίπεδο μόρφωσης ανα Π.Ε

Χάρτης 8.2
Ποσοστό ατόμων με ανώτερο επίπεδο μόρφωσης ανα Π.Ε

Χάρτης 8.3
Ποσοστό ατόμων με μέσο επίπεδο μόρφωσης ανα Π.Ε

Χάρτης 8.4
Ποσοστό ατόμων με μέσο επίπεδο τεχνικής μόρφωσης ανα Π.Ε

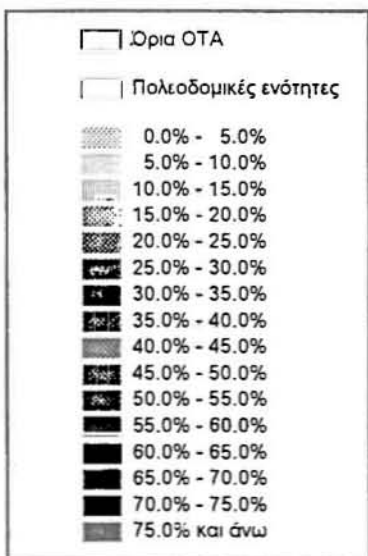
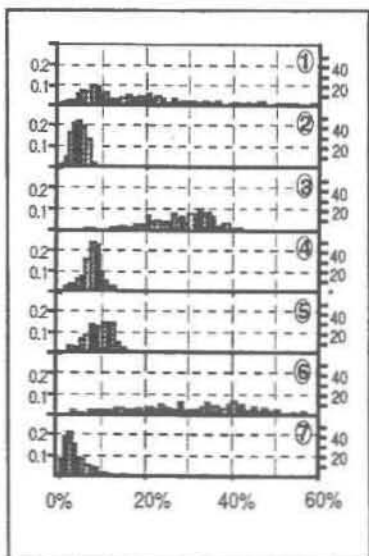
Χάρτης 8.5
Ποσοστό ατόμων με υποχρεωτικό επίπεδο μόρφωσης ανα Π.Ε

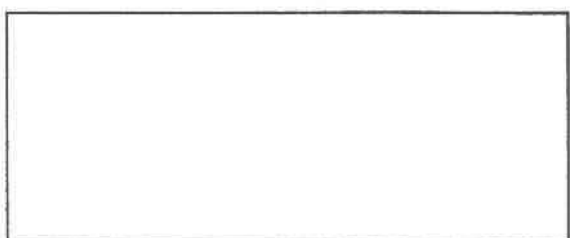
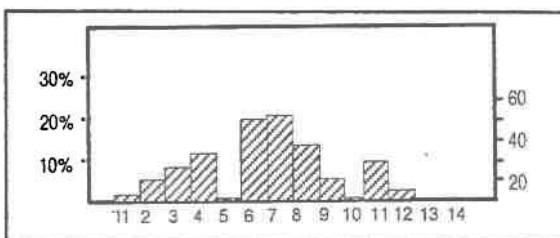
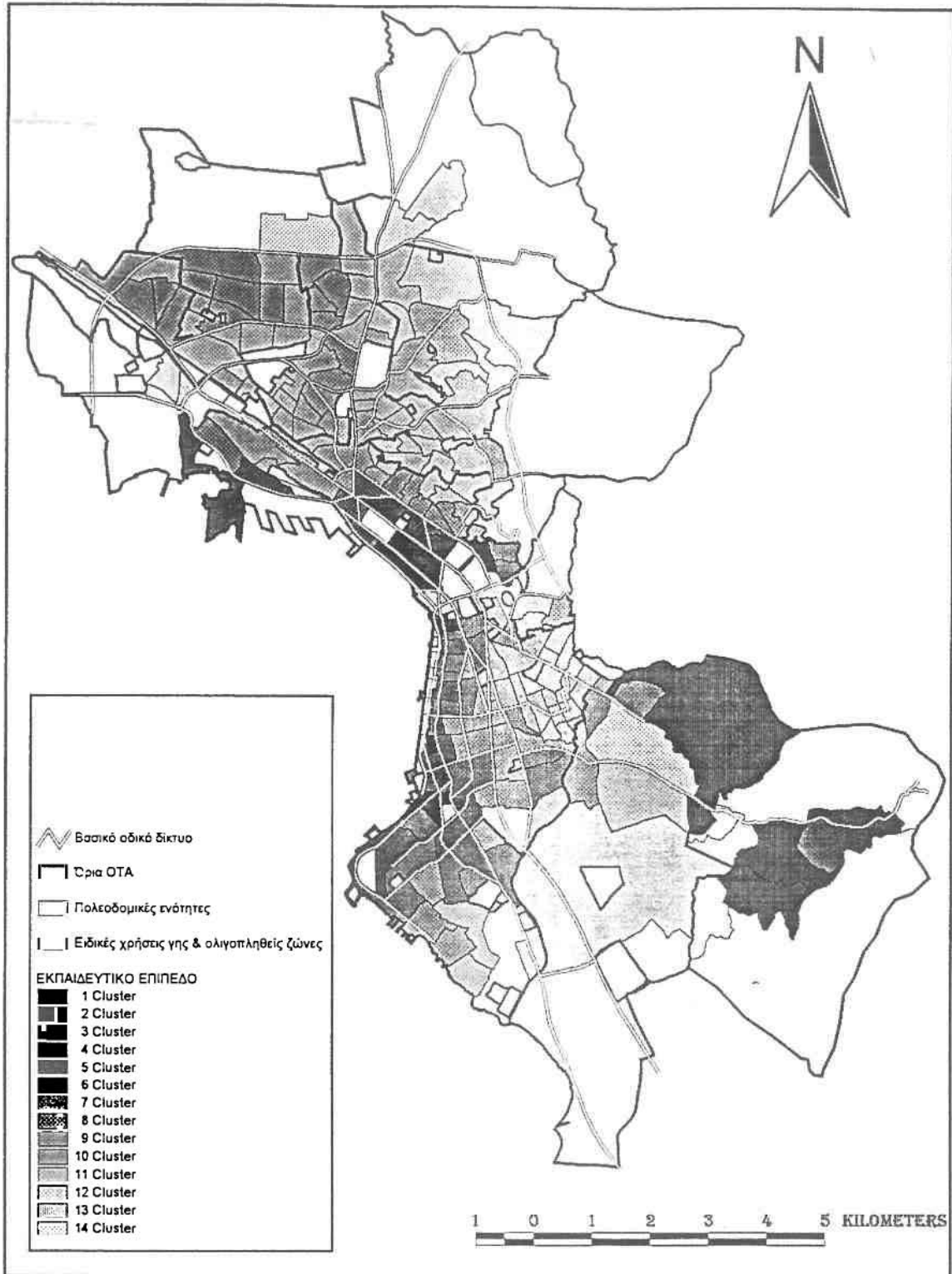
Χάρτης 8.6
Ποσοστό ατόμων με στοιχειώδες επίπεδο μόρφωσης ανα Π.Ε

Χάρτης 8.7
Ποσοστό ατόμων με είτε στοιχειώδες επίπεδο μόρφωσης ανα Π.Ε

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 KILOMETERS

Χάρτης 9

Απεικόνιση των ομοιογενών ομάδων χωρικών ενοτήτων με βάση το επίπεδο μόρφωσης

Πίνακας 9

Σύνδεση ομοιογενών κοινωνικοπεγγελματικών ομάδων περιοχών (κάθετα), με τις αντίστοιχες μορφωτικού επιπέδου (οριζόντια)

CLUSTER	8	6	14	4	9	3	1	12	13	5	7	10	11	2	ΣΥΝΟΛΟ
16		1													1
15	2	1													3
18		1													1
1		2													2
17	2	1	1												4
2		4	4												8
8			3												3
3			3	4											7
4		1	3	1											5
14						1	1								2
9			1												1
10			2	11		6									19
5				5		7									12
13				3		1	2								6
6						9	2								11
7						6	1								7
29							2								2
12					1	6	3								10
22								1	1		3				5
11						3	13	3							19
23							5	6	2		1	1			15
19						2	6	3	2						13
20							6	7	2						15
28								1		1	6	2			10
21					1		1	6	3		7				18
27											3	1			4
25													1		1
26								1				1			2
24									1	1					2
30														1	1
	4	11	17	24	2	41	42	28	11	2	20	5	1	1	209

4.1.3.iii. Ηλικιακές κλάσεις ενεργού πληθυσμού

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια ομαδοποίησης των χωρικών ενοτήτων με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθούν συσπειρώσεις χωρικών ενοτήτων (Clusters) με ομοιογενή ηλικιακή σύνθεση του ενεργού πληθυσμού. Καταλήξαμε στο σχηματισμό 14 ομάδων που προέκυψαν από την ταξινομική ανάλυση. Ως μεταβλητές ομαδοποίησης, χρησιμοποιήθηκαν τα ποσοστά του ενεργού πληθυσμού κάθε χωρικής ενότητας που καταγράφηκαν σε 7 ηλικιακές κλάσεις. Στον πίνακα 10 περιγράφεται η σύνθεση των επιλεγόμενων ομάδων.

Πίνακας 10

Περιγραφή των χαρακτηριστικών των Clusters των χωρικών ενοτήτων με βάση τις ηλικιακές κλάσεις του εν. πληθυσμού

ΚΑΤΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ CLUSTER	0-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝΟΤΗΤΩΝ	ΠΑΘΟΥΣΙΟΙ	ΕΝ. ΠΑΘΟΥΣΙΟΙ	% ΕΝ. ΠΑΘΟΥΣΙΟΥ
1	2	30	360	280	190	90	50	0	1	824	258	0.1%
2	12	10	230	260	230	170	100	0	2	4495	1725	0.6%
3	8	30	210	220	190	240	90	20	1	737	322	0.1%
4	5	0	180	290	230	190	110	10	48	134849	54086	19.4%
5	7	0	180	230	260	190	100	10	4	6721	2635	0.9%
6	3	0	150	300	270	190	90	10	52	181530	72320	25.9%
7	1	0	140	340	240	160	100	10	25	90238	34412	12.3%
8	13	0	130	210	240	200	110	10	23	103727	39909	14.3%
9	10	0	110	300	320	190	80	0	20	68131	27284	9.8%
10	6	0	190	280	290	220	100	10	18	79335	30956	11.1%
11	14	0	80	320	360	180	50	0	3	10576	4413	1.6%
12	4	0	190	190	190	270	180	70	1	548	239	0.1%
13	11	0	70	280	270	200	130	50	8	21634	8208	2.9%
14	9	0	70	230	310	270	100	10	3	5182	2110	0.8%
ΣΥΝΟΛΟ		0.6%	139%	300%	262%	191%	98%	10%				

Οι μεταβλητές που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη σύνθεση των ομάδων είναι τα ποσοστά των χαμηλών ηλικιακών κλάσεων (15-24). Παρατηρήθηκε ότι δεν υπάρχουν ιδιαίτερα έντονες γραμμικές σχέσεις μεταξύ μεταβλητών που περιγράφουν την ηλικία. Σε γενικές γραμμές φαίνεται ότι, υπάρχει αντιθέτως ανάλογη σχέση μεταξύ των ιδιαίτερα χαμηλών και

των υψηλών ηλικιακών κλάσεων. Οι μεσαίες ηλικιακές κλάσεις εμφανίζουν μια χαλαρότητα και έλλειψη συμμεταβλητότητας.

Σ' αυτό το σημείο όμως θα πρέπει να τονιστεί πως η ηλικιακή ομοιογένεια στον αστικό χώρο της Θεσσαλονίκης είναι αρκετά μεγάλη. Ποσοστό άνω του 90% του ενεργού πληθυσμού ανήκει σε 6 από τα 14 συνολικά Clusters. Τα υπόλοιπα Clusters περιλαμβάνουν ελάχιστες χωρικές ενότητες με εμφανή διαφοροποιημένη ηλικιακή σύνθεση από τη συνολική κατανομή της πόλης.

Γεωγραφικά, υπάρχει σαφής ζωνοποίηση του χώρου αν αναλυθεί η μεταβλητή της ηλικίας του ενεργού πληθυσμού. Όπως φαίνεται και στο χάρτη 10, η κατανομή των ηλικιακών κλάσεων στον αστικό χώρο, παρουσιάζει μερικά ιδιαίτερα εμφανή χαρακτηριστικά:

- Η επίσημη παιδική εργασία δεν φαίνεται να είναι διαδεδομένη στον αστικό χώρο της Θεσσαλονίκης. Τα ποσοστά σε όλες τις ζώνες είναι ιδιαίτερα χαμηλά με εξαίρεση την ενότητα που παρουσιάζεται ως η πλέον διαχωρισμένη, τα παιδιά καλύπτουν το 4% του ενεργού πληθυσμού αυτής της ενότητας.
- Η υπερίσχυση των μικρών ηλικιών γίνεται έντονη στις βόρειες χωρικές ενότητες που ανήκουν στους Δ. Ευόσμου, Κορδελιού, Πολίχνης και Ευκαρπίας. Επίσης ένας πόλος με παρόμοια σύνθεση εμφανίζεται στις κεντρικές ενότητες του Δ. Πυλαίας. Σ' αυτές τις περιοχές χωροθετούνται και οι πλέον εργατικές πληθυσμιακές ομάδες. Η διασπορά των τιμών αυτής της κλάσης είναι αρκετά μεγάλη, συμβαδίζοντας με τη γεωγραφική διασπορά.
- Η υπερεκπροσώπηση των μεγάλων ηλικιών εμφανίζεται έντονη στον κλειστό πυρήνα του κέντρου και του Δ. Πανοράματος. Όπως είναι ήδη γνωστό, οι περιοχές αυτές ανήκουν στην ανώτερη κοινωνικά ομάδα περιοχών. Όπως διακρίνεται και από το διάγραμμα, η διασπορά των τιμών αυτών των κλάσεων είναι περιορισμένη.
- Η ηλικιακή κλάση των 25-34 που αποτελεί και τη δυναμικότερη στην παραγωγική διαδικασία, εμφανίζεται εντονότερα στις κεντρικές περιοχές του Δ. Θεσσαλονίκης και του Πανοράματος. Αυτό ερμηνεύεται κυρίως από την προτίμηση των μικρών ηλικιών να διαμένουν στις κεντρικές περιοχές. Το φαινόμενο αυτό ενισχύεται από την τάση των νεαρών ζευγαριών να χωροθετούνται σε κεντρικές περιοχές.
- Η επόμενη ηλικιακή κλάση, εμφανίζεται ακτινικά σε μεγάλη απόσταση από το κέντρο, σε περιφερειακές χωρικές ενότητες σε όλους τους

ΟΤΑ του ΠΣ. Σχετική απουσία τους εντοπίζεται σε όλες τις κεντρικές ζώνες του Δ. Θεσ/κης.

- Οι ηλικιακές κλάσεις των μεσηλικών παρουσιάζουν μια ομαλή κατανομή χωρίς εξάρσεις σε όλη την επιφάνεια του ΠΣ. Το φαινόμενο αυτό, ερμηνεύεται κυρίως από την ομαλή πληθυσμιακή κατανομή αυτών των ηλικιών.

Στην προσπάθεια σύνδεσης των ομάδων με ομοιογενή ηλικιακή σύνθεση με τις αντίστοιχες με ομοιογενή κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση, καταλήγουμε σε ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις όπως φαίνεται και στον πίνακα 11. Υπάρχει εμφανής γραμμική σχέση μεταξύ κοινωνικής ιεραρχίας και ηλικιακής σύνθεσης του ενεργού πληθυσμού.

Συνοπτικά, τα συμπεράσματα από αυτή τη σύνδεση εντοπίζονται στα εξής σημεία:

- Η ηλικιακή σύνθεση με ενισχυμένη συμμετοχή των γηραιότερων πληθυσμιακών ομάδων συνδέεται με την ύπαρξη υψηλών ιεραρχικά κοινωνικών ομάδων. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται άμεσα με δύο κοινωνικές συντεταγμένες:
 1. με τη σαφώς μετατοπισμένη προς τα πάνω ηλικιακή πυραμίδα λόγω περιορισμένης γεννητικότητας αυτών των κοινωνικών ομάδων.
 2. με την επιμήκυνση του χρόνου εκπαίδευσης των νεαρότερων μελών αυτών των ομάδων και την εύλογη καθυστέρηση ένταξης στην αγορά εργασίας.
- Η ηλικιακή σύνθεση χωρικών ενοτήτων με έντονη συμμετοχή των μικρής ηλικίας ηλικιακών κλάσεων εντοπίστηκε στις ομάδες περιοχών που παρουσιάστηκαν ως οι πλέον κοινωνικοεπαγγελματικά περιθωριοποιημένες²¹. Το φαινόμενο αυτό, συνδέεται άμεσα με τα κοινωνικά πρότυπα που οδηγούν στην πρόωρη πολλές φορές ένταξη των νεαρότερων μελών στην αγορά εργασίας.
- Οι ομάδες περιοχών με “μέση” κοινωνική σύνθεση, συντίθενται από μέλη των Clusters που περιλαμβάνουν το μεγαλύτερο πλήθος χωρικών ενοτήτων. Το γεγονός αυτό, σημαίνει ότι οι περιοχές με μέση ηλικιακή κατανομή συμπίπτουν χωρικά με τις μέσες κοινωνικά περιοχές.

²¹ Συμπληρωματικά, αναφέρεται ότι οι ομάδες χωρικών ενοτήτων που προέκυψαν με βάση την ηλικιακή σύνθεση και παρουσιάζουν μεγάλη συγκέντρωση μικρών ηλικιών είναι ελάχιστα σε αριθμό και έντονα διαφορετικά μεταξύ τους.

Συνοψίζοντας, πιστεύουμε ότι η σύνδεση ομοιογενών κοινωνικά ομάδων συνδέεται με επιτυχία με την ηλικιακή κατανομή του ενεργού πληθυσμού. Η διασπορά των ηλικιακών κλάσεων δεν εμφανίζει αντίστοιχη κανονικότητα με την οργάνωση των νοικοκυριών σε σχέση με την απόσταση από το κέντρο.

- Η διασπορά των ηλικιακών κλάσεων στον αστικό χώρο εμφανίζει μεγάλη ποικιλία που ομαδοποιείται όμως με σχετική ευκολία και σε μεγάλες συσπειρώσεις, καθώς τα σχήματα ηλικιακής σύνθεσης παρουσιάζουν μέσες κατανομές με λίγες περιπτώσεις να διαφέρουν ουσιαστικά.
- Οι γεωγραφικές περιοχές που σχηματίζονται δεν είναι ιδιαίτερα σαφείς, αλλά παραπέμπουν στα αντίστοιχα σχήματα κοινωνικού διαχωρισμού που αναλύθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Χάρτης 10.1
Ποσοστό εργαζομένων
ηλικίας ως 14 ετών ανά Π.Ε

Χάρτης 10.2
Ποσοστό εργαζομένων
ηλικίας 15 ως 24 ετών ανά Π.Ε

Χάρτης 10.3
Ποσοστό εργαζομένων
ηλικίας 25 ως 34 ετών ανά Π.Ε

Χάρτης 10.4
Ποσοστό εργαζομένων
ηλικίας 35 ως 44 ετών ανά Π.Ε

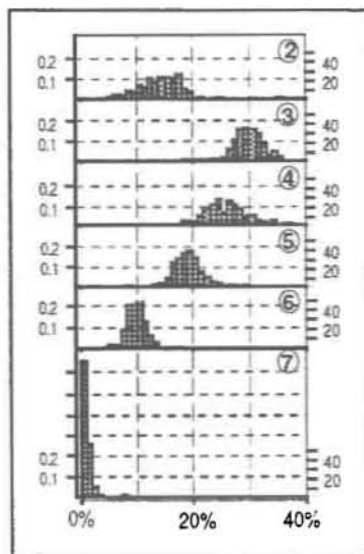
Χάρτης 10.5
Ποσοστό εργαζομένων
ηλικίας 45 ως 54 ανά Π.Ε

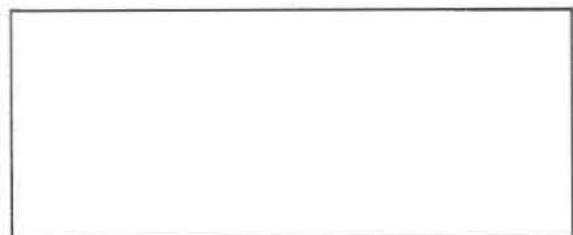
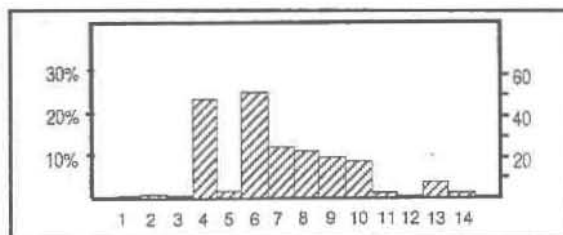
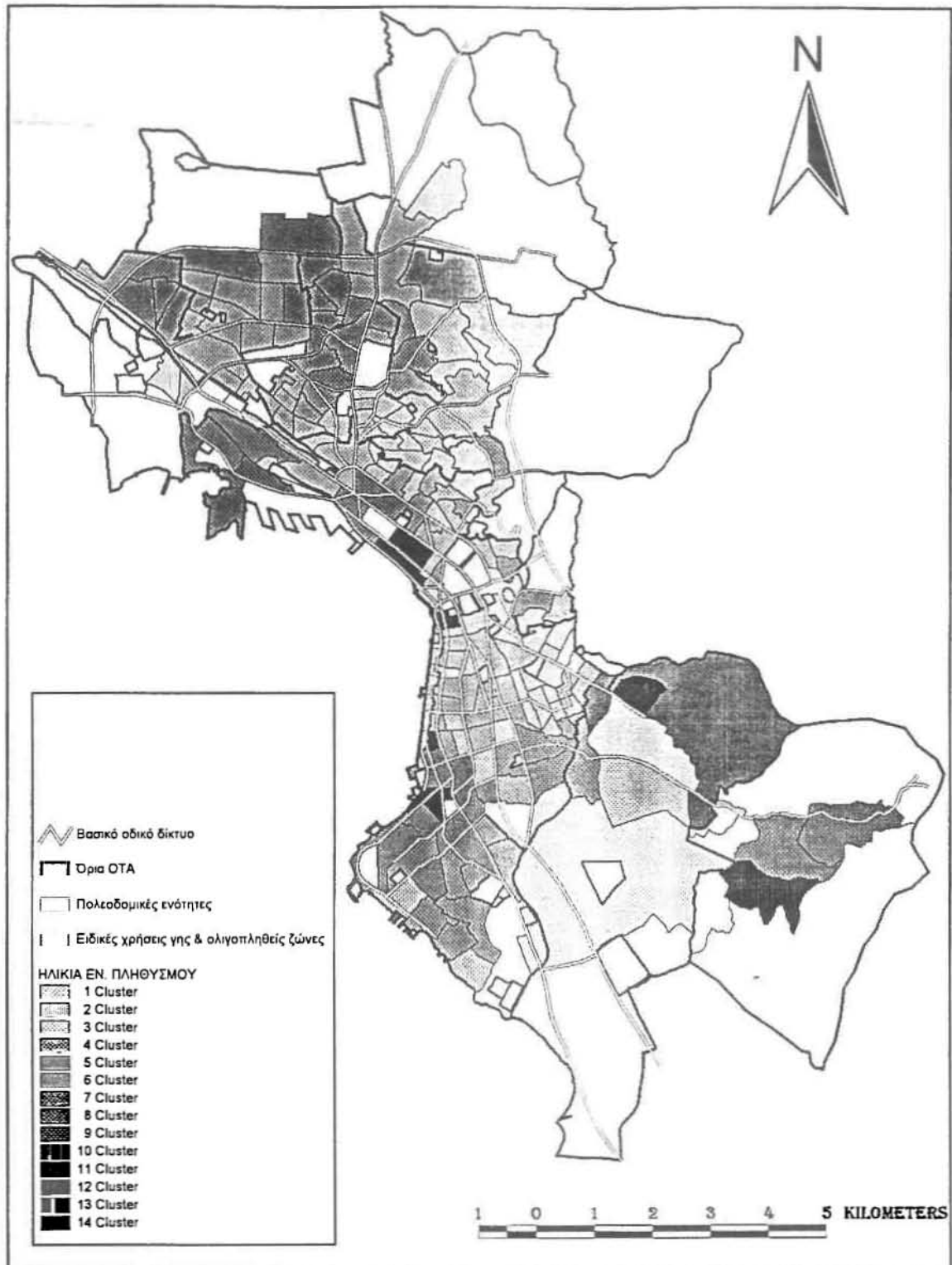
Χάρτης 10.6
Ποσοστό εργαζομένων
ηλικίας 55 ως 64 ετών ανά Π.Ε

Χάρτης 10.7
Ποσοστό εργαζομένων
ηλικίας 65 και άνω ανά Π.Ε

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Kilometers

Χάρτης 11

Απεικόνιση των ομάδων χωρικών ενοτήτων με ομοιογενή σύνθεση με βάση την ηλικιακή σύνθεση του ενεργού πληθυσμού

Πίνακας 11

Σύνδεση ομοιογενών κοινωνικοπεγγελματικών ομάδων περιοχών (κάθετα), με τις αντίστοιχες ηλικιακής σύνθεσης (οριζόντια)

CLUSTER	2	12	8	5	7	3	1	13	10	6	14	4	11	9	ΣΥΝΟΛΟ		
16														1	1		
15										1			2		3		
18												1			1		
1								1					1		2		
17										1			2	1	4		
2								1		4			3		8		
8										3					3		
3							3	2		2					7		
4				1			4								5		
14								1	1						2		
9														1	1		
10						3	1	5	8	1	1				19		
5						3	2	7							12		
13						1			3	1	1				6		
6				1		5	1	1	1	2					11		
7				2		1	3	1							7		
29						1			1						2		
12						5			3	1	1				10		
22		1		3		1									5		
11				6		6	3	1	1	2					19		
23				8		7									15		
19				7		2	1	2	1						13		
20				5	1	7	2								15		
28				6	1	1	2								10		
21				6		8	2	1	1						18		
27				2	1		1								4		
25		1													1		
26				1	1										2		
24			1			1									2		
30	1														1		
	1	2	1	4	8	4	5	2	25	23	20	18	3	1	8	3	209

4.1.3.iv. Επίπεδο ανεργίας

Σ' αυτήν την περίπτωση δεν είναι απαραίτητη η χρήση στατιστικών μεθόδων ομαδοποίησης αφού εξετάζουμε μια μόνο μεταβλητή: το ποσοστό ανεργίας. Επιχειρείται η συσχέτιση της ανεργίας τόσο με τις καθ' αυτό μεταβλητές ανάλυσης όσο και με τις ομάδες περιοχών που σχηματίστηκαν με την ταξινομική ανάλυση.

Η σύνδεση της ανεργίας με τις κοινωνικογεωγραφικές ομάδες αποδεικνύεται επιτυχής. Η ανάλυση διακύμανσης που εφαρμόστηκε, αποκάλυψε ότι το 64% της συνολικής χωρικής διακύμανσης της ανεργίας ερμηνεύεται με την κοινωνική ιεράρχηση του χώρου που επιχειρήθηκε. Μάλιστα ο συντελεστής διακύμανσης προέκυψε αρκετά υψηλός (0,63), γεγονός που υποδεικνύει τις σημαντικές διαφοροποιήσεις της ανεργίας μεταξύ των ομάδων με ομοιογενή κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση. Η στατιστική σημασία της ανάλυσης αυτής, όπως δείχνει και ο λόγος F ($F=10.819$), είναι αρκετά μεγάλη.

Η έξαρση της ανεργίας εντοπίζεται στις εργατικές επαγγελματικές κατηγορίες. Το φαινόμενο αυτό ενισχύει ουσιαστικά την άποψη ότι το πρόβλημα της ανεργίας συνδέεται άμεσα με τα διαρθρωτικά προβλήματα του δευτερογενή τομέα παραγωγής. Ταυτόχρονα όμως σε μειονεκτική θέση δείχνει να βρίσκεται και η κατηγορία των μικρομεσαίων απασχολουμένων στον τομέα του εμπορίου και των υπηρεσιών. Αυτό, αποτελεί μια ακόμα ένδειξη για την οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα μας που έχει ως αντίκτυπο τη μείωση των δραστηριοτήτων στο χαμηλότερο τριτογενή τομέα. Αντίθετα, στις ανώτερες ιεραρχικά επαγγελματικές κατηγορίες, η συσχέτιση με την ανεργία είναι έντονα αρνητική. Μάλιστα η επαγγελματική κατηγορία με τη χαμηλότερη σχέση με το πρόβλημα της ανεργίας είναι η μεσαία, η οποία περιλαμβάνει ουσιαστικά το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολουμένων στο δημόσιο τομέα.

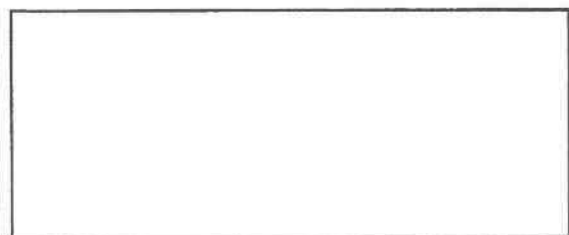
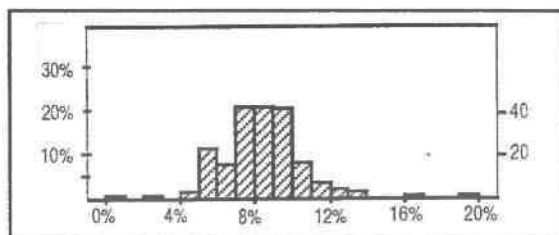
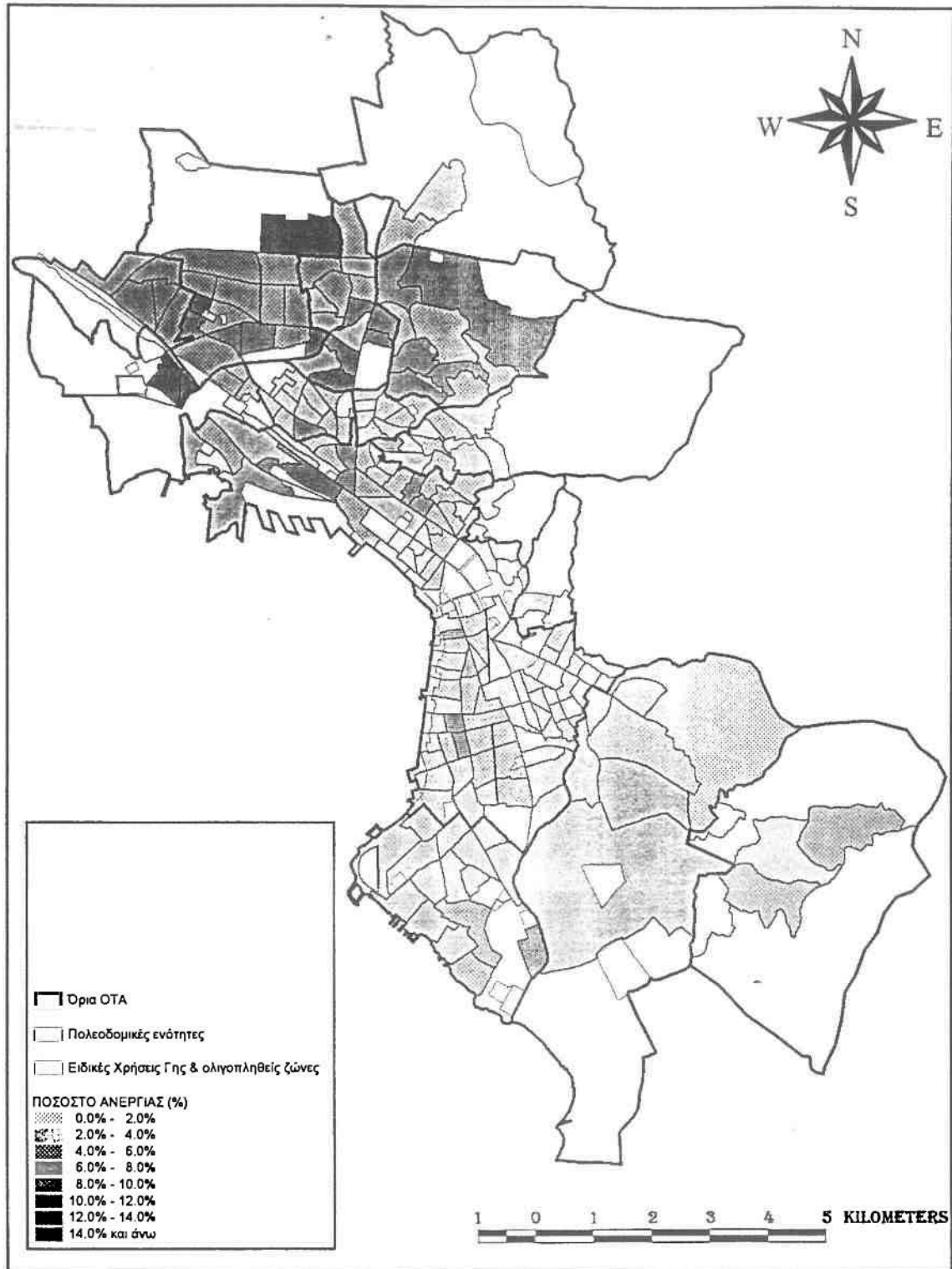
Η γεωγραφική διασπορά του ποσοστού ανεργίας, όπως φαίνεται και στο χάρτη 12, είναι αρκετά μεγάλη. Η πλειοψηφία των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων εμφανίζει μέσα ποσοστά ανεργίας. Πάντως, κέντρο βάρους της ανεργίας δείχνει να βρίσκεται προς τις βορειοδυτικές αστικές ζώνες.

Όσο αφορά τη σύνδεση της ανεργίας με την ομαδοποίηση των χωρικών ενοτήτων, έχουμε να παρατηρήσουμε ότι δεν υπάρχει σαφής και ξεκάθαρη γραμμική σχέση μεταξύ του ποσοστού ανεργίας και της κοινωνικής ιεραρχίας των γεωγραφικών ζωνών με ομοιογενή σύνθεση. Πιο συγκεκριμένα έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

- Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στις περιοχές με αντίστοιχα υψηλά ποσοστά μισθωτής βιομηχανικής απασχόλησης με παράλληλη όμως έντονη παρουσία εργαζομένων στα περιθωριακά επαγγέλματα. Θα πρέπει να τονιστεί πάντως, ότι οι ενότητες αυτές δεν σχηματίζουν ευρύτερες ζώνες με υψηλά ποσοστά ανεργίας. Αποτελούν νησίδες στο αστικό ιστό, αλλά βρίσκονται στη συντριπτική του πλειοψηφία σε διοικητικές ενότητες με υψηλό ΜΟ ανεργίας, κυρίως στη βορειοανατολική ζώνη του ΠΣ. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας μετρήθηκε στην πλέον αποκλεισμένη κοινωνικά περιοχή, που ανήκει στη χαμηλότερη βαθμίδα της κλίμακας που καταρτίστηκε με την ομαδοποίηση των περιοχών.
- Οι χωρικές ενότητες με τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, σχηματίζουν ευρύτερες και ιδιαίτερα συμπαγείς ζώνες που ταυτίζονται ουσιαστικά με τις ομάδες ενοτήτων που αποτελούν την υψηλότερη βαθμίδα στην κοινωνική ιεράρχηση του αστικού χώρου. Οι κεντρικές περιοχές του Δ. Θεσσαλονίκης, Δ. Καλαμαριάς και Δ. Πανοράματος, συνθέτουν την κατηγορία των χωρικών ενοτήτων χωρίς προβλήματα ανεργίας.
- Η μεγαλύτερη διακύμανση ποσοστών ανεργίας, εντοπίζεται στις μικρομεσαίες κοινωνικοεπαγγελματικά κατηγορίες περιοχών. Το φαινόμενο αυτό ερμηνεύεται, από την ύπαρξη αυξημένων ποσοστών μικρομεσαίων στελεχών εμπορίου σε αρκετές από αυτές. Μάλιστα είναι δυνατόν να παρατηρηθούν τοπικές εξειδικεύσεις σε ορισμένες επαγγελματικές κατηγορίες, γνωρίζοντας εκ των προτέρων τη διακύμανση της ανεργίας σε σχέση με τις επαγγελματικές κατηγορίες.

Συμπερασματικά, όσον αφορά τη σύνδεση της ανεργίας με την εξεταζόμενη κοινωνική ιεραρχία του αστικού χώρου, διαπιστώνουμε ότι είναι επιτυχής σε γενικές γραμμές. Μάλιστα είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την ανάδειξη λεπτών χωρικών διαφοροποιήσεων στην κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων.

Η σύνδεση της ανεργίας με συγκεκριμένες επαγγελματικές κατηγορίες, εμπεριέχει τον κίνδυνο της τομεακής-κλαδικής αντιμετώπισης των προβλημάτων απασχόλησης. Ο κίνδυνος αυτός παρακάμπτεται με τη γεωγραφική απεικόνιση. Το πρόβλημα μετατίθεται λοιπόν, στην επιλογή της κατάλληλης χωρικής κλίμακας.

Χάρτης 12

Απεικόνιση ποσοστού ανεργίας στις ΠΕ

4.1.3.ν. Ποσοστό αλλοδαπών

Οι μετρήσεις του ποσοστού αλλοδαπών είναι δυνατόν χρησιμοποιηθεί ως δείκτης κοινωνικού διαχωρισμού. Στον ελληνικό χώρο δεν υπάρχουν μεγάλα προβλήματα εθνικής ομοιογένειας. Την τελευταία δεκαετία, με την αύξηση των μεταναστευτικών ρευμάτων από την Ανατολική Ευρώπη, η Θεσσαλονίκη αποτέλεσε ένα από τους στόχους μεγάλου όγκου μεταναστών. Η ελλιπής ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας στην Ελλάδα²², δημιουργεί προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού για τις ομάδες μεταναστών και προσφύγων, οι οποίες δεν διακρίνονται για το οικονομικό τους επίπεδο. Η ενσωμάτωσή τους στον κοινωνικό ιστό, αποτελεί μια διαδικασία αρκετά αργή. Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, το ενδιαφέρον της παρουσίασης εστιάζεται στη χωρική διασπορά των ομάδων αλλοδαπών²³ και τη συσχέτισή τους με το ρόλο που παίζουν στη διαμόρφωση της κοινωνικής φυσιολογίας των ζωνών κατοικίας.

Ο επίσημος αριθμός των αλλοδαπών δεν είναι μεγάλος, με άμεση συνέπεια την αδυναμία εφαρμογής στατιστικών μεθόδων με αξιόπιστο τρόπο. Όλες οι προσπάθειες είναι ενδεικτικές, με απώτερο σκοπό την καταγραφή κάποιων ενδείξεων στη χωροθετική λογική των αλλοδαπών στον αστικό χώρο.

Η συσχέτιση του ποσοστού αλλοδαπών επί του πραγματικού πληθυσμού, με την κοινωνικοεπαγγελματική διαίρεση του χώρου δεν αποφέρει θετικά αποτελέσματα. Στην ανάλυση διακύμανσης που επιχειρήθηκε, προέκυψε μικρός συντελεστής συσχέτισης. Μόλις το 25% της συνολικής διακύμανσης των τιμών του ποσοστού αλλοδαπών ερμηνεύεται από την ιεράρχηση του χώρου σε ομάδες με ομοιογενή σύνθεση επαγγελματιών. Επίσης η στατιστική σημασία της παραπάνω ανάλυσης ήταν σε χαμηλά επίπεδα (Λόγος $F = 2.065$).

Σε παρόμοια αποτελέσματα καταλήγουμε, αν επιχειρήσουμε να συσχετίσουμε την χωρική κατανομή των επαγγελματικών κατηγοριών, με τα ποσοστά αλλοδαπών στις εξεταζόμενες χωρικές ενότητες. Οι

²² Για μια αναλυτικότερη παρουσίαση του θέματος των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας βλ. στο Μαλούτας Θ. 1988, "Χωρική δομή και κοινωνική διαδικασία στην (υπ)ανάπτυξη του Ελληνικού κράτους πρόνοιας", στο Μαλούτα Θ., Οικονόμου Δ., Προβλήματα ανάπτυξης του κράτους Πρόνοιας στην Ελλάδα, Αθήνα, Έξαντας 273-325.

²³ Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση. Ο καταγεγραμμένος και επίσημος αριθμός αλλοδαπών ουσιαστικά συγκροτείται από τρεις ομάδες: πρώτον, τους μόνιμους υπαλλήλους πρεσβειών, εταιριών, διεθνών υπηρεσιών, δεύτερον από φοιτητές και μαθητές σε κάθε είδους σχολή και τρίτον εργάτες μετανάστες. Η χωροθέτησή τους ακολουθεί αντίστοιχα, διαφορετικά πρότυπα επιλογής κατοικίας που συσχετίζεται άμεσα με την οικονομική τους κατάσταση.

συντελεστές συσχέτισης, τείνουν σε μηδενικές τιμές. Επομένως, η επαγγελματική σύνθεση του πληθυσμού δεν δείχνει να αποτελεί το πρώτο κριτήριο για τη χωροθέτηση των αλλοδαπών. Μοναδική περίπτωση που ξεχωρίζει, είναι η κατηγορία των εργαζομένων στο χαμηλό τριτογενή τομέα, η οποία δείχνει να συσχετίζεται πιο έντονα με την ύπαρξη αλλοδαπών στην ευρύτερη περιοχή κατοικίας τους.

Η γεωγραφική κατανομή των αλλοδαπών στην πόλη της Θεσσαλονίκης, δεν προδίδει έντονα σχήματα χωρικού διαχωρισμού (βλ. χάρτη 13). Ο βασικός κορμός της πόλης, παρουσιάζει ποσοστά αλλοδαπών πολύ κοντά στο ΜΟ. Σε γενικές γραμμές δεν παρατηρείται προτίμηση των αλλοδαπών στις κοινωνικά υποβαθμισμένες περιοχές. Το γεγονός αυτό σχετίζεται τόσο με την ανομοιογένεια πληθυσμού των αλλοδαπών, όσο και με την αδυναμία καταγραφής όλων των λαθρομεταναστών, οι οποίοι αποτελούν τις πλέον αποκλεισμένες ομάδες ατόμων. Οι βασικές παρατηρήσεις συμπυκνώνονται στα εξής σημεία:

- Υπάρχει μια σχετική υπερφόρτιση του βορειοδυτικού τομέα της πόλης, όσον αφορά τους αλλοδαπούς. Μάλιστα το φαινόμενο αυτό εντείνεται κατά μήκος του οδικού άξονα της οδού Μοναστηρίου και κορυφώνεται στη διασταύρωσή της με την περιφερειακή οδό. Οι ομάδες αλλοδαπών που κατοικούν σ' αυτές τις ζώνες, αποτελούν το εργατικό προλεταριάτο που επανδρώνει στην πλειονότητά τους τις βιομηχανικές μονάδες που χωροθετούνται στην περιοχή του λιμανιού και τη ΒΙΠΕ Σίνδου.
- Σε όλη την έκταση του Δ. Πανοράματος, υπάρχει σημαντική αναλογία κατοίκων με ξένη υπηκοότητα. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για άτομα που ανήκουν είτε σε ομάδες υψηλόμισθων θέσεων, είτε σε ευρύτερες ομάδες κατηγοριών υπηρετικού προσωπικού.
- Η ευρύτερη ζώνη των Χιλίων Δέντρων, συγκεντρώνει αλλοδαπούς άνω του ΜΟ. Στην πλειοψηφία τους, πρόκειται για φοιτητές και εργαζόμενους στο χαμηλό τριτογενή τομέα.

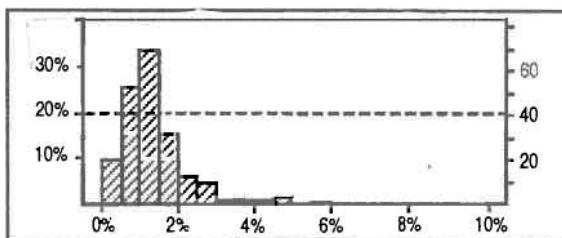
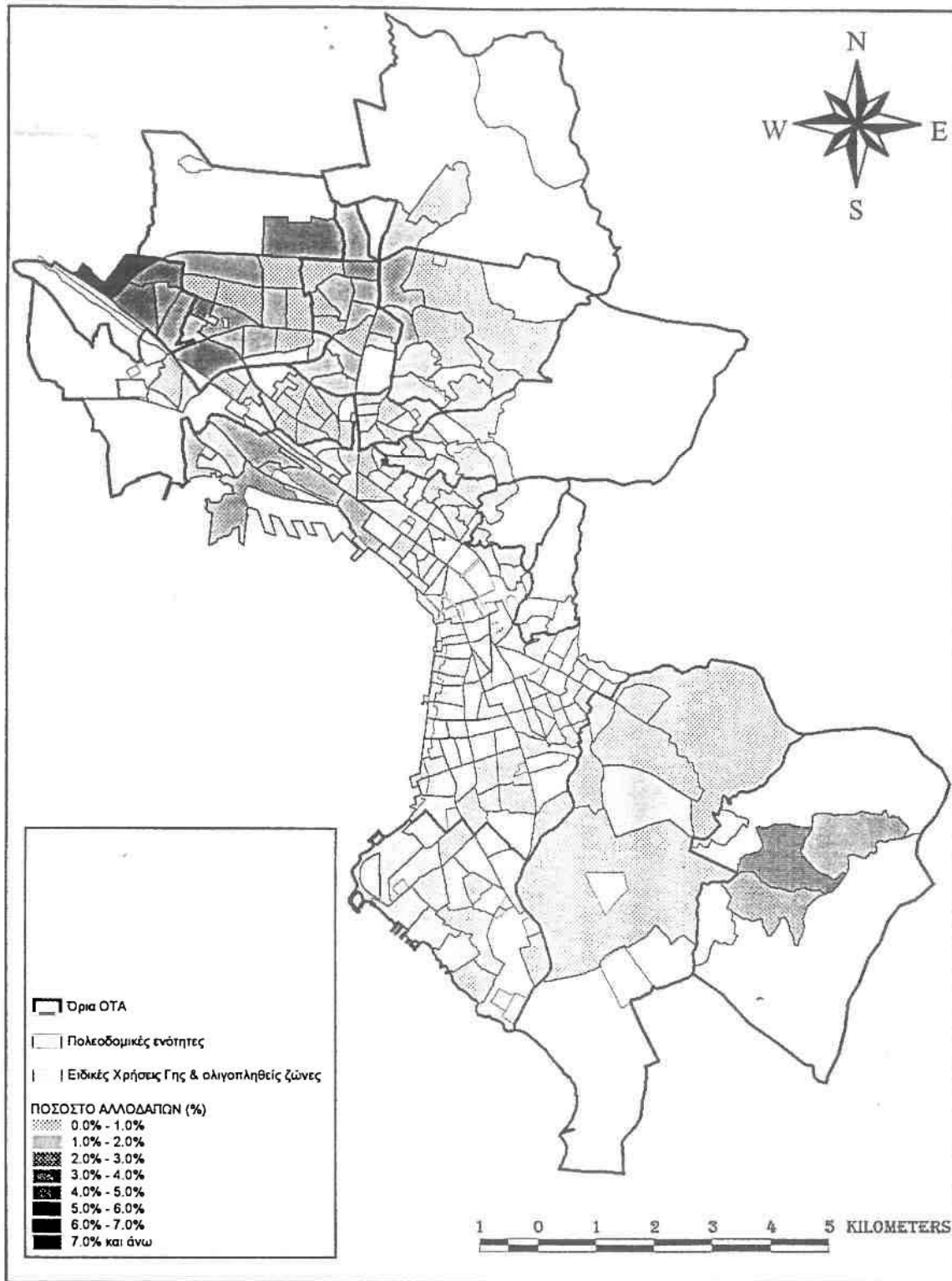
Ανακεφαλαιώνοντας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως αφ' εαυτού το ποσοστό αλλοδαπών σε μια χωρική ενότητα δεν προσφέρεται ως εργαλείο αναγνώρισης κοινωνικών διαφοροποιήσεων στο χώρο, δεδομένης της κοινωνικής τους ανομοιογένειας. Απαιτείται λοιπόν σύνδεση με την κοινωνική σύνθεση της εξεταζόμενης περιοχής, ώστε οι συμπληρωματικές πληροφορίες που θα αποκομιστούν να ενσωματωθούν για την απόδοση της κοινωνικής φυσιογνωμίας του χώρου. Πιο

συγκεκριμένα, στην περίπτωση μας, παρουσία αλλοδαπών σε συγκεκριμένες περιοχές, ερμηνεύεται με διττό τρόπο:

- α. η ύπαρξη αλλοδαπών σε περιοχές που τοποθετούνται σε υψηλή βαθμίδα στην κλίμακα κοινωνικής ιεράρχησης του χώρου, αποτελεί μια ένδειξη για το "δαισθητικά" υψηλό κοινωνικό status που διαθέτει η επιλεγόμενη περιοχή. Στην περίπτωση αυτή, οι αλλοδαποί διαθέτουν οικονομική επιφάνεια και επιλέγουν τον τόπο κατοικίας με αντικειμενικά κριτήρια (απόσταση από την εργασία, ευχάριστο περιβάλλον), αφού δεν έχουν δεσμούς με τον κοινωνικό ιστό της πόλης και
- β. η ύπαρξη αλλοδαπών σε περιοχές που τοποθετούνται σε χαμηλή βαθμίδα στην κλίμακα κοινωνικής ιεράρχησης του χώρου, αποτελεί μια ένδειξη για τα χαμηλά επίπεδα τιμών στα ενοίκια. Η χωροθέτηση αλλοδαπών, σε τέτοιες περιοχές, συνήθως οφείλεται στην προσιτότητα τους από μεγάλους οδικούς άξονες και τη γειτνίασή τους σε περιοχές με ένταση δευτερογενούς απασχόλησης.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί και η κοινωνική σημασία των στρωμάτων που έχουν σχετικώς πρόσφατα εγκατασταθεί στις αστικές περιοχές, που έχουν επισφαλείς απασχολήσεις και που δεν διαθέτουν οικιστικά αποθέματα και δεν καταγράφονται ως αλλοδαποί. Οι πλέον ευάλωτοι είναι, οπωσδήποτε, οι πρόσφατοι πρόσφυγες –Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση και από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (περί τους 100.000 από το 1989)– και οι ξένοι εργάτες/οικονομικοί πρόσφυγες από τις βαλκανικές, κυρίως, χώρες και την Πολωνία, που το 1992 εκτιμήθηκαν σε περισσότερους από 400.000 (Karantinos et al., 1992: 93–4). Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο τμήμα των προσφύγων αυτών κατευθύνεται στις αστικές περιοχές και κυρίως στην Αθήνα,²⁴ δημιουργείται μία κατηγορία δυνητικών θυμάτων γεωγραφικού διαχωρισμού η οποία προσλαμβάνει μεγάλες διαστάσεις. Οι ευάλωτες αυτές κατηγορίες εγκαθίστανται στις περιοχές των αστικών κέντρων που εγκαταλείπονται από τους παλαιούς τους κατοίκους, όπου η ενοικίαση είναι πιο προσιτή ή σε εργατικές περιφέρειες και αγροτικές περιοχές, όπου χρησιμεύουν ως φθηνή εργατική δύναμη και κατοικούν σε επισφαλείς συνθήκες. Ας σημειωθεί ότι οι πλέον ευάλωτοι είναι και οι δυσκολότερα εντοπίσιμοι, είτε επειδή αποφεύγουν να απαντήσουν είτε επειδή κατοικούν σε καταλύματα που δεν θεωρούνται κατοικίες.

²⁴ Οι Έλληνες πρόσφυγες εγκαθίστανται στον ΠΣΘ σε ποσοστό 20% (Karantinos et al., 1992: 98).

Χάρτης 13

Απεικόνιση του ποσοστού των αλλοδαπών επί του πραγματικού πληθυσμού στις ΠΕ

4.2. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

4.2.1. Εισαγωγή

Το ζήτημα της κατοικίας αφ' εαυτού, είναι χωρίς αμφιβολία από τους σημαντικότερους παράγοντες, χωροθέτησης των κοινωνικών στρωμάτων και υποδεικνύει τις βασικές στρατηγικές στέγασης και οικογενειακής οργάνωσης στον αστικό χώρο. Η ειδική αναφορά στους στεγαστικούς μηχανισμούς είναι αναγκαία, αφού μέσω της στέγασης κυρίως αποκτά μορφή ο κοινωνικός διαχωρισμός. Στο μεταπολεμικό πρότυπο κοινωνικής αναπαραγωγής, η στέγαση υπήρξε κατ' εξοχήν τομέας "αυτο-ρύθμισης".

Γενικά, οι πολιτικές αυτές και οι επιπτώσεις τους απέτρεψαν την κοινωνική πόλωση και τον κοινωνικό διαχωρισμό συμπιέζοντας τις εισοδηματικές διαφορές, προάγοντας τη σταθερότητα των κοινωνικών δομών και παγιώνοντας τα χωρικά μορφώματα. Η στεγαστική πολιτική, ειδικότερα, εμπόδισε σε σημαντικό βαθμό τον κοινωνικό διαχωρισμό, μέσω της προώθησης εναλλακτικών μηχανισμών στην απόκτηση κατοικίας (ως προς τους κλασικούς μηχανισμούς της αγοράς κατοικίας).

Οι διαδικασίες παραγωγής και απόκτησης κατοικίας (κατασκευή από την ίδια την οικογένεια, κατά παραγγελίαν οικοδόμηση και αντιπαροχή) οδήγησαν στην κοινωνική διάδοση της ιδιοκατοίκησης, στην ταχεία βελτίωση των στεγαστικών συνθηκών (Εμμανουήλ, 1977) και στην αυξημένη γεωγραφική παγίωση της θέσης των αστικών πληθυσμών (Leontidou, 1990). Οι τρόποι πρόσβασης στην ιδιοκατοίκηση αλλάζουν:

- η αυτοστέγαση περιορίζεται δραστικά λόγω του αυξημένου κόστους και του πολλαπλασιασμού των ελέγχων ενώ,
- η αγορά κατοικίας, ιδιαίτερα όσον αφορά τις νέες κατασκευές, γίνεται δυσκολότερη λόγω των υψηλών τόκων και των πιεζόμενων αποδοχών,

Οι εξελίξεις αυτές οδηγούν στην εμφάνιση εντονότερων σχημάτων κοινωνικού διαχωρισμού. Τα εργατικά και τα κατώτερα μικροαστικά στρώματα αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τους παραδοσιακούς τρόπους απόκτησης κατοικίας. Τους απομένει μόνον ο αμυντικός μηχανισμός πρόσβασης στην ιδιοκατοίκηση, με τις οικογενειακές στρατηγικές διαχείρισης ή της αναδιανομής των οικιστικών αποθεμάτων. Αυτό σημαίνει ότι τα στρώματα αυτά ενδεχομένως δεν επεκτείνονται σε νέες περιοχές, αλλά αντίθετα περιορίζονται περισσότερο στις "δικές τους" συνοικίες. Οι

εναλλακτικές λύσεις που έχουν είναι μάλλον χειρότερες: ενοικίαση σε υποβαθμισμένη περιοχή ή αγορά κατοικίας πολύ χαμηλής ποιότητας.

Γενικότερα πάντως το πλαίσιο χωροθέτησης των κοινωνικών ομάδων στον αστικό χώρο είναι λίγο πολύ δεδομένο. Η μορφολογία των μεσογειακών πόλεων παρουσιάζει ορισμένες συστηματικές διαφοροποιήσεις από εκείνη των δυτικοευρωπαϊκών και αμερικανικών αστικών κέντρων. Στην ελληνική πραγματικότητα, βρίσκουμε τις μεσοαστικές συνοικίες να αναπτύσσονται ακτινωτά από το κέντρο κατά μήκος ενός τομέα προς τα πιο προνομιούχα προάστια που εμφανίστηκαν στο μεσοπόλεμο. Αντίθετα, στην αγγλοαμερικανική πόλη τα μεσοαστικά στρώματα εντείνονται προς τα πιο αραιοκατοικημένα προάστια. Σύμφωνα με το μοντέλο Burgess και μεταγενέστερα του Alonso (1971), οι τιμές γης σχετίζονται αντιστρόφως ανάλογα με το εισοδηματικό επίπεδο του πληθυσμού. Οι υψηλές τιμές γης στο κέντρο έχουν ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση περισσότερου πληθυσμού, ειδικότερα εργατικού, σε πολύ μικρή έκταση. Οι ευπορότερες ομάδες εκμεταλλευόμενες τις χαμηλές γης στην περιφέρεια, καταλαμβάνουν μεγάλα οικόπεδα και χτίζουν ανεξάρτητες κατοικίες με κήπους. Το μοντέλο αυτό περιγράφει λοιπόν ένα παράδοξο: οι φτωχοί ζουν στο κέντρο, καταλαμβάνοντας ακριβή γη, και οι πλούσιοι στη περιφέρεια, καταλαμβάνοντας φτηνή γη. Το παράδοξο αυτό, ερμηνευόμενο στα πλαίσια ελεύθερου ανταγωνισμού, επειδή λειτουργεί αντίστροφα από το αναμενόμενο, καταλήγει σε πολύπλοκους συλλογισμούς. Θεωρείται λοιπόν ότι οι καμπύλες γεωπροσόδου αποτελούν συνάρτηση και εξισορρόπηση της τιμής της γης και της χρονοαπόστασης από την εργασία²⁵.

Η αντίφαση αυτή δεν παρατηρείται στις μεσογειακές πόλεις και γενικότερα στα αστικά κέντρα των "περιφερειακών" χωρών. Η καμπύλη της γεωπροσόδου αποκτά σαφέστερο νόημα. Υπάρχει μεγάλη θετική συσχέτιση της τιμής εδάφους με την κοινωνικο-οικονομική τάξη που κατοικεί πάνω σ' αυτό (Amato, 1970). Το μοντέλο του Burgess αντιστρέφεται. Οι τιμές γης συσχετίζονται ευθέως με το εισοδηματικό επίπεδο του πληθυσμού. Οι πλούσιοι καταλαμβάνουν το κέντρο, ενώ οι περιφερειακές περιοχές καταλαμβάνονται από τα λαϊκά στρώματα και ενσωματώνονται στο χώρο με άτυπες και παράνομες διαδικασίες.

²⁵ Τα εργατικά στρώματα, υποστηρίζεται ότι θεωρούν δαπανηρό το ταξίδι προς την εργασία και για αυτό επιλέγουν τις πλέον κεντρικές θέσεις. Το μοντέλο αυτό γενικά υποστηρίζει την ορθολογική συμπεριφορά των υποκοιμένων (homo economicus), που διαμορφώνουν την πόλη (Λεοντίδου, 1988).

4.2.2. Αντικειμενικές αξίες

Η ανάλυση των αντικειμενικών αξιών προσφέρει σημαντικά στη μελέτη του γεωγραφικού διαχωρισμού. Οι μηχανισμοί αγοράς γης και κατοικίας όπως έχει προαναφερθεί αποτελούν σημαντικό παράγοντα "επιλογής" τύπου κατοικίας που οδηγεί σε διαχωρισμό των οικονομικών-κοινωνικών στρωμάτων.

Παρ' ότι, τα επίπεδα των νέων τιμών των αντικειμενικών αξιών είναι υποβαθμισμένα σε σχέση με τη πραγματικότητα, εντούτοις η ερμηνευτική αξία τους παραμένει, αν λάβουμε υπόψιν τη γεωγραφική διασπορά και συγκέντρωση των τιμών, μελετώντας τις αναλογίες επιπέδου τιμών και τις διακυμάνσεις τους στις επιμέρους ζώνες. Επιπλέον η ανάλυση των αντικειμενικών αξιών, προσφέρει στη διερεύνηση της δυναμικής των νεοεντασσόμενων περιοχών στο σχέδιο πόλης, καθορίζοντας το επίπεδο τιμών γης και οικιστικής ανάπτυξης.

Για την παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν οι τιμές αντικειμενικών αξιών του οικονομικού έτους 1993.

4.2.2.i. Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης

Η Θεσσαλονίκη ακολουθεί το κοινό πρότυπο όλων των ελληνικών πόλεων. Ένα κέντρο, όπου οι αξίες γης και οι τιμές κατοικίας παίρνουν την άγουσα, συγκεντρώνονται "οι περισσότερο αποδοτικές" χρήσεις γης καθώς επίσης και τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Γύρω από το κέντρο οι αξίες πέφτουν σταδιακά και οι εξυπηρετήσεις υποβαθμίζονται.

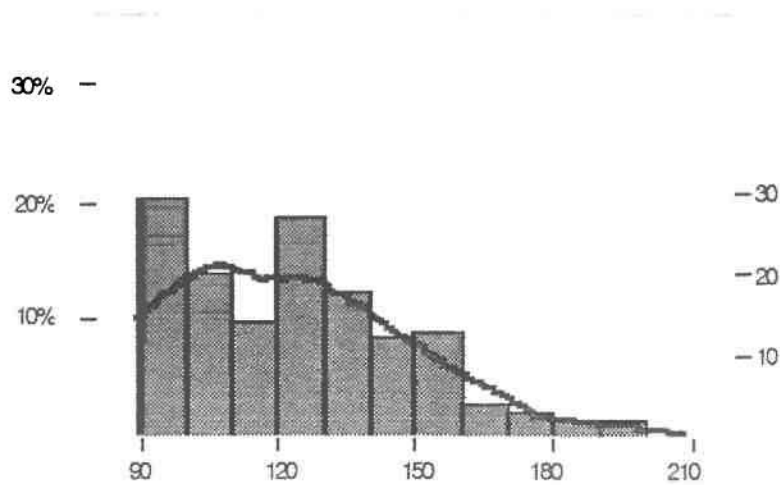
Προχωρώντας στην ανάλυση, όπως φαίνεται και στο χάρτη 14, η διασπορά των τιμών είναι ιδιαίτερα σαφής. Καταρχήν στο σύνολο των 144 ζωνών παρατηρείται μια σταδιακή αύξηση του επιπέδου των τιμών ακολουθώντας τον άξονα Βορρά - Νότου. Οι ακραίες τιμές τοποθετούνται στα δύο άκρα της πόλης και η μεταξύ τους διαφορά υπερβαίνει το 100%. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 3, το 35% σχεδόν του αριθμού των ζωνών έχει τιμές κάτω των 100.000 δρχ, ενώ μόλις το 2,5% των ζωνών προσεγγίζει τις μέγιστες τιμές.

Βεβαίως, πολύ πιο εύγλωττη είναι η πραγματικότητα αν συνδεθεί η επιφάνεια που καταλαμβάνουν οι ζώνες με τις αντικειμενικές αξίες. Σχεδόν το 40% της επιφάνειας των περιοχών εντός σχεδίου πόλης χαρακτηρίζονται ως περιοχές χαμηλής αξίας (έως τις 100.000 δρχ.), ενώ μόλις το 5% της συνολικής επιφάνειας χαρακτηρίζεται ως ζώνη υψηλής

αξίας (άνω των 180.000 δρχ.) Χαρακτηριστική είναι η κατανομή που παρουσιάζεται στο διάγραμμα 4.

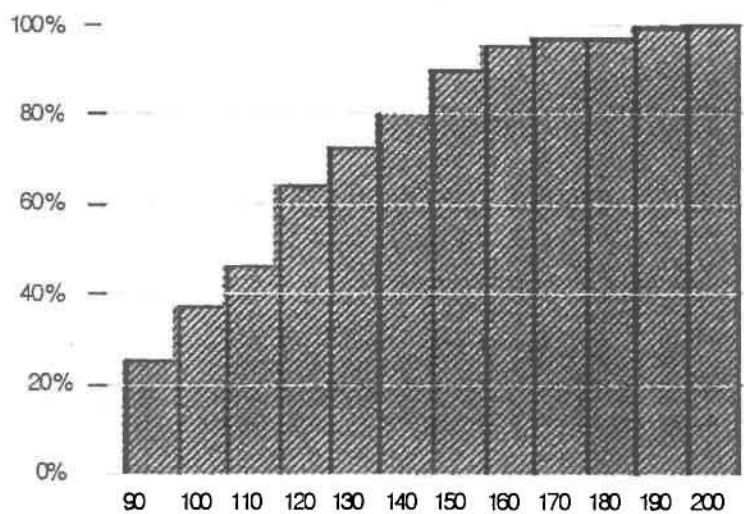
Διάγραμμα 3

Κατανομή των ζωνών αντικειμενικών αξιών σε ομάδες τιμών

Διάγραμμα 4

Κατανομή αθροιστικών ποσοστών επιφάνειας αστικής γης σε ομάδες αντικειμενικών αξιών

Η συνολική διακύμανση πάντως είναι περιορισμένη καθώς ο συντελεστής συνδιακύμανσης προέκυψε χαμηλός (0.2) σε σύγκριση με την Αθήνα. Για την πρωτεύουσα το έτος 1991 ο συντελεστής διακύμανσης υπολογίστηκε σε 0.41. Εξετάζοντας το χάρτη με τις αντικειμενικές αξίες αντιλαμβανόμαστε ότι προκύπτουν ιδιαίτερα ομοιογενείς ευρύτερες ζώνες. Παρατηρούμε πως αυτές οι ευρύτερες ζώνες όμοιων τιμών ταυτίζονται σε πολλές περιπτώσεις με τα όρια των ΟΤΑ.

Για την επιβεβαίωση της παραπάνω παρατήρησης εφαρμόστηκε η στατιστική μέθοδος Ανάλυσης Διακύμανσης (ANOVA) με σκοπό να διερευνηθεί η συσχέτιση των ορίων των ΟΤΑ με τα όρια των ζωνών αντικειμενικών αξιών. Προέκυψε λοιπόν πως η διοικητική διαίρεση του ΠΣΘ σε ΟΤΑ ερμηνεύει το 65% της διακύμανσης των τιμών των αντικειμενικών αξιών. Επίσης, η στατιστική σημασία της παραπάνω ανάλυσης εξακολουθεί να είναι ισχυρή ακόμη και σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99%.

Για την εξήγηση αυτού του φαινομένου πρέπει να λάβουμε υπόψιν τους εξής παράγοντες:

- α. Η λογική των αντικειμενικών αξιών δεν αντικατοπτρίζει με σαφήνεια τους μηχανισμούς αγοράς κατοικίας στο χώρο. Η οργάνωσή τους πραγματοποιείται σε επίπεδο ΟΤΑ, ακολουθώντας γενικεύσεις με ποσοτικά και όχι με κοινωνικά-ποιοτικά κριτήρια.
- β. Παρατηρείται μια αδράνεια αναπροσαρμογής των τιμών εντός των ζωνών, με αποτέλεσμα οι τάσεις οικιστικής ανάπτυξης να ομαλοποιούνται στο πλαίσιο αυτών των ευρύτερων ομοιογενών περιοχών.
- γ. Δίνεται ιδιαίτερα μεγάλη έμφαση στις γραμμικές ζώνες αντικειμενικών αξιών που εκτείνονται στους οδικούς άξονες, με αποτέλεσμα ο υπόλοιπος χώρος να θεωρείται όσο το δυνατόν περισσότερο ομοιογενής.

Οι πιο ομοιογενείς περιοχές με αυτή τη λογική είναι οι βορειοδυτικοί (Κορδελιό, Εύοσμος, Αμπελόκηποι) και βορειοανατολικοί Δήμοι (Ν. Ευκαρπία, Πολίχνη και Συκιές), όπου και οι τιμές προσεγγίζουν το κάτω όριο.

Αντίθετα, οι Δήμοι που βρίσκονται στο νότιο τμήμα του ΠΣ (Καλαμαριά και Πυλαία), παρουσιάζουν μεγαλύτερες διακυμάνσεις τιμών εντός των ορίων τους. Ο Δ. Θεσσαλονίκης φυσικά, που κατέχει και τη μεγαλύτερη έκταση στο ΠΣ, εμφανίζει τις μεγαλύτερες διακυμάνσεις τιμών με βάση τα όριά του, όμως, αν η χωρική ανάλυση κατέβει σε επίπεδο Διαμερισμάτων, η διακύμανση μειώνεται εντός των ορίων τους.

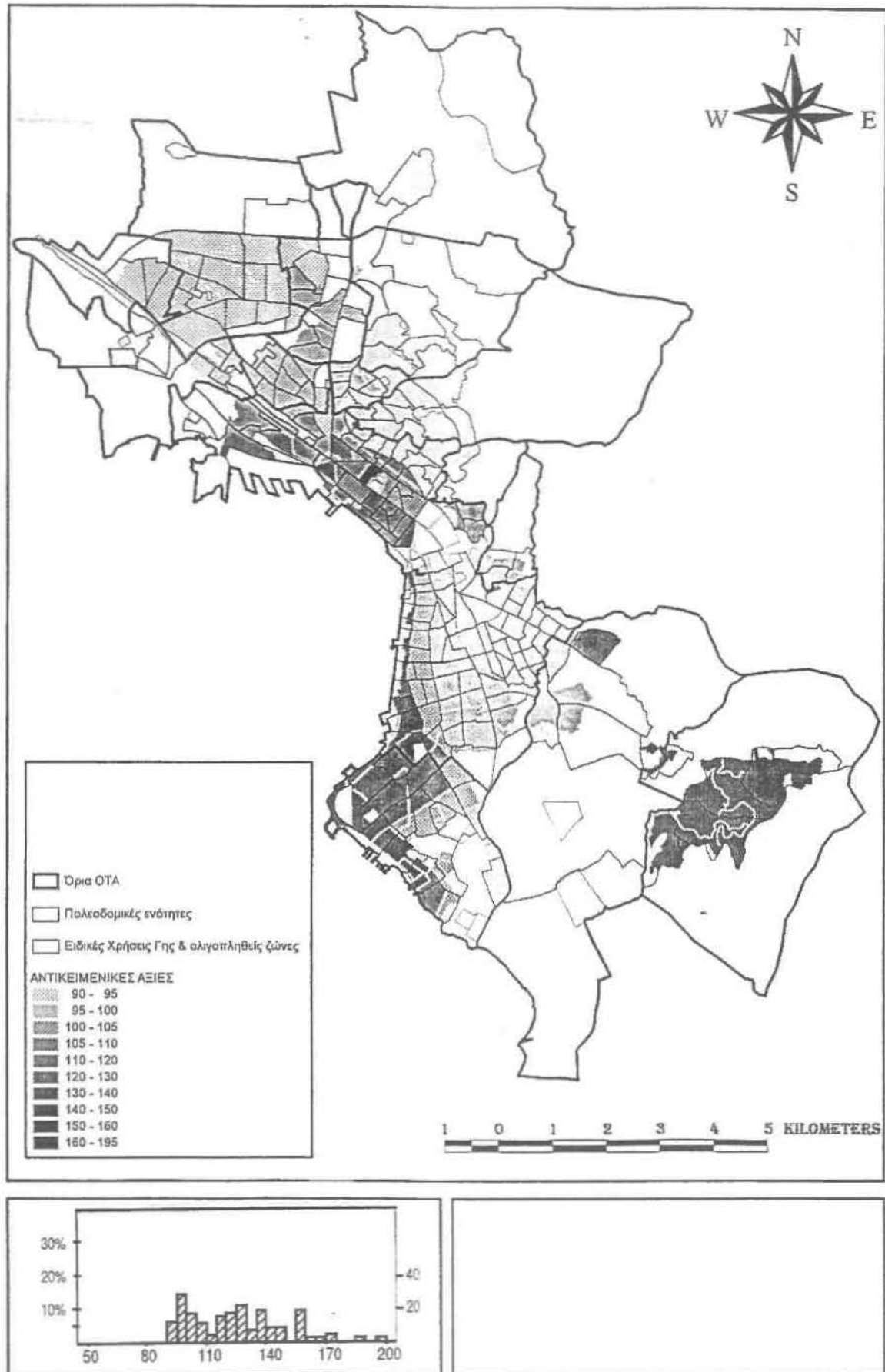
Ο γεωγραφικός διαχωρισμός των περιοχών κατοικίας με βάση τις αντικειμενικές αξίες προκύπτει έντονος. Μάλιστα αν συνδυαστεί με τα αποτελέσματα της ταξινομικής ανάλυσης για τις χωρικές ενότητες στο επίπεδο της πόλης, παρατηρούμε μια συστηματική συνέπεια επιλογής τύπου κατοικίας για όλα τα κοινωνικά στρώματα, με βάση της αξία αγοράς.

Το φαινόμενο αυτό υποδηλώνει τη συνεχώς εντεινόμενη επίδραση των μηχανισμών αγοράς κατοικίας στον ελληνικό αστικό χώρο. Τα παραδοσιακά πρότυπα επιλογής τύπου κατοικίας δείχνουν να υποχωρούν και η ενσωμάτωση καινούργιων αστικών χώρων πραγματοποιείται πλέον με κλασικές μεθόδους που υπαγορεύει η αγορά κατοικίας.

Αν εξετάσουμε τη διακύμανση των τιμών στο σύνολο της πόλης, παρατηρούμε φυσικά πως οι ζώνες με τις υψηλότερες τιμές χωροθετούνται στην παραλία και το κέντρο του Δ. Θεσσαλονίκης, στο κεντρικό και παραλιακό τμήμα του Δήμου Καλαμαριάς και στο σύνολο του Δ. Πανοράματος. Αντίθετα οι ζώνες με τις χαμηλότερες τιμές εντοπίζονται στο βορειοδυτικό τμήμα της πόλης στο σύνολο των Δ. Κορδελιού και Δ. Ευόσμου. Μια αντίστοιχη περιοχή εκτείνεται στην Άνω Πόλη μέχρι και το Δ. Συκεών. Οι περιοχές με μέσες τιμές χωροθετούνται ακτινικά και καταλαμβάνουν το χώρο μεταξύ των περιοχών με ακραίες τιμές.

Οι περιοχές που αντιστέκονται στην κυριαρχία των μηχανισμών αγοράς κατοικίας, εντοπίζονται στις ευρύτερες ζώνες των προσφυγικών οικισμών, όπου τα σημάδια της πρόχειρης και ανεξέλεγκτης δόμησης είναι ορατά. Το μεγαλύτερο πρόβλημα το αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι των περιοχών που αναβαθμίστηκαν τα τελευταία χρόνια. Πιο συγκεκριμένα οι κάτοικοι των προσφυγικών οικισμών της Καλαμαριάς και της Πυλαίας που ενσωματώθηκαν στον αστικό χώρο με μαζικές και πρόχειρες λύσεις, αντιμετωπίζονται πλέον από την εφορία μέσω των αντικειμενικών κριτηρίων ως μεγαλοεισοδηματίες χωρίς το κτιριακό απόθεμα να δικαιολογεί κάτι τέτοιο. Στο γεγονός αυτό έρχεται να προστεθεί και η πίεση των μηχανισμών αγοράς που αναζητούν περιοχές που να στηρίζουν υψηλά πρότυπα διαβίωσης, ικανοποιητικό περιβάλλον χωρίς να βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από το κέντρο.

Οι μηχανισμοί αγοράς προβλέπεται ότι θα λειτουργήσουν και για τις βόρειες ζώνες καθώς η κατασκευή της Περιφερειακής Οδού, ενσωμάτωσε γρήγορα πολλές περιφερειακές ενότητες που διαθέτουν ελεύθερους χώρους για ανέγερση μεγάλων οικιστικών συγκροτημάτων. Οι τάσεις αυτές εντοπίζονται κυρίως στο Δ. Ευόσμου και Σταυρούπολης.

Χάρτης 14

Ζώνες αντικειμενικών αξιών στο ΠΣ Θεσσαλονίκης

4.2.3. Χωρικές διαφοροποιήσεις του ιδιοκτησιακού καθεστώτος

Τα στοιχεία της ανάλυσης είναι αρκετά περιορισμένα για την ανάλυση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Αυτό που είναι δυνατόν να αναλυθεί είναι κατά πόσο η κατοικία των νοικοκυριών είναι ιδιόκτητη ή όχι. Για μια ολοκληρωμένη ανάλυση θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στοιχεία τρόπου απόκτησης κατοικίας ώστε να είναι πραγματοποιήσιμη η δόμηση των λεγόμενων στεγαστικών τάξεων. Στην παρούσα παράγραφο, θα περιοριστούμε στη συσχέτιση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος τόσο με τις κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες όσο και με τις γεωγραφικές ομάδες (Clusters).

Πιο συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε μια ανάλυση διακύμανσης για να ελεγχθεί κατά πόσο η διακύμανση του ποσοστού ιδιοκτησίας στο χώρο σχετίζεται με την ομαδοποίηση των χωρικών ενοτήτων με βάση τα κοινωνικοεπαγγελματικά τους χαρακτηριστικά. Ο συντελεστής διακύμανσης έχει αρκετά μεγάλη τιμή (0.56), γεγονός που οδηγεί σε μια πρώτη διαπίστωση για το ρόλο που παίζει η κοινωνική σύνθεση στην ιδιοκτησία κατοικίας. Επίσης, ο συντελεστής συσχέτισης (r), υποδηλώνει ότι το 56% της διακύμανσης των ποσοστών της ιδιοκτησίας ερμηνεύεται με την ομαδοποίηση-ιεράρχηση του χώρου. Το ποσοστό είναι αρκετά μεγάλο αλλά όχι εντυπωσιακό. Τέθηκε ήδη το θέμα της διαφοροποίησης του βάρους των στεγαστικών τάξεων με τις κοινωνικές στον ελληνικό χώρο (βλ. β3.3.2.). Το ποσοστό ιδιοκτησίας, όπως φαίνεται, δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως διαχωριστικός παράγοντας των κοινωνικών υποκειμένων. Τουλάχιστον όχι, αν δεν γνωρίζουμε τον τρόπο απόκτησης κατοικίας.

Γεωγραφικά, όπως φαίνεται και στο χάρτη 15, διακρίνεται κατ' αρχήν μια σχέση κέντρου-περιφέρειας. Όσο αυξάνει η απόσταση από το κέντρο, τα ποσοστά ιδιοκτησίας αυξάνουν. Εντούτοις, μέσα σ' αυτό το γενικό ερμηνευτικό σχήμα προκύπτουν ορισμένες διαφοροποιήσεις στο χώρο που σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική φυσιογνωμία των εξεταζόμενων περιοχών. Αυτό όμως που είναι εμφανές, είναι ότι τα μικρο-μεσαία αστικά στρώματα έχουν τα μικρότερα ποσοστά ιδιοκτησίας (55-60%), όπως επίσης και τα μεγαλομεσαία που κατοικούν στις κεντρικές περιοχές. Αντίθετα τα πλέον εργατικά στρώματα όπως και τα ανώτερα, που κατοικούν σε περιφερειακές ζώνες διακρίνονται για τα υψηλά ποσοστά τους για διαφορετικούς πάντως λόγους. Τα συμπεράσματα για τη χωρική κατανομή της ιδιοκτησίας της κατοικίας μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

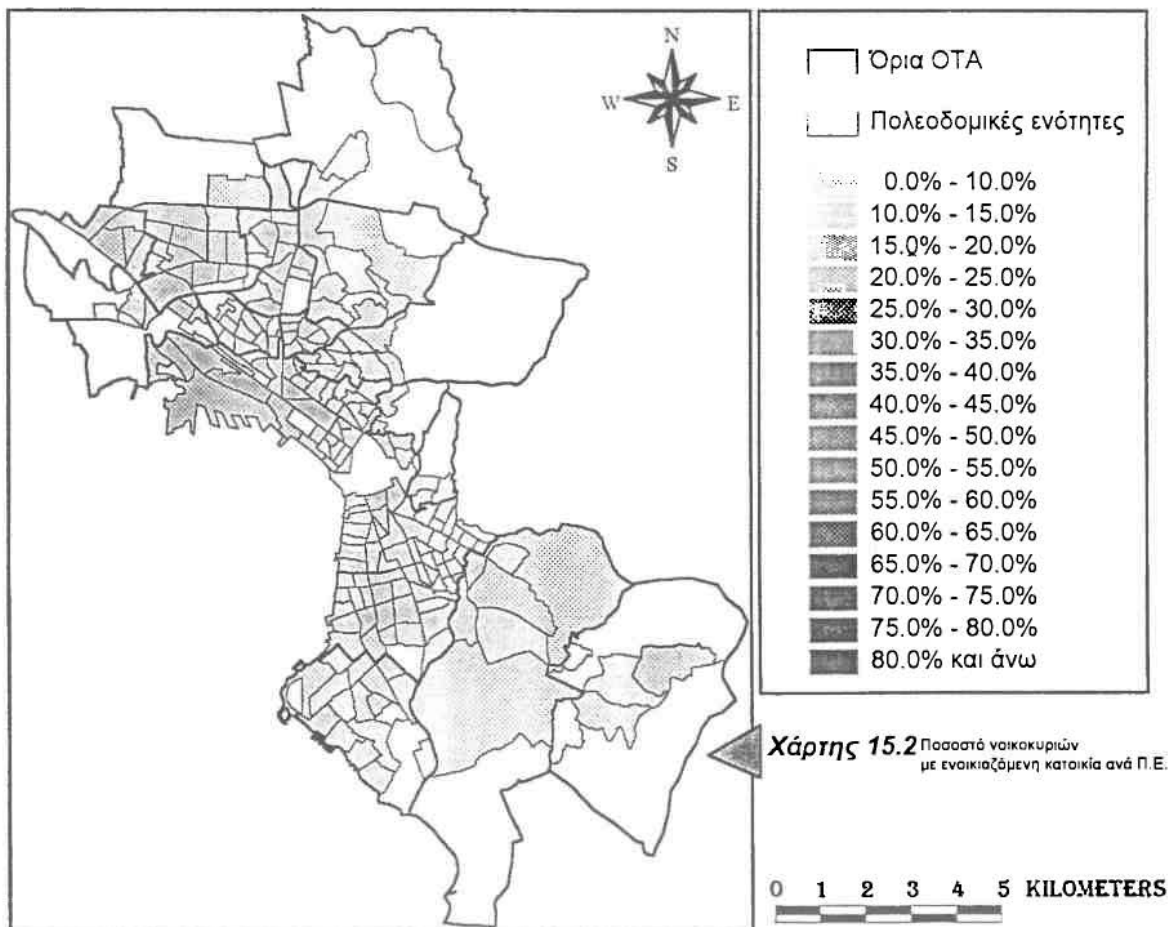
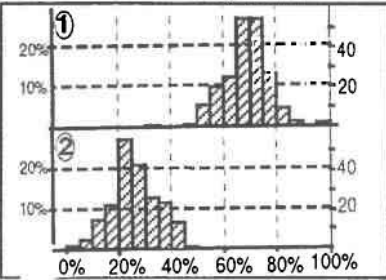
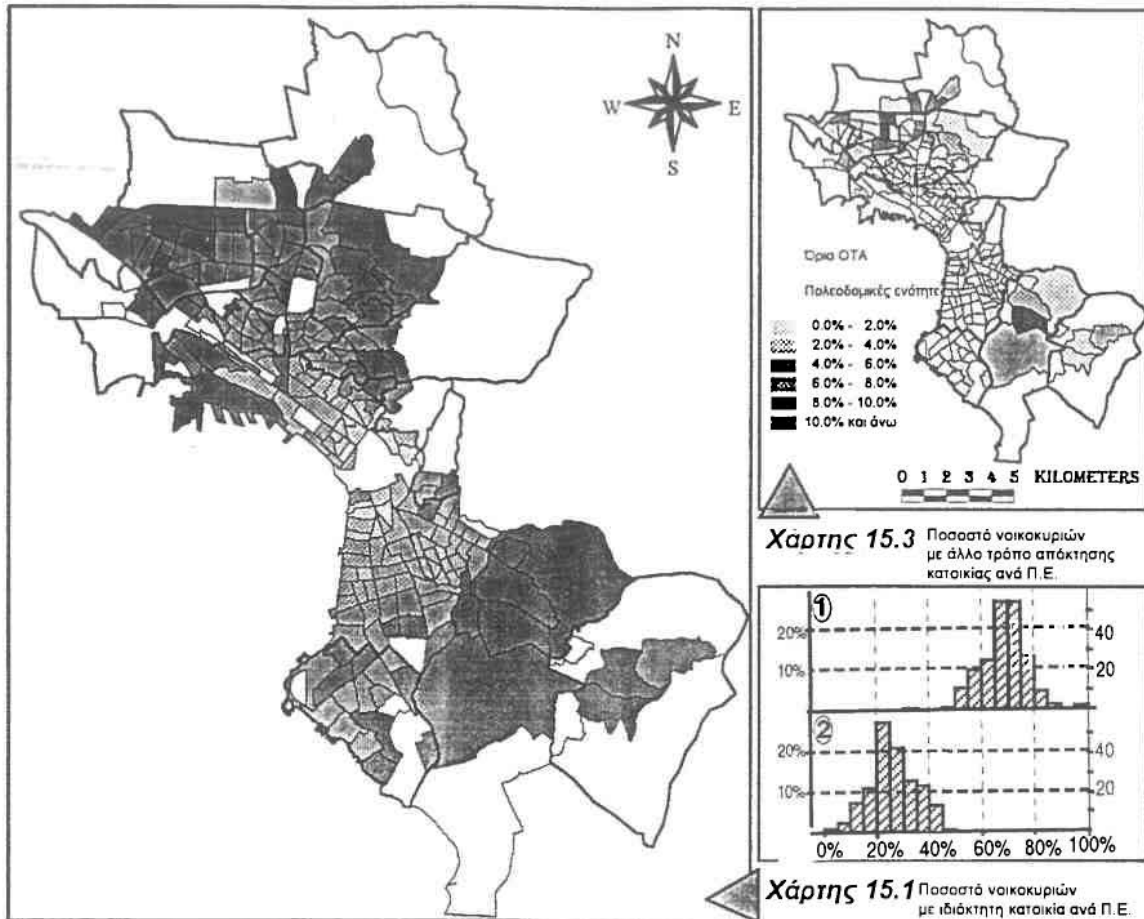
- Οι κεντρικές περιοχές όπου κατοικούν τα υψηλά ανώτερα στρώματα ξεχωρίζουν για τα χαμηλά ποσοστά ιδιοκτησίας, που αυξάνονται στην παλιά παραλιακή ζώνη, προσεγγίζοντας το ΜΟ (68%). Τα σχετικά υψηλά ποσοστά ενοικίασης στο κέντρο ερμηνεύονται από τη μεγαλύτερη κινητικότητα που παρατηρείται, δεδομένου ότι κατοικούν μεγάλο ποσοστά μονομελών νοικοκυριών (π.χ φοιτητές) και νέα ζευγάρια.
- Η “ κλασική” μεσοαστική ζώνη (πάνω από την Εγνατία και κάτω από την οδό Κασσάνδρου) αποτελεί μια ομοιογενή ζώνη, που διακρίνεται για τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ενοικίασης. Στην περιοχή αυτή όπως έχει ήδη αναφερθεί, κατοικούν μεγάλα ποσοστά υπαλλήλων που δεν έχουν μεγάλη πρόσβαση στην κατοικία με παραδοσιακούς τρόπους.
- Τα μεγαλύτερα ποσοστά ιδιοκτησίας (πάνω από 75%) εντοπίζονται σε δύο σχετικά ομοιογενείς ζώνες από κοινωνική άποψη. Η πρώτη περικλείει την πλειονότητα των χωρικών ενοτήτων του Δ. Πολίχνης και το ανατολικό τμήμα του Δ. Συκεών. Πρόκειται για καθαρά εργατικές και μικροαστικές περιοχές που αστικοποιήθηκαν μέσω των παραδοσιακών και άτυπων διαδικασιών (αυτοστέγαση και αυθαίρετη δόμηση). Η δεύτερη περιοχή βρίσκεται στο νότιο τμήμα του ΠΣΘ, και περιλαμβάνει το σύνολο των ενοτήτων του Δ. Πυλαίας και Πανοράματος. Τα υψηλά ποσοστά δεν είναι απόρροια μόνο των υψηλών εισοδηματικών ομάδων που κατοικούν στην περιοχή, αλλά και στους προσφυγικούς οικισμούς που χωροθετήθηκαν στην Πυλαία.
- Οι ΟΤΑ των βορειών ενοτήτων (Εύοσμος, Κορδελιό Μενεμένη και Σταυρούπολη) εμφανίζουν επίσης υψηλά ποσοστά ιδιοκτησίας αλλά χαρακτηρίζονται από μεγάλη διακύμανση τιμών (εξαίρεση ο Δ. Ευκαρπίας). Οι περιφερειακές ζώνες κατοικίας των Δήμων αυτών εμφανίζονται ουσιαστικά ιδιαίτερα πολωμένες με ελάχιστα ποσοστά ενοικίασης. Πρόκειται για περιοχές που είτε οικοδομήθηκαν με αυθαίρετη δόμηση (Σταυρούπολη) και εντάχθηκαν την τελευταία δεκαετία στο σχέδιο πόλης, είτε περιλαμβάνουν προσφυγικούς οικισμούς (Ευκαρπία) είτε περιλαμβάνουν ζώνες και με τις δύο περιπτώσεις (Εύοσμος, Μενεμένη) οικιστικής ανάπτυξης. Αντίθετα οι κεντρικές ζώνες των Δήμων αυτών έχουν παγιωθεί οικιστικά τα τελευταία χρόνια και τα μικρομεσαία στελέχη καλύπτουν τις στεγαστικές τους ανάγκες με ενοικίαση κατοικίας.
- Μέσα ποσοστά ιδιοκτησίας εντοπίζονται επίσης σε δύο περιοχές και μάλιστα με μεγάλη ομοιογένεια. Η πρώτη περιλαμβάνει το σύνολο της έκτασης του Δ. Αμπ/πων της Νεάπολης και το δυτικό τμήμα του

Δ. Συκεών. Οι κάτοικοι αυτών των ζωνών στην πλειοψηφία τους αποτελούνται από μικροαστικά στρώματα και εργατικά στρώματα. Οι περιοχές αυτές γνώρισαν αρκετά νωρίς την έκρηξη αστικοποίησης και τις τελευταίες δεκαετίες κυριάρχησαν οι μηχανισμοί αγοράς κατοικίας που δεν επιτρέπουν πλέον την απόκτηση κατοικίας με παραδοσιακούς τρόπους. Η δεύτερη ομοιογενής περιοχή, εμφανίζεται στα ανατολικά προάστια του Δ. Θεσσαλονίκης (Χαριλάου, Κηφισιά) όπου περιλαμβάνει κατοίκους στην πλειονότητά τους εργαζόμενους στον τριτογενή τομέα.

Συμπερασματικά, η μελέτη του στεγαστικού ζητήματος συνδέεται άμεσα με την κοινωνικοεπαγγελματική φυσιογνωμία των ζωνών κατοικίας, χωρίς όμως και να καλύπτεται πλήρως από αυτό. Οι μεταπολεμικές συνθήκες που επικράτησαν στην αστικοποίηση των μεγάλων αστικών κέντρων σχημάτισαν οικιστικά σχήματα που διατηρούνται ακόμα με σαφείς τάσεις μεταλλαγής. Με την ένταξη στο σχέδιο πόλης και των τελευταίων αυθαίρετων ζωνών του Βορείου τμήματος το σκηνικό δείχνει να ξεκαθαρίζει. Η διατήρηση των υψηλών ποσοστών ιδιοκτησίας θα σχετίζεται όχι πλέον με την εισοδηματική θέση αλλά από τα κοινωνικά πρότυπα αναπαραγωγής. Οι μικροαστικές και εργατικές περιοχές θα διατηρούν υψηλά ποσοστά ιδιοκτησίας μέσω της στρατηγικής αναδιανομής του υπάρχοντος οικοδομικού αποθέματος (Μαλούτας 1992). Οι υψηλές κοινωνικές τάξεις θα έχουν πρόσβαση στις περιφερειακές ζώνες "αναβαθμισμένων" προαστιακών ζωνών.

Η μελέτη όμως του στεγαστικού ζητήματος και η σύγκρισή του με τα κοινωνικά μορφώματα του χώρου, δεν θεωρείται ολοκληρωμένη αν δεν αναλυθούν στοιχεία που αφορούν τους λόγους επιλογής της περιοχής κατοικίας και τον τρόπο απόκτησης του (αν είναι ιδιόκτητη). Μ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο έλεγχος της υπόθεσης σε πιο βαθμό υπάρχει ταξική αμφισημία των "στεγαστικών" τάξεων και σε πιο βαθμό ο αστικός χώρος ελέγχεται -ή όχι- από τους μηχανισμούς αγοράς.

Το γενικό συμπέρασμα από αυτήν την παράγραφο είναι ότι τα ερμηνευτικά όρια του ποσοστού ιδιοκτησίας είναι ιεραρχημένα στην ανάλυση του κοινωνικού διαχωρισμού. Η αυξημένη ιδιοκτησία, ο α-ταξικός χαρακτήρας της κατοχής κατοικίας δεν δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη μελέτη κοινωνικών διαφοροποιήσεων.

4.3. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΟΤΑ ΤΟΥ ΠΣΘ

4.3.1. Εισαγωγή

Η ανάλυση που έχει προηγηθεί στηρίχθηκε στην ομαδοποίηση χωρικών ενοτήτων μεγάλης κλίμακας (μικρής έκτασης), βάσει κοινών χωροθετικών παραγόντων που προσδιορίζονται από τις σχέσεις μεταξύ των κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών στο χώρο. Στις παρακάτω σελίδες, θα γίνει μια προσπάθεια σύνθεσης των σχημάτων κοινωνικού διαχωρισμού στα όρια των ΟΤΑ του ΠΣ Θεσσαλονίκης. Η προσπάθεια αυτή θα υποβοηθηθεί από συμπληρωματικά στοιχεία.

Θα επιχειρηθεί επίσης μια συνολική αξιολόγηση του αστικού χώρου με την εφαρμογή των δεικτών μέτρησης ανισότητας στην κατανομή των ορισμένων μεταβλητών ανάλυσης²⁶. Η ανάλυση αυτή παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον διότι:

- ♦ προσφέρεται η δυνατότητα ποσοτικής αξιολόγησης της χωρικής συμπεριφοράς κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών, μέσω τις μέτρησης ανομοιογένειας κατανομής, πιθανοτήτων επαφής και συγκέντρωσής τους στην πόλη,
- ♦ διευκολύνεται η ομαδοποίηση των διοικητικών ενοτήτων με βάση τη χωρική συμπεριφορά των κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών.

Σκοπός μας είναι η προσπάθεια περίληψης της πληροφορίας σχετικά με την ύπαρξη εμφανώς ομοιογενών κοινωνικά περιοχών που είναι διακριτά σε μικρότερη κλίμακα χωρικής ανάλυσης. Η επιδίωξη αυτή έρχεται σε συμφωνία με τη γενικότερη επιδίωξη παρατήρησης του αστικού χώρου στα πλαίσια της διοικητικής διαίρεσης του χώρου, όπως επιδρά στην κοινωνική διαστρωμάτωση των κατοίκων ενός πολεοδομικού συγκροτήματος.

4.3.2. Ανάδειξη χωρικών δεσμών μεταξύ κοινωνικο-επαγγελματικών κατηγοριών

Μέχρι τώρα στην παρούσα εργασία, δόθηκε μεγάλη έμφαση στην εξειδίκευση των χωρικών ενοτήτων στους παράγοντες χωροθέτησης,

²⁶ Οι μετρήσεις θα περιοριστούν στο χωρικό επίπεδο είτε του συνόλου του ΠΣ είτε των ΟΤΑ, δεδομένου ότι οι δείκτες εφαρμόζονται σε ευρύτερες αστικές ενότητες και όχι σε μεμονωμένες.

όπως αυτοί μορφοποιήθηκαν από την ανάλυση κυρίων συνιστωσών. Έγινε δηλ. μια προσπάθεια γενίκευσης (περίληψης) του συνδυασμού των επαγγελματικών κατηγοριών, όπως αυτές εμφανίζονται στον πολύπλοκο αστικό ιστό. Σ' αυτό το σημείο θα προσπαθήσουμε να αντιμετωπίσουμε το ΠΣΘ στο σύνολο του και να αναδείξουμε σχέσεις μεταξύ των κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών ώστε να ελέγξουμε τη διακριτική ικανότητα τους στην ιεράρχηση του αστικού χώρου.

Πίνακας 12

Συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των ευρύτερων κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών

	ΑΝ.ΕΠ	ΜΕΣ.Ι	ΜΕΣ.ΙΙ	ΜΕΣ.ΙΙΙ	ΧΑΜ.ΤΡΙΤ	ΕΡΓ.Ι	ΕΡΓ.ΙΙ	ΕΡΓ.ΙΙΙ	ΠΑΡ	ΠΕΡ	ΑΓΡ
ΑΓΡ.	0.463	0.195	0.168	-0.194	-0.264	-0.373	-0.222	0.064	-0.110	0.035	
ΠΕΡ.	-0.165	-0.191	-0.035	-0.138	0.040	0.064	0.116	0.326	0.248		
ΠΑΡ.	-0.269	-0.122	-0.200	-0.197	-0.096	0.034	0.053	0.603			
ΕΡΓ.ΙΙΙ	-0.106	-0.198	0.078	-0.281	-0.119	-0.158	-0.154				
ΕΡΓ.ΙΙ	-0.568	-0.451	-0.590	0.216	0.447	0.557					
ΕΡΓ.Ι	-0.837	-0.714	-0.557	0.288	0.716						
ΧΑΜ.ΤΡΙΤ	-0.607	-0.463	-0.374	0.287							
ΜΕΣ.ΙΙΙ	-0.155	0.098	-0.296								
ΜΕΣ.ΙΙ'	0.371	0.277									
ΜΕΣ.Ι	0.837										
ΑΝ.ΕΠ.											

Στον πίνακα 12, φαίνεται η ένταση των συσχετίσεων διακύμανσης μεταξύ των γενικευμένων επαγγελματικών κατηγοριών. Οι έντονα θετικές τιμές των συντελεστών συσχέτισης (pearson coefficients) αποδίδουν γραμμικές αναλογικές σχέσεις, και οι αρνητικές, αντιθέτως αναλογικές σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών αντίστοιχα. Οι τιμές που τείνουν στο μηδέν, σημαίνουν ότι δεν υπάρχουν ορατές συσχετίσεις.

Οι πιο έντονες συσχετίσεις εκλύονται από την μεταβλητή των ανώτερων επαγγελμάτων. Η αντίθεση της με τις εργατικές κατηγορίες είναι κάτι παραπάνω από φανερό. Επιβεβαιώνεται μ' αυτόν τον τρόπο, η δομή του πρώτου παράγοντα που εξάχθηκε από την παραγοντική ανάλυση. Σημειώνεται όμως επίσης η αντίθεση των ανώτερων κοινωνικά επαγγελμάτων με την κατηγορία του χαμηλού τριτογενή. Ταυτόχρονα η κατηγορία των υψηλών επαγγελμάτων, εμφανίζεται έντονα συσχετισμένη

με τη μεσαία - ανώτερη κατηγορία. Γίνεται φανερό λοιπόν, πως οι δύο αυτές κατηγορίες, σχηματίζουν ισχυρό πόλο που συνεισφέρει αποφασιστικά στο γεωγραφικό διαχωρισμό. Εντύπωση προκαλεί η θετική συσχέτιση με την κατηγορία των αγροτών. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη, καθώς μεγάλο ποσοστό των ανώτερων κοινωνικο-επαγγελματικών κατηγοριών επιλέγει τόπο κατοικίας σε προαστιακές ζώνες, όπου υπάρχουν υπολείμματα αγροτικών δραστηριοτήτων.

Οι σχέσεις ανώτερης-μεσαίας ομάδας με τις υπόλοιπες εμφανίζονται κατ' αναλογία αλλά με μικρότερη ένταση από την προηγούμενη κατηγορία. Η συσχέτισή της όμως με τη μεσαία κατηγορία είναι ακόμα μικρότερη και αυτό φανερώνει ότι τα μεσαία ανώτερα στρώματα συμπεριφέρονται με χωρικά πρότυπα κοντινά προς τα ανώτερα στρώματα.

Τα μικρομεσαία στρώματα δεν εμφανίζουν έντονες συσχετίσεις με καμιά από τις υπόλοιπες κατηγορίες. Διαφαίνεται μια μικρή θετική σχέση με τα χαμηλότερα στρώματα αλλά και μια ελαφρά αρνητική με τα υπόλοιπα περιθωριακά και παραδοσιακά επαγγέλματα. Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η κατηγορία αυτή δεν εμφανίζει συγκεκριμένα πρότυπα χωροθέτησης στον αστικό χώρο. Διαχέεται στο χώρο σχεδόν ουδέτερα, με ελαφρά προτίμηση, λόγω οικονομικής θέσης προφανώς, προς τις περιοχές που υπάρχουν περισσότερο εργατικά στρώματα. Επιπλέον, η απουσία συσχέτισης αυτών των στρωμάτων, με τις ανώτερες κατηγορίες ενισχύει τις παραπάνω παρατηρήσεις.

Η επαγγελματική κατηγορία των εργαζομένων στο λεγόμενο χαμηλό τριτογενή εμφανίζεται σαφώς "χρωματισμένη". Οι έντονες θετικές συσχετίσεις με τις εργατικές κατηγορίες δεν αφήνουν καμία αμφιβολία, ότι η ομάδα αυτή ανήκει στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται από τις έντονα αρνητικές συσχετίσεις με τις ανώτερες κατηγορίες. Όπως φάνηκε και από την ανάλυση των χωρικών ομάδων με ομοιογενή σύνθεση, παρ' ότι οι εργαζόμενοι του χαμηλού τριτογενή προτιμούσαν περιοχές κατοικίας κοντά στο κέντρο, εντούτοις οι επιλογές τους πάντα ήταν προσανατολισμένες προς τις ευρύτερα εργατικές ζώνες.

Οι εργατικές κατηγορίες που αντιμετωπίζονταν με συνολικό τρόπο έως τώρα στην ανάλυση, φαίνεται ότι έχουν αρκετές εσωτερικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά κυρίως τις συσχετίσεις τους με τις υπόλοιπες κατηγορίες. Η πρώτη εργατική κατηγορία που περιλαμβάνει τη μικροεργοδοσία και αυτοαπασχόληση, παρουσιάζεται ιδιαίτερα πολωμένη με τις ανώτερες κατηγορίες. Αντίθετα εμφανίζει πολύ έντονη θετική συσχέτιση με την κατηγορία των εργαζομένων στο χαμηλό τριτογενή,

όπως επίσης και με τη δεύτερη επαγγελματική κατηγορία (όπως είναι φυσικό). Η έντονη συσχέτιση με τους εργαζόμενους στο χαμηλό τριτογενή προκύπτει γιατί και στις δύο κατηγορίες υπάρχει επιδίωξη για κατάληψη θέσεων κεντρικής σημασίας στην ευρύτερη ζώνη κατοικίας τους. Η πρώτη εργατική κατηγορία που χαρακτηρίζεται ως εργατική αριστοκρατία, εκμεταλλευόμενη τη σχετικά υψηλή οικονομική της θέση, υπερिशύει φυσικά της μισθωτής εργατικής τάξης και επιλέγει κεντρικότερες θέσεις. Η σχετικά μεγάλη αρνητική συσχέτιση με την κατηγορία των αγροτών προδίδει ακριβώς τη σχετική "αποστροφή" αυτής της κατηγορίας για επιλογή περιφερειακών περιοχών κατοικίας.

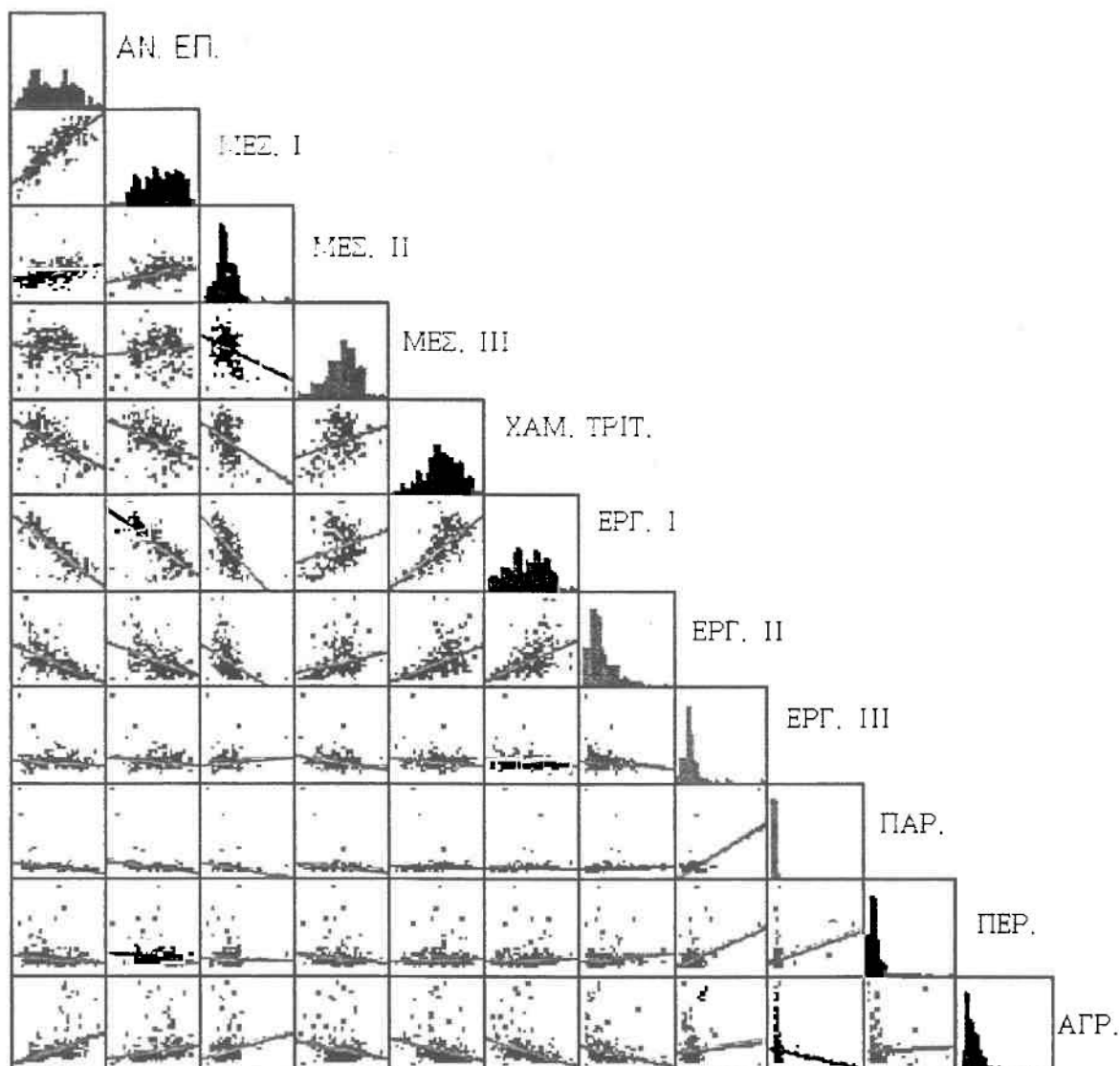
Η δεύτερη εργατική κατηγορία εμφανίζει αντίστοιχα παρόμοιες συσχετίσεις με την πρώτη, αλλά μικρότερες με ένταση. Το γεγονός αυτό εκτός από την επιβεβαίωση της προηγούμενης παρατήρησης, φανερώνει πως η μισθωτή εργατική τάξη διαχέεται ευκολότερα από τη μικροεργοδοσία. Οι προσφυγικοί και προαστιακοί οικισμοί, οι οποίοι σε αρκετές περιπτώσεις αποτελούν νησίδες σε ευρύτερες ζώνες κατοικίας υψηλών στρωμάτων, είναι μια ένδειξη γι' αυτό το φαινόμενο.

Η κατηγορία των ανειδίκευτων εργατών, δεν διατηρεί κανένα δεσμό με τις λοιπές εργατικές κατηγορίες. Η παρατήρηση αυτή, δημιουργεί ερωτηματικά, για την επαγγελματική σύνθεση της κατηγορίας, δεδομένου ότι αποτελούσε το βασικό πυρήνα του εργατικού προλεταριάτου. Η κατηγορία αυτή μαζί με τα παραδοσιακά και περιθωριακά επαγγέλματα, αποτελούν μια ενότητα. Η ενότητα αυτή δεν έχει συγκεκριμένα χωροθετικά πρότυπα, αν λάβουμε υπόψιν την απουσία σχέσεων με τις υπόλοιπες κατηγορίες. Τα επαγγέλματα αυτά αναφέρονται σε όλο το εύρος των οικονομικών δραστηριοτήτων, γεγονός που δεν προσφέρει την ερμηνευτική δυνατότητα για την ενιαία ερμηνεία των κινήσεων αυτών των ομάδων στον αστικό χώρο.

Οι αγρότες, παρόλο που αποτελούν μια πληθυσμιακή ομάδα με μικρή σημασία στον αστικό χώρο, παρουσιάζουν τελικά μια αρκετά σαφή εικόνα των χωροθετικών τους επιλογών. Εντοπίζονται συνήθως σε περιοχές προτίμησης μιας μερίδας ανωτέρων στρωμάτων. Δεδομένου ότι αποκλείουμε την παραμονή αγροτικών πληθυσμών στο κέντρο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι κατοικούν συνήθως σε περιφερειακές ζώνες που δεν υπάρχει βιομηχανική δραστηριότητα, όπου αντιμετωπίζουν οικιστικές πιέσεις από την προαστιοποίηση της πόλης από τα ανώτερα στρώματα. Οι υποθέσεις αυτές στηρίζονται και στη χωρική ανάλυση των συντ/νων (βλ. §4.1.1.ι.)

Διάγραμμα 5

Γραμμικές συχαιτίσεις μεταξύ των ευρύτερων κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών

Συμπερασματικά, η μελέτη των χωρικών συσχετίσεων των ευρύτερων επαγγελματικών κατηγοριών παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Πρώτα απ' όλα επιτρέπει τον έλεγχο της ομαδοποίησης και ιεράρχησης των χωρικών ενοτήτων με βάση τις επαγγελματικές κατηγορίες. Επίσης, η ανάλυση αυτή βοηθά στη μελέτη της έντασης των σχέσεων μεταξύ των επαγγελματικών κατηγοριών. Τέλος επιτρέπει τη γενίκευση των συμπερασμάτων που έχουν προκύψει από τη μελέτη των κοινωνικών σχημάτων στο γεωγραφικό χώρο.

4.3.3. Ενδείξεις κοινωνικών ανισοτήτων στους ΟΤΑ

Ως μεταβλητές ελέγχου, για τη μέτρηση κοινωνικών ανισοτήτων στο χώρο θα χρησιμοποιηθούν τα ποσοστά συμμετοχής των γενικευμένων επαγγελματικών μεταβλητών που καταλαμβάνουν τα δύο άκρα στην κοινωνικοεπαγγελματική κλίμακα με βάση τη συμμετοχή των μισθωτών εργατικών στρωμάτων που θεωρείται ότι αποτελούν τη βάση του παραγωγικού συστήματος²⁷.

Αρχίζοντας την ανάλυση αυτή από το σύνολο της πόλης παρατηρούμε ότι :

- ♦ ο δείκτης ανομοιότητας (ID) φανερώνει ότι υπάρχει ιδιαίτερα μεγάλος διαχωρισμός μεταξύ των ανώτερων επαγγελματιών και των μισθωτών εργατικών. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης ID έχει τιμή ίση με 0,410, γεγονός που σημαίνει ότι το αντίστοιχο ποσοστό των ατόμων πρέπει να μετακινηθεί ώστε να προκύψει ομοιογένεια στη σύνθεση μεταξύ όλων των χωρικών ενοτήτων.
- ♦ Όσο αφορά τις πιθανότητες επαφής, προκύπτει ότι η ομάδα των ατόμων με ανώτερη επαγγελματική αποκατάσταση είναι περισσότερο απομονωμένη από τους εργάτες (0,540 και 0,609 αντίστοιχα). Φυσικά αν αντιστρέψουμε την παραπάνω έκφραση, παρατηρούμε ότι η ομάδα εργατών διαχέονται πιο εύκολα στο αστικό χώρο. Οι πιθανότητες αυτές επηρεάζονται φυσικά από τα ποσοστά των ομάδων αυτών στη σύνθεση του πληθυσμού.
- ♦ Αν εξετάσουμε το δείκτη ρυθμού συνδιακύμανσης (ETA^2), παρατηρούμε ότι η διαφορά διακύμανσης σε κάθε αστική ενότητα είναι αρκετά μεγάλη (0,230), γεγονός που μας προϊδεάζει για τις διαφορές κατανομής στο ΠΣΘ. Ο δείκτης αυτός μας φανερώνει λοιπόν το βαθμό συγκέντρωσης των εξεταζόμενων ομάδων στον αστικό χώρο. Προκύπτει λοιπόν ότι τα ποσοστά των δύο εξεταζόμενων πληθυσμιακών ομάδων έχουν μεγάλο εύρος τιμών και διασπορά.

Στον πίνακα 14 παρατίθεται η κατανομή των δύο αυτών μεταβλητών στους ΟΤΑ του ΠΣΘ. Με μια πρώτη ματιά, παρατηρούμε ότι ο άξονας βορρά-νότου επιβεβαιώνεται με τον πιο έντονο τρόπο. Τα αποτελέσματα

²⁷ Δεν επιλέχθηκαν όλες επαγγελματικές κατηγορίες, για το λόγο ότι η εφαρμογή των δεικτών απαιτεί η σύνθεση των μεταβλητών να αποτελείται από δύο εσωτερικές κλάσεις. Κάτι τέτοιο όμως, θα μείωνε την περιεχόμενη πληροφορία των μεταβλητών.

της εφαρμογής των δεικτών μέτρησης ανισότητας αναδεικνύουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς την ομοιογένεια και την πόλωση του χώρου του αστικού χώρου (βλ. και πίνακα 13).

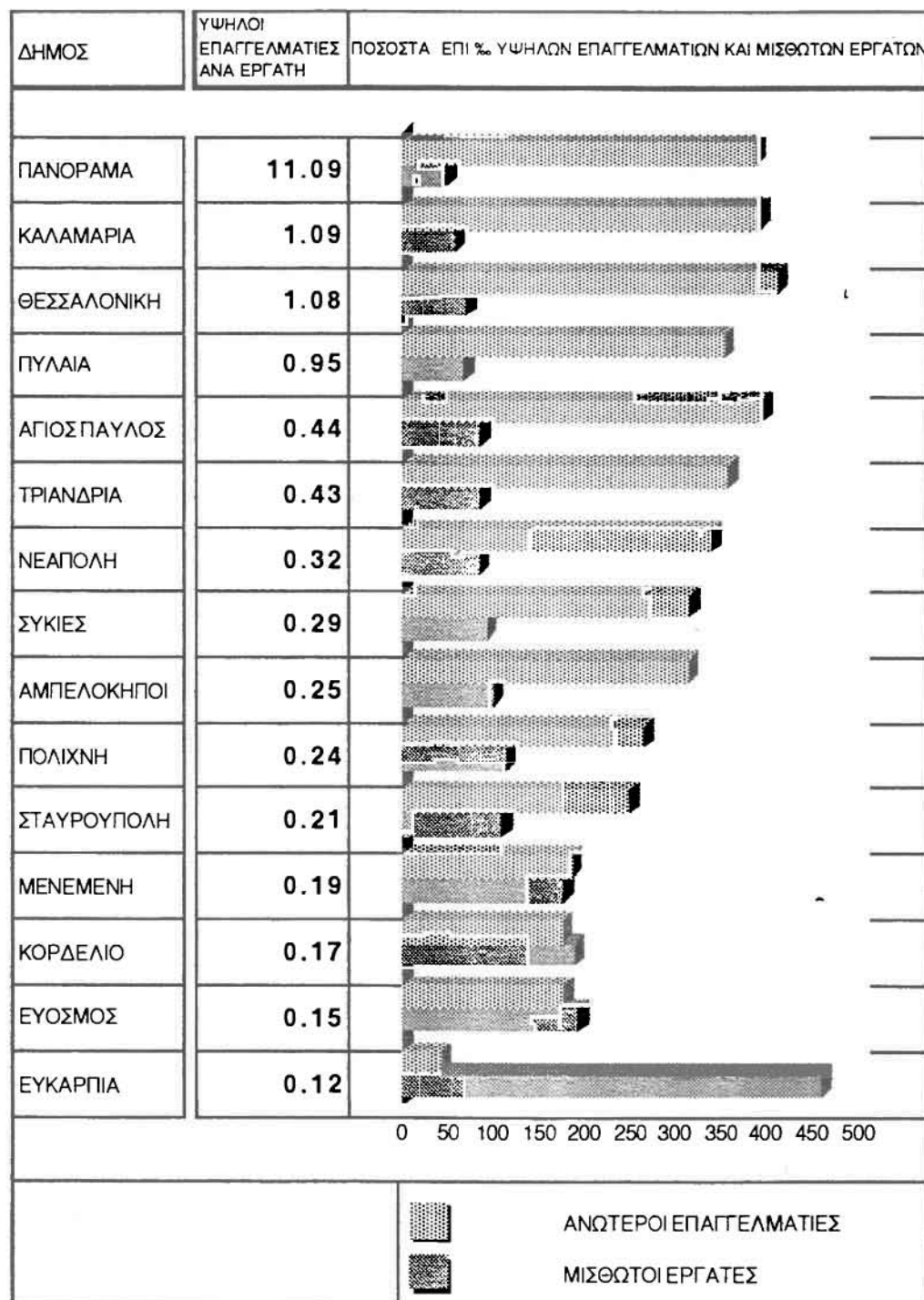
Πίνακας 13

Δείκτες διαχωρισμού των ΟΤΑ του ΠΣΘ για δύο κοινωνικές ομάδες

ΟΤΑ	ID		ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ ΑΝ.ΕΠ/ΕΡΓ. II	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ ΕΡΓ. II/ΑΝ.ΕΠ.	ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΦΗΣ ΕΡΓ. II/ΑΝ.ΕΠ.	ΕΤΑ ²
ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ	0.135	0.685	0.315	0.699	0.301	0.014
ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ	0.057	0.799	0.201	0.804	0.196	0.004
ΚΟΡΔΕΛΙΟ	0.044	0.853	0.147	0.857	0.143	0.004
ΕΥΟΣΜΟΣ	0.133	0.861	0.139	0.872	0.128	0.010
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	0.037	0.400	0.600	0.568	0.432	0.168
ΚΑΛΑΜΑΡΙΑ	0.236	0.417	0.583	0.544	0.456	0.127
ΜΕΝΕΜΕΝΗ	0.235	0.807	0.193	0.848	0.152	0.221
ΝΕΑΠΟΛΗ	0.075	0.750	0.250	0.758	0.242	0.008
ΠΟΛΙΧΝΗ	0.252	0.763	0.237	0.817	0.183	0.054
ΠΥΛΑΙΑ	0.277	0.433	0.567	0.590	0.410	0.157
ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	0.032	0.817	0.183	0.825	0.175	0.007
ΣΥΚΙΕΣ	0.129	0.745	0.255	0.782	0.218	0.037
ΤΡΙΑΝΔΡΙΑ	0.031	0.697	0.303	0.701	0.299	0.004
ΕΥΚΑΡΠΙΑ	0.054	0.883	0.117	0.894	0.106	0.010
ΠΑΝΟΡΑΜΑ	0.231	0.081	0.919	0.098	0.902	0.017
ΠΣΘ	0.411	0.460	0.540	0.691	0.309	0.230

Πίνακας 14

Ποσοστά συμμετοχής των δύο κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων που εξετάζονται

Πάντως αν συνδυαστούν τα ποσοστά συμμετοχής των μεταβλητών ανάλυσης με τους δείκτες διαχωρισμού, καταλήγουμε σε παρόμοια συμπεράσματα. Με βάση τις τιμές των δεικτών διαχωρισμού προκύπτει εύκολα μια αδρή ομαδοποίηση των ΟΤΑ με βάση την κατανομή των δύο ακραίων κοινωνικών ομάδων. Μάλιστα η γεωγραφική απεικόνιση της ομαδοποίησης, είναι ιδιαίτερα συνεκτική.

Ο Δ. Πανοράματος, αποτελεί μακράν την πλέον "αστική" διοικητική ενότητα. Έχει ήδη αναφερθεί πως η περιοχή αυτή αποτέλεσε το στόχο "εποικισμού" των υψηλών στρωμάτων ακολουθώντας τη μεγάλη τάση προαστιοποίησης των δεκαετία του '80 μετά τον υπερκορεσμό του κέντρου.

Ακολουθεί μια ομάδα από τρεις Δήμους που καταλαμβάνουν το κεντρικό και νότιο τμήμα του ΠΣ. Ένας από αυτούς είναι Δ. Καλαμαριάς, γεγονός απόλυτα φυσιολογικό, δεδομένου ότι η περιοχή αυτή αποτέλεσε την πρώτη ζώνη πολεοδομικής επέκτασης των ανώτερων στρωμάτων μετά την αστική ανάπτυξη της πόλης στις αρχές του αιώνα. Παρόλα αυτά, η μάζα των εργατικών στρωμάτων δεν λείπει εντελώς δεδομένου ότι ο Δήμος δέχτηκε μεγάλο ποσοστό προσφύγων με τη μικρασιατική καταστροφή. Ο Δ. Θεσσαλονίκης περιλαμβάνει επίσης μεγάλο ποσοστό υψηλών επαγγελματιών που έλκονται από το σκληρό πυρήνα του κέντρου, ο οποίος προσελκύει ακόμα όπως φάνηκε από την ανάλυση ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Μάλιστα το ποσοστό συμμετοχής τους είναι το μεγαλύτερο από όλους τους ΟΤΑ, αλλά η τελική αναλογία αστικών με εργατικά στρώματα προκύπτει μέτρια καθώς η ανομοιογένεια του χώρου είναι μεγάλη περιλαμβάνοντας αρκετές εργατικές συνοικίες. Ακολουθεί ο Δ. Πυλαίας, όπου διακρίνονται ισχυρές διαχωριστικές τάσεις μεταξύ των δυο εξεταζόμενων ομάδων. Οι πιθανότητες απομόνωσης και η ανομοιογένεια βρίσκονται στα ίδια επίπεδα με τους 2 προηγούμενους Δήμους. Ο δείκτης διακύμανσης όμως παρουσιάζεται αρκετά έντονος. Το εύρος των τιμών των ποσοστών συμμετοχής των δύο κοινωνικών είναι πλατύ, φανερώνοντας μεγάλη διασπορά τιμών, παρ' ότι ο αριθμός των χωρικών ενοτήτων είναι μικρός. Η Πυλαία είναι χαρακτηριστική περίπτωση φαινομένου προαστιοποίησης. Το κέντρο του Δήμου συγκροτείται από μικροαστικά και εργατικά στρώματα (προσφυγικοί οικισμοί), αλλά στις βόρειες όσο και στις ανατολικές ζώνες δέχεται ένα ρεύμα των υψηλών στρωμάτων για εγκατάσταση σε πολυτελείς κατασκευές.

Ακολουθεί μια ομάδα από δύο ΟΤΑ που βρίσκονται στο ανατολικό τμήμα του ΠΣΘ. Η υπερίσχυση των εργατικών στρωμάτων αρχίζει και γίνεται εμφανής. Εμφανίζονται πάντως αρκετές εσωτερικές διαφοροποιήσεις που

δεν είναι αμελητέες. Ο Άγιος Παύλος αποτελεί μια περίπτωση μικρού Δήμου όπου αποτελεί στόχο των υψηλών στρωμάτων στις ανώτερες και ακραίες ζώνες διατηρώντας όμως ένα ισχυρό πόλο μικροαστικών και εργατικών στρωμάτων στις χαμηλότερες και κεντρικότερες. Ο διαχωρισμός επομένως είναι αρκετά έντονος, παρ' ότι τα ποσοστά τους δεν είναι ισορροπημένα. Η συγκέντρωση τιμών είναι μεγάλη (άρα ο δείκτης ETA^2 μικρός), γιατί ο αριθμός των ζωνών είναι μικρός (2 ζώνες). Αντίθετα ο Δ. Τριανδρίας δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλη πόλωση, παρ' ότι η ανομοιογένεια του πληθυσμού είναι αυξημένη. Η διάχυση των ανωτέρων στρωμάτων είναι αρκετά μεγάλη καθώς ο δείκτης συγκέντρωσης είναι χαμηλός.

Ακολουθεί μια ομάδα με μεγάλους χωρικούς δεσμούς μεταξύ των μελών της. Οι Δ. Συκεών και Νεάπολης αποτελούσαν και αποτελούν τουλάχιστον στα νοτιότερα τμήματά τους μια ομοιόμορφη ζώνη κατοικίας με υψηλές πυκνότητες. Τα μικρομεσαία στρώματα υπερεκπροσωπούνται σ' αυτή τη ζώνη. Η ομοιογένεια είναι μεγάλη και οι δείκτες απομόνωσης προκύπτουν σχετικά μεγάλοι. Όμως ο Δ. Συκεών δείχνει να διαφοροποιείται, καθώς εμφανίζονται μεγαλύτερες πολωτικές τάσεις εντός των ορίων του. Αυτό συμβαίνει γιατί κάποια τμήματα των υψηλών επαγγελματιών προτιμούν επιλεκτικά να κατοικούν στην ανατολική ζώνη.

Η επόμενη ομάδα δήμων τοποθετείται στο βόρειο δυτικό τμήμα του ΠΣΘ. Πρόκειται για τους Δ. Αμπελοκήπων και Σταυρούπολης. Η ομοιογένεια τους είναι ιδιαίτερα αυξημένη, χωρίς να υπάρχει σημαντικό ποσοστό υψηλών στρωμάτων σ' αυτές τις περιοχές. Ως απόρροια αυτών είναι και το χαμηλό επίπεδο χωρικής πόλωσης αυτών των Δήμων. Και στις δύο περιπτώσεις η οικιστική ανάπτυξη και ο κορεσμός ήρθε νωρίς (δεκαετία 60) και αποτελούσαν πάντα τόπο κατοικίας εργατικών στρωμάτων. Βέβαια, η κεντρική θέση των δήμων στο πλέγμα σχέσεων όλων των βορειοδυτικών ΟΤΑ έχει διαφοροποιήσει λίγο την κοινωνική σύνθεσή τους και αποτελούν τόπο κατοικίας των μικροαστικών συνήθως στρωμάτων.

Οι Δ. Μενεμένης και Πολίχνης σχηματίζουν μια ομάδα ΟΤΑ με σαφή εργατική σύνθεση αλλά με αρκετά μεγάλη ανομοιογένεια. Δηλ. παρ' ότι υπάρχουν μικρά ποσοστά ανωτέρων στρωμάτων, δεν ομοιοκατανέμονται με κανονικό τρόπο σε όλες τις ζώνες των Δήμων αυτών. Μάλιστα στην Μενεμένη, η πόλωση είναι έντονη καθώς υπάρχει μεγάλη διάσταση μεταξύ του κεντρικού και οργανωμένου οικιστικά τμήματός της και των υπόλοιπων εκτάσεων που περιλαμβάνει όπως είδαμε νησίδες αποκλεισμένων πληθυσμών (π.χ Δενδροπόταμος). Η Πολίχνη, που την τελευταία δεκαετία έχει δεχθεί το μεγαλύτερο τμήμα των αυθαίρετων

κτισμάτων, απέκτησε μια ομοιογενή σύνθεση καθώς η ανοικοδόμηση έγινε από εργατικά στρώματα.

Η τελευταία ομάδα περιλαμβάνει τους Δ. Ευόσμου, Κορδελιού και Ευκαρπίας οι οποίοι αποτελούν τη βόρεια ζώνη του ΠΣΘ. Η ομοιογένειά τους είναι πολύ μεγάλη και η υπερίσχυση των εργατικών στρωμάτων είναι καταλυτική. Αυτό έχει ως συνέπεια και το χαμηλό επίπεδο πόλωσης Πρόκειται για δήμους που αναπτύχθηκαν πληθυσμιακά την τελευταία 15ετία και αποτέλεσαν το βασικό χώρο υποδοχής των εργατικών στρωμάτων και παλιννοστούντων, καθώς οι τιμές γης ακόμα και τώρα βρίσκονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Με την ανάπτυξη της περιφερειακής οδού, η οικιστική ανάπτυξη των ακραίων τμημάτων υπήρξε σημαντική και απέτρεψε την οικειοποίηση του αστικού χώρου με παραδοσιακές μεθόδους.

Συμπερασματικά οι δείκτες διαχωρισμού μας απέδωσαν μια συνεκτική εικόνα του αστικού χώρου. Αποδείχτηκαν χρήσιμοι για τη συγκριτική παρουσίαση των χαρακτηριστικών κατανομής κοινωνικών ομάδων στις αστικές ενότητες. Για την ερμηνεία τους όμως απαιτείται η γνώση τόσο της κοινωνικοοικονομικής σύνθεσης των περιοχών ανάλυσης όσο και των ιδιαιτεροτήτων που προκαλούν τις κοινωνικές διαφοροποιήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Παρατηρήσεις για τα σχήματα κοινωνικού διαχωρισμού

Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο ο χώρος της Θεσσαλονίκης παρουσιάζει ευδιάκριτα σχήματα διαχωρισμού όσον αφορά την κοινωνικοεπαγγελματική φυσιογνωμία των πολεοδομικών ενότητων. Η επιλογή αυτής της κλίμακας ανάλυσης ανάδειξε σημαντικές εσωτερικές διαφοροποιήσεις και ιδιαιτερότητες στη σύνθεση των χωρικών ενότητων που υπερέβαιναν τα διοικητικά όρια των ΟΤΑ του ΠΣΘ.

A. Επιβεβαιώθηκε ότι η κοινή άποψη ότι στη Θεσσαλονίκη το κέντρο εξακολουθεί να είναι θέση προνομιακής εγκατάστασης των ανώτερων κοινωνικο-επαγγελματικών στρωμάτων και οι διαδικασίες υποβάθμισης εντοπίζονται, συνήθως, στην περιφέρεια. Επίσης επαληθεύτηκε ότι ο διαχωριστικός άξονας βορρά - νότου παραμένει παρών. Η κανονικότητά του προκαλεί κάποια έκπληξη αλλά με τη γνώση των ιστορικών διαδικασιών μετασχηματισμού της πόλης το φαινόμενο αυτό είναι απολύτως δικαιολογημένο. Η αστική περιφέρεια του ΠΣΘ σαν έννοια δεν έχει την ίδια κοινωνική σημασία σε όλα τα σημεία της. Το βόρειο τμήμα αποτελεί τον πόλο συγκέντρωσης των εργατικών και περιθωριακών στρωμάτων που εκμεταλλεύονται την προσιτότητα με τη βιομηχανική ζώνη και τις χαμηλές τιμές γης. Το νότιο τμήμα δέχεται επιλεκτικά τις οικιστικές τάσεις προαστιοποίησης που ξεκίνησαν τη δεκαετία του '80. Η μαζική ζήτηση για κατοικία σ' αυτήν την ζώνη, ανέβασε τις τιμές γης στα ύψη και προκάλεσε την ομοιογενοποίηση του Δ. Πανοράματος. Την ίδια τάση ακολουθεί και ο Δ. Πυλαίας μόνο που σ' αυτήν την περίπτωση υπάρχει ο οικιστικός πηρήνας των προσφυγικών πληθυσμών που αντιστέκεται στην αλλαγή.

B. Επέτρεψε τη διαπίστωση ότι η ύπαρξη προσφυγικών οικισμών επέδρασε με διπλό τρόπο στην οργάνωση την κοινωνικής ιεραρχίας του αστικού ιστού της πόλης.

1) δημιούργησε του πόλους πληθυσμιακής ανάπτυξης στο βόρειο τμήμα της πόλης που συγκέντρωσαν το μεγαλύτερο όγκο των εσωτερικών μεταναστών στις δεκαετίες 60-70. Οι εργατικές συνοικίες της πόλης παρουσιάζουν υψηλή κοινωνικο-επαγγελματική ομοιογένεια, η οποία γεννήθηκε ιστορικά από τις αρχές του 20αι. (με την επέμβαση του κράτους μετά την πυρκαγιά του '17 και με την εγκατάσταση των προσφύγων το 1922 όταν δημιουργήθηκαν οι συνοικίες αυτές) και έχει αναπαραχθεί "μέσω παραδοσιακών" στεγαστικών διαδικασιών (κυρίως αυτοστέγαση και οικογενειακή αλληλοβοήθεια στην κατασκευή). Ως αποτέλεσμα των παραπάνω ο αστικός χώρος δεν είναι έντονα ιεραρχημένος (ταξικά, λειτουργικά κ.λπ.), όπως θα συνέβαινε αν λειτουργούσαν οι "κλασικοί μηχανισμοί" αγοράς γης και κατοικίας. Αντιθέτως, προέκυψε η γενική χωρική διαίρεση της πόλης στις εργατικές-λαϊκές περιοχές και στις υπόλοιπες, όπου οι ιεραρχήσεις είναι περισσότερο φανερές. Το διαχωριστικό αυτό σχήμα δεν χαρακτηρίζει αποκλειστικά το ΠΣΘ αλλά τα περισσότερα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, αφού παντού είναι το αποτέλεσμα ανάλογων στεγαστικών διαδικασιών. Η κατοικία των λαϊκών στρωμάτων είναι συνήθως χωροθετημένη στις λιγότερο περιζήτητες περιοχές των πόλεων. Η ιδιόκτητη κατοικία, που αποτέλεσε καταρχάς το διαβατήριό τους για την ενσωμάτωση στη ζωή της πόλης, φαίνεται σήμερα να σηματοδοτεί τον εγκλωβισμό τους στις ήδη υποβαθμισμένες περιοχές ή σε εκείνες που βρίσκονται σε πορεία υποβάθμισης. Ο εγκλωβισμός αυτός δεν είναι μόνο το αποτέλεσμα της αδυναμίας των στρωμάτων αυτών να έχουν πρόσβαση στην ιδιοκατοίκηση στις σημερινές συνθήκες, αλλά και της δυσκολίας τους να αποχωρισθούν τα δίκτυα αλληλοβοήθειας.

2) Δημιούργησε αστικές νησίδες στο νότιο τμήμα του ΠΣΘ, που διακόπτουν τη χωρική συνέχεια μιας γενικά "αναβαθμισμένης" περιοχής". Οι επιπτώσεις της έντασης του γεωγραφικού διαχωρισμού είναι διαφορετικές ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών. Τα νοικοκυριά που ανήκουν στα ανώτερα και στα ανώτερα-μεσαία στρώματα –με την αυξημένη συχνότητα μεταστεγάσεων και την περιορισμένη εξάρτησή τους από το παραδοσιακό πρότυπο κοινωνικής αναπαραγωγής– θα είναι τα υποκείμενα της αυξανόμενης ομοιογενοποίησης των υφιστάμενων "καλών" περιοχών και της δημιουργίας νέων, με το σταθερό προσανατολισμό της ζήτησής τους στις προνομιούχες περιοχές, οι οποίες γίνονται όλο και πιο απρόσιτες για τις υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες. Στη Θεσσαλονίκη η πλέον "διαχωριστική" συμπεριφορά προκύπτει από τις επιλογές περιοχής κατοικίας της ομάδας αυτής: Στις περιοχές όπου παρουσιάζονται οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις κατοικίας των υψηλότερων κοινωνικών στρωμάτων, το ποσοστό των ανώτερων επαγγελματικών στρωμάτων ήταν

5 φορές μεγαλύτερο του μέσου όρου για το σύνολο της πόλης, ενώ το ποσοστό των μισθωτών εργατών στις περιοχές με την υψηλότερη συγκέντρωση λαϊκών στρωμάτων ήταν 2,6 φορές μεγαλύτερο του μέσου όρου.

Πίνακας 18

Σύνδεση κοινωνικοεπαγγελματικών Cluster με την διοικητική διαίρεση του ΠΣΘ

CLUSTER	ΑΓ. ΠΑΥΛΟΣ	ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ	ΚΟΡΔΕΛΙΟ	ΕΥΟΣΜΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΚΑΛΑΜΡΙΑ	ΜΕΝΕΜΕΝΗ	ΝΕΑΠΟΛΗ	ΠΟΛΙΧΝΗ	ΠΥΛΑΙΑ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	ΣΥΚΙΕΣ	ΤΡΙΑΝΔΡΙΑ	Ν. ΕΥΚΑΡΠΙΑ	ΠΑΝΟΡΑΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ
16															1	1
15					2										1	3
18										1						1
1					2											2
17					3										1	4
2					7	1										8
8						3										3
3					7											7
4					5											5
14					1	1										2
9										1						1
10					10	7				2						19
5					12											12
13					4							1	1			6
6					10	1										11
7	1				6											7
29					1	1										2
12					9	1										10
22			1	1							2			1		5
11	1	3			7			4			2	3	1			19
23		1		2	1		2	3		2		3		1		15
19		1		2	8				2							13
20		6			3			1	1		2	2				15
28			1	3			1		4		1					10
21			2	5			1		1		7	1	1			18
27			1	1					1		1					4
25							1									1
26						1				1						2
24										1	1					2
30				1												1
	2	11	5	15	98	16	5	8	9	8	14	10	3	2	3	209

Γ. Ταυτόχρονα, η διαφοροποίηση που παρατηρήθηκε στο εσωτερικό των ΟΤΑ δεν έχει την ίδια ένταση σ' όλους. Από την ταξινομική ανάλυση,

διαπιστώνουμε πως οι Δήμοι με τη μεγαλύτερη ομοιογένεια είναι αυτοί που επηρεάζονται από τη χωρική πόλωση των υψηλών και εργατικών στρωμάτων (βλ. πίνακα 17). Επιπλέον με την χρήση των δεικτών ανισότητας έγινε προσιτή η δυνατότητα για τη συμπληρωματική διερεύνηση της κοινωνικής σύνθεσης στα όρια των ΟΤΑ.

Ο Δ. Θεσσαλονίκης έχει τη μεγαλύτερη ανομοιογένεια όπως είναι φυσικό λόγω της πολυμορφίας και της μεγάλης έκτασής του. Οι ΟΤΑ που εφάπτονται σ' αυτόν διακρίνονται επίσης για την ομοιογένεια τους σε μικρομεσαία στρώματα. Ιδιαίτερα θα πρέπει να προσεχθεί στο μέλλον, η μεταλλαγή της κοινωνικής φυσιογνωμίας των Δήμων Αμπελοκήπων Νεάπολης και Συκεών, οι οποίες από εργατικές μικροσυνοικίες εξελίχθηκαν σε μικροαστικές ζώνες με εμφανή υπερεκπροσώπηση του τριτογενή τομέα απασχόλησης. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί και στον Δ. Πυλίας, ο οποίος αποτελεί τον στόχο φαινομένων προαστιοποίησης, διατηρώντας ταυτόχρονα όμως υπολλείματα αγροτικών πληθυσμών στην περιφέρεια, μεγάλο όγκο εργατικών στρωμάτων στις κεντρικές ζώνες.

5.2. Αποτίμηση της μεθοδολογίας

Η εφαρμογή των στατιστικών μεθόδων σε γενικές γραμμές ήταν ικανοποιητική. Οι επιδιωκόμενες συσχετίσεις απαιτούν σημαντικό βαθμό ποσοτικοποίησης, ώστε να συνυπάρξουν στο πλαίσιο πολυμεταβλητών αναλύσεων. Οι ποσοτικοποιήσεις αυτές αποτελούν, κατ' ουσίαν σειρά παραδοχών, και στόχος τους είναι η απλοποίηση των αρχικών μεταβλητών και η έκφρασή τους με αριθμητικές μορφές κατάλληλες για τις εν λόγω αναλύσεις. Είναι σαφές ότι κάθε ποσοτικοποίηση είναι συνυφασμένη με την απώλεια πληροφοριών, όπως και κάθε άλλη διαδικασία αφαίρεσης.

Στην περίπτωση μας τα αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης ήταν αρκετά συγκροτημένα και οι τελικοί παράγοντες που εξέφραζαν τις χωρικές συσχετίσεις των επαγγελματικών κατηγοριών είχαν σαφές περιεχόμενο.

Τα αποτελέσματα της ταξινομικής ανάλυσης εξήχθησαν με μεγαλύτερη δυσκολία δεδομένου ότι η κλίμακα ανάλυσης ήταν μικρή και επηρεάστηκε περισσότερο από την οριακή κατανομή ορισμένων χωρικών ενοτήτων με μικρό πληθυσμό. Η τελική ομαδοποίηση περιέχει γενικεύσεις που καλύπτουν της διαφοροποιήσεις των "ακραίων" περιπτώσεων. Όμως η ιδιαιτερότητα ορισμένων ζωνών κατάφερε να υπερισχύσει της διαδικασίας ομαδοποίησης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον εντοπισμό των κοινωνικά ακραίων συνοικιών που διαπιστώθηκε εκ των υστέρων ότι βρίσκονταν στο

κάτω άκρο της κοινωνικής ιεραρχίας και αποτελούσαν τις πλέον αποκλεισμένες περιοχές.

Ο συνδυασμός παραγοντικής και ταξινομικής ανάλυσης απαιτεί τη άριστη γνώση των διαδικασιών "δόμησης" των αρχικών μεταβλητών ανάλυσης και της χωρικής προβολής αυτών. Θα πρέπει να διεκρυνιστεί ότι η εφαρμογή των μεθόδων αυτών σε κάθε αστική ενότητα δεν αποδίδει τις ίδιες συνιστώσες ακόμα και αν χρησιμοποιηθούν οι ίδιες μεταβλητές ανάλυσης. Το φαινόμενο αυτό είναι σύμφυτο με τις τοπικές ιδιαιτερότητες χωρικών συσχετίσεων των αρχικών μεταβλητών ανάλυσης.

Η συγκρότηση των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης έγινε με τρόπο ποιοτικό παρ' ότι έγινε προσπάθεια σύμπλευσης με τις αντίστοιχες κατηγορίες της Γαλλικής στατιστικής υπηρεσίας. Στη διαδικασία της εννοιολογικής αποσαφήνισης των αρχικών μεταβλητών ανάλυσης, λήφθηκε σοβαρά υπόψιν η ελληνική ιδιαιτερότητα της μεγάλης ανάπτυξης των μικρομεσαίων στρωμάτων αυτόνομης απασχόλησης στις υπηρεσίες και το εμπόριο.

Η εφαρμογή των δεικτών διαχωρισμού αποτέλεσε έναν εναλλακτικό τρόπο παρουσίασης των κοινωνικών ανισοτήτων. Ο χαρακτήρας τους είναι αρκετά γενικός. Η διαπίστωση αυτή μπορεί να εκληφθεί είτε με αρνητικό είτε με θετικό τρόπο. Αν η επιδίωξη του μελετητή είναι η συγκριτική παρουσίαση αστικών ενοτήτων, τότε ο συνδυασμός δεικτών διαχωρισμού αναδεικνύεται σε σημαντικό εργαλείο. Αν όμως ο μελετητής επιδιώκει την μελέτη αστικών προτύπων κατοίκησης (patterns) τότε η χρήση των δεικτών θα πρέπει να συνδυαστεί με μεθόδους που αναδεικνύουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία των πληθυσμιακών ομάδων που εξετάζονται.

5.3. Κριτική

Ένα βασικό σημείο κριτικής της παρούσας εργασίας είναι ότι περιγράφει μια στατική εικόνα του κοινωνικού διαχωρισμού. Για την πληρέστερη διερεύνηση ενός τόσο πολύπλοκου φαινομένου σαφώς εντοπίζεται ανάγκη συμπλήρωσης με άλλες μεθόδους ανάλυσης (π.χ επιτόπιες έρευνες), δεδομένου ότι τα επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία (ΕΣΥΕ) δεν καλύπτουν πλήρως τις απαιτήσεις της έρευνας.

Η αλληλοτροφοδοτούμενη κοινωνική και χωρική συγκέντρωση και ομαδοποίηση γίνεται καθημερινή πραγματικότητα στην πόλη και ενσαρκώνει τον κοινωνικό διαχωρισμό ως φαινόμενο εμβέλειας πολύ μεγαλύτερης από την απλή άνιση χωρική κατανομή των

κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων. Τα όρια της μεθοδολογίας που επιλέξαμε εξαντλούνται στον εντοπισμό της οργάνωσης ομοιογενών ομάδων στο χώρο χωρίς να εξετάζονται πολιτισμικά πρότυπα, στεγαστικές συνθήκες, επίπεδο κατανάλωσης κλπ. Πιο συγκεκριμένα το θέμα της στέγασης πρέπει να συνδεέται με την μελέτη κοινωνικού διαχωρισμού. Οι “στεγαστικές τάξεις” συμμετέχουν έως τώρα πολύ λιγώ σε αυτή την κοινωνικά διαχωριστική διαδικασία. Αυτό κυρίως οφείλεται στον αμφίσημο ταξικό χαρακτήρα των σημαντικότερων “στεγαστικών τάξεων”, που κατά το πρόσφατο παρελθόν αποτέλεσε το βασικό εμπόδιο στην ανάπτυξη του κοινωνικού διαχωρισμού, με την ευρεία κοινωνική διάδοση της ιδιοκατοίκησης και τον έλεγχο της αστικής γης. Η αυξανόμενη ταξική ομοιογένεια των “στεγαστικών τάξεων”, μέσω της παρακμής των παραδοσιακών λαϊκών προσβάσεων στην ιδιοκατοίκηση, και ο προοδευτικός κοινωνικός και χωρικός κατακερματισμός στην αγορά γης και κατοικίας αποτελούν τις καθοριστικές δομικές αλλαγές που οδηγούν στην εναρμόνιση της στέγασης με τους υπόλοιπους άξονες διαχωρισμού, και στην απελευθέρωση της διαχωριστικής δυναμικής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Α., (1979), *Πολεοδομική διερεύνηση-επέμβαση στην Πάνω Πόλη Θεσσαλονίκης (Τόμος Β΄)*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΑΥΚΑΛΑ Ε., ΚΑΥΚΑΛΑΣ Γ. ΛΑΓΟΠΟΥΛΟΣ Α.-Φ., (1979), *Θέματα Αρχιτεκτονικής-Πολεοδομίας 5: Θεσσαλονίκη: Πολεοδομική διερεύνηση-κριτική ρυθμιστικών προτάσεων και προοπτικές εξέλιξης της πόλης*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- ΓΕΤΙΜΗΣ Π., ΓΡΑΒΑΡΗΣ Δ. (επιμ.), (1993), *Κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- GEORGEON F., (1994), "Η "Σελανίκ" των μουσουλμάνων και των ντονμέδων", στο *Θεσσαλονίκη, 1850-1918*, Αθήνα, Εκάτη, σ. 117-130.
- ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ Κ., (1994), "Οι Έλληνες της Θεσσαλονίκης", στο *Θεσσαλονίκη, 1850-1918*, Αθήνα, Εκάτη, σ. 131-140.
- ΕΣΥΕ, (1995), *Αποτελέσματα της απογραφής της 17ης Μαρτίου του 1991*, Αθήνα, ΕΣΥΕ
- ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ-ΓΕΡΟΛΥΜΟΥ Α., (1995), *Η ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης μετά την πυρκαγιά του 1917*, Θεσσαλονίκη, University studio press.
- ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ-ΓΕΡΟΛΥΜΟΥ Α., ΚΟΛΩΝΑΣ Β. (1994), "Μια κοσμοπολίτικη πολεοδομία", στο *Θεσσαλονίκη, 1850-1918*, Αθήνα, Εκάτη, σ. 171-190.
- ΚΟΥΣΙΔΩΝΗΣ Χ., (1983), *Λειτουργική περιφερειοποίηση -εφαρμογή στη διερεύνηση του ελληνικού χώρου*, Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ.
- ΚΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ., (1990), *ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ: Μεθοδολογία και μέθοδοι ανάλυσης του χώρου*, Αθήνα, Συμμετρία.
- ΛΕΟΝΤΙΔΟΥ Λ., (1989), *Πόλεις της σιωπής. Εργατικός επικοισμός της Αθήνας και του Πειραιά, 1909-1940*, Αθήνα, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ.
- ΜΑΛΟΥΤΑΣ Θ., (1990), *Αθήνα, Κατοικία, Οικογένεια. Ανάλυση των μεταπολεμικών πρακτικών στέγασης*, Αθήνα, Ε.Κ.Κ.Ε./ Εξάντας.

- ΜΑΛΟΥΤΑΣ Θ., (1992), "Κοινωνικός διαχωρισμός στην Αθήνα", ΜΑΛΟΥΤΑΣ Θ., ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Δ., στο *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, σ. 67-138.
- ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν., (1994), "Μια πόλη ανάμεσα σε δύο αιώνες", στο *Θεσσαλονίκη, 1850-1918*, Αθήνα, Εκάτη, σ. 25-44.
- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, (1989), *Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας περιβάλλοντος Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, Οργανισμός Θεσσαλονίκης.
- ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Δ. (1988), "Σύστημα γης και κατοικίας στη μεταπολεμική Ελλάδα", στο Μαλούτας Θ., Οικονόμου Δ. (επιμ.), *Προβλήματα ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας στην Ελλάδα*, Αθήνα, Εξάντας, σσ. 57-114.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ Π., (1983), *Η Αγορά αστικού εδάφους στο παράδειγμα της Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- ΤΕΕ - Τμ. Κεντρικής Μακεδονίας, (1981), *Θεσσαλονίκη 1979-81 Χαρακτηριστικά χώρου και πληθυσμού*, Θεσσαλονίκη, ΤΕΕ - Τμ. Κεντρικής Μακεδονίας.
- ΤΕΕ - Τμ. Κεντρικής Μακεδονίας, (1981), *Μελέτη οικιστικής ανάπτυξης Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, ΤΕΕ - Τμ. Κεντρικής Μακεδονίας.
- ΤΕΕ Τμ. Κεντρικής Μακεδονίας, (1994), *ΠΣ Θεσσαλονίκης και ΖΟΕ Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, ΤΕΕ - Τμ. Κεντρικής Μακεδονίας.
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΙΔΗΣ Ι.Δ., (1966), *Χωροταξική Μελέτη Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, Υπουργείο Δημ. Έργων.
- ΤΣΟΥΓΙΟΠΟΥΛΟΣ Γ., (1981), *Το ελληνικό αστικό κέντρο*, Αθήνα, Ε.Κ.Κ.Ε.
- ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ Κ., (1987), *Κράτος, Κοινωνία, Εργασία*, Αθήνα, Θεμέλιο.
- ΥΠ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. - Δ.Ο.Θ., (1987), *Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Δήμος Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, ΥΠ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.
- ΥΠ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. - Δ.Ο.Θ., (1987), *Γενικό Πολιοδομικό Σχέδιο. Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Δήμος Αμπελοκήπων*, Θεσσαλονίκη, ΥΠ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.
- ΦΑΤΟΥΡΟΣ Δ.Α., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Λ., ΤΕΝΤΟΚΑΛΗ Β., (1976), *Μελέτες για την κατοικία στην Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- ΦΑΤΟΥΡΟΣ Δ., (1993), *Θεσσαλονίκη: Επιβίωση ή Μεγάλη Πόλη*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- ΧΑΣΤΑΟΓΛΟΥ Β., (1981), *Κοινωνικές Θεωρίες για τον αστικό χώρο - Κριτική Ανάλυση*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.

Ξενόγλωσση

- BERTIN J., (1977), *La graphique et le traitement graphique de l'information*, Paris, Flammarion.
- CAUVIN C., REYMOND H., SERRADJ A., (1987), *Discretisation et representation cartographique*, Maison de la Geographie- Montpellier, GIP Reclus.
- GETIMIS P., ECONOMOU D. (1994), "Urban restructuring and urban policies in the new Europe", στο *TOPOS SPECIAL EDITION*, Athens, Κεφ. 17 σ. 281-302.
- GORDON I. SASSENS S., (1992), "Restructuring the Urban Labor Markets", FAINSTEIN S. GORDON I., HARLOE M., στο *Divided Cities. New York & London in the Contemporary World*, Oxford, Blackwell, σ. 105-128.
- COULTER P., (1989), *Measuring Inequality. A methodological Handbook*, Worldview Prss, Boulder CO.
- CUFF D., MATTSON M., (1982), *THEMATIC MAPS. Their Design and Production*, London and New York, Methuen & CO.
- JAMBU M., (1989), *Exploration informatique et statistique des Donées.*, Paris, Dunod.
- KARADINOS D., CAVOUNIDIS J., (1994), *Location and Social Exclusion, Greece*, Brussels, European Community observatory on policies to combat exlusion.
- KIM JAE-ON, MUELLER C.W., (1978), *Introdaction to Factor Analysis.*, Beverly Hills-London, Sage.
- KIM JAE-ON, MUELLER C.W., (1978b), *Factor Analysis. Statistical Methods and Practical Issues*, Beverly Hills-London, Sage.
- LEODIDOU L., (1990), *The Mediterranean City in Trasition. Social Change and Urban Development*, Cambrige, Cambrige University Press, κεφ. 6 σ.209-239.
- LOGAN J., TAYLOR-GOOBY P., REUTER M., (1992), "Poverty and income inequality", στο FAINSTEIN S. GORDON I., HARLOE M., *Divided Cities. New York & London in the Contemporary World*, Oxford, Blackwell, σ. 129-150.
- MALOUTAS TH., (1993), "Social Segregation in Athens", στο *ANTIPODE 25:3*, Oxford, Blackwell, σ. 223-239.
- MINZIONE E., (1994), "Life Strategies and Social Economies in the Post fordism Age", στο *IJURR 18(1)*, Oxford, Blackwell, σ. 24-45.

- MINZIONE E., (1993), "New urban poverty: the italian experience", στο ANTIPODE 25:3, Oxford, Blackwell, σ. 206-222.
- PAHL R.E., 1970, *Patterns of urban life: the Social Structure of modern Britain*, London, Longmans
- PRETECEILLE E., (1993), *Mutation urbaines et politiques sociales*, Paris, CSU, τ.1 κεφ 1-2 τ.2 κεφ 1-2.
- PRETECEILLE E., (1993), "Segregation trends and local policies: the Paris case", στο *TOPOS SPESIAL EDITION*, Athens, Κεφ. 16 σ. 262-280.
- RECLUS-DATAR, (1989), *Les villes "européennes"*, Paris, La Documentation Francaise.
- RHEIN C., (1994), "La ségregation et ses mesures", στο BRUN J., RHEIN C., *La segregation dans les villes*, Paris, L' Harmattan: 121-62.
- ROBERTS B., (1994), "Informal Economy and Family Strategies", *IJURR* 18(1), Oxford, Blackwell, σ. 6-24.
- SASSENS S., (1994), *Cities in a World Economy*, Thousand Oaks, Pine Forge Prss, σ. 99-117.
- WILIKINSON L., (1989), *SYSTAT: The System for Statistics*, Enanston-Illinois, SSYSTA Inc.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Η ευρωπαϊκή πραγματικότητα

Μέχρι την έκδοση της προοπτικής για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρώπη 2000 plus) δεν υπήρχε κάποια συγκροτημένη άποψη για τα προβλήματα του αστικού χώρου. Το 1989 εκφράστηκε η άποψη για τη δημιουργία αστικών δικτύων, και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού στον αστικό χώρο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1993 έχει διαπιστώσει την ανάγκη για προώθηση προτάσεων επέμβασης σε αστικές περιοχές. Η ανάμιξη της Κοινότητας σαν σκοπό έχει την ανάπτυξη ενός αστικού συστήματος με διευρωπαϊκή σημασία και αποτελεσματικότητα.

Ειδικότερα το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο πρότεινε ένα πρόγραμμα ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης για την αναζωογόνηση της τοπικής ανάπτυξης. Τελικά το 1994 εγκρίθηκε η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN. Οι σκοποί και στόχοι της Κοινοτικής πρωτοβουλίας URBAN συνοψίζονται στα εξής σημεία:

- Την τελευταία δεκαετία μερικά από τα σημαντικότερα προβλήματα στην Κοινότητα συνδέονται με μείωση οικονομικών ευκαιριών, χαμηλό εισοδηματικό επίπεδο και γενικότερα υποβαθμισμένο επίπεδο ζωής σε ορισμένες αστικές περιοχές. Πιο συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αυξητικοί ρυθμοί στον κοινωνικό αποκλεισμό σε ένα όλο και μεγαλύτερο αριθμό πόλεων σε κεντρικές ή περιφερειακές ζώνες.
- Τα προβλήματα αυτά επιδεινώνονται από τις οικονομικές δυνατότητες των τοπικών αρχών, οι οποίες αδυνατούν να προωθήσουν μεγαλύτερα κονδύλια για υπηρεσίες προς τους κοινωνικά διαχωρισμένους πληθυσμούς τους. Οι υποδομές και η αναγέννηση της βιομηχανίας σαφώς ξεπερνούν τα όρια των τοπικών παραγόντων

- Οι προβληματικές περιοχές συνήθως εύκολα προσδιορίζονται γεωγραφικά. Ο εντοπισμός των προβληματικών ζωνών που μπορεί να είναι και ευρύτερες ζώνες πόλεων ή και πόλεις πραγματοποιείται με την εφαρμογή δεικτών. Περιλαμβάνουν επίπεδα ανεργίας, επίπεδο εκπαίδευσης, το ρυθμό εγκλημάτων, τα πρότυπα κατοικίας, το ποσοστό των διατιθέμενων κονδυλίων για πρόνοια, την εθνολογική δομή του πληθυσμού, επίπεδο εξυπηρέτησης από τις υποδομές κ.ά. Οι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο των πολεοδομικών συγκροτημάτων ή χώρας ανάλογα με την κλίμακα επέμβασης.
- Τα μέτρα που θα ληφθούν για τις επιλεγόμενες περιοχές θα πρέπει να είναι ολοκληρωμένα, περιλαμβάνοντας δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, βελτίωση υποδομών και φυσικού περιβάλλοντος, προωθώντας επίσης και μέτρα για την επανεκπαίδευση εργατικού δυναμικού.
- Η χωρική κλίμακα επέμβασης στον αστικό χώρο είναι μεγάλη και για αυτό το λόγο δεν αναμένεται αποφασιστική βελτίωση στα σημαντικά προβλήματα στον ευρύτερο αστικό χώρο. Σκοπός της Κοινότητας είναι, η συγκεκριμένη πρωτοβουλία να παίξει το ρόλο καταλύτη στην ανάληψη αποφάσεων στη χαμηλότερη βαθμίδα διοίκησης ώστε λαμβάνοντας καίρια μέτρα να υποβοηθούν υποβαθμισμένες αστικές περιοχές βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης για τους κατοίκους τους.
- Η υποβοήθηση των τοπικών αρχών θα προβάλλει επίσης τις δυνατότητες για την παροχή μέτρων πολιτικής που θα έλκουν οικονομικές δραστηριότητες και θα δημιουργήσουν συνθήκες σταθερότητας και ασφάλειας για τον αστικό πληθυσμό, με συγκροτημένο τρόπο και στον οικονομικό αλλά και στο κοινωνικό τομέα.

Οι περιοχές που θεωρούνται υποψήφιες για την επιλογή στο πρόγραμμα URBAN περιλαμβάνουν αστικές ζώνες πόλεων και πολεοδομικά συγκροτήματα με πληθυσμό πάνω από 100.000 κατ. Οι επιλεγόμενες περιοχές είναι δυνατόν να περιλάβουν είτε πολεοδομικές ενότητες ή γειτονιές γεωγραφικά προσδιορίσιμες, είτε περιοχές που ορίζονται από διοικητικά όρια όπως πολεοδομικά διαμερίσματα, ΟΤΑ, είτε ακόμα μικρότερες ενότητες πυκνοκατοικημένων αστικών ζωνών. Σε όλες τις περιπτώσεις, τα κριτήρια επιλογής είναι το υψηλό επίπεδο ανεργίας που συνδυάζεται και με την υποβαθμισμένη βιομηχανική παραγωγή, προβληματικές συνθήκες κατοικίας, έλλειψη κοινωνικών παροχών.

Μεγάλη έμφαση για την επιλεξιμότητα μιας περιοχής δίνεται στο βαθμό ολοκλήρωσης του προτεινόμενου προγράμματος. Σκοπός της Κοινότητας είναι η παρακίνηση των τοπικών αρχών για ανάληψη πρωτοβουλιών με αφορμή την κατάθεση προγραμμάτων για το URBAN. Τα ολοκληρωμένα προγράμματα θα πρέπει να συνδυάζουν μια ισορροπημένη και συνεκτική δέσμη οικονομικών μέτρων, κοινωνικής πρόνοιας, και περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών. Το σύνολο των μέτρων ενός προγράμματος βασίζεται σε προτάσεις των τοπικών παραγόντων.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΑΝΟΡΑΜΑ	ΕΚΤΑΣΗ	2248 <i>He</i>		
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	7		
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
	9394	4516	4878	
	100.00%	48.1%	51.0%	
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
	3956	2456	1500	
	100.00%	62.1%	37.9%	
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			%	
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%	
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	846	255	34.4%	17.0%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ	481	224	19.6%	14.9%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	889	755	36.2%	50.3%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		2571	
ΖΕΥΓΑΡΙ		381	14.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		1385	53.9%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		73	2.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		329	12.8%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		80	3.1%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		31	1.2%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		197	7.7%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		95	3.7%
<i>ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ</i>			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΩΣΗΣ			
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	1954	76.0%	
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	507	19.7%	
ΆΛΛΟ	110	4.3%	

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
0-14	0	0.0%	
15-24	327	8.3%	
25-34	1006	25.4%	
35-44	1156	29.2%	
45-54	921	23.3%	
55-64	454	11.5%	
65+	92	2.3%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	1695	42.8%	
ΜΕΣΗ	1437	36.3%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	129	3.3%	
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	204	5.2%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	440	11.1%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	51	1.3%	

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	4.18	κάτοικοι / He
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.93	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.65	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	3.54%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	4.86%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	42.11%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	1.70	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΑΦΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.117	0.423	0.577	0.438	0.562	0.015
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.072	0.857	0.143	0.863	0.137	0.006
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.123	0.036	0.964	0.038	0.962	0.003

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

N. ΕΥΚΑΡΠΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ	1627 He	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	3	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	3480	1758	1722
	100.00%	50.5%	49.5%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	1432	1001	431
	100.00%	69.9%	30.1%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			%
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	115	13	11.5% 3.0%
ΑΥΤΟ/ΜΕΝΟΙ	235	65	23.5% 15.1%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	594	309	59.3% 71.7%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ	964	
ΖΕΥΓΑΡΙ	145	15.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	540	56.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	30	3.1%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	118	12.2%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	40	4.1%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	3	0.3%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ	58	6.0%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ	30	3.1%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ		
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	732	75.9%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	147	15.2%
ΆΛΛΟ	85	8.8%

ΧΑΡΑΚΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
	ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ	%
0-14	6	0.4%
15-24	293	20.5%
25-34	381	26.6%
35-44	333	23.3%
45-54	266	18.6%
55-64	149	10.4%
65+	4	0.3%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ	%
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	62	4.3%
ΜΕΣΗ	251	17.5%
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	112	7.8%
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	143	10.0%
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	719	50.2%
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	145	10.1%

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	2.14	κάτοικοι / He
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	1.02	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.61	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	6.70%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	0.83%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	41.15%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.42	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΑΦΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.054	0.043	0.957	0.044	0.956	0.001
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.008	0.893	0.107	0.893	0.107	0.000
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.175	0.066	0.934	0.076	0.924	0.010

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΤΡΙΑΝΔΡΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ	35.5 <i>He</i>	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	3	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	11822	5650	6172
	100.00%	47.8%	52.2%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	4439	2817	1622
	100.00%	63.5%	36.5%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ		359	82
ΑΥΤΟ/ΜΕΝΟΙ		545	175
ΜΙΣΘΩΤΟΙ		1763	1149

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		4047	
ΖΕΥΓΑΡΙ		615	15.2%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		1829	45.2%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		64	1.6%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		188	4.6%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		189	4.7%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		37	0.9%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		839	20.7%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		286	7.1%
<i>ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ</i>			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ			
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	2814	69.5%	
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	1096	27.1%	
ΆΛΛΟ	137	3.4%	

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
0-14	4	0.1%	
15-24	593	13.4%	
25-34	1278	28.8%	
35-44	1267	28.5%	
45-54	885	19.9%	
55-64	391	8.8%	
65+	21	0.5%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	878	19.8%	
ΜΕΣΗ	1196	26.9%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	327	7.4%	
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	431	9.7%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	1488	33.5%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	119	2.7%	

ΑΙΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	333.01	κόσμοι / <i>He</i>
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.92	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	2.92	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	7.66%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	2.20%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	37.55%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.42	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΘΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.023	0.197	0.803	0.198	0.802	0.002
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.047	0.906	0.094	0.907	0.093	0.001
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.033	0.076	0.924	0.076	0.924	0.000

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΥΚΙΕΣ	ΕΚΤΑΣΗ	115 Ηε	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	10	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	34050	16379	17671
	100.00%	48.1%	51.9%
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ			ΣΥΝΟΛΟ
			338
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	13780	9051	4729
	100.00%	65.7%	34.3%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			%
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	935	220	10.3%
ΑΥΤΟ/ΜΕΝΟΙ	2092	598	23.1%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	5421	3224	59.9%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ	10885	
ΖΕΥΓΑΡΙ	1937	17.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	5650	51.9%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	203	1.9%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	551	5.1%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	577	5.3%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	97	0.9%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ	1452	13.3%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ	418	3.8%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ		
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	7837	72.0%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	2583	23.7%
ΆΛΛΟ	465	4.3%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
	ΣΥΝΟΛΟ	%
0-14	7	0.1%
15-24	2299	16.7%
25-34	3939	28.6%
35-44	3411	24.8%
45-54	2745	19.9%
55-64	1285	9.3%
65+	94	0.7%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	ΣΥΝΟΛΟ	%
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ ΜΕΣΗ	1708	12.4%
ΜΕΣΗ	3596	26.1%
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	1046	7.6%
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	1575	11.4%
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	5255	38.1%
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	600	4.4%

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	296.09	κάτοικοι / ηε
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.93	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.13	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	8.03%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	0.99%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	40.47%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.34	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΘΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.082	0.123	0.877	0.130	0.870	0.007
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.085	0.898	0.102	0.901	0.099	0.003
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.064	0.081	0.919	0.083	0.917	0.002

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ		ΕΚΤΑΣΗ	430.7 <i>He</i>	
		ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	14	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	
36671	17867	18804	432	
100.00%	48.7%	51.3%		
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ	
ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	
15376	9908	5468	1403	
100.00%	64.4%	35.6%		
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	1048	233	10.6%	4.3%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ	1835	493	18.5%	9.0%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	6255	3927	63.1%	71.8%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ	11364	
ΖΕΥΓΑΡΙ	1783	15.7%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	6495	57.2%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	231	2.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	621	5.5%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	610	5.4%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	110	1.0%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ	1122	9.9%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ	392	3.4%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ		
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	7979	70.2%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	2726	24.0%
ΑΛΛΟ	652	5.7%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
	ΣΥΝΟΛΟ	%
0-14	15	0.1%
15-24	2462	16.0%
25-34	4685	30.5%
35-44	4044	26.3%
45-54	2796	18.2%
55-64	1310	8.5%
65+	64	0.4%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	ΣΥΝΟΛΟ	%
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	1517	9.9%
ΜΕΣΗ	3342	21.7%
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	1289	8.4%
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	1841	12.0%
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	6537	42.5%
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	850	5.5%

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	85.14	κάτοικοι / <i>he</i>
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.95	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.23	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	9.12%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.18%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	41.93%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.69	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΑΦΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.085	0.098	0.902	0.102	0.898	0.004
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.096	0.907	0.093	0.911	0.089	0.004
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.076	0.091	0.909	0.094	0.906	0.003

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΥΛΑΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ	2817 <i>He</i>	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	9	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	20451	10002	10449
	100.00%	48.9%	51.1%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	8303	5354	2949
	100.00%	64.5%	35.5%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	% %
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	775	187	14.5% 6.3%
ΑΥΤΟ/ΜΕΝΟΙ	1228	426	22.9% 14.4%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	3113	2006	58.1% 68.0%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		6203	
ΖΕΥΓΑΡΙ		979	15.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		3587	57.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		94	1.5%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		402	6.5%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		287	4.6%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		42	0.7%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		602	9.7%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		210	3.4%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ			
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	4746	76.5%	
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	1148	18.5%	
ΆΛΛΟ	294	4.7%	

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
0-14	12	0.1%	
15-24	907	10.9%	
25-34	2319	27.9%	
35-44	2597	31.3%	
45-54	1753	21.1%	
55-64	640	7.7%	
65+	75	0.9%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	2220	26.7%	
ΜΕΣΗ	2439	29.4%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	641	7.7%	
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	664	8.0%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	2049	24.7%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	290	3.5%	

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	7.26	κάτοικοι / <i>He</i>
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.96	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.30	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	5.76%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	0.86%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	40.60%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.36	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΘΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P¹	P²	P³	P⁴	ΕΤΑ¹
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.196	0.255	0.745	0.300	0.700	0.046
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.181	0.893	0.107	0.914	0.086	0.021
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.071	0.059	0.941	0.062	0.938	0.003

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΟΛΙΧΝΗ	ΕΚΤΑΣΗ	705.5 He	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	10	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	27413	13403	14010
	100.00%	48.9%	51.1%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	11568	7616	3952
	100.00%	65.8%	34.2%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ		817	161
ΑΥΤΟ/ΜΕΝΟΙ		1416	399
ΜΙΣΘΩΤΟΙ		4914	2886

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ	8396	
ΖΕΥΓΑΡΙ	1414	16.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	4721	56.2%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	165	2.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	561	6.7%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	437	5.2%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	99	1.2%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ	755	9.0%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ	244	2.9%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ		
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	6413	76.4%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	1498	17.8%
ΑΛΛΟ	485	5.8%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
	ΣΥΝΟΛΟ	%
0-14	6	0.1%
15-24	1882	16.3%
25-34	3546	30.7%
35-44	2831	24.5%
45-54	2055	17.8%
55-64	1196	10.3%
65+	52	0.4%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	ΣΥΝΟΛΟ	%
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	1141	9.9%
ΜΕΣΗ	2491	21.5%
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	900	7.8%
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	1482	12.8%
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	4812	41.6%
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	742	6.4%

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	38.86	κάτοικοι / He
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.96	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.27	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΠΙΑΣ	10.13%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.36%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	42.20%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.50	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΘΙΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.208	0.097	0.903	0.116	0.884	0.019
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.040	0.891	0.109	0.892	0.108	0.001
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.039	0.101	0.899	0.102	0.898	0.001

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΝΕΑΠΟΛΗ	ΕΚΤΑΣΗ	108.3 He	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	8	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	30568	14644	15924
	100.00%	47.9%	52.1%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	12266	8068	4198
	100.00%	65.8%	34.2%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	% %
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	989	213	12.3% 5.1%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ	1638	423	20.3% 10.1%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	4896	2933	60.7% 69.9%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		10011	
ΖΕΥΓΑΡΙ		1777	17.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		5018	50.1%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		152	1.5%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		455	4.5%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		540	5.4%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		92	0.9%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		1544	15.4%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		433	4.3%
<i>ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ</i>			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ		6870	68.6%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ		2741	27.4%
ΑΛΛΟ		399	4.0%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ		%	
0-14	9	0.1%	
15-24	1971	16.1%	
25-34	3689	30.1%	
35-44	2893	23.6%	
45-54	2361	19.2%	
55-64	1262	10.3%	
65+	81	0.7%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ		%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	1563	12.7%	
ΜΕΣΗ	3470	28.3%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	929	7.6%	
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	1367	11.1%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	4479	36.5%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	458	3.7%	

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	282.25	κάτοικοι / he
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.92	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.05	ότομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	8.61%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.08%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	40.13%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.31	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΑΦΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P''	P'''	P''''	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.049	0.127	0.873	0.129	0.871	0.002
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.048	0.889	0.111	0.890	0.110	0.001
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.042	0.086	0.914	0.087	0.913	0.001

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΜΕΝΕΜΕΝΗ	ΕΚΤΑΣΗ	618.8 <i>He</i>	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	9	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	12866	6283	6583
	100.00%	48.8%	51.2%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	5047	3514	1533
	100.00%	69.6%	30.4%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	360	81	10.2%
ΑΥΤΟ/ΜΕΝΟΙ	845	187	24.0%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	2036	1007	57.9%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		3857	
ΖΕΥΓΑΡΙ		630	16.3%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		2200	57.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		75	1.9%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		232	6.0%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		188	4.9%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		41	1.1%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		371	9.6%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		120	3.1%
<i>ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ</i>			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ			
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	2755	71.4%	
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	879	22.8%	
ΆΛΛΟ	213	5.5%	

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ		%
0-14	10	0.2%
15-24	926	18.3%
25-34	1445	28.6%
35-44	1306	25.9%
45-54	890	17.6%
55-64	447	8.9%
65+	24	0.5%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ		
ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ		%
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	386	7.6%
ΜΕΣΗ	976	19.3%
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	429	8.5%
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	608	12.0%
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	2166	42.9%
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	482	9.6%

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	20.79	κάτοικοι / <i>He</i>
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.95	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.34	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	10.03%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	0.89%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	39.23%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.71	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΓΡΑΦΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.183	0.075	0.925	0.090	0.910	0.001
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.088	0.903	0.097	0.907	0.093	0.042
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.108	0.100	0.900	0.106	0.894	0.001

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΚΑΛΑΜΑΡΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ	619.9 Ηε	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	17	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	79911	37902	42009
	100.00%	47.4%	52.6%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	31506	19923	11583
	100.00%	63.2%	36.8%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			% %
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	3053	716	15.3% 6.2%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ	4355	1451	21.9% 12.5%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	11376	7948	57.1% 68.6%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ	25905	
ΖΕΥΓΑΡΙ	4454	17.2%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	13208	51.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	491	1.9%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	1487	5.7%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	1358	5.2%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	299	1.2%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ	3488	13.5%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ	1120	4.3%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ		%
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	19091	73.7%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	5598	21.6%
ΆΛΛΟ	1215	4.7%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
	ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ	%
0-14	12	0.0%
15-24	3637	11.5%
25-34	9180	29.1%
35-44	9401	29.8%
45-54	6363	20.2%
55-64	2688	8.5%
65+	225	0.7%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ	%
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	8517	27.0%
ΜΕΣΗ	10222	32.4%
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	2245	7.1%
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	2688	8.5%
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	7004	22.2%
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	830	2.6%

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	128.92	κάτοικοι / ηε
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.90	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.08	ότομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	6.89%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.27%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	39.43%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.40	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΓΡΑΦΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P ^a	P ^b	P ^c	P ^d	ΕΤΑ ¹
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.163	0.261	0.739	0.297	0.703	0.037
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.070	0.905	0.095	0.908	0.092	0.003
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.099	0.068	0.932	0.074	0.926	0.005

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΕΚΤΑΣΗ	1764 Ηε	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	101	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	375538	175236	200302
	100.00%	46.7%	53.3%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	145086	87854	57232
	100.00%	60.6%	39.4%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			% %
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	11189	3128	12.7% 5.5%
ΑΥΤΟ/ΜΕΝΟΙ	18813	7221	21.4% 12.6%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	51695	39413	58.8% 68.9%
ΣΥΜΒΟΗΘΟΥΝΤΑ ΜΕΛΗ	1359	2275	1.5% 4.0%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		139826	
ΖΕΥΓΑΡΙ		22161	15.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		52593	37.6%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		2144	1.5%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		5376	3.8%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		7900	5.6%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		1286	0.9%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		33901	24.2%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		11921	8.5%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ			
██████████			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ		85629	61.2%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ		46691	33.4%
ΆΛΛΟ		4954	3.5%
ΔΞ/ΔΑ		8	0.0%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
0-14	42	0.0%	
15-24	18934	13.1%	
25-34	44491	30.7%	
35-44	37072	25.6%	
45-54	27648	19.1%	
55-64	14963	10.3%	
65+	1936	1.3%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	41285	28.5%	
ΜΕΣΗ	47078	32.4%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	9687	6.7%	
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	11190	7.7%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	32166	22.2%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	3680	2.5%	

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	212.93	κάτοικοι / Ηε
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.87	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	2.69	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	8.26%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.44%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	38.63%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.26	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΘΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.201	0.271	0.729	0.326	0.674	0.054
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.092	0.878	0.122	0.884	0.116	0.006
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.081	0.082	0.918	0.085	0.915	0.003

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΥΟΣΜΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ	1056 He	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	16	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	28763	14244	14519
	100.00%	49.5%	50.5%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	11750	7984	3766
	100.00%	67.9%	32.1%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	709	130	8.9% 3.5%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ	1672	398	20.9% 10.6%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	5032	2683	63.0% 71.2%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ	8837	
ΖΕΥΓΑΡΙ	1678	19.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	4926	55.7%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	192	2.2%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	529	6.0%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	422	4.8%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	84	1.0%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ	728	8.2%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ	278	3.1%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ		
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	6276	71.0%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	1786	20.2%
ΑΛΛΟ	650	7.4%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ		
	ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ	%
0-14	18	0.2%
15-24	2105	17.9%
25-34	3551	30.2%
35-44	2719	23.1%
45-54	1998	17.0%
55-64	1283	10.9%
65+	76	0.6%
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ		
	ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ	%
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	954	8.1%
ΜΕΣΗ	2365	20.1%
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	968	8.2%
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	1421	12.1%
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	5066	43.1%
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	976	8.3%

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	27.24	κάτοικοι / he
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.98	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.25	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	10.20%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.84%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	40.85%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.50	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΓΡΑΦΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P'	P'	P'	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.122	0.081	0.919	0.087	0.913	0.006
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.057	0.882	0.118	0.885	0.115	0.003
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.060	0.102	0.898	0.107	0.893	0.006

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ-ΚΟΡΔΕΛΙΟ	ΕΚΤΑΣΗ	347.03 Ηε	
	ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	6	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	16549	8140	8409
	100.00%	49.2%	50.8%
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	6659	4443	2216
	100.00%	66.7%	33.3%
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			%
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	430	70	9.7% 3.2%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ	817	199	18.4% 9.0%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	2885	1628	64.9% 73.5%

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		4789	
ΖΕΥΓ' ΑΡΙ		753	15.7%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		2699	56.4%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		133	2.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		386	8.1%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		232	4.8%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		46	1.0%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		393	8.2%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		147	3.1%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ			
		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ		3394	70.9%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ		1110	23.2%
ΆΛΛΟ		281	5.9%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ		%	
0-14	10	0.2%	
15-24	1011	15.2%	
25-34	2064	31.0%	
35-44	1867	28.0%	
45-54	1095	16.4%	
55-64	580	8.7%	
65+	32	0.5%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
ΔΕΝ ΔΗ ΣΥΝΟΛΟ		%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	559	8.4%	
ΜΕΣΗ	1259	18.9%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	710	10.7%	
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	842	12.6%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	2775	41.7%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	514	7.7%	

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	47.69	κάτοικοι / Ηε
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.97	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.46	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	9.19%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	3.83%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	40.24%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.90	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΘΗΣ						
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P*	P*	P*	P*	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.050	0.083	0.917	0.085	0.915	0.002
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.050	0.907	0.093	0.909	0.091	0.001
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.035	0.093	0.907	0.094	0.906	0.001

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ		ΕΚΤΑΣΗ	162.4 <i>He</i>		
		ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	11		
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	
	39937	19214	20723	268	
	100.00%	48.1%	51.9%		
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	
	16039	10508	5531	1364	
	100.00%	65.5%	34.5%		
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ		1109	240	10.6%	4.3%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ		2104	599	20.0%	10.8%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ		6651	3980	63.3%	72.0%

ΛΗΜΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	245.86	κάτοικοι / <i>he</i>
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.93	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	3.09	ότομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	8.50%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	0.67%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	40.16%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.55	νέοι / ηλικιωμένοι

ΔΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ	12915	
ΖΥΓΗ ΛΙΨ	2233	17.3%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	6689	51.8%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ	220	1.7%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ	630	4.9%
ΜΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	725	5.6%
ΜΟΝΟΓΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	102	0.8%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ	1712	13.3%
ΛΟΙΠΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ	604	4.7%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ		
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ		
	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ	9007	69.7%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ	3391	26.3%
ΑΛΛΟ	517	4.0%

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΞΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ID	P*	P*	P*	P*	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.060	0.11	0.889	0.113	0.887	0.002
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.073	0.899	0.101	0.902	0.098	0.003
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.061	0.085	0.915	0.087	0.913	0.002

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
0-14	18	0.1%	
15-24	2433	15.2%	
25-34	4929	30.7%	
35-44	4146	25.8%	
45-54	2940	18.3%	
55-64	1490	9.3%	
65+	83	0.5%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	1790	11.2%	
ΜΕΣΗ	4012	25.0%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	1566	9.8%	
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	1843	11.5%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	6082	37.9%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	746	4.7%	

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ		ΕΚΤΑΣΗ	40.05 <i>He</i>	
		ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ	2	
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
	7221	3486	3735	115
	100.00%	48.3%	51.7%	
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΕΡΓΟΙ	
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
	2768	1817	951	276
	100.00%	65.6%	34.4%	
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ			ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
			%	%
ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	254	41	14.0%	4.3%
ΑΥΤΟΜΕΝΟΙ	371	87	20.4%	0.1%
ΜΙΣΘΩΤΟΙ	1042	645	57.3%	67.8%

ΛΟΜΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ		2544	
ΖΕΥΓΑΡΙ		407	16.0%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		1107	43.5%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		40	1.6%
ΖΕΥΓΑΡΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ		127	5.0%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ		136	5.3%
ΜΟΝΟΝΙΚΑ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ		27	1.1%
ΜΟΝΟΜΕΛΗ		552	21.7%
ΛΟΦΙΑ ΠΟΛΥΜΕΛΗ		148	5.8%
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΣΘ			
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΝΟΙΚΙΣΗΣ			
		ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΙΔΙΟΚΑΤΟΙΚΗΣΗ		1748	68.7%
ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ		670	26.3%
ΑΛΛΟ		126	5.0%

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
0-14	6	0.2%	
15-24	293	10.6%	
25-34	381	13.8%	
35-44	333	12.0%	
45-54	266	9.6%	
55-64	149	5.4%	
65+	4	0.1%	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ			
	ΣΥΝΟΛΟ	%	
ΑΝΩΤΑΤΗ / ΑΝΩΤΑΤΗ	62	2.2%	
ΜΕΣΗ	251	9.1%	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	112	4.0%	
ΥΠΟΧΡΕΥΤΙΚΗ	143	5.2%	
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	719	26.0%	
ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	145	5.2%	

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ		
ΔΕΙΚΤΕΣ	ΤΙΜΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ	180	κάτοικοι / He
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΝΔΡΩΝ / ΓΥΝΑΙΚΩΝ	0.93	άνδρες / γυναίκες
ΜΕΣΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	2.84	άτομα
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΠΙΑΣ	9.97%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1.59%	
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	38.33%	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	2.42	νέοι / ηλικιωμένοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ						
	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΕΠΛΗΘΗΣ					
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	D	P'	P''	P'''	P''''	ΕΤΑ'
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0.097	0.158	0.842	0.165	0.835	0.001
ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	0.007	0.902	0.098	0.902	0.098	0.000
ΑΝΕΡΓΟΙ	0.165	0.098	0.902	0.111	0.889	0.001

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΚΛΑΣΕΙΣ ΕΝ. ΠΛΗΘ.		ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	
0-14	A 1	ΑΝΩΤΑΤΗ	E 1
15-24	A 2	ΑΝΩΤΕΡΗ	E 2
25-34	A 3	ΜΕΣΗ	E 3
35-44	A 4	ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗ	E 4
45-54	A 5	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	E 5
55-64	A 6	ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	E 6
65+	A 7	ΟΥΤΕ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ	E 7

ΚΛΑΔΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	
ΓΕΩΡΓΙΑ	GE
ΑΛΙΕΙΑ	AL
ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	OR
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	ME
ΠΑΡΟΧΗ ΗΛ. ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΡΟΥ	IL
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	KA
ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	EM
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	XE
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	TR
ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	BA
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ, ΕΚΜΙΣΘΩΣΕΙΣ ..	RE
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ	DD
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	EK
ΥΓΙΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ	YG
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	AY
ΙΔΩΤΙΚΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝ ΟΙΚΙΑΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	IY
ΕΤΕΡΟΔΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ	ET
ΝΕΟΙ	NE
ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ ΕΠΑΡΚΩΣ ΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	AS

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Βασικά χαρακτηριστικά των ομαδοποιημένων χωρικών ενοτήτων με την μέθοδο ταξινόμησης CAH
(Ποσοστά %)

CAH CLUSTER	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ				ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΚΛΑΣΕΙΣ							ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ						
	ΑΡΡΕΝ	ΘΗΛΕΙΣ	ΘΗΛ/ΑΡ	ΕΝ. ΠΛ	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7
CL CAH 1	451	549	1.22	352	0	113	325	234	173	123	31	431	57	346	30	39	88	9
CL CAH 2	464	536	1.16	388	0	86	284	276	219	114	21	381	56	359	47	45	102	10
CL CAH 3	456	544	1.19	368	0	122	318	251	184	109	16	289	62	354	55	67	157	16
CL CAH 4	454	546	1.20	373	0	133	338	236	166	109	18	306	65	352	59	59	143	16
CL CAH 5	464	536	1.15	386	0	135	320	247	192	97	9	217	61	331	71	75	220	25
CL CAH 6	469	531	1.13	390	0	142	293	262	195	99	8	174	45	318	74	91	270	28
CL CAH 7	469	531	1.13	379	0	155	324	238	177	96	9	166	56	314	80	87	269	29
CL CAH 8	465	535	1.15	396	0	92	278	303	224	94	9	319	52	376	48	61	131	13
CL CAH 9	479	521	1.09	394	0	89	210	300	298	95	8	367	32	337	24	56	179	6
CL CAH 10	472	528	1.12	392	0	110	301	294	197	88	10	249	55	337	73	76	193	18
CL CAH 11	476	524	1.10	393	1	153	294	252	195	98	8	114	40	283	79	104	343	37
CL CAH 12	473	527	1.11	397	0	126	299	289	193	86	5	173	53	305	80	94	272	22
CL CAH 13	481	519	1.08	387	1	119	291	296	210	80	4	188	43	316	74	89	267	23
CL CAH 14	489	511	1.05	395	0	124	284	292	211	81	7	190	48	266	69	96	288	43
CL CAH 15	454	546	1.20	400	0	73	253	283	208	131	52	512	51	325	21	33	51	8
CL CAH 16	483	517	1.07	420	0	55	255	340	260	80	10	435	48	343	15	58	100	3
CL CAH 17	467	533	1.14	404	0	75	264	275	218	132	36	437	42	359	30	39	85	8
CL CAH 18	462	538	1.17	436	0	96	188	192	272	180	71	427	25	414	29	50	46	8
CL CAH 19	480	520	1.08	402	1	161	300	241	184	104	8	90	39	259	81	117	360	55
CL CAH 20	481	519	1.08	404	1	160	301	254	183	95	6	83	37	245	87	118	381	49
CL CAH 21	489	511	1.05	412	1	162	307	260	174	94	4	62	31	214	89	124	426	55
CL CAH 22	494	506	1.02	413	2	177	293	246	174	99	8	50	26	204	84	125	437	73
CL CAH 23	486	514	1.06	402	1	161	290	254	193	95	7	84	32	252	87	113	390	43
CL CAH 24	489	511	1.04	409	10	163	260	256	210	91	10	83	39	176	75	107	374	146
CL CAH 25	503	497	0.99	352	11	242	253	228	159	100	8	9	7	66	42	91	449	337
CL CAH 26	471	529	1.12	383	2	175	265	262	183	104	9	26	15	170	64	114	475	136
CL CAH 27	499	501	1.00	404	1	179	292	239	189	97	4	37	20	175	83	120	480	85
CL CAH 28	489	511	1.04	416	1	178	297	236	181	102	5	43	26	183	81	125	459	83
CL CAH 29	478	522	1.09	383	1	145	279	300	181	88	6	132	43	285	78	89	336	37
CL CAH 30	489	511	1.04	313	27	357	279	190	89	54	4	4	23	74	23	27	120	729
ΣΥΝΟΛΟ	474	526	1.11	394	1	139	300	262	191	98	10	178	46	293	73	92	283	36

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ (1991), ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 (συνέχεια) Βασικά χαρακτηριστικά των ομαδοποιημένων χωρικών ενοτήτων με την μέθοδο ταξινόμησης CAH
(Ποσοστά %)

CAH CLUSTER	ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ																	
	GE	AL	OR	ME	IL	KA	EM	XE	TR	BA	RE	DD	EK	YG	AY	ET	NE	AS
CL CAH 1	5	0	0	119	3	18	175	29	34	44	123	62	130	89	47	0	53	60
CL CAH 2	6	2	0	138	5	29	203	26	45	43	93	75	121	76	33	0	30	67
CL CAH 3	4	1	0	161	5	33	191	37	50	33	73	77	105	72	39	0	45	70
CL CAH 4	5	1	1	153	5	35	167	46	46	29	79	81	103	77	43	0	50	71
CL CAH 5	4	0	1	188	5	47	178	38	60	26	56	77	87	67	37	0	43	79
CL CAH 6	5	2	1	216	5	56	180	40	61	23	50	67	72	50	37	0	48	82
CL CAH 7	5	0	0	203	4	52	178	42	60	21	46	70	73	65	38	0	54	80
CL CAH 8	4	3	0	161	6	39	220	25	54	47	73	77	108	62	33	0	26	60
CL CAH 9	0	0	0	169	8	48	200	22	34	36	85	75	115	107	24	0	22	52
CL CAH 10	5	2	1	179	6	44	193	35	59	33	61	84	95	60	34	0	36	70
CL CAH 11	4	1	1	274	4	65	182	32	69	18	33	60	53	43	31	0	39	87
CL CAH 12	4	2	1	211	6	59	181	38	61	22	47	77	74	55	36	0	42	78
CL CAH 13	4	1	3	220	7	58	177	35	64	24	47	81	85	57	29	0	34	73
CL CAH 14	17	67	0	212	2	42	184	38	53	25	42	63	71	49	27	0	28	73
CL CAH 15	3	0	0	114	4	12	207	26	24	30	136	48	110	120	29	0	19	96
CL CAH 16	3	0	0	160	0	25	255	15	25	30	98	58	88	115	23	0	20	68
CL CAH 17	9	0	1	113	3	22	224	27	36	33	108	59	98	87	27	0	25	119
CL CAH 18	8	0	0	113	4	21	397	4	17	13	138	13	75	42	8	0	4	138
CL CAH 19	5	0	1	278	4	69	171	40	74	12	30	58	38	39	34	0	40	101
CL CAH 20	4	0	1	313	4	67	174	34	76	11	27	53	38	36	29	0	39	89
CL CAH 21	4	1	1	356	3	93	153	29	64	8	24	46	27	31	26	0	40	92
CL CAH 22	14	0	1	342	2	88	124	30	52	6	18	32	20	26	22	0	35	182
CL CAH 23	8	1	1	311	5	80	181	30	71	13	31	50	36	31	32	0	39	79
CL CAH 24	19	1	0	322	0	86	254	23	58	11	24	45	30	33	13	0	25	49
CL CAH 25	11	5	0	204	3	72	432	28	54	4	5	25	3	14	21	0	72	38
CL CAH 26	10	16	0	272	1	119	162	36	55	5	37	51	20	24	42	0	43	98
CL CAH 27	5	1	2	335	3	129	123	34	62	5	19	50	17	18	17	0	42	132
CL CAH 28	6	1	1	347	2	112	141	31	67	6	24	40	23	32	28	0	41	93
CL CAH 29	2	6	1	247	6	69	157	38	64	21	34	63	53	45	40	0	41	102
CL CAH 30	112	0	4	78	0	43	566	12	8	0	4	12	0	8	8	0	4	143
ΣΥΝΟΛΟ	5	2	1	236	4	59	180	34	61	22	49	65	67	52	33	0	40	83

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ (:1991), ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Βασικά χαρακτηριστικά των ομαδοποιημένων χωρικών ενοτήτων με την μέθοδο ταξινόμησης K-means (Ποσοστά %)

K- means CLUSTER	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ				ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΚΛΑΣΕΙΣ							ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ						
	ΑΡΡΕΝ	ΘΗΛΕΙΣ	ΘΗΛ/ΑΡ	ΕΝ. ΠΛ	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7
CL KM 1	479	521	1.09	398	1	164	295	247	186	100	7	84	37	249	84	115	376	55
CL KM 2	468	532	1.13	391	0	125	314	273	192	87	8	223	60	333	74	76	212	22
CL KM 3	489	511	1.04	313	27	357	279	190	89	54	4	4	23	74	23	27	120	729
CL KM 4	462	538	1.17	436	0	96	188	192	272	180	71	427	25	414	29	50	46	8
CL KM 5	456	544	1.19	371	0	128	332	240	173	110	17	292	64	355	58	64	151	17
CL KM 6	445	555	1.25	387	0	67	248	279	201	142	64	561	42	314	16	28	33	7
CL KM 7	490	510	1.04	411	1	164	305	254	177	94	5	61	30	214	89	123	427	56
CL KM 8	499	501	1.00	393	1	175	284	244	190	102	5	41	18	175	72	124	482	88
CL KM 9	455	545	1.20	370	0	90	305	257	200	123	26	413	54	352	40	41	91	9
CL KM 10	479	521	1.09	394	0	89	210	300	298	95	8	367	32	337	24	56	179	6
CL KM 11	481	519	1.08	406	0	140	301	276	181	98	4	123	41	270	75	110	342	39
CL KM 12	489	511	1.04	409	10	163	260	256	210	91	10	83	39	176	75	107	374	146
CL KM 13	468	532	1.14	407	0	77	262	275	222	134	30	427	42	361	32	41	90	7
CL KM 14	451	549	1.22	352	0	113	325	234	173	123	31	431	57	346	30	39	88	9
CL KM 15	472	528	1.12	387	0	141	300	260	192	97	9	176	47	316	76	92	266	27
CL KM 16	486	514	1.06	421	0	124	287	311	203	73	2	176	38	306	68	98	277	37
CL KM 17	503	497	0.99	352	11	242	253	228	159	100	8	9	7	66	42	91	449	337
CL KM 18	470	530	1.13	391	0	82	268	285	232	100	33	366	55	340	45	53	124	17
CL KM 19	490	510	1.04	417	2	178	295	242	179	99	6	45	25	189	81	125	454	80
CL KM 20	476	524	1.10	391	1	148	295	261	195	94	7	118	42	280	80	103	341	36
CL KM 21	464	536	1.15	399	0	92	274	300	223	99	11	333	53	378	49	55	121	12
CL KM 22	473	527	1.12	396	0	125	294	288	198	88	6	191	54	322	77	90	245	22
CL KM 23	485	515	1.06	398	0	115	289	303	203	83	7	197	49	301	78	85	262	28
CL KM 24	497	503	1.01	447	2	192	318	219	188	81	0	22	29	177	121	105	472	74
CL KM 25	478	522	1.09	406	0	181	313	189	216	97	4	39	15	263	35	166	425	58
CL KM 26	463	537	1.16	379	0	112	298	268	198	109	15	286	54	344	62	67	171	16
CL KM 27	483	517	1.07	420	0	55	255	340	260	80	10	435	48	343	15	58	100	3
CL KM 28	475	525	1.11	431	0	85	263	293	224	109	26	409	69	349	31	45	88	9
CL KM 29	482	518	1.07	403	1	160	297	248	193	96	6	85	36	266	86	113	374	40
CL KM 30	469	531	1.13	380	3	174	256	275	177	105	10	23	15	153	70	105	484	151
ΣΥΝΟΛΟ	474	526	1.11	394	1	139	300	262	191	98	10	178	46	293	73	92	283	36

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ (1991), ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 (συνέχεια) Βασικά χαρακτηριστικά των ομαδοποιημένων χωρικών ενοτήτων με την μέθοδο ταξινόμησης K-me (Ποσοστά %)

K- means CLUSTER	ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ																	
	GE	AL	OR	ME	IL	KA	EM	XE	TR	BA	RE	DD	EK	YG	AY	ET	NE	AS
CL KM 1	5	0	1	304	4	63	177	36	78	11	30	51	38	36	32	0	39	88
CL KM 2	4	1	1	186	6	47	182	36	61	29	56	83	91	64	34	0	39	74
CL KM 3	112	0	4	78	0	43	566	12	8	0	4	12	0	8	8	0	4	143
CL KM 4	8	0	0	113	4	21	397	4	17	13	138	13	75	42	8	0	4	138
CL KM 5	4	0	1	159	4	33	180	41	48	31	76	79	103	76	41	0	48	68
CL KM 6	3	0	0	93	3	7	201	23	23	31	157	43	116	144	34	0	26	82
CL KM 7	6	1	1	342	3	92	155	30	66	8	24	47	27	29	26	0	39	101
CL KM 8	5	1	1	313	3	127	127	27	59	5	21	50	18	20	19	0	43	151
CL KM 9	6	1	0	135	4	23	196	29	43	41	100	78	133	83	39	0	32	50
CL KM 10	0	0	0	169	8	48	200	22	34	36	85	75	115	107	24	0	22	52
CL KM 11	7	2	1	259	4	78	162	36	60	15	37	67	48	44	36	0	37	100
CL KM 12	19	1	0	322	0	86	254	23	58	11	24	45	30	33	13	0	25	49
CL KM 13	9	0	1	116	3	23	225	29	36	33	107	58	93	79	26	0	27	121
CL KM 14	5	0	0	119	3	18	175	29	34	44	123	62	130	89	47	0	53	60
CL KM 15	5	3	1	209	5	55	180	40	60	23	48	69	74	52	40	0	48	82
CL KM 16	6	0	2	243	10	70	179	26	55	19	38	61	86	49	35	0	13	105
CL KM 17	11	5	0	204	3	72	432	28	54	4	5	25	3	14	21	0	72	38
CL KM 18	4	9	0	135	3	35	220	28	42	43	89	69	107	87	37	0	16	69
CL KM 19	9	1	1	351	2	107	137	31	63	6	23	38	22	31	26	0	38	110
CL KM 20	4	1	1	268	5	62	181	35	68	18	38	64	54	45	33	0	42	76
CL KM 21	5	2	1	151	6	38	211	24	51	46	79	73	108	66	29	0	30	77
CL KM 22	4	1	1	206	6	58	180	38	60	24	47	79	81	57	33	0	41	77
CL KM 23	11	24	0	200	5	48	176	32	55	23	44	79	83	54	29	0	30	100
CL KM 24	2	0	2	409	2	136	112	58	72	4	13	47	13	11	11	0	38	65
CL KM 25	23	0	0	266	0	154	127	19	66	12	58	54	31	19	35	0	15	120
CL KM 26	4	1	1	162	4	35	205	35	54	34	68	76	98	64	33	0	40	80
CL KM 27	3	0	0	160	0	25	255	15	25	30	98	58	88	115	23	0	20	68
CL KM 28	4	0	1	159	6	21	221	31	27	28	92	58	97	69	19	0	5	127
CL KM 29	3	1	1	309	4	75	182	32	73	13	29	52	37	36	29	0	39	80
CL KM 30	7	19	0	273	1	113	168	39	54	4	33	51	18	25	43	0	48	94
ΣΥΝΟΛΟ	5	2	1	236	4	59	180	34	61	22	49	65	67	52	33	0	40	83

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ (:1991), ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομαδοποιήσεις ενοτήτων με μέθοδο CAH

CLUSTER	IAPR	IGPR	IA1	IG1	IA2	IG2	IA3	IG3	IA10	IG10	IA11	IG11	IA13	IG13	IA7	IG7	IA4	IG4	IA5	IG5
16	4.18	1.73	8.39	6.34	3.44	3.48	2.21	7.52	5.50	5.16	4.20	4.34	3.45	2.95	0.72	2.20	1.19	0.00	2.17	0.69
15	4.76	4.98	6.93	5.78	4.64	3.93	2.85	4.28	2.58	3.25	1.92	1.76	2.89	2.73	1.59	2.59	1.26	0.89	2.39	1.68
18	5.83	14.44	6.15	2.12	3.54	2.22	0.00	0.00	5.95	4.94	2.34	4.84	3.28	4.44	0.00	2.76	0.00	0.00	0.00	0.00
1	4.31	6.47	5.50	6.65	3.09	2.89	2.28	3.52	1.06	1.80	1.25	1.35	1.38	1.55	2.71	2.57	2.22	1.28	1.83	2.20
17	4.67	3.90	4.66	3.36	3.62	3.17	2.07	3.22	2.48	2.70	2.18	1.58	2.77	3.26	0.79	1.46	0.92	0.68	1.27	1.51
2	3.61	3.52	3.46	3.33	2.72	2.47	2.13	2.16	1.87	1.53	2.34	2.41	1.66	1.97	1.39	2.02	1.89	1.30	1.91	1.66
8	2.05	1.65	2.63	2.93	2.12	1.59	2.03	1.65	1.93	1.88	2.87	2.65	1.75	1.93	1.18	1.71	1.04	0.93	1.17	1.10
3	1.60	2.24	2.10	2.11	1.82	1.90	1.58	1.82	1.16	1.62	1.62	1.45	1.30	1.24	1.28	1.76	1.34	1.62	1.66	1.61
4	2.04	2.69	1.97	1.73	1.88	1.97	1.67	1.65	0.81	0.90	1.47	1.55	0.92	1.03	1.80	1.74	1.39	1.28	1.69	1.41
14	2.14	1.11	1.35	0.61	0.94	0.75	1.25	1.82	1.75	2.38	1.30	1.40	0.66	0.33	0.64	0.98	0.96	0.79	1.31	0.78
9	1.11	1.37	1.25	3.02	3.22	2.89	1.75	0.00	1.80	1.76	1.95	5.74	3.56	5.38	0.86	0.87	0.00	0.00	1.29	1.65
10	1.65	1.59	1.18	1.27	1.40	1.45	1.22	1.42	1.17	1.32	1.54	1.61	1.25	1.19	1.11	1.33	1.17	1.40	1.46	1.47
5	0.94	0.73	0.89	0.96	1.06	1.25	1.23	1.08	0.82	0.85	1.12	0.88	0.87	0.87	1.14	0.97	1.46	1.58	1.34	1.62
13	0.76	1.06	0.64	0.87	0.95	1.13	0.91	1.93	0.68	0.40	1.29	1.48	1.01	0.87	0.77	0.98	1.38	1.46	1.55	0.94
6	0.81	0.66	0.57	0.68	0.90	0.95	0.99	0.51	0.80	0.81	1.12	1.14	0.96	0.94	1.20	1.07	1.07	0.96	0.78	0.78
7	0.56	0.70	0.55	0.62	0.80	0.82	1.03	0.46	0.50	1.02	0.68	0.41	0.81	0.86	1.45	1.02	1.30	0.91	0.94	1.04
29	0.65	1.60	0.49	0.29	0.70	0.85	1.28	1.31	1.28	1.71	0.57	1.34	0.63	0.75	1.60	0.89	0.55	0.90	0.76	0.80
12	0.52	0.47	0.45	0.43	0.76	0.84	0.79	0.45	1.01	0.91	0.71	0.84	0.83	0.66	0.74	1.11	1.34	1.56	1.28	1.23
22	0.06	0.00	0.39	0.00	0.20	0.11	0.55	0.16	0.39	0.18	0.46	0.12	0.59	0.37	0.54	0.59	0.29	0.48	0.13	0.40
11	0.34	0.20	0.38	0.50	0.45	0.46	0.66	0.58	0.80	0.66	0.58	0.64	0.88	0.85	0.85	0.63	0.89	0.94	0.69	0.91
23	0.21	0.28	0.34	0.32	0.38	0.39	0.59	0.56	0.92	0.61	0.45	0.50	0.83	0.80	0.79	0.43	0.68	0.65	0.58	0.62
19	0.14	0.25	0.33	0.43	0.39	0.32	0.59	0.46	1.01	0.74	0.58	0.88	0.82	0.79	0.95	0.67	0.41	0.57	0.57	0.52
20	0.17	0.04	0.24	0.18	0.35	0.42	0.53	0.39	0.70	0.53	0.49	0.36	0.75	0.76	0.68	0.58	0.79	0.54	0.56	0.47
28	0.06	0.08	0.22	0.35	0.14	0.13	0.40	0.43	0.51	0.74	0.32	0.26	0.37	0.44	0.61	0.40	0.27	0.67	0.25	0.38
21	0.08	0.06	0.14	0.17	0.26	0.23	0.41	0.49	0.94	0.86	0.28	0.27	0.63	0.62	0.66	0.50	0.53	0.38	0.40	0.23
27	0.28	0.00	0.00	0.00	0.04	0.20	0.45	0.00	0.56	1.04	0.14	0.88	0.75	0.71	0.80	0.33	0.72	0.20	0.33	0.14
25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.09	0.39	0.37	0.00	0.34	0.47	0.38	0.58	0.00	0.00	0.00	0.00
26	0.17	0.41	0.00	0.00	0.11	0.08	0.79	0.90	0.23	0.00	0.00	0.00	0.56	0.35	0.95	0.65	0.00	0.46	0.00	0.33
24	1.05	0.65	0.00	0.00	0.46	0.56	0.00	0.71	1.52	0.55	0.39	0.00	0.77	1.00	0.27	0.21	0.45	0.73	1.02	0.78
30	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.29	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ΠΙΝΑΚΑΣ : (συνέχεια). Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομαδοποιήσεις ενοτήτων με μέθοδο CAH

CLUSTER	IA6	IG6	IA8	IG8	IA9	IG9	IA12	IG12	IA15	IG15	IA14	IG14	IA16	IG16	IA19	IG19	IA20	IG20	IA18	IG18
16	4.28	2.29	0.75	0.00	0.50	1.48	0.36	0.89	1.27	1.57	1.10	2.03	0.64	0.00	1.99	0.00	0.48	0.00	0.85	0.64
15	0.57	1.39	0.57	2.23	1.02	1.46	0.70	1.06	0.96	0.96	1.20	1.70	2.51	2.75	1.44	2.67	0.59	1.34	0.50	0.45
18	1.79	0.00	0.00	2.24	0.62	0.39	0.22	0.52	0.00	0.00	4.11	4.08	2.13	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.40	0.21
1	1.70	1.72	1.26	2.75	1.35	1.68	1.22	1.36	1.36	1.18	0.76	1.45	1.43	3.05	0.93	0.00	0.91	0.00	0.75	0.94
17	1.29	0.71	1.34	1.04	1.11	1.39	0.80	1.09	1.01	1.47	1.39	1.93	2.48	3.81	1.36	3.43	0.83	1.20	0.48	0.64
2	1.57	1.16	1.39	1.83	1.38	1.86	1.07	1.49	1.58	1.72	1.10	1.36	1.89	2.88	1.11	1.30	0.86	0.49	0.78	0.86
8	1.62	1.28	1.07	1.17	1.51	1.67	1.08	1.55	1.56	1.44	1.44	1.30	1.73	1.59	1.27	0.70	0.85	0.88	0.89	0.85
3	1.43	1.45	1.45	1.74	1.35	1.66	1.16	1.43	1.32	1.57	1.00	1.23	1.57	2.05	1.01	1.76	0.87	0.81	1.02	1.08
4	1.57	1.49	1.24	2.28	1.44	1.51	1.12	1.46	1.16	1.61	0.76	0.92	1.37	1.68	1.19	1.57	1.13	0.86	0.87	1.06
14	1.04	1.11	1.57	1.08	1.08	0.96	0.82	0.87	1.48	1.90	1.38	1.25	1.13	0.58	1.53	1.42	1.40	0.71	1.05	0.70
9	2.12	1.21	0.59	1.06	2.17	1.73	1.23	1.20	0.50	0.00	1.41	1.77	1.52	0.00	0.79	0.00	0.00	0.00	0.48	0.31
10	1.35	1.53	1.41	1.32	1.43	1.44	1.17	1.28	1.23	1.30	1.14	1.15	1.48	1.17	1.14	0.90	0.93	0.91	1.04	0.99
5	1.15	1.40	1.16	1.37	1.41	1.29	1.20	1.30	1.25	1.13	0.95	0.96	1.06	1.28	0.80	1.19	0.91	0.82	1.06	1.11
13	1.06	0.89	1.07	0.82	1.39	1.22	1.15	1.09	0.71	0.91	1.46	1.26	1.09	0.87	1.06	0.00	0.99	0.75	0.93	1.12
6	1.14	1.01	1.19	0.93	1.11	1.14	1.10	1.13	1.07	1.02	0.95	0.89	1.00	0.65	1.01	0.92	0.98	0.89	0.98	1.24
7	0.98	1.21	0.70	1.08	1.17	1.08	1.19	1.17	1.09	0.99	0.75	0.82	0.98	1.17	0.95	0.95	0.84	1.07	1.13	1.19
29	0.62	0.18	0.70	0.62	0.69	0.80	0.83	0.90	1.84	1.46	0.75	0.94	1.18	0.84	1.16	0.68	1.12	1.02	0.98	0.86
12	1.32	0.97	1.25	1.37	1.21	1.08	1.19	1.07	0.98	0.78	1.00	1.01	1.11	0.50	0.92	0.90	1.14	0.98	1.23	1.22
22	0.40	0.51	0.56	0.44	0.30	0.24	0.65	0.41	0.39	0.26	0.79	0.49	0.26	0.15	1.20	1.94	1.00	1.09	0.55	0.66
11	0.99	0.89	0.88	0.73	0.85	0.78	1.01	0.86	0.90	0.93	1.10	0.99	0.86	0.72	0.94	0.86	1.02	1.00	1.20	1.15
23	0.58	0.58	0.66	0.46	0.59	0.50	0.84	0.64	0.83	0.62	1.18	0.97	0.60	0.50	0.88	1.02	1.05	1.27	1.01	0.91
19	0.67	0.65	0.59	0.56	0.62	0.57	1.01	0.77	0.92	0.98	0.82	0.81	0.40	0.62	0.99	1.15	1.03	1.08	1.06	1.09
20	0.69	0.66	0.79	0.55	0.64	0.50	0.87	0.72	0.78	0.59	0.94	0.90	0.43	0.45	0.78	0.79	1.26	1.37	1.15	1.05
28	0.20	0.56	0.72	0.24	0.36	0.31	0.62	0.42	0.50	0.50	0.61	0.53	0.32	0.17	1.00	0.27	1.10	1.10	0.90	0.72
21	0.43	0.51	0.63	0.30	0.44	0.41	0.66	0.52	0.51	0.56	0.78	0.75	0.38	0.27	0.99	0.55	1.03	1.19	0.85	0.80
27	0.11	0.15	0.00	0.54	0.23	0.20	0.62	0.35	0.64	0.32	0.62	0.49	0.39	0.00	0.91	0.59	1.27	1.33	0.93	0.54
25	0.00	0.00	0.00	0.70	0.07	0.04	0.26	0.12	0.33	0.00	0.76	0.75	0.00	0.00	0.52	0.00	2.54	1.16	0.51	0.20
26	0.25	0.55	0.53	0.32	0.24	0.19	0.66	0.59	0.60	0.19	0.85	0.44	0.30	0.43	1.19	0.00	0.92	2.62	0.81	0.89
24	0.80	0.00	0.84	1.00	0.28	0.47	0.77	0.41	0.12	0.30	1.27	1.15	0.72	0.68	0.56	0.00	0.91	0.83	1.23	0.68
30	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.21	0.00	0.00	0.00	0.26	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.75	3.41	0.19	0.80

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 (συνέχεια). Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομαδοποιήσεις ενοτήτων με μέθοδο CAH

CLUSTER	IA21	IG21	IA22	IG22	IA23	IG23	IA26	IG26	IA27	IG27	IA29	IG29	IA31	IG31	IA33	IG33	IA28	IG28	IA30	IG30
16	0.99	0.00	0.15	1.05	0.00	0.00	0.00	3.58	0.22	0.00	0.23	0.29	0.81	0.00	0.33	0.00	0.10	0.00	0.00	0.11
15	0.30	1.07	0.62	0.94	0.00	0.58	0.47	0.54	0.03	0.00	0.42	0.44	0.15	0.80	0.17	0.00	0.15	0.00	0.08	0.07
18	0.00	0.74	0.00	0.32	0.32	6.41	0.00	0.00	0.00	0.00	0.19	0.00	0.85	0.00	0.00	0.00	0.17	0.00	0.00	0.09
1	0.28	0.91	0.90	0.73	0.53	0.00	0.35	0.00	0.24	0.00	0.44	0.54	0.23	0.00	0.28	0.00	0.25	0.00	0.29	0.29
17	0.35	0.96	0.47	0.51	0.31	0.60	0.53	0.84	0.35	1.73	0.43	0.61	0.48	1.24	0.52	0.00	0.17	0.38	0.15	0.12
2	0.80	0.98	0.51	0.51	0.35	1.28	1.15	1.19	0.56	1.64	0.59	0.60	0.54	0.39	0.36	1.26	0.36	0.73	0.35	0.32
8	0.67	0.88	0.57	0.46	0.67	1.22	1.43	1.71	1.12	1.76	0.91	0.73	0.78	0.42	0.77	1.36	0.50	0.00	0.34	0.44
3	0.85	1.02	1.12	0.87	0.72	0.89	0.95	1.31	0.58	1.11	0.71	0.80	0.61	0.88	0.68	1.13	0.59	0.74	0.50	0.58
4	1.44	1.21	1.32	1.15	0.88	1.12	1.00	1.39	0.38	2.16	0.61	0.70	0.65	1.03	0.54	0.83	0.40	0.24	0.49	0.54
14	0.95	1.14	0.99	0.71	0.71	1.24	1.00	1.15	0.87	1.79	1.14	0.93	1.09	0.00	0.71	2.74	0.69	0.00	0.77	0.85
9	0.00	0.70	0.12	0.46	0.30	0.00	0.98	0.00	1.03	0.00	0.83	0.68	0.80	0.00	0.78	0.00	0.32	0.00	0.29	0.18
10	0.94	1.12	0.92	0.77	0.96	1.26	1.05	0.65	1.00	1.29	0.91	0.77	0.87	0.84	0.80	1.08	0.73	0.78	0.57	0.62
5	1.24	1.00	1.27	1.12	1.29	1.16	1.11	1.33	0.73	0.37	0.80	0.81	0.86	0.80	0.78	0.86	0.81	0.79	0.78	0.70
13	1.08	1.12	0.71	0.76	0.97	1.05	0.63	0.49	1.17	0.00	1.32	1.10	1.03	0.72	0.97	1.16	0.88	0.67	0.89	0.88
6	1.24	1.11	1.26	1.06	1.06	0.95	1.14	0.72	0.81	0.75	0.92	0.96	0.95	0.71	0.93	1.15	0.96	0.94	0.84	0.98
7	1.28	1.04	1.38	1.49	1.14	1.40	0.98	1.01	0.80	2.24	1.00	0.94	0.95	1.71	0.74	0.69	0.85	0.60	1.00	0.85
29	0.57	1.23	1.22	1.44	0.62	0.00	1.01	1.66	0.70	0.00	1.08	1.40	0.99	1.23	0.84	0.00	1.30	2.28	1.22	1.08
12	1.28	1.13	1.04	1.05	1.29	1.44	1.52	1.10	0.90	0.38	1.06	0.86	1.11	1.26	0.99	0.00	0.91	1.09	0.90	0.91
22	0.94	0.44	0.74	0.91	0.66	0.32	0.72	0.30	1.36	0.00	1.00	1.09	1.12	4.37	1.25	0.00	1.52	1.42	1.72	1.46
11	1.00	0.91	1.02	1.04	1.26	1.18	0.81	0.94	1.07	0.49	1.37	1.17	1.17	1.09	1.41	1.25	1.11	1.04	1.37	1.22
23	1.00	1.10	0.76	0.97	1.08	0.80	1.09	1.24	1.50	1.02	1.44	1.41	1.41	1.71	1.42	1.18	1.38	0.79	1.46	1.38
19	1.11	0.93	1.27	1.26	1.14	1.50	1.13	1.22	1.25	0.00	1.02	1.19	1.12	0.65	1.25	0.42	1.25	1.32	1.30	1.33
20	0.94	0.88	1.09	1.12	1.12	0.95	1.02	0.96	1.33	1.83	1.23	1.25	1.15	1.20	1.30	0.70	1.44	1.37	1.46	1.46
28	0.92	1.11	1.08	1.34	0.94	0.17	0.59	0.33	1.34	1.51	0.96	1.22	1.44	0.48	1.17	1.55	1.69	1.79	1.72	1.67
21	0.95	0.85	0.85	1.03	1.11	0.29	1.02	1.14	1.39	1.04	1.15	1.32	1.28	1.09	1.47	1.59	1.68	1.65	1.59	1.73
27	0.50	0.80	0.68	1.37	0.77	0.77	0.88	0.00	1.57	2.24	0.73	1.51	1.45	0.00	0.89	6.87	1.62	4.47	1.49	1.74
25	0.52	1.63	0.38	0.65	0.60	0.00	0.00	3.76	0.46	0.00	0.61	0.61	0.53	0.00	0.95	0.00	1.23	2.58	1.21	1.15
26	0.70	0.95	1.18	2.39	0.45	0.00	0.59	0.85	0.83	0.00	0.78	1.71	1.06	1.26	0.62	0.00	1.09	3.51	1.54	1.49
24	0.56	0.33	0.77	1.01	1.00	1.44	0.70	4.03	1.71	4.16	1.27	0.86	1.52	0.00	1.35	0.00	1.07	0.00	1.11	1.52
30	1.53	0.00	0.23	0.15	0.00	0.00	0.00	0.00	0.67	0.00	0.36	0.45	0.78	0.00	0.00	0.00	0.31	7.61	0.29	0.35

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 (συνέχεια). Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομάδες

CLUSTER	IA32	IG32	IA34	IG34	IA35	IG35	IA36	IG36	IA24	IG24	IA25	IG25	IA17	IG17
16	0.15	0.00	0.10	0.00	0.00	0.00	0.49	0.31	0.00	3.34	0.00	0.00	0.70	1.07
15	0.13	0.14	0.09	1.96	0.10	0.20	1.58	1.33	0.30	1.01	0.00	0.00	0.21	0.49
18	0.31	0.53	0.16	0.00	0.00	0.00	2.07	3.68	1.68	0.00	0.00	0.00	1.76	3.58
1	0.34	0.24	0.23	2.42	0.17	1.12	0.88	0.82	0.84	0.62	0.00	0.00	0.33	0.80
17	0.16	0.10	0.26	0.00	0.15	0.52	1.06	1.43	1.48	0.52	0.27	0.84	0.38	0.83
2	0.35	0.32	0.41	0.00	0.30	0.25	0.89	1.06	1.06	1.85	0.51	0.40	0.49	0.71
8	0.41	0.35	0.51	0.00	0.16	0.37	0.87	1.10	1.16	0.80	0.27	0.85	0.39	0.26
3	0.52	0.54	0.56	0.86	0.63	0.93	0.71	0.88	0.50	0.89	0.63	0.72	0.48	0.86
4	0.56	0.60	0.48	0.63	0.48	0.52	0.82	0.86	0.71	1.46	0.83	1.57	1.21	1.72
14	0.74	0.97	0.81	2.08	0.82	0.86	1.44	1.65	11.07	0.54	9.63	3.46	0.74	1.04
9	0.44	0.25	0.08	0.00	0.18	0.00	0.59	1.12	0.40	0.00	0.00	0.00	0.28	0.85
10	0.69	0.58	0.76	0.96	0.58	0.63	0.94	1.11	1.02	1.20	1.25	0.34	0.54	0.82
5	0.79	0.72	0.80	1.31	0.61	0.75	0.83	0.92	0.67	0.84	0.69	0.00	0.77	0.72
13	0.90	0.75	0.91	0.00	0.62	0.32	1.13	1.67	0.68	0.68	0.81	0.73	0.46	1.10
6	0.93	0.89	0.92	0.87	1.30	1.27	0.97	0.93	0.87	1.27	0.96	0.48	1.06	1.39
7	0.93	0.79	1.05	1.57	1.15	1.16	0.78	0.78	0.85	0.81	1.17	1.30	1.34	1.26
29	1.26	0.95	1.22	0.00	2.61	1.54	0.57	0.51	1.51	1.55	0.40	0.00	0.73	0.50
12	0.94	1.01	0.99	0.88	1.12	0.84	1.08	1.03	0.82	0.80	1.28	0.73	1.13	1.06
22	1.56	1.96	1.27	1.07	1.53	1.81	1.31	1.05	2.07	1.93	1.27	1.78	0.76	0.80
11	1.10	1.12	1.14	1.71	0.96	0.61	1.16	1.05	0.58	0.88	0.55	1.10	0.89	1.05
23	1.33	1.46	1.38	0.60	1.14	0.72	1.18	1.08	1.55	0.77	0.83	0.50	0.99	0.82
19	1.26	1.51	1.41	0.95	1.38	1.82	0.97	0.82	0.73	1.55	0.96	0.00	1.00	1.10
20	1.30	1.42	1.46	1.60	1.48	1.33	1.05	0.98	0.84	0.69	0.67	1.55	0.75	0.97
28	1.95	1.62	1.50	0.00	1.73	2.60	0.92	0.62	1.12	0.46	0.93	1.96	1.44	1.41
21	1.66	1.70	1.43	1.21	1.39	1.30	0.99	0.89	0.77	0.62	0.73	1.41	1.10	1.04
27	2.12	1.72	1.54	0.00	3.43	5.23	0.40	0.63	1.11	0.00	2.07	4.34	0.92	0.00
25	1.78	1.66	1.50	0.00	2.44	0.70	2.60	0.66	1.58	0.00	2.69	5.65	34.90	9.57
26	1.96	2.18	1.36	0.00	4.94	3.63	1.00	0.37	2.51	1.59	7.72	0.00	2.67	0.51
24	1.30	1.54	0.97	4.85	1.08	0.25	2.32	2.30	1.13	2.51	6.41	24.19	4.48	2.81
30	0.51	0.00	0.44	0.00	0.00	0.00	11.49	4.14	4.66	10.34	23.79	99.78	47.87	0.00

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομαδοποιήσεις ενοτήτων με μέθοδο K-means

CLUSTER	IAPR	IGPR	IA1	IG1	IA2	IG2	IA3	IG3	IA10	IG10	IA11	IG11	IA13	IG13	IA7	IG7	IA4	IG4	IA5	IG5
27	4.18	1.73	8.39	6.34	3.44	3.48	2.21	7.52	5.50	5.16	4.20	4.34	3.45	2.95	0.72	2.20	1.19	0.00	2.17	0.69
6	4.83	5.40	7.28	5.39	5.72	4.56	2.22	2.10	2.17	3.14	1.72	2.27	2.07	2.04	2.02	3.07	1.33	0.44	2.54	1.70
28	4.62	4.08	6.21	6.60	2.34	2.59	4.18	8.90	3.45	3.49	2.32	0.68	4.64	4.18	0.69	1.56	1.12	1.84	2.05	1.64
4	5.83	14.44	6.15	2.12	3.54	2.22	0.00	0.00	5.95	4.94	2.34	4.84	3.28	4.44	0.00	2.76	0.00	0.00	0.00	0.00
14	4.31	6.47	5.50	6.65	3.09	2.89	2.28	3.52	1.06	1.80	1.25	1.35	1.38	1.55	2.71	2.57	2.22	1.28	1.83	2.20
13	4.74	3.56	4.98	3.64	3.41	2.97	2.18	2.69	2.62	2.84	2.35	1.81	2.94	3.35	0.75	1.33	0.85	0.61	1.21	1.55
9	3.81	4.14	3.54	3.61	2.98	2.52	2.28	1.99	1.66	1.40	2.13	2.75	1.36	1.71	1.70	2.30	2.32	1.47	2.36	1.66
18	2.56	3.32	3.12	2.88	2.93	2.67	2.90	5.25	1.61	1.29	2.39	2.53	1.99	2.78	1.64	2.40	2.07	1.02	1.80	1.09
21	2.55	2.30	2.84	2.71	2.30	2.00	1.73	1.52	1.97	1.79	2.56	2.06	1.77	1.89	1.12	1.54	1.13	1.02	1.29	1.38
5	1.81	2.39	2.11	2.00	1.81	1.97	1.61	1.69	1.02	1.36	1.49	1.40	1.11	1.12	1.47	1.69	1.27	1.56	1.60	1.61
26	2.24	2.33	1.36	1.45	1.85	1.81	1.23	1.50	1.21	1.49	1.71	2.23	1.36	1.22	1.19	1.44	1.10	1.29	1.42	1.45
10	1.11	1.37	1.25	3.02	3.22	2.89	1.75	0.00	1.80	1.76	1.95	5.74	3.56	5.38	0.86	0.87	0.00	0.00	1.29	1.65
23	1.71	1.62	1.14	0.89	0.89	0.79	0.84	1.65	0.93	1.34	1.02	1.78	1.11	0.88	0.97	1.03	0.62	0.97	0.79	1.01
2	1.05	0.81	0.93	1.06	1.12	1.21	1.26	1.17	0.94	1.05	1.33	0.90	0.98	0.98	1.05	1.07	1.30	1.50	1.40	1.59
16	0.00	0.00	0.75	1.21	1.01	1.11	2.11	4.49	2.63	1.41	1.17	1.38	0.94	1.13	0.35	1.31	0.00	0.93	0.78	0.66
15	0.82	0.67	0.69	0.76	0.89	0.94	1.00	0.62	0.83	0.95	1.03	1.10	1.00	0.98	1.26	1.10	1.17	0.87	0.93	0.82
11	0.40	0.72	0.57	0.63	0.63	0.61	1.19	0.78	1.29	1.41	0.73	1.68	0.92	1.25	1.23	0.68	0.39	0.57	0.94	0.52
22	0.69	0.91	0.51	0.59	0.82	1.00	0.65	0.83	0.90	0.78	0.90	1.02	0.83	0.73	0.88	1.06	1.49	1.94	1.56	1.40
20	0.30	0.16	0.35	0.40	0.44	0.56	0.73	0.66	0.71	0.54	0.52	0.53	0.80	0.70	0.81	0.76	1.03	1.01	0.80	0.93
1	0.17	0.19	0.29	0.24	0.36	0.38	0.48	0.45	0.90	0.62	0.55	0.35	0.77	0.77	0.82	0.57	0.63	0.56	0.57	0.50
19	0.05	0.06	0.26	0.25	0.16	0.12	0.47	0.37	0.52	0.60	0.36	0.24	0.47	0.45	0.57	0.46	0.27	0.67	0.19	0.40
29	0.20	0.23	0.25	0.36	0.40	0.39	0.67	0.41	0.79	0.57	0.51	0.58	0.81	0.80	0.78	0.51	0.82	0.83	0.54	0.78
7	0.07	0.02	0.19	0.14	0.25	0.21	0.42	0.46	0.89	0.76	0.28	0.34	0.67	0.62	0.66	0.53	0.52	0.33	0.42	0.22
25	1.08	2.67	0.00	0.00	0.00	0.26	3.41	2.90	0.00	0.00	0.00	0.00	1.01	0.91	1.12	1.70	0.00	1.50	0.00	1.07
12	1.05	0.65	0.00	0.00	0.46	0.56	0.00	0.71	1.52	0.55	0.39	0.00	0.77	1.00	0.27	0.21	0.45	0.73	1.02	0.78
8	0.36	0.00	0.00	0.00	0.05	0.17	0.58	0.00	0.59	0.96	0.09	0.00	0.68	0.62	0.95	0.14	0.62	0.25	0.28	0.18
30	0.00	0.00	0.00	0.00	0.12	0.05	0.31	0.53	0.27	0.00	0.00	0.00	0.47	0.25	0.92	0.46	0.00	0.27	0.00	0.19
24	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.30	0.00	0.00	0.43	1.32	0.31	3.88	1.00	1.05	0.32	0.98	1.06	0.00	0.48	0.00
17	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.09	0.39	0.37	0.00	0.34	0.47	0.38	0.58	0.00	0.00	0.00	0.00
3	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.29	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 (συνέχεια). Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομαδοποιήσεις ενοτήτων με μέθοδο K-means

CLUSTER	IA6	IG6	IA8	IG8	IA9	IG9	IA12	IG12	IA15	IG15	IA14	IG14	IA16	IG16	IA19	IG19	IA20	IG20	IA18	IG18
27	4.28	2.29	0.75	0.00	0.50	1.48	0.36	0.89	1.27	1.57	1.10	2.03	0.64	0.00	1.99	0.00	0.48	0.00	0.85	0.64
6	0.48	1.71	0.17	3.29	1.14	1.66	0.63	0.99	0.64	1.23	1.38	2.14	2.56	2.43	0.78	1.31	0.76	1.97	0.49	0.49
28	0.76	0.72	1.42	0.00	0.77	1.03	0.84	1.20	1.65	0.37	0.80	0.77	2.41	3.43	2.83	5.55	0.23	0.00	0.52	0.36
4	1.79	0.00	0.00	2.24	0.62	0.39	0.22	0.52	0.00	0.00	4.11	4.08	2.13	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.40	0.21
14	1.70	1.72	1.26	2.75	1.35	1.68	1.22	1.36	1.36	1.18	0.76	1.45	1.43	3.05	0.93	0.00	0.91	0.00	0.75	0.94
13	1.34	0.68	1.27	1.08	1.03	1.30	0.74	1.07	1.05	1.41	1.36	1.88	2.74	4.06	1.52	3.68	0.91	1.38	0.47	0.62
9	1.46	1.11	1.04	2.68	1.60	1.99	1.01	1.48	1.50	1.76	1.01	1.37	2.24	2.73	1.06	1.96	0.76	0.49	0.82	1.00
18	0.94	0.93	1.70	0.70	1.28	1.69	1.05	1.32	1.33	1.65	1.45	1.53	1.45	2.22	1.22	1.54	0.93	0.77	0.70	0.63
21	1.70	1.27	1.35	1.33	1.35	1.70	1.13	1.54	1.52	1.57	1.28	1.27	1.63	2.15	1.21	0.70	0.90	0.63	0.84	0.85
5	1.58	1.44	1.51	1.88	1.33	1.58	1.10	1.45	1.27	1.51	0.91	1.07	1.39	2.02	1.03	1.28	0.96	0.85	0.96	1.06
26	1.46	1.76	1.37	1.63	1.37	1.46	1.15	1.29	1.25	1.54	1.24	1.22	1.54	1.44	1.03	1.48	1.04	0.99	1.05	1.13
10	2.12	1.21	0.59	1.06	2.17	1.73	1.23	1.20	0.50	0.00	1.41	1.77	1.52	0.00	0.79	0.00	0.00	0.00	0.48	0.31
23	1.16	1.07	1.23	0.63	1.22	1.20	1.04	1.02	0.96	1.10	1.20	1.27	1.23	0.42	1.11	1.03	0.82	0.51	1.00	0.83
2	1.21	1.49	1.07	1.43	1.46	1.37	1.23	1.33	1.24	1.23	0.95	1.00	1.25	1.19	0.97	0.99	0.87	0.89	1.08	1.02
16	0.77	0.36	1.79	1.28	1.60	1.04	0.96	1.06	0.91	0.75	1.62	1.55	0.91	1.73	1.43	0.00	1.15	0.00	0.46	0.61
15	1.10	1.00	1.26	0.83	1.16	1.14	1.09	1.11	1.06	1.05	0.98	0.96	1.07	0.75	1.10	0.86	0.95	0.89	1.00	1.18
11	0.67	0.51	0.62	0.44	0.64	0.75	0.97	0.81	1.05	0.91	0.65	0.93	0.79	1.20	1.16	1.46	1.24	1.28	0.93	0.95
22	1.32	1.01	1.23	1.29	1.30	1.16	1.25	1.16	1.00	0.76	1.08	1.05	1.03	0.96	0.92	0.86	1.19	0.84	1.17	1.14
20	1.03	1.06	0.97	0.79	0.90	0.79	1.06	0.86	0.93	1.04	1.13	0.98	0.85	0.67	0.91	0.81	1.04	1.10	1.16	1.21
1	0.70	0.61	0.79	0.64	0.63	0.52	0.87	0.74	0.89	0.76	0.93	0.84	0.37	0.41	0.88	0.80	0.98	1.13	1.16	1.10
19	0.28	0.57	0.66	0.35	0.34	0.28	0.64	0.41	0.47	0.43	0.68	0.52	0.33	0.18	1.07	0.95	1.01	1.14	0.77	0.67
29	0.62	0.64	0.57	0.54	0.62	0.53	0.90	0.70	0.90	0.67	1.10	0.92	0.71	0.55	0.83	0.84	1.27	1.18	1.13	1.05
7	0.44	0.48	0.68	0.24	0.44	0.41	0.71	0.53	0.53	0.54	0.82	0.80	0.37	0.32	0.98	0.76	1.06	1.30	0.86	0.80
25	0.00	1.18	0.00	0.00	0.38	0.24	1.17	1.02	0.00	0.00	0.39	0.00	1.97	0.00	0.77	0.00	0.00	3.40	0.56	1.19
12	0.80	0.00	0.84	1.00	0.28	0.47	0.77	0.41	0.12	0.30	1.27	1.15	0.72	0.68	0.56	0.00	0.91	0.83	1.23	0.68
8	0.14	0.00	0.00	0.70	0.19	0.22	0.67	0.34	0.66	0.21	0.71	0.53	0.50	0.00	0.78	0.76	1.14	1.72	0.98	0.64
30	0.30	0.43	0.63	0.38	0.21	0.18	0.56	0.51	0.71	0.22	0.93	0.52	0.00	0.51	1.26	0.00	1.09	2.48	0.85	0.83
24	0.00	0.68	0.00	0.00	0.33	0.14	0.44	0.38	0.57	0.70	0.30	0.36	0.00	0.00	1.34	0.00	1.73	0.00	0.76	0.23
17	0.00	0.00	0.00	0.70	0.07	0.04	0.26	0.12	0.33	0.00	0.76	0.75	0.00	0.00	0.52	0.00	2.54	1.16	0.51	0.20
3	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.21	0.00	0.00	0.00	0.26	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.75	3.41	0.19	0.80

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 (συνέχεια). Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομαδοποιήσεις ενοτήτων με μέθοδο K-means

CLUSTER	IA21	IG21	IA22	IG22	IA23	IG23	IA26	IG26	IA27	IG27	IA29	IG29	IA31	IG31	IA33	IG33	IA28	IG28	IA30	IG30
27	0.99	0.00	0.15	1.05	0.00	0.00	0.00	3.58	0.22	0.00	0.23	0.29	0.81	0.00	0.33	0.00	0.10	0.00	0.00	0.11
6	0.22	1.19	0.78	0.62	0.00	0.86	0.14	0.80	0.05	0.00	0.57	0.58	0.20	1.18	0.22	0.00	0.11	0.00	0.10	0.09
28	0.47	0.84	0.28	1.63	0.00	0.00	1.17	0.00	0.00	0.00	0.11	0.14	0.05	0.00	0.08	0.00	0.24	0.00	0.04	0.03
4	0.00	0.74	0.00	0.32	0.32	6.41	0.00	0.00	0.00	0.00	0.19	0.00	0.85	0.00	0.00	0.00	0.17	0.00	0.00	0.09
14	0.28	0.91	0.90	0.73	0.53	0.00	0.35	0.00	0.24	0.00	0.44	0.54	0.23	0.00	0.28	0.00	0.25	0.00	0.29	0.29
13	0.35	0.87	0.50	0.54	0.32	0.69	0.50	0.96	0.33	1.98	0.39	0.54	0.46	1.42	0.56	0.00	0.19	0.44	0.17	0.11
9	0.85	1.16	0.62	0.62	0.52	0.86	1.07	1.40	0.39	1.24	0.55	0.61	0.46	0.00	0.37	0.95	0.23	0.82	0.35	0.26
18	0.69	1.16	0.49	0.47	0.17	2.01	1.41	1.87	0.72	0.00	0.73	1.00	0.60	0.92	0.26	0.00	0.55	0.86	0.35	0.37
21	0.73	0.76	0.53	0.48	0.53	1.27	1.18	1.19	0.94	2.10	0.77	0.66	0.72	0.50	0.61	1.62	0.44	0.12	0.38	0.41
5	1.16	1.15	1.26	1.01	0.77	1.02	1.02	1.47	0.50	1.61	0.68	0.72	0.62	0.77	0.66	0.82	0.52	0.54	0.49	0.59
26	0.76	1.13	0.86	0.74	0.81	0.71	0.53	0.38	0.78	1.47	0.85	0.77	0.73	1.26	0.76	0.90	0.58	0.52	0.46	0.54
10	0.00	0.70	0.12	0.46	0.30	0.00	0.98	0.00	1.03	0.00	0.83	0.68	0.80	0.00	0.78	0.00	0.32	0.00	0.29	0.18
23	0.92	1.32	0.95	0.77	0.83	2.24	1.05	1.26	0.90	1.30	1.16	0.86	1.14	0.31	0.89	1.00	0.86	0.72	0.75	0.67
2	1.06	1.00	1.10	1.00	1.17	1.48	1.20	1.01	0.87	1.14	0.86	0.81	0.89	0.99	0.81	1.44	0.79	0.74	0.71	0.69
16	0.24	0.63	0.70	0.82	0.45	0.00	0.59	0.00	1.66	0.00	1.50	2.20	1.55	2.52	0.70	0.00	0.68	0.00	0.44	0.64
15	1.35	1.05	1.29	1.15	1.12	1.12	1.09	0.92	0.89	0.81	0.93	0.94	0.95	0.77	0.84	0.62	0.90	0.84	0.86	0.90
11	0.94	1.10	0.95	1.24	1.15	0.95	1.59	1.48	1.11	0.00	0.92	1.00	1.12	0.88	1.01	0.00	1.09	1.22	1.18	1.18
22	1.20	1.14	1.06	1.00	1.24	1.35	1.51	1.15	0.83	0.32	1.05	0.83	1.09	1.08	0.91	0.00	0.84	1.30	0.84	0.83
20	1.21	1.01	1.01	0.99	1.28	0.99	0.87	0.92	1.07	0.20	1.43	1.30	1.14	1.07	1.36	1.57	1.07	0.95	1.40	1.21
1	1.02	0.94	1.20	1.21	1.05	1.17	0.98	1.15	1.19	1.24	1.16	1.17	1.08	0.68	1.27	0.82	1.44	1.34	1.45	1.43
19	0.96	0.91	0.99	1.25	0.80	0.12	0.66	0.35	1.38	1.08	0.99	1.22	1.37	1.55	1.20	1.11	1.68	1.68	1.73	1.61
29	0.84	0.94	0.91	1.02	1.17	0.90	0.89	1.08	1.46	0.93	1.38	1.29	1.29	1.78	1.44	0.57	1.36	1.24	1.42	1.44
7	0.95	0.88	0.82	1.00	1.11	0.32	1.02	0.88	1.44	0.91	1.16	1.32	1.33	1.30	1.48	1.63	1.63	1.41	1.57	1.64
25	0.00	0.68	0.90	2.66	1.17	0.00	1.91	0.00	2.01	0.00	1.26	0.44	0.47	0.00	1.26	0.00	1.25	0.00	1.28	1.82
12	0.56	0.33	0.77	1.01	1.00	1.44	0.70	4.03	1.71	4.16	1.27	0.86	1.52	0.00	1.35	0.00	1.07	0.00	1.11	1.52
8	0.64	0.58	0.65	1.42	0.60	0.00	0.97	0.00	1.53	0.00	0.82	1.58	1.53	0.00	0.64	8.88	1.72	5.13	1.28	1.74
30	0.83	1.00	1.23	2.34	0.32	0.00	0.35	1.01	0.61	0.00	0.69	1.94	1.17	1.49	0.51	0.00	1.06	4.15	1.59	1.44
24	0.00	1.58	0.78	1.20	1.36	3.43	0.55	0.00	1.74	9.90	0.42	1.29	1.18	0.00	1.76	0.00	1.27	2.20	2.23	1.75
17	0.52	1.63	0.38	0.65	0.60	0.00	0.00	3.76	0.46	0.00	0.61	0.61	0.53	0.00	0.95	0.00	1.23	2.58	1.21	1.15
3	1.53	0.00	0.23	0.15	0.00	0.00	0.00	0.00	0.67	0.00	0.36	0.45	0.78	0.00	0.00	0.00	0.31	7.61	0.29	0.35

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 (συνέχεια). Δείκτες χωροθέτησης των κοινωνικοεπαγγελματικών μεταβλητών ανάλυσης στις ομαδοποι

CLUSTER	IA32	IG32	IA34	IG34	IA35	IG35	IA36	IG36	IA24	IG24	IA25	IG25	IA17	IG17
27	0.15	0.00	0.10	0.00	0.00	0.00	0.49	0.31	0.00	3.34	0.00	0.00	0.70	1.07
6	0.10	0.21	0.06	0.00	0.05	0.00	0.94	1.09	0.22	1.49	0.00	0.00	0.24	0.48
28	0.19	0.00	0.14	6.11	0.21	0.63	2.92	1.86	0.47	0.00	0.00	0.00	0.17	0.51
4	0.31	0.53	0.16	0.00	0.00	0.00	2.07	3.68	1.68	0.00	0.00	0.00	1.76	3.58
14	0.34	0.24	0.23	2.42	0.17	1.12	0.88	0.82	0.84	0.62	0.00	0.00	0.33	0.80
13	0.17	0.08	0.26	0.00	0.18	0.59	1.11	1.52	1.62	0.60	0.31	0.96	0.41	0.86
9	0.33	0.28	0.32	0.00	0.27	0.33	0.81	1.08	0.84	1.68	0.10	1.20	0.80	0.78
18	0.41	0.28	0.43	0.00	0.19	0.12	1.08	0.77	1.66	2.33	1.79	0.00	0.31	0.37
21	0.38	0.40	0.51	0.00	0.31	0.38	0.83	1.19	1.02	0.95	0.24	0.51	0.37	0.46
5	0.55	0.61	0.52	0.63	0.53	0.63	0.74	0.81	0.55	1.21	0.83	1.04	0.72	1.27
26	0.50	0.37	0.59	1.03	0.53	0.83	1.11	1.39	0.69	0.97	0.90	0.57	0.52	0.60
10	0.44	0.25	0.08	0.00	0.18	0.00	0.59	1.12	0.40	0.00	0.00	0.00	0.28	0.85
23	0.73	0.92	0.79	2.27	0.87	0.58	1.03	1.27	4.69	0.98	4.19	1.26	0.64	0.94
2	0.79	0.73	0.84	1.34	0.64	0.70	0.84	0.88	0.69	1.04	0.85	0.30	0.76	0.92
16	0.91	0.75	0.59	0.00	0.95	0.63	2.13	2.25	0.72	1.59	0.81	0.00	0.50	0.00
15	0.91	0.81	0.95	1.10	1.16	1.17	0.91	0.90	1.07	1.02	1.21	0.39	0.98	1.12
11	1.25	1.39	1.30	0.00	1.74	1.49	0.70	0.74	1.33	2.22	0.57	0.00	0.55	0.98
22	0.89	0.89	0.92	0.38	0.82	0.60	0.98	1.17	0.72	0.68	1.15	0.63	0.89	1.16
20	1.10	1.07	1.09	1.19	1.05	0.71	1.14	1.12	0.82	1.05	0.53	0.99	1.04	1.30
1	1.25	1.41	1.49	1.66	1.39	1.45	1.10	0.95	0.85	0.86	1.01	1.38	0.95	0.94
19	1.85	1.74	1.44	0.42	1.72	2.46	1.06	0.75	1.45	0.87	1.16	2.09	1.21	1.18
29	1.30	1.42	1.36	0.87	1.11	0.70	1.15	1.06	0.79	0.78	0.63	0.72	0.83	0.86
7	1.61	1.68	1.44	1.06	1.42	1.40	1.00	0.89	1.08	0.82	0.75	1.03	1.06	1.01
25	2.33	0.97	1.32	0.00	2.39	1.02	0.00	0.00	4.64	0.00	2.63	0.00	2.17	0.00
12	1.30	1.54	0.97	4.85	1.08	0.25	2.32	2.30	1.13	2.51	6.41	24.19	4.48	2.81
8	2.11	1.73	1.54	0.00	3.34	4.16	0.45	0.66	1.18	0.00	2.67	5.60	1.01	0.00
30	1.90	2.40	1.37	0.00	5.41	4.11	1.18	0.44	2.12	1.88	8.64	0.00	2.77	0.60
24	2.14	1.69	1.53	0.00	3.75	8.90	0.22	0.56	0.90	0.00	0.00	0.00	0.63	0.00
17	1.78	1.66	1.50	0.00	2.44	0.70	2.60	0.66	1.58	0.00	2.69	5.65	34.90	9.57
3	0.51	0.00	0.44	0.00	0.00	0.00	11.49	4.14	4.66	10.34	23.79	99.78	47.87	0.00

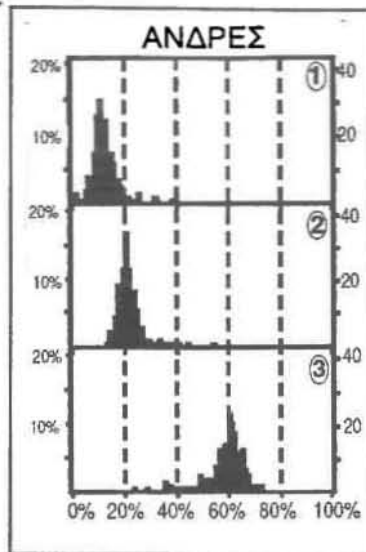
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 3.1.1

Ποσοτά εργοδοτών επί του ενεργού πληθυσμού ανδρών ανα Π.Ε

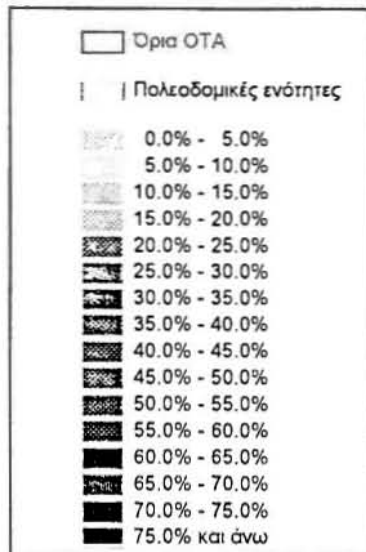
Χάρτης 3.2.1

Ποσοτά εργοδοτών επί του ενεργού πληθυσμού γυναικών ανα Π.Ε

Χάρτης 3.1.2

Ποσοτά αυτών επί του ενεργού πληθυσμού ανδρών ανα Π.Ε

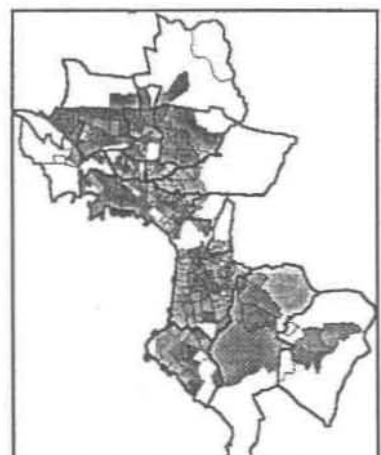
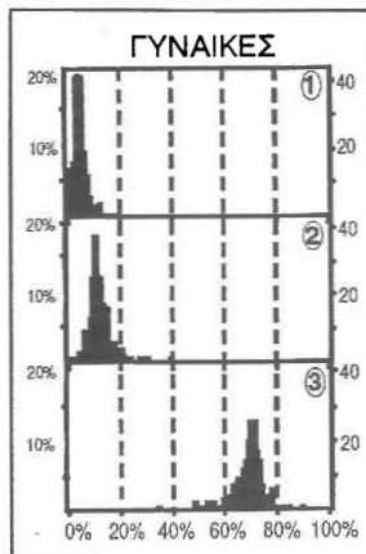
Χάρτης 3.2.2

Ποσοτά αυτών επί του ενεργού πληθυσμού γυναικών ανα Π.Ε

Χάρτης 3.1.3

Ποσοτά μισθωτών επί του ενεργού πληθυσμού ανδρών ανα Π.Ε

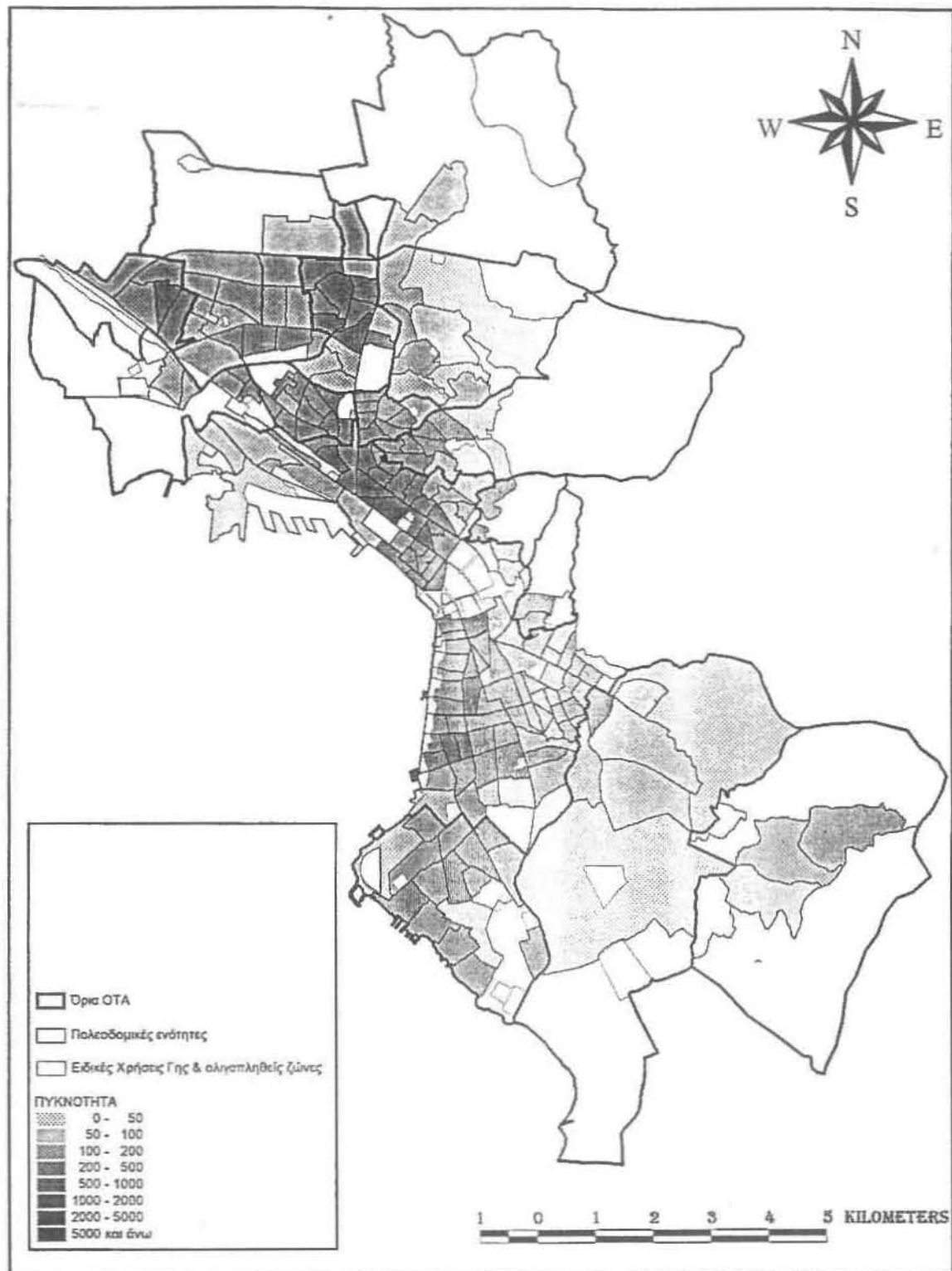

Χάρτης 3.2.3

Ποσοτά μισθωτών επί του ενεργού πληθυσμού γυναικών ανα Π.Ε

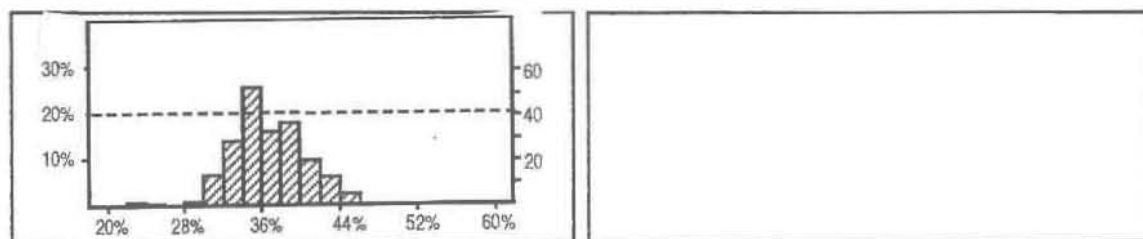
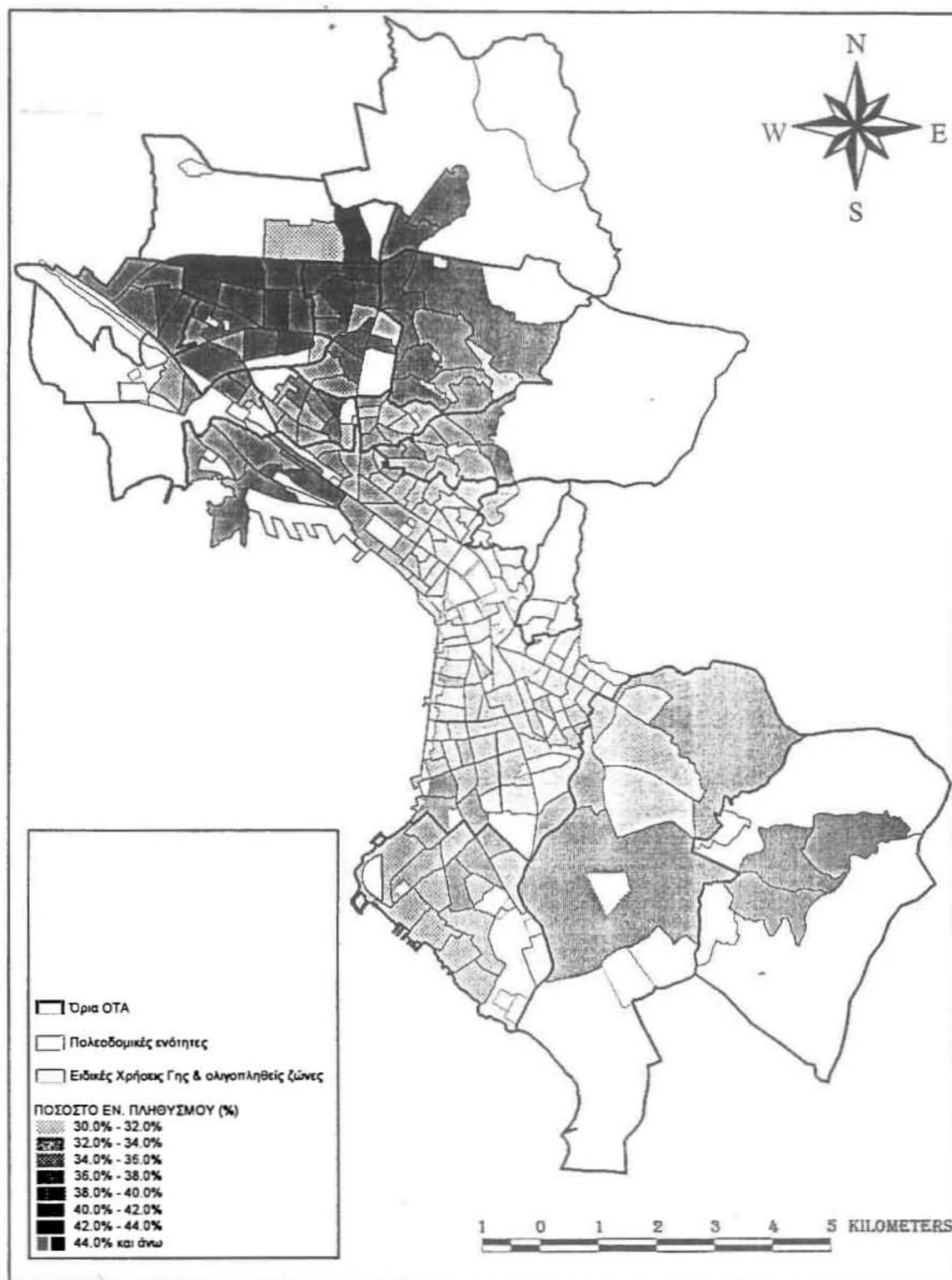

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Kilometers

Χάρτης 1

Μικτή πυκνότητα πληθυσμού στις ΠΕ

Χάρτης 2
Ποσοστό ενεργού πληθυσμού στις ΠΕ